#1 NEW YORK TIMES BESTSELLER

VÂNĂTORII DE ZMEIE

Khaled Hosseini

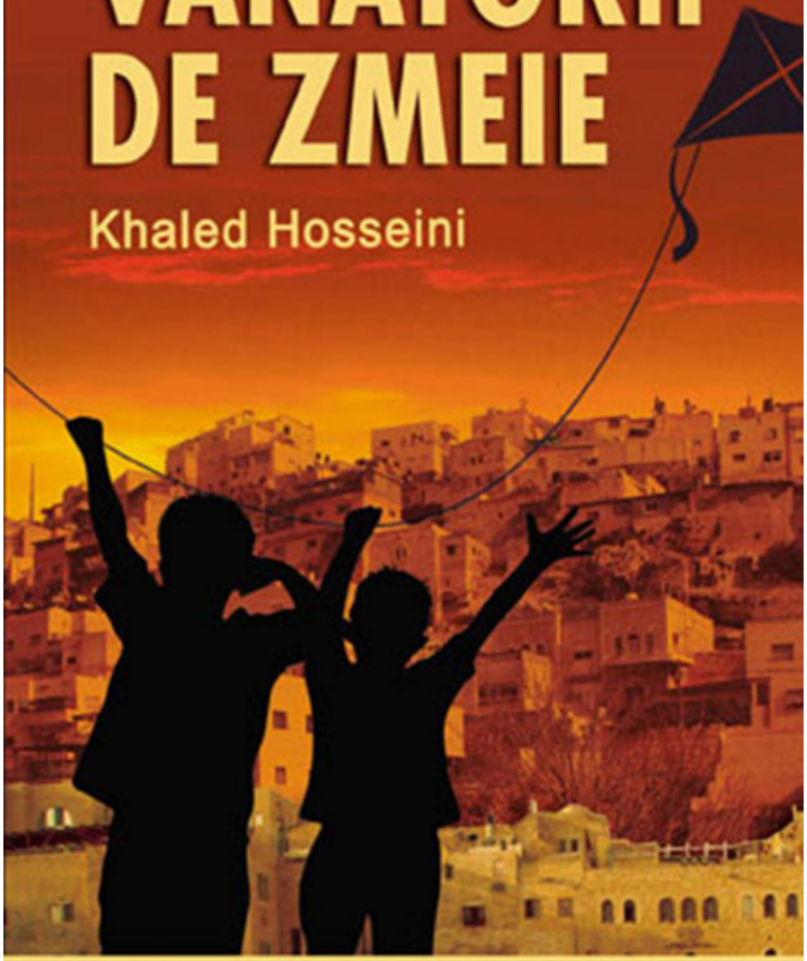

NICULESCU

Khaled Hosseini

Vânătorii de zmeie

Traducere de Mihaela S. Oprea-Aron

Editura NICULESCU
2013

NICULESCU

© 2003 by TKR Publications LLC
The Kite Runner

Pentru ediţia în limba română:
© Editura NICULESCU, 2013

Adresa: Bd. Regiei 6D
060204 – Bucureşti, România
Comenzi: (+40)21-312.97.82
Fax: (+40)21-312.97.83
E-mail: editura@niculescu.ro
Internet: www.niculescu.ro

Coperta: Carmen Lucaci

ISBN ePub: 978-973-748-760-5
ISBN PDF: 978-973-748-615-8
ISBN Print: 978-973-748-587-8

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepseşte penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Lui Haris şi Farah, noor *a ochilor mei, şi tuturor copiilor din Afganistan*

I.

Decembrie 2001

La vârsta de 12 ani, într-o zi întunecată şi rece din iarna lui 1975, am devenit ceea ce sunt azi. Ţin minte momentul exact, cum stăteam ghemuit după un perete dărâmat, de chirpici şi fixam cu privirea aleea din apropierea golfuleţului îngheţat. Se întâmpla cu mult timp în urmă, dar, aşa cum am aflat din proprie experienţă, e greşit ce se spune despre trecut, că poţi să îl îngropi. Pentru că trecutul îşi face drum spre lumină cu ghearele. Privind în urmă, îmi dau seama că de douăzeci şi şase de ani încoace scrutez aleea aceea pustie.

Într-o zi din vara trecută m-a sunat prietenul meu, Rahim Khan, din Pakistan. M-a rugat să mă duc să-l văd. Stând în bucătărie, cu receptorul la ureche, am ştiut că nu era doar Rahim Khan pe fir. Era trecutul, cu păcatele mele neispăşite. După ce am închis, m-am dus să fac o plimbare pe malul Lacului Spreckels, care mărgineşte partea de nord a Parcului Golden Gate. Soarele amiezii strălucea pe apă, acolo unde pluteau zeci de bărci miniaturale, purtate de o briză răcoroasă. M-am uitat apoi în sus şi am zărit două zmeie roşii, cu cozi lungi, albastre, care se înălţau spre cer. Dansau pe deasupra copacilor din partea de vest a parcului, pe deasupra morilor de vânt, plutind alături ca doi ochi care priveau în jos, spre San Francisco, oraşul pe care îl numesc acum „acasă“. Şi deodată am auzit vocea lui Hassan şoptindu-mi în gând: *Pentru tine, de încă o mie de ori*. Hassan – băiatul cu buză de iepure, vânând un zmeu.

M-am aşezat pe o bancă din parc, lângă o salcie. M-am gândit la ceva ce spusese Rahim Khan chiar înainte să închidă, un lucru la care părea că se gândise multă vreme: *Există o cale de a fi din nou bun*. M-am uitat iarăşi în sus, la cele două zmeie. M-am gândit la Hassan. La Baba. Ali. Kabul. M-am gândit la viaţa pe care o trăisem până în iarna lui 1975, cea care a schimbat totul. Şi care m-a făcut ceea ce sunt azi.

II.

Când eram copii, Hassan si cu mine ne urcam deseori în plopii de pe aleea din faţa casei tatălui meu şi ne enervam vecinii reflectând lumina soarelui în casele lor, cu ajutorul unui ciob de oglindă. Obişnuiam să stăm fiecare pe câte o ramură, sus, bălăbănindu-ne picioarele goale şi cu buzunarele pantalonilor pline cu dude uscate şi cu alune. Ne jucam pe rând cu ciobul de oglindă şi mâncam dude şi ne bombardam cu ele, râzând şi chicotind. Încă îl mai văd pe Hassan sus, în copac, cu soarele care se strecura printre frunze şi îi licărea pe faţa aproape perfect rotundă – o faţă ca a unei păpuşi chinezeşti sculptate într-un lemn de esenţă tare, cu nasul lui drept şi turtit şi cu ochii mici, oblici, semănând cu frunzele de bambus, ochi care deveneau aurii, verzi sau de culoarea safirului, în funcţie de lumină. Încă îi mai zăresc urechile micuţe şi aşezate în partea de jos a capului şi bărbia ascuţită, parcă neterminată – un apendice cărnos care părea adăugat ulterior, după o matură chibzuinţă. Şi buza despicată, chiar la stânga liniei mediane a buzelor, acolo unde unealta sculptorului păpuşii chinezeşti alunecase, probabil, sau poate că obosise, pur şi simplu, devenind neatentă.

Uneori, cum stăteam noi acolo sus, în copac, îl convingeam pe Hassan să îl bombardeze pe lupul german şi chior al vecinului, folosindu-şi praştia şi alunele drept muniţie. Hassan nu era niciodată de acord, dar dacă i-o ceream eu, dacă *chiar* i-o ceream, nu mă refuza. Hassan nu-mi refuza niciodată nimic. Şi era mortal cu praştia aia a lui. Ali, tatăl lui Hassan, ne prindea şi se înfuria, atât cât se putea înfuria cineva atât de blând ca Ali. Ne făcea semn cu degetul, mustrător, apoi ne dădea jos din copac. Lua oglinda şi ne spunea ce îl învăţase mama lui, că diavolul foloseşte lumina soarelui, reflectată în oglinzi, ca să-i distragă pe musulmani de la rugăciune. „Şi râde în timp ce face asta“ – adăuga el, mustrându-şi fiul.

— Da, tată, mormăia Hassan, privind în jos. Dar nu mă pâra niciodată. Niciodată nu spunea că oglinda, ca şi bombardatul cu alune al câinelui şchiop al vecinului fuseseră ideea mea.

Plopii mărgineau aleea de cărămidă roşie, care ducea la porţile din fier forjat. La rândul lor, acestea se deschideau spre o prelungire a aleii de pe proprietatea tatălui meu. Casa era pe partea stângă a acestei alei, curtea – la capătul ei.

Toată lumea era de acord că tatăl meu, „Baba“ al meu, construise cea mai frumoasă casă din cartierul Wazir Akbar Khan, o zonă nouă şi luxoasă din partea de nord a Kabulului. Unii credeau chiar că era cea mai frumoasă casă din tot Kabulul. Din aleea principală se desprindea alta, mărginită de tufe de trandafiri, care ducea spre casa imensă, cu podele de marmură şi cu ferestre mari. Mozaicul, ales de Baba cu mâna lui, de la Ispahan, forma modele complicate care acopereau duşumelele celor patru băi. Tapiserii brodate cu fir de aur, cumpărate de Baba de la Calcutta, acopereau pereţii; din tavanul înalt atârna un candelabru de cristal.

Sus erau camera mea, dormitorul lui Baba şi camera de lucru, cunoscută ca „fumoarul“, unde mirosea tot timpul a tutun şi a scorţişoară. Baba şi prietenii lui se tolăneau acolo, în fotoliile de piele neagră, după ce Ali le servise cina. Îşi umpleau pipele – numai tata zicea că „îşi îngraşă pipa“ – şi discutau pe temele lor favorite: politică, afaceri, fotbal. Uneori îl întrebam pe Baba dacă pot să stau şi eu cu ei, dar Baba îmi zicea din prag: „Acuma lasă-ne, distracţia asta e pentru oamenii mari. De ce nu te duci tu să citeşti una din cărţile alea ale tale?“ Apoi închidea uşa, iar eu mă întrebam de ce îmi spunea mereu că e distracţie pentru oamenii mari. Stăteam lângă uşă, cu genunchii ghemuiţi la piept. Uneori, stăteam acolo câte o oră, alteori două, ascultându-le râsetele şi pălăvrăgeala.

Livingul de la etaj avea un perete curbat, cu vitrine făcute pe comandă. În interior erau fotografii de familie înrămate: o poză veche, cenuşie, cu bunicul meu şi cu regele Nadir Shah, făcută în 1931, cu doi ani înainte de asasinarea acestuia din urmă, în care stăteau aplecaţi deasupra unei căprioare moarte; purtau cizme lungi până la genunchi, iar puştile le atârnau pe umăr. Altă poză era de la nunta părinţilor mei – Baba, strălucitor în costumul negru, şi mama, o prinţesă tânără şi zâmbitoare, înveşmântată în alb. Iată-l şi pe Baba cu cel mai bun prieten şi partener de afaceri, Rahim Khan, stând în faţa casei noastre, serioşi, iar eu sunt micuţ şi Baba mă ţine în braţe; arată obosit şi întunecat. Sunt la el în braţe, dar degetele mele îl ţin strâns de degetul cel mic pe Rahim Khan.

Peretele curbat dădea într-o sufragerie în mijlocul căreia se afla o masă de mahon la care puteau mânca pe puţin treizeci de oaspeţi – şi, având în vedere gustul tatei pentru petreceri extravagante, asta se întâmpla aproape în fiecare săptămână. În celălalt capăt al sufrageriei era un şemineu mare, de marmură, luminat întotdeauna, pe timp de iarnă, de strălucirea portocalie a

focului.

O imensă uşă culisantă de sticlă se deschidea spre o terasă semicirculară, de unde se puteau admira cei doi acri de curte şi şirurile de cireşi. Baba şi Ali încropiseră o mică grădină de legume de-a lungul peretelui estic: roşii, mentă, ardei şi un rând de porumb, care nu apucase niciodată să se coacă. Hassan şi cu mine îl botezasem „Peretele porumbului bolnav“. În capătul de sud al grădinii, în umbra unui mosmon japonez, se găsea locuinţa servitorilor, o căsuţă modestă, de pământ, în care locuiau Hassan şi tatăl lui.

În cocioaba aceea mititică se născuse Hassan, în iarna lui 1964, la un an după ce mama murise la naşterea mea.

Puteam să număr pe degetele de la o mână de câte ori intrasem în locuinţa lui Hassan şi a lui Ali în cei optsprezece ani cât am trăit în acea casă. Când soarele cobora în spatele dealurilor şi noi terminam cu joaca, eu şi Hassan ne despărţeam. Eu o luam pe lângă tufele de trandafiri spre vila lui Baba, iar Hassan, spre cocioaba de pământ unde se născuse şi unde trăise toată viaţa lui. Îmi amintesc că era curată, sărăcăcioasă, luminată slab de două lămpi cu cherosen. Două saltele erau aşezate în colţuri opuse ale încăperii, un covor Herati – ros pe la margini – între ele, un scaun cu trei picioare şi o masă de lemn, în colţul în care îşi făcea Hassan desenele. Goliciunea pereţilor era salvată de o singură tapiserie pe care erau cusute cuvintele: *Allah-u-akbar*[1]. Baba o cumpărase pentru Ali într-una din călătoriile lui la Mashad.

În coliba aceea micuţă mama lui Hassan, Sanaubar, îl adusese pe el pe lume, într-o zi friguroasă din iarna lui 1964. Dacă mama mea murise la naştere datorită unei hemoragii, Hassan îşi pierduse mama la nici o săptămână după ce se născuse. Şi o pierduse datorită unor împrejurări pe care cei mai mulţi dintre afgani le consideră cu mult mai grave decât moartea: fugise cu o trupă ambulantă de cântăreţi şi dansatori.

Hassan nu vorbea niciodată de mama lui, de parcă nici nu ar fi existat. Întotdeauna m-am întrebat dacă se gândeşte la ea – cum arată, unde este; mă întreb dacă visa să o întâlnească. Îl chinuia dorul de ea, aşa cum mă chinuia pe mine dorul de mama pe care nu apucasem să o cunosc? Într-o zi, am plecat de-acasă, ca să mergem la cinematograful Zainab, să vedem un film nou, irakian, şi am luat-o pe scurtătură, printre barăcile militare de lângă şcoala Istiqlal – Baba ne interzisese s-o luăm pe acolo, dar în acel moment el era în Pakistan, cu Rahim Khan. Ne-am căţărat pe gardul care împrejmuia barăcile, am sărit peste un mic izvor şi am ieşit pe maidanul murdar, unde tancurile abandonate se umpleau de praf. Un grup de soldaţi tăifăsuiau la umbra unuia dintre tancuri, fumau şi jucau cărţi. Unul dintre ei ne-a văzut şi i-a dat un cot vecinului, strigându-i lui Hassan:

— Hei, tu, a zis el, te cunosc!

Noi nu-l mai văzuserăm niciodată. Era un omuleţ îndesat, cu capul ras şi tuleie pe faţă. Felul cum a rânjit la noi m-a speriat. „Nu te opri“, i-am mormăit lui Hassan.

— Tu! Hazara! Uite-te la mine când îţi vorbesc! lătră soldatul. Îi dădu ţigara tipului de lângă el, făcu un cerc din degetul mare şi cel arătător de la o mână, apoi îşi trecu degetul mijlociu de la cealaltă mână prin cercul improvizat. Începu să-l bage şi să-l scoată, într-o mişcare de du-te-vino.

— Am cunoscut-o pe mama ta, ştiai? Am cunoscut-o bine de tot! Am luat-o pe la spate, chiar la izvorul de colo.

Soldaţii râseră. Unul dintre ei scoase un chiţăit. Eu i-am spus lui Hassan să nu se oprească, să meargă mai departe.

— Ce funduleţ dulce şi bombat avea! mai zise soldatul, dând mâna cu ceilalţi şi rânjind. Mai târziu, în întuneric, l-am auzit pe Hassan scâncind lângă mine. Îi şiroiau lacrimile pe obraji. M-am întins peste braţul scaunului meu, l-am luat pe după umeri şi l-am tras lângă mine. Şi-a culcat capul pe umărul meu. „Te-a confundat“, i-am murmurat. „Te-a confundat.“

Mi s-a povestit că nimeni nu s-a mirat când a fugit Sanaubar. Oamenii ridicaseră din sprâncene când Ali, un bărbat care ştia *Coranul* pe de rost, s-a căsătorit cu Sanaubar, o femeie cu nouăsprezece ani mai tânără, frumoasă, dar cunoscută ca fiind lipsită de scrupule şi care îşi merita cu prisosinţă reputaţia dezonorantă. Ca şi Ali, era o mahomedană şiită de etnie hazară. În plus, era verişoara lui primară, deci o alegere matrimonială firească. Dar dincolo de aceste potriviri, Ali şi Sanaubar aveau puţine lucruri în comun, iar aspectul fizic – cel mai puţin dintre toate. În timp ce ochii ca smaraldele şi chipul de drăcuşor neastâmpărat al lui Sanaubar puteau duce mulţi bărbaţi în păcat (ba chiar, zvonurile spuneau că se şi întâmplase), Ali avea o paralizie congenitală a muşchilor inferiori ai feţei, care îl împiedica să zâmbească şi îl făcea să pară mereu posomorât. Nu aveai cum să îţi dai seama dacă Ali – cu chipul lui împietrit – era fericit sau trist, pentru că numai ochii oblici se încreţeau a zâmbet sau se îngreunau a tristeţe. Se spune că ochii sunt ferestrele sufletului. Ei bine, în cazul lui Ali nimic nu putea fi mai adevărat, pentru că ochii erau singurul lucru prin care se putea dezvălui.

Mi s-a spus că mersul lasciv al lui Sanaubar şi şoldurile ei unduitoare îi făcuseră pe mulţi bărbaţi să viseze la infidelitate. Pe Ali, în schimb, poliomielita îl lăsase cu piciorul drept atrofiat şi sucit, cu pielea flască, întinsă pe os şi cu o musculatură subţire ca foiţa de ţigară. Îmi amintesc că într-o zi, pe când aveam opt ani, Ali m-a dus la bazar să luăm nişte *naan*[2]. Mergeam în spatele lui, fredonând, încercând să îi imit mersul. Îl priveam cum îşi leagănă piciorul schilodit într-un soi de arc târşâit şi îi vedeam corpul aplecându-se nefiresc spre dreapta, de fiecare dată când înfigea piciorul acela în pământ.

Părea un mic miracol că reuşeşte să-şi menţină echilibrul. Când am încercat şi eu, aproape că am căzut în şanţul de la marginea drumului. Asta m-a făcut să chicotesc. Ali s-a întors şi m-a surprins maimuţărindu-l. Nu a spus nimic. Nici atunci, nici altă dată. A mers mai departe.

Faţa lui Ali şi mersul lui băgau groaza în câţiva copilaşi din împrejurimi. Dar adevăratul necaz era cu cei mai mărişori. Îl urmăreau pe străzi şi îşi băteau joc de el, când trecea şontâcăind. Unii îi spuneau „Babalu“ sau „dansatorul de *boogy*“.

— Hei, Babalu, pe cine ai mai mâncat astăzi? lătrau într-un cor de râsete. Pe cine ai mai mâncat, Babalu-cu-nas-turtit?

Îi spuneau „nas turtit“ pentru că Ali şi Hassan aveau trăsăturile mongoloide caracteristice celor din tribul Hazara. Timp de patru ani, asta a fost tot ce am ştiut despre hazari, că sunt descendenţi din moguli şi că arată ca nişte chinezi. Manualele de şcoală abia dacă îi pomeneau, referindu-se la strămoşii lor doar în trecere. Apoi, într-o zi, mă aflam în biroul lui Baba şi îi umblam prin lucruri, când am găsit o carte veche de istorie, de-a mamei. Fusese scrisă de un iranian pe nume Khorami. Am suflat praful de pe ea, am început s-o citesc în acea noapte, în patul meu, şi am fost uimit să descopăr un capitol întreg despre istoria hazarilor. Acolo am citit că strămoşii mei din tribul paştun i-au persecutat şi i-au oprimat pe hazari. Scria că hazarii au încercat să se răscoale împotriva paştunilor, în secolul al XIX-lea, dar că paştunii „i-au reprimat cu o violenţă de nedescris“. În carte se spunea că ai mei i-au ucis pe hazari, fiindcă vroiau să le ia pământurile, de aceea le-au dat foc la case şi le-au vândut femeile. Mai scria că, în parte, motivul pentru care paştunii i-au oprimat pe hazari era că paştunii erau musulmani suniţi, în timp ce hazarii erau şiiţi. În carte mai erau scrise o mulţime de informaţii pe care nu le ştiam, informaţii de care nici învăţătorul meu, nici Baba nu pomeniseră nimic. Mai scria şi despre unele lucruri pe care le ştiam, cum că hazarii sunt porecliţi „mâncători de şoareci“, „nasuri turtite“ sau „măgari de corvoadă“. Îi auzisem pe unii dintre copiii din vecini strigându-l aşa pe Hassan.

Săptămâna următoare, după ore, i-am arătat învăţătorului meu cartea, deschizând-o la capitolul despre hazari. A răsfoit vreo două pagini în grabă, a strâmbat din nas şi mi-a dat cartea înapoi: „Ăsta-i un lucru pe care şiiţii îl fac foarte bine“, a zis, luându-şi hârtiile, „ştiu să pozeze în martiri.“ A strâmbat din nou din nas, când a pronunţat cuvântul „şiiţi“, de parcă ar fi fost un soi de boală.

Dar, în ciuda moştenirii etnice comune şi a unei puternice legături de sânge, Sanaubar pactiza cu vecinii, bătându-şi joc de Ali. Am aflat că nu făcea nici un secret din dispreţul pe care-l simţea pentru înfăţişarea lui.

— Ăsta-i soţ? şoptea ea insinuant. Am văzut măgari bătrâni care erau

mai potriviţi să fie soţi.

În cele din urmă, cei mai mulţi au suspectat că fusese o căsătorie aranjată între Ali şi unchiul său, tatăl lui Sanaubar. Ziceau că Ali se însurase cu verişoara lui ca să „spele“ reputaţia pătată a unchiului său, deşi, pe de altă parte, Ali, rămas orfan de la vârsta de cinci ani, nu avea nici un fel de avere.

Ali nu dăduse niciodată replica detractorilor săi, poate pentru că, în parte, nu reuşea niciodată să îi alerge cu piciorul lui schilod, pe care îl trăgea după el, dar mai ales pentru că era imun la insultele răuvoitorilor. Îşi găsise bucuria, antidotul, când Sanaubar îl născuse pe Hassan. Fusese o treabă simplă: fără obstetricieni, fără anestezişti, fără aparate complicate şi monitoare performante, doar Sanaubar, zăcând pe salteaua fără cuvertură şi plină de pete, cu Ali şi moaşa lângă ea. Nici nu avusese prea mare nevoie de ajutor, pentru că nici măcar în momentul naşterii Hassan nu-şi dezminţise felul lui de-a fi: era incapabil să rănească pe cineva. Câteva contracţii, vreo două împingeri şi hopa, apăruse şi Hassan. Sosise zâmbind.

După cum se confesase moaşa servitoarei unui vecin, care avusese apoi grijă să spună mai departe oricui voia să o asculte, se pare că Sanaubar aruncase o privire copilului din braţele lui Ali, îi zărise buza de iepure şi mârâise, cu un fel de râs amar: „Ia te uită!“, zisese ea. „Acum ai propriul tău idiot, ca să zâmbească şi pentru tine!“ Refuzase să-l ia în braţe pe Hassan şi, după cinci zile, dispăruse fără urmă.

Baba angajase aceeaşi femeie care mă hrănise şi pe mine, ca să îl alăpteze pe Hassan. Ali ne-a zis că era o femeie hazară cu ochi albaştri, venită din Bamiyan, oraşul statuilor gigantice care îl înfăţişau pe Buddha. „Cu ce voce dulce cânta!“, ne spunea el, de fiecare dată.

— Şi ce cânta? întrebam şi eu şi Hassan de fiecare dată, cu toate că ştiam deja – ne spusese de nenumărate ori, dar voiam să îl auzim pe Ali cântând.

Îşi dregea vocea şi începea:

Pe un munte înalt am stat
Şi-am strigat numele lui Ali, Leul lui Dumnezeu,
Oh, Ali, Leu al lui Dumnezeu, Rege al oamenilor,
Adu bucurie inimilor noastre întristate!

Apoi ne spunea că există o legătură frăţească între cei care au supt acelaşi lapte, o legătură pe care nici măcar trecerea timpului nu o poate şterge.

Hassan şi cu mine am supt lapte de la acelaşi sân. Am făcut primii paşi în aceeaşi curte şi sub acelaşi acoperiş am rostit amândoi primele noastre cuvinte.

Al meu a fost *Baba*.

Al lui – *Amir*, numele meu.

Privind acum în urmă, către vremea aceea, cred că temelia a ceea ce avea să se întâmple în iarna lui 1975 – şi a tot ce a urmat după aceea – a fost pusă odată cu acele prime cuvinte.

1 Mare este Allah (*în arabă în orig.*).

2 Pâine (n.tr.).

III.

Se spune că tatăl meu s-a luptat odată cu mâinile goale cu un urs negru, în Baluchistan. Dacă povestea ar fi avut drept erou pe oricine altcineva, ar fi fost categorisită drept *laaf* – tendinţa aceea de a exagera tipică afganilor, ridicată, din păcate, la rang de „calitate naţională“; dacă cineva se lăuda că fiul lui este medic, exista posibilitatea ca odrasla să fi trecut, cândva, cu bine un test la biologie, în liceu. Dar nimeni nu se îndoise vreodată de adevărul vreunei poveşti despre Baba şi, chiar dacă ar fi făcut-o, ei bine, Baba avea drept dovadă acele trei cicatrici paralele care îi brăzdau spinarea. Mi-l imaginasem de nenumărate ori pe Baba luptându-se, ba chiar îl şi visasem. Şi în aceste vise Baba al meu şi ursul se contopeau, încât nu puteai spune care e unul şi care-i celălalt.

Rahim Khan i se adresase pentru prima oară cu ceea ce avea să devină porecla binecunoscută a lui Baba: „Toophan aga“, adică „ Domnul Uragan“. Era o poreclă destul de potrivită. Tata era o forţă a naturii, un gigant reprezentant al paştunilor, cu o barbă deasă, o claie de păr castaniu cârlionţat, la fel de nedomolit ca şi stăpânul lui, mâini care păreau capabile să scoată şi o salcie din rădăcini şi o privire întunecată, care „ar fi îngenuncheat şi un diavol, cerşind îndurare“, aşa cum zicea Rahim Khan. La petreceri, când îşi făcea apariţia, cu cei doi metri ai lui, atenţia tuturor se îndrepta spre el, ca un lan de floarea-soarelui spre soare.

Baba nu putea fi ignorat, nici măcar când dormea. Îmi îndesam vată în urechi, trăgeam pătura peste cap şi tot mai auzeam sforăitul lui Baba – asemenea uruitului unui motor de camion – trecând prin pereţi. Iar camera mea era în capătul celălalt al holului. Cum o fi reuşit mama să pună geană pe geană, dormind în aceeaşi cameră cu el, rămâne un mister pentru mine. Asta e una din nenumăratele întrebări pe care i le-aş fi pus mamei, dacă aş fi apucat să o cunosc.

Târziu, prin anii ’60, pe când aveam şase ani, Baba a hotărât să construiască un orfelinat. Am auzit povestea din gura lui Rahim Khan. El mi-a

spus că Baba a făcut proiectul cu mâna lui, în ciuda faptului că nu avea nici o experienţă în domeniu. Scepticii i-au spus să lase prostiile şi să angajeze un arhitect, dar Baba a refuzat, bineînţeles, ceea ce i-a făcut pe ceilalţi să dea din cap mustrător la adresa încăpăţânării lui. Dar Baba a reuşit şi ceilalţi au dat din cap apreciativ la adresa felului cum reuşea să triumfe. Baba a plătit din buzunarul propriu costurile construcţiei orfelinatului cu două etaje, situat chiar în centrul zonei Jadeh Maywand de la sud de fluviul Kabul. Rahim Khan mi-a spus că Baba a dat toţi banii pentru întregul proiect, plătindu-i pe ingineri, electricieni, instalatori şi pe muncitori, ca să nu mai vorbim de oficialii oraşului, „ale căror mustăţi trebuiau unse“.

Construcţia orfelinatului a durat trei ani. Aveam de-acum opt ani. Îmi amintesc ziua de dinainte de deschiderea orfelinatului, când Baba m-a dus la Lacul Gharga, situat la câteva mile, în nordul Kabulului. Mi-a cerut să-l întreb şi pe Hassan dacă nu vrea să vină, dar l-am minţit şi i-am spus că e răcit. Îl voiam pe Baba numai pentru mine. Şi-apoi, odată, când mai fusesem la Lacul Ghargha, eu şi Hassan începuserăm să aruncăm cu pietre în apa ca oglinda; piatra lui Hassan făcuse opt „broscuţe“, iar a mea, numai cinci. Baba era acolo, privindu-ne, şi îl bătuse pe Hassan pe umăr, ba chiar îşi trecuse şi braţul pe după umerii lui.

Ne-am aşezat în jurul unei mese pliante, de picnic, pe malul lacului, numai eu şi Baba de data asta, şi am mâncat ouă fierte şi sandviciuri *kofta* – adică chiftele şi murături între două felii de *naan*. Apa era adâncă şi albastră, iar soarele strălucea pe luciul limpede ca oglinda. În zilele de vineri, malul lacului gemea de familii, care veneau se petreacă o zi în aer liber, la soare. Dar acum era în mijlocul săptămânii şi nu eram decât eu şi Baba, adică noi şi doi turişti bărboşi şi pletoşi, *hippies* auzisem că li se spune. Stăteau pe chei, cu picioarele în apă, şi dădeau la pescuit cu undiţa. L-am întrebat pe Baba de ce au părul lung, dar Baba a mormăit ceva, fără să-mi răspundă. Îşi pregătea discursul pentru a doua zi, răsfoind un teanc de foi scrise de mână, făcând ici şi colo notiţe cu un creion. Am muşcat din ou şi l-am întrebat pe Baba dacă era adevărat ce-mi spusese un băiat de la şcoală, că dacă mănânci o bucăţică de coajă de ou, o să îţi iasă când faci pipi, dar el iar a mormăit ceva.

Am muşcat din sandvici. Unul dintre turiştii blonzi a izbucnit în râs şi l-a pleznit pe celălalt pe spate. În depărtare, de cealaltă parte a lacului, un camion a cotit, hodorogit, pe după deal. Soarele a strălucit o clipă, reflectându-se în oglinda retrovizoare.

— Cred că am *saratan*, am mai spus. Cancer, adică. Baba şi-a ridicat capul din foile care fluturau uşor în bătaia brizei. Mi-a zis că pot să-mi iau şi singur apă minerală, din portbagajul maşinii.

A doua zi, în curtea orfelinatului, s-au trezit că nu au destule scaune.

O mulţime de oameni trebuia să urmărească ceremonia de deschidere în picioare. Sufla vântul, iar eu mă adăpostisem după Baba, pe micul podium plasat chiar în faţa intrării în orfelinat. Baba purta un costum verde şi o căciulă de oaie caracul. Pe la mijlocul discursului, vântul i-a zburat căciula de pe cap şi toată lumea a râs. S-a întors spre mine ca să-i ţin căciula şi am fost bucuros, pentru că toată lumea putea să vadă acum că el este tatăl meu, Baba al meu. Apoi s-a răsucit iar spre microfon şi a zis că speră că acea clădire va fi mai rezistentă în faţa vântului decât căciula lui şi toată lumea a râs din nou. După ce Baba şi-a încheiat discursul, oamenii s-au ridicat şi au izbucnit în urale. Au aplaudat îndelung şi, la sfârşit, au venit să-i strângă mâna. Unii dintre ei mi-au ciufulit părul şi mi-au strâns şi mie mâna. Eram atât de mândru de Baba, de noi amândoi!

Dar, în ciuda succesului lui Baba, oamenii încă se mai îndoiau de el. I-au spus că nu are simţul afacerilor şi că mai bine ar urma Dreptul, ca tatăl lui. Aşa că Baba le-a dovedit tuturor că se înşală: nu numai că şi-a pus pe picioare propria afacere, dar a devenit cel mai bogat negustor din Kabul. Baba şi Rahim Khan au deschis un restaurant, două farmacii şi o firmă de export de covoare, care avea un succes nebun.

Când oamenii au început să şoptească pe la colţuri că Baba nu va face niciodată o partidă bună – că, în fond, nu are sânge nobil în vine – el s-a însurat cu maică-mea, Sofia Akrami, o femeie cu educaţie aleasă, considerată de toată lumea una dintre cele mai respectate, frumoase şi virtuoase doamne ale Kabulului. Şi nu numai că preda literatură clasică în limba farsi la universitate, dar era şi descendenta unei familii regale, lucru pe care tatăl meu îl flutura, în glumă, pe la nasul scepticilor, spunându-i „prinţesa mea“.

În afară de mine, care reprezentam excepţia de la regulă, tata modelase lumea din jur după bunul său plac. Problema era că, evident, Baba vedea lumea doar în alb şi negru. Şi el trebuia să decidă ce e alb şi ce e negru. Nu poţi să iubeşti un om care trăieşte astfel, fără să te şi temi de el în acelaşi timp. Poate chiar şi să-l urăşti un pic.

Când eram în clasa a cincea, aveam un molah care ne învăţa *Coranul*. Îl chema molahul Fatiullah Khan şi era un omuleţ scund şi îndesat, cu faţa acneică, plină de mici „cratere“ şi cu o voce aspră. Ne ţinea predici despre virtuţile *zakat*-ului şi despre datoria de *hadji*; ne clarifica complicatele moduri de a face rugăciunile de dimineaţă – *namaz* –, ne punea să memorăm versete din *Coran* şi, cu toate că nu ni le traducea niciodată, doar le puncta, uneori, cu o ramură de salcie, ne cerea să pronunţăm cuvintele arabe fără greşeală, pentru ca Allah să ne audă mai bine. Într-o zi, ne-a spus că islamul consideră băutura ca fiind un păcat uriaş; cei care beau alcool vor răspunde pentru păcatul lor în Ziua Judecăţii, *Qiyamat*. Or, în vremurile acelea, băutura era un

lucru obişnuit în Kabul. Nimeni nu era biciuit în piaţa publică pentru asta, dar afganii care beau o făceau acasă, departe de ochii celorlalţi. Oamenii îşi cumpărau whisky-ul ca pe „medicamente“, în pungi maronii de hârtie, de la anumite „farmacii“. Plecau de acolo cu pungile ascunse vederii, băgate adânc în buzunare, atrăgând uneori privirile dezaprobatoare ale celor care cunoşteau reputaţia respectivelor „farmacii“.

Eram sus, în biroul lui Baba, când i-am povestit ce ne spusese molahul Fatiullah Khan la şcoală. Baba tocmai îşi turna un pahar de whisky la barul pe care îl construise chiar în colţul încăperii. A ascultat, a încuviinţat din cap şi a luat o înghiţitură. Apoi s-a aşezat pe canapeaua joasă, de piele, a pus cu grijă paharul jos şi m-a luat pe genunchi. M-am simţit de parcă aş fi stat pe două buturugi imense. A inspirat adânc şi a expirat pe nas, pe sub mustaţă, cu un soi de şuierat. Mi s-a părut că totul a durat o eternitate. Nu eram sigur dacă să-l îmbrăţişez sau să-i sar din poală, înspăimântat de moarte.

— Văd că ai început să confunzi ce înveţi la şcoală cu educaţia de-adevăratelea.

— Dar dacă e adevărat ce ne-au spus la şcoală, înseamnă că tu eşti un păcătos, Baba?

— Hm – Baba a zdrobit un cub de gheaţă între dinţi – vrei să ştii ce crede tatăl tău despre păcat?

— Da.

— Atunci o să-ţi spun, a zis Baba, dar mai întâi trebuie să-nţelegi un lucru, Amir, să-ţi intre bine-n cap: n-o să înveţi nimic valoros de la idioţii ăia cu barbă!

— Vrei să zici de la molahul Fatiullah Khan?

Baba a gesticulat cu paharul. Gheaţa a făcut „clinc-clinc“.

— Nu, vreau să zic, de la toţi. Mă piş pe bărbile lor de maimuţe virtuoase.

Am început să chicotesc. Imaginea cu Baba urinând pe barba unor maimuţe, fie ele virtuoase sau nu, era prea mult pentru mine.

— Ăştia nu fac altceva decât să-şi prefire mătăniile printre degete şi să recite o carte scrisă într-o limbă pe care nici măcar nu o înţeleg. – A mai luat o înghiţitură. – Allah să ne păzească dacă, vreodată, Afganistanul o să cadă în mâinile ăstora!

— Dar molahul Fatiullah Khan pare simpatic, am reuşit să articulez printre chicoteli.

— Aşa pare şi Genghis Han, a zis Baba. Dar gata, m-ai întrebat despre păcat şi vreau să-ţi spun ce cred eu. Mă asculţi?

— Da, am zis, închizând gura. Totuşi, un alt chicotit mi-a scăpat, croindu-şi drum prin nas şi făcând un zgomot sforăitor, ceea ce m-a făcut să

pufnesc din nou în râs.

Baba m-a sfredelit cu privirea şi dintr-o dată mi-am înghiţit râsul.

— Vreau să-ţi vorbesc ca de la bărbat la bărbat. Poţi să te abţii măcar o dată?

— Da, Baba jan, am murmurat, minunându-mă în sinea mea, pentru a câta oară, cum poate Baba să mă atingă atât de rău doar prin câteva cuvinte. Am împărtăşit puţine momente plăcute, fiindcă rar se întâmplase ca Baba să îmi vorbească sau să mă ţină pe genunchi, iar eu l-am irosit ca un prost.

—Bine, a zis Baba, dar ochii lui erau încă întunecaţi. Acuma ascultă aici, orice ţi-ar spune molahii, să ştii că există un singur păcat, numai unul, şi ăsta-i furtul. Ai înţeles ce-ţi spun?

— Nu, Baba jan, am zis, dorindu-mi cu disperare să fi înţeles. Nu voiam să-l dezamăgesc din nou.

Baba a oftat a nerăbdare. Şi asta m-a durut, fiindcă nu era un om nerăbdător din fire. Mi-am amintit toate dăţile când venise acasă mult după căderea întunericului, toate serile când mâncasem singur. Îl întrebam pe Ali unde e Baba, când vine acasă, cu toate că ştiam foarte bine că e la şantier şi că supraveghează lucrările. Nu se cerea răbdare pentru aşa ceva? Începusem deja să-i urăsc pe toţi copiii pentru care se construia orfelinatul ăla: uneori îmi doream să fi murit şi ei, odată cu părinţii lor.

— Când omori un om, furi o viaţă, a mai zis Baba. Îi furi soţiei lui dreptul de a avea un soţ şi copiilor – dreptul de a avea un tată. Când spui o minciună, furi cuiva dreptul la adevăr. Când înşeli, furi acelui om dreptul la corectitudine. Ai înţeles?

Da, înţelesesem. Când Baba avea şase ani, un hoţ intrase în casa bunicii mele la miezul nopţii. Bunicul, un judecător respectat, îl surprinsese, dar hoţul îi înfipsese cuţitul în gât, omorându-l pe loc – şi furându-i lui Baba dreptul de a creşte lângă tatăl său. Hoţul fusese prins chiar a doua zi şi se dovedise a fi un vagabond venit din regiunea Kunduz. Îl spânzuraseră de creanga unui stejar, cu două ore înainte de rugăciunea de seară. Povestea asta am aflat-o de la Rahim Khan, nu de la Baba. Întotdeauna am aflat lucruri despre Baba de la alţii.

— Nu există lucru mai păcătos decât furtul, Amir! mi-a zis Baba. Un om care ia ce nu-i al lui, fie că e o viaţă sau o bucată de *naan*… scuip pe un astfel de om! Şi dacă paşii mi s-ar încrucişa cu ai lui, Allah să-l aibă în pază! M-ai înţeles?

Imaginea lui Baba cotonogindu-l pe hoţ mi s-a părut înfricoşătoare şi entuziasmantă în acelaşi timp.

— Da, Baba.

— Dacă există un Dumnezeu în ceruri, atunci sper că are lucruri mai

importante de făcut decât să se ocupe de faptul că beau eu whisky sau mănânc carne de porc. Şi-acuma dă-te jos. După toată vorbăria asta despre păcat mi s-a făcut iar sete. L-am privit cum îşi umple paharul la bar şi m-am întrebat cât o să mai treacă până când o să mai vorbim aşa, ca acum. Fiindcă adevărul e că am simţit mereu că Baba mă urăşte un pic. Şi de ce nu? La urma urmei, o omorâsem pe preaiubita lui soţie, preafrumoasa lui prinţesă, nu-i aşa? Aş fi putut cel puţin să am decenţa să semăn un pic mai mult cu el. Dar n-am ieşit ca el. Chiar deloc.

LA ŞCOALĂ, JUCAM un joc care se chema *Sherjangi* sau „Lupta recitatorilor“. Învăţătorul de farsi ne arbitra şi lucrurile se desfăşurau cam aşa: cineva recita un vers dintr-o poezie, iar adversarul avea şaizeci de secunde să dea replica cu un vers care să înceapă cu aceeaşi literă cu care se termina versul primului. Toţi din clasă vroiau să fie în echipă cu mine, fiindcă nici nu împlinisem unsprezece ani şi ştiam deja pe de rost zeci de versuri din Khayyám, Hafez sau din faimosul *Masnawi* al lui Rumi. Odată, i-am provocat pe toţi din clasă şi am câştigat. I-am spus lui Baba chiar în seara aceea, dar el doar a dat din cap şi a zis „bine“.

Iată cum mă consolam pentru că tatăl meu era atât de distant – cufundându-mă în cărţile mamei mele moarte. Şi-l aveam şi pe Hassan, fireşte. Citeam orice: Rumi, Hafez, Saadi, Victor Hugo, Jules Verne, Mark Twain, Ian Fleming. După ce am terminat cărţile mamei – nu cele plicticoase, de istorie, alea nu mi-au plăcut niciodată, ci romanele, povestirile – am început să-mi cheltuiesc banii de buzunar pe cărţi. Cumpăram câte una pe săptămână, de la librăria de lângă cinematograful Park, iar când n-am mai avut loc pe rafturi, am început să le pun în cutii de carton.

Evident, să te căsătoreşti cu o poetă e ceva, dar să fii tatăl unui copil care preferă să-şi petreacă timpul cu nasul în cărţi în loc să meargă la vânătoare… ei bine, probabil că nu era chiar situaţia pe care şi-o imaginase Baba. Bărbaţii adevăraţi nu citesc poezii – şi Doamne fereşte să le mai şi scrie! Bărbaţii adevăraţi – băieţii adevăraţi – joacă fotbal, aşa cum făcuse şi Baba când era copil. *Ăsta* da, hobby. În 1970, Baba s-a hotărât să oprească un timp construcţia orfelinatului şi a luat avionul până la Teheran, unde a stat timp de o lună ca să se uite la televizor, la campionatul mondial de fotbal, pentru că în vremea aceea nu existau televizoare în Afganistan. M-a înscris şi pe mine într-o echipă de fotbal, sperând să-mi stârnească acelaşi interes. Dar am fost jalnic, o adevărată ruşine pentru întreaga mea echipă, mereu în calea unui coechipier care voia să valorifice o pasă sau blocând fără voie o nişă în echipa adversă. Băteam terenul cu picioare nesigure, chiţăind să-mi dea şi mie cineva o pasă, pasă care nu venea niciodată. Şi cu cât mă străduiam mai tare,

fluturându-mi disperat braţele deasupra capului şi piţigăindu-mă: „Sunt liber! Sunt liber!“, cu atât mai neobservat treceam. Dar Baba nu se lăsa cu una, cu două. Când a devenit clar ca lumina zilei că nu am moştenit nici o picătură din talentul lui sportiv, s-a hotărât să mă transforme într-un spectator fanatic. Evident, nu era mare lucru, nu-i aşa? Am simulat interesul cât de mult timp am putut. Am ovaţionat alături de el echipa Kabulului în confruntare directă cu Kandaharul, am urlat înjurături la adresa arbitrului când acesta ne-a penalizat echipa, dar cu toate acestea, Baba a simţit lipsa unui interes adevărat şi s-a resemnat în cele din urmă, admiţând îngrozitorul adevăr: fiul lui nu are să joace fotbal sau să devină microbist.

Îmi aduc aminte că, odată, Baba m-a luat cu el la turneul anual *Buzkashi*, care se ţinea în prima zi a primăverii – de Anul Nou. *Buzkashi* era, şi încă mai este, pasiunea naţională a Afganistanului. Un *chapandaz*, călăreţ foarte priceput, patronat de bogaţii *aficionados*, trebuia să înşface o carcasă de capră sau de catâr din mijlocul unei învălmăşeli de adversari, să o care cu el în plin galop, făcând înconjurul stadionului, apoi să-i dea drumul într-un cerc, în timp ce altă echipă de *chapandazi* era pe urmele lui, adversarii făcând tot ce le stătea în putinţă – lovituri, muşcături, pumni sau picioare – ca să recupereze carcasa. În ziua aceea, mulţimea fremăta de încântare privind călăreţul avântat pe calul său şi îl încuraja cu urlete războinice în timp ce lua carcasa. Pământul se zgâlţâia de tropotele copitelor. Urmăream de sus cum trec călăreţii în galop nebun, ţipând şi chiuind, pe caii lor plini de spume.

La un moment dat, Baba mi-a arătat pe cineva:

— Amir, îl vezi pe omul acela de acolo, de sus, înconjurat de toată mulţimea aia?

Da, îl vedeam.

— E Henry Kissinger.

— Oho – am zis. Habar n-aveam cine e Henry Kissinger şi aş fi întrebat, probabil. Dar chiar în momentul acela, am văzut cu groază cum unul dintre *chapandazi* cade din şa şi dispare într-un nor de praf, iscat de zeci de potcoave. Trupul i-a fost imediat răsucit şi călcat de picioarele nervoase ale cailor, ca o păpuşă de cârpe, apoi ceata de *chapandazi* s-a îndepărtat. S-a mai chircit o dată, apoi a rămas nemişcat, cu picioarele contorsionate nefiresc, în timp ce o băltoacă de sânge dispărea în nisipul însetat.

Am început să plâng.

Tot drumul spre casă am plâns. Îmi amintesc că Baba îşi încleşta şi descleşta degetele pe volan. Ba mai mult, n-am să uit niciodată eforturile lui curajoase de a-şi şterge expresia de dezgust de pe faţă, în timp ce conducea în tăcere.

Mai târziu, în noaptea aceea, în timp ce treceam prin faţa biroului

tatei, l-am auzit vorbind cu Rahim Khan:

— …să fii recunoscător că e sănătos, zicea Rahim Khan.

— Ştiu, ştiu, dar stă tot timpul îngropat în cărţi sau bântuie pe lângă casă de parcă ar fi pierdut într-un vis.

— Şi?

— Eu n-am fost aşa. Vocea lui Baba a răsunat frustrată, aproape mânioasă.

Rahim Khan a izbucnit în râs:

— Copiii nu sunt cărţi de colorat. Nu poţi să-i „colorezi“ cum îţi place ţie.

— Îţi spun eu, zicea Baba, eu n-am fost aşa şi nici copiii cu care am crescut.

— Ştii ceva, uneori eşti cel mai egoist om din câţi cunosc, i-a spus Rahim Khan. Era singurul dintre cunoscuţii noştri care avea curajul să-i spună aşa ceva lui Baba.

— N–are nici o legătură cu asta.

— Eşti sigur?

— Sunt sigur.

— Păi, atunci?

Am auzit canapeaua de piele scârţâind sub trupul masiv al lui Baba. Am închis ochii, cu urechea lipită de uşă, vrând să aud, nevrând să aud.

— Uneori mă uit pe fereastră şi îl văd cum se joacă pe stradă cu băieţii din cartier. Văd cum îl îmbrâncesc, îi iau jucăriile, îi mai dau câte-un ghiont! Şi ştii ceva? Nu-l văd să riposteze! Niciodată. Doar… lasă capul în jos şi …

— Ei, şi? Nu e violent, a zis atunci Rahim Khan.

— Nu asta am vrut să spun, Rahim, şi ştii bine, a ripostat Baba. Băiatului ăstuia îi lipseşte ceva!

— Da, un grăunte de răutate.

— Răutatea n-are nimic de-a face cu capacitatea de a te apăra. Ştii ce se întâmplă de fiecare dată când îl necăjesc băieţii din vecini? Hassan îi sare în apărare şi îi pune pe fugă. Am văzut cu ochii mei. Şi când vin acasă, îl întreb: „Cum s-a zgâriat Hassan pe faţă?“ Iar el ştii ce-mi zice? „A căzut.“ Îţi spun eu, Rahim, băiatului ăstuia îi lipseşte ceva.

— Trebuie să-l laşi să-şi găsească singur drumul, a mai zis Rahim Khan.

— Şi încotro se îndreaptă? a zis Baba. Un băiat care nu se apără singur va deveni un bărbat care nu poate apăra nimic.

— Ca de obicei, simplifici totul.

— Nu prea cred.

— Eşti furios fiindcă te temi că n-o să fie capabil să ducă mai departe afacerea, când îi va sosi timpul.

— Acum cine simplifică prea mult lucrurile? a zis Baba. Uite, ştiu că există o afinitate între voi doi şi mă bucur că-i aşa. Sunt invidios, dar mă bucur, vorbesc serios. Are nevoie de cineva care… să-l înţeleagă, pentru că Dumnezeu ştie că eu unul nu-l înţeleg. Dar e ceva la Amir care mă tulbură într-un fel pe care nu-l pot explica. E ca şi când… Parcă îl şi vedeam pe Baba bătându-şi capul, în căutarea cuvintelor potrivite. Şi-a coborât vocea, dar tot am auzit: Dacă nu l-aş fi văzut cu ochii mei pe doctor cum îl scote din vintrele nevesti-mii, n-aş fi crezut pentru nimic în lume că e fiul meu.

A DOUA ZI, ÎN TIMP CE îmi pregătea micul-dejun, Hassan m-a întrebat dacă mă supără ceva. M-am răstit la el, zicându-i să-şi vadă de treaba lui.

Rahim Khan se înşelase în privinţa grăuntelui de răutate din mine.

IV.

În 1933, anul în care se născuse Baba şi în care Zahir Shah îşi începuse cei patruzeci de ani de domnie ca rege al Afganistanului, doi fraţi, tineri dintr-o familie bună şi respectabilă din Kabul, s-au urcat la volanul Fordului decapotabil al tatălui lor. După ce au prizat haşiş şi au băut mult vin franţuzesc, au lovit şi ucis pe loc o pereche de hazari, soţ şi soţie, pe drumul spre Paghman. Poliţia i-a adus pe cei doi tineri, oareşicum chinuiţi de remuşcări, şi pe micul orfan în vârstă de cinci ani al soţilor ucişi în faţa bunicului meu, care era un judecător foarte bine văzut, cu o reputaţie impecabilă. După ce a ascultat relatarea fraţilor şi pledoaria tatălui lor pentru îndurare, bunicul meu i-a condamnat pe cei doi tineri să meargă de îndată la Kandahar şi să se înroleze în armată pe termen de un an de zile – şi asta în ciuda faptului că familia lor reuşise cumva să îi scape de înrolare. Tatăl lor a protestat, dar nu prea vehement şi, în final, toată lumea a fost de acord că pedeapsa a fost un pic cam aspră, dar meritată. Cât despre copilul orfan, bunicul l-a luat la el în casă şi le-a poruncit celorlalţi servitori să îl înveţe treburile din gospodărie, dar să fie blânzi cu el. Băiatul acela era Ali.

Ali şi Baba au crescut împreună, au fost tovarăşi de joacă, asta până când poliomielita i-a schilodit piciorul lui Ali – exact aşa cum am crescut şi eu şi Hassan, o generaţie mai târziu. Baba ne povestea mereu ce trăsnăi făceau el şi Ali, dar Ali dădea din cap şi zicea: „aga sahib, de ce nu le spuneţi şi cine era în spatele acestor trăsnăi, şi cine le executa?“ Baba râdea şi îl lua pe Ali pe după gât.

Dar în nici una din poveştile lui, Baba nu se referea la Ali ca fiind prietenul lui.

Curios lucru, dar nici eu nu mă gândisem vreodată că Hassan ar fi prietenul meu. Oricum, nu în sensul obişnuit. Şi ce dacă am învăţat unul de la altul să mergem pe bicicletă, fără să ţinem mâinile pe coarne, sau să construim un aparat de filmat dintr-o cutie de carton, care, culmea, mai şi funcţiona? Şi ce dacă ne-am petrecut multe ierni înălţând şi vânând zmeie? Şi ce dacă,

pentru mine, Afganistanul are şi azi chipul unui băiat firav, cu capul ras, cu urechile plasate prea jos, cu o feţişoară de păpuşă chinezească, luminată de zâmbetul buzei de iepure?

Şi ce dacă ne leagă toate aceste lucruri? Peste istorie se trece greu. Ca şi peste religie. La urma urmei, eu eram paştun, iar el – hazar, eu eram sunit, iar el – şiit şi nimic nu avea să schimbe asta. Nimic.

Dar de-a buşilea am început să mergem împreună, noi doi, şi nici o istorie, etnie, societate sau religie nu aveau să schimbe asta. Mi-am petrecut primii doisprezece ani din viaţă jucându-mă, în cea mai mare parte a timpului, cu Hassan. Uneori, mi se pare că toată copilăria mea este o lungă vară, care s-a scurs alene alături de Hassan, în timp ce ne urmăream pe lianele încâlcite din copaci sau ne jucam de-a „hoţii şi vardiştii“, de-a v-aţi ascunselea, de-a cowboy-ii şi indienii sau torturam insecte – îndeletnicire care a culminat cu smulgerea acului unei albine şi legarea bietei creaturi cu o aţă, ca să o putem trage înapoi de câte ori încerca să îşi ia zborul.

Îi necăjeam pe *kochi*, nomazii care treceau prin Kabul, în drumul lor spre munţii din nord. Când se apropiau de cartierul nostru auzeam caravanele, cu behăitul oilor şi al caprelor şi clopoţeii de la gâtul cămilelor. Fugeam afară să vedem caravanele care se târau încet pe strada noastră, bărbaţii cu feţe prăfuite şi tăbăcite de vânt, femeile înveşmântate în caftane lungi, colorate, cu mărgele şi brăţări de argint la mâini şi la glezne. Aruncam cu pietre în caprele lor. Le împroşcam catârii cu apă. Odată l-am pus pe Hassan să se urce pe Zidul porumbului bolnav şi să tragă cu praştia în dosurile cămilelor.

Împreună am văzut primul nostru film western, *Rio Bravo*, cu John Wayne, la cinematograful *Park*, chiar peste drum de librăria mea favorită. Îmi amintesc cum îl imploram pe Baba să ne ducă în Iran, ca să-l cunoaştem şi noi pe John Wayne. Baba a izbucnit în râsul lui gălăgios, care parcă îi izvora din fundul gâtului – un sunet care semăna destul de bine cu un motor de camion ambalat, iar când şi-a recăpătat graiul ne-a explicat cum se dublează vocile actorilor. Hassan şi cu mine am rămas ca trăsniţi. Şocaţi. John Wayne chiar nu vorbea farsi şi nici nu era iranian? Era american, ca femeile şi bărbaţii aceia prietenoşi, cu plete lungi, care se învârteau prin Kabul, cu cămăşile lor zdrenţăroase şi ţipător colorate? Am văzut *Rio Bravo* de trei ori, dar la westernul nostru favorit, *Cei Şapte Magnifici*, ne-am dus de treisprezece ori. Şi de fiecare dată am plâns la sfârşit, când puştiul mexican îl îngroapă pe Charles Bronson, care s-a dovedit a nu fi nici el iranian.

Făceam plimbări prin bazarul mucegăit din cartierul Shar-e-Nau al Kabulului sau în Oraşul Nou, la vest de cartierul Wazir Akbar Khan. Comentam filmele abia văzute şi ne plimbam prin mulţimea agitată de hazari. Ne croiam drum printre negustori şi cerşetori, hoinărind pe aleile înguste

mărginite de şiruri de dughene minuscule şi înghesuite unele în altele. Lunar, Baba îi dădea fiecăruia câte o sumă de bani – zece afgani şi noi îi cheltuiam pe Coca-Cola caldă şi îngheţată din apă de trandafiri presărată cu migdale sfărâmate.

În timpul anului şcolar, aveam o rutină zilnică: până mă târam eu din pat şi mă scurgeam spre baie, Hassan era deja spălat, îşi spusese rugăciunea de dimineaţă, *namaz*, împreună cu Ali şi îmi pregătise micul-dejun: ceai fierbinte cu trei cubuleţe de zahăr, o felie de *naan* prăjită, unsă cu marmelada mea favorită, cu aromă de vişine, totul aranjat frumos pe masă. În timp ce mâncam şi mă plângeam că am teme multe, Hassan îmi făcea patul, îmi lustruia pantofii, îmi călca hainele pentru ziua respectivă şi îmi rânduia cărţile şi creioanele în ghiozdan. Îl auzeam cum fredonează în timp ce îmi călca hainele şi vocea lui lălăia cântece hazare vechi, pe care le cânta pe nas. Apoi, Baba şi cu mine ne urcam în Mustangul lui negru, o maşină care atrăgea priviri invidioase oriunde mergeam, pentru că era ca maşina condusă de Steve McQueen în *Bullit*, un film care rulase într-un singur loc, timp de şase luni. Hassan rămânea acasă, să îl ajute pe Ali la treburile zilnice: spălatul de mână al rufelor murdare, întinsul lor în curte, la uscat, frecatul podelelor, cumpăratul de *naan* proaspătă din bazar, marinarea cărnii pentru masa de prânz, udatul peluzei.

După ore, mă întâlneam cu Hassan, înşfăcam o carte şi o luam la picior spre dealul în formă de castron răsturnat situat la nord de proprietatea tatălui meu, în Wazir Akbar Khan. Chiar în vârful dealului era un vechi cimitir părăsit, cu şiruri de pietre de mormânt cu scrisul şters şi cu poteca năpădită de buruieni. Anotimpuri peste anotimpuri trecuseră, cu vânturi şi ploi, transformând poarta într-un morman de rugină şi zidurile joase, de piatră albă, în ruine. La intrare era un rodiu. Într-o vară, am folosit unul dintre cuţitele de bucătărie ale lui Ali ca să ne scrijelim numele pe trunchiul lui: „Amir şi Hassan – sultanii din Kabul.“ Cu aceste cuvinte, devenise oficial: copacul era al nostru. După şcoală, Hassan şi cu mine ne urcam în el şi culegeam rodiile roşii ca sângele. După ce mâncam şi ne ştergeam pe mâini cu iarbă, îi citeam lui Hassan.

Stând cu picioarele încrucişate, cu umbrele şi luminile trimise de frunzele rodiului dansându-i pe faţă, Hassan smulgea absent fire de iarbă din pământ, în timp ce asculta ce-i citeam eu, pentru că el nu ştia să citească. Acel Hassan va rămâne analfabet, ca Ali şi ca majoritatea hazarilor, cărora aşa le fusese sortit din secunda în care veniseră pe lume – ba, poate că lui Hassan i-o fi fost sortit din pântecul cel neprimitor al mamei lui, Sanaubar. La urma urmei, la ce-i foloseşte unui servitor să ştie să citească? Dar în ciuda faptului că era analfabet, sau poate tocmai de aceea, Hassan era atras de misterul

cuvintelor, sedus de o lume secretă care îi era interzisă. Îi citeam poezii, povestiri, uneori şi ghicitori, deşi din acestea din urmă am încetat să-i mai citesc când am văzut că era mai bun ca mine la dezlegarea lor. Aşa că îi citeam lucruri cu care să-şi bată capul mai puţin, cum ar fi *Nenorocirile molahului Nasruddin şi ale măgarului său*. Stăteam ore întregi sub copacul acela, până când soarele apunea la vest şi Hassan tot insista că mai e destulă lumină pentru încă o povestire, pentru încă un capitol.

Partea mea favorită din lectură era când ajungeam la un cuvânt dificil, pe care el nu-l ştia. Îl tachinam, subliniindu-i ignoranţa. Odată, îi citeam o poveste cu molahul Nasruddin, când m-a oprit:

— Ce înseamnă cuvântul ăla?

— Care?

— Imbecil.

— Nu ştii ce înseamnă? i-am răspuns rânjind.

— Nu, Amir aga.

— Dar e un cuvânt atât de obişnuit!

— Da' eu nu-l ştiu. Chiar dacă o fi simţit ironia din spatele mirării mele prefăcute, faţa lui zâmbitoare nu a lăsat să se vadă nimic.

— Păi, toată lumea de la mine de la şcoală ştie ce înseamnă, am zis. Ia să vedem: „imbecil" – înseamnă „inteligent, deştept". O să îl folosesc într-o propoziţie, ca să înţelegi mai bine: „Când vine vorba de cuvinte, Hassan e un imbecil."

— Aha, a zis el, dând din cap că a înţeles.

O să mă simt mereu vinovat pentru asta. Mai târziu, i-am dat un tricou vechi ca să mă revanşez, cum făceam de fiecare dată. Mă întrecusem cu gluma, chiar dacă era una nevinovată.

Cartea favorită a lui Hassan era *Shahnamah*, o poveste veche, din secolul al zecelea, cu eroi persani. Îi plăceau toate capitolele, şahii de demult, Feridoun, Zal şi Rudabeh. Dar cel mai mult ne plăcea „Rostam şi Sohrab", povestea marelui luptător Rostam şi a calului său iute de picior, Rakhsh. Rostam îşi răneşte de moarte viteazul inamic, pe Sohrab, pe câmpul de luptă, pentru ca apoi să afle că era fiul pierdut de multă vreme. Doborât de durere, Rostam ascultă ultimele cuvinte ale fiului său:

„De eşti cu adevărat al meu tată, atunci află că ţi-ai mânjit paloşul luând viaţa celui de acelaşi sânge – fiul tău. Şi chiar de ai făcut-o din îndărătnicie, eu crezut-am că dragostea ţi-o voi câştiga şi te-am implorat strigându-te pe nume, căci am crezut că văd în tine umbra amintirii mamei mele moarte. Dar în zadar am încercat inima să îţi înduplec, acum simt că e vremea să mă duc. Maica mă aşteaptă…"

— Te rog, mai citeşte o dată, Amir aga, mă ruga Hassan. Uneori,

ochii i se umpleau de lacrimi în timp ce îi citeam pasajul şi de fiecare dată mă întrebam pentru cine plângea, pentru îndureratul Rostam, care îşi sfâşia hainele de deznădejde şi îşi turna cenuşă peste pletele albite de durere, sau pentru Sohrab, care tânjise în zadar după dragostea tatălui său? Eu, unul, nu vedeam soarta lui Rostam ca pe un destin tragic. La urma urmei, nu ascund toţi taţii, în adâncul inimii, dorinţa secretă de a-şi omorî fiii?

ODATĂ – ERA ÎN IULIE 1973 – i-am jucat alt renghi lui Hassan. Îi citeam, când deodată m-am hotărât să mă abat de la cele scrise în carte. Mă prefăceam că citesc din carte, dând foile una după alta, dar ce spuneam eu nu mai avea nici o legătură cu ce scria acolo, fiindcă inventam propriile mele poveşti. Hassan, bineînţeles, habar nu avea. Pentru el, cuvintele scrise erau un soi de coduri secrete, care se întrepătrundeau într-o reţea misterioasă. Cuvintele astea erau uşi secrete, iar eu eram păstrătorul tuturor cheilor. La sfârşit, l-am întrebat dacă i-a plăcut povestirea şi mi-am înăbuşit cu greu râsul care îmi gâlgâia în gât, când Hassan a început să bată din palme:

— Ce faci? l-am întrebat.

— Asta e cea mai grozavă poveste pe care am auzit-o de la tine în ultima vreme, a zis el, încă aplaudând.

Am râs.

— Chiar?

— Chiar.

— Foarte interesant! am murmurat eu. Eram uimit! Era… cu totul neaşteptat! Eşti absolut sigur, Hassan?

El aplauda mai departe.

— A fost grozavă, Amir aga! Îmi mai citeşti şi mâine din ea?

— Grozav, fascinant! am mormăit eu, cu respiraţia un pic întretăiată, simţindu-mă ca unul care tocmai a descoperit o comoară îngropată în propria ogradă. În timp ce coboram de pe deal, ideile răsăreau în capul meu una după alta, ca artificiile la *Chaman*. *Cea mai bună poveste pe care mi-ai citit-o în ultima vreme*, zisese el. Îi citisem *foarte multe* povestiri. Brusc, am auzit vocea lui Hassan, care mă întreba ceva.

— Ce-ai zis?

— Ce înseamnă „fascinant“?

Am râs. L-am îmbrăţişat zdravăn şi l-am sărutat pe obraz.

— Asta pentru ce-a fost? mi-a zis uimit, roşind.

L–am înghiontit prieteneşte. Şi i-am zâmbit.

— Eşti un prinţ, Hassan. Eşti un prinţ şi eu te iubesc!

În noaptea aceea, am scris prima mea povestire. Mi-a luat treizeci de minute. Era o povestioară sinistră, despre un om care a găsit o cană fermecată

şi a descoperit că dacă plânge în ea, lacrimile i se prefac în perle. Dar chiar dacă era sărac de când se ştia, era de felul lui un om vesel, care plângea rar, aşa că a trebuit să se chinuiască să descopere cum să plângă la comandă ca să se îmbogăţească. Pe măsură ce perlele se adunau în cană, creştea şi lăcomia lui. Povestea se termina cu omul stând pe un munte de perle, cu un cuţit în mână, plângând neajutorat în cana fermecată, cu preaiubita-i soţie ucisă în braţele sale.

În seara aceea, am urcat scările şi am intrat în fumoar, la Baba, ţinând în mână cele două pagini pe care îmi mâzgălisem povestea. Baba şi Rahim Khan fumau şi serveau coniac:

— Ce este, Amir? a zis Baba, lăsându-se pe spate şi împreunându-şi mâinile sub cap, tolănit pe canapea. În jurul feţei lui pluteau colăcei de fum albăstrui. Privirea lui mă făcea să-mi simt gâtul uscat. Mi-am dres vocea şi i-am spus că scrisesem o poveste.

Baba a încuviinţat din cap şi mi-a zâmbit, un zâmbet de-abia schiţat, care trăda lipsa lui de interes.

— A, bravo, e foarte bine, nu-i aşa? a mai zis el. Apoi, nimic. Mă privea doar, prin norul de fum.

Probabil că am stat acolo cam un minut, dar mi s-a părut cel mai lung minut din viaţa mea. Secundele se târau încet, despărţite de o eternitate. Aerul se făcea tot mai greu, devenind aproape solid. Simţeam că nu mai pot să respir. Baba a continuat să mă ţintuiască cu privirea, fără să se ofere să citească.

Ca întotdeauna, Rahim a fost cel care mi-a sărit în ajutor. A întins mâna spre foi şi mi-a dăruit un zâmbet care nu avea nimic prefăcut în el.

— Nu mi-o dai mie, Amir jan? Mi-ar plăcea tare mult să o citesc. Baba nu folosea aproape niciodată apelativul tandru de *jan* (dragă) când mi se adresa.

Baba a ridicat din umeri şi a sărit în picioare. Părea uşurat, ca şi când şi pe el îl salvase Rahim Khan.

— Da, dă-i-o lui *Kaka* Rahim. Eu mă duc sus să mă pregătesc.

Şi cu aceste cuvinte a părăsit camera. În majoritatea timpului îl adoram pe Baba cu o intensitate aproape religioasă, dar în clipa asta aş fi vrut să-mi deschid venele şi să las să se scurgă sângele lui blestemat din trupul meu, până la ultima picătură.

O oră mai târziu, când cerul începea să se întunece odată cu lăsarea serii, s-au îndreptat spre maşină, ca să meargă la o petrecere. Înainte de a ieşi, Rahim Khan s-a lăsat pe vine, în faţa mea şi mi-a dat povestea înapoi şi o altă hârtie, împăturită. Mi-a zâmbit strălucitor şi mi-a făcut cu ochiul, apoi a zis: „Pentru tine. Citeşte mai târziu!“. După care a făcut o pauză şi a adăugat un

singur cuvânt, care m-a încurajat mai mult decât orice mi-ar fi spus vreodată vreun editor. Cuvântul acela era „bravo“.

Când au plecat, m-am aşezat pe patul meu, dorindu-mi ca Rahim Khan să fi fost tatăl meu. Apoi m-am gândit la Baba, la pieptul lui uriaş şi la cât de bine era când mă ţinea acolo, la felul cum mirosea a Brut dimineaţa şi la gâdilatul bărbii lui pe faţa mea. M-am simţit brusc copleşit de un asemenea sentiment de vinovăţie, încât am fugit la baie şi am vomitat în chiuvetă.

Mai târziu, în noaptea aceea, cum stăteam încovrigat în patul meu, am citit biletul lui Rahim Khan o dată şi încă o dată. Scria cam aşa:

Amir jan,

Mi-a plăcut foarte mult povestea ta. Mashallah, *Dumnezeu te-a înzestrat cu un dar deosebit. De acum e de datoria ta să valorifici acest talent, fiindcă cel care îşi iroseşte talentul pe care i l-a dat Dumnezeu este un măgar. Ai un stil tare interesant şi o gramatică corectă, dar cel mai impresionant lucru la povestea ta este tonul ironic. Poate că nici nu ştii ce înseamnă cuvântul ăsta, dar vei şti într-o bună zi. E ceva ce unii scriitori caută în întreaga lor carieră şi nu găsesc niciodată. Tu ai reuşit de la prima poveste.*

Uşa mea îţi este şi îţi va fi mereu deschisă, Amir jan. Voi asculta orice poveste vei avea de povestit.

Prietenul tău,

Rahim

Luat pe sus de biletul lui Rahim Khan, am înşfăcat povestea şi am coborât val-vârtej pe scări, spre cămăruţa în care, pe o saltea, dormeau Ali şi Hassan. Dormeau în casă numai când era Baba plecat, iar Ali trebuia să aibă grijă de mine. L-am scuturat pe Hassan până când s-a trezit şi l-am întrebat dacă vrea să audă o poveste.

S-a frecat la ochii grei de somn şi s-a întins.

— Acum? Cât e ceasul?

— Lasă ceasul! Povestea asta e deosebită. Am scris-o chiar eu, am murmurat, sperând să nu îl trezesc pe Ali. Faţa lui Hassan s-a luminat.

— Atunci, *trebuie* s-o aud! a zis, trăgând pătura de pe el.

I-am citit-o în living, lângă şemineul de marmură. Fără jocuri de cuvinte de data asta, doar era vorba de mine! Hassan a fost ascultătorul perfect în multe privinţe, fiind total absorbit de poveste, pe faţa lui oglindindu-se toate nuanţele ei. Când am citit ultima propoziţie, a aplaudat, încercând să nu facă prea mult zgomot.

— *Mashallah*, Amir aga! Bravo! Faţa lui radia.

— Ţi-a plăcut? i–am zis, gustând pentru a doua oară – şi ce dulce era – din plăcerea unei cronici favorabile.

— Într-o bună zi, *Inshallah*, vei ajunge un mare scriitor! a zis Hassan. Iar oamenii din lumea întreagă or să-ţi citească poveştile!

— Exagerezi, Hassan! i-am spus, iubindu-l pentru ce zisese.

— Ba nu, o să fii mare şi celebru, a insistat el. Apoi a făcut o scurtă pauză, de parcă avea de gând să mai spună ceva. A cumpănit bine cuvintele şi şi-a dres vocea. Dar îmi dai voie să-ţi pun nişte întrebări în legătură cu povestea asta? a zis cu timiditate.

— Bineînţeles.

— Păi…, a început, apoi a părut să renunţe.

— Spune, Hassan! am zis zâmbind, cu toate că, brusc, scriitorul nesigur din mine nu mai era aşa de sigur dacă vrea să audă sau nu.

— Păi, a spus el, dacă îmi dai voie să te întreb, de ce şi-a omorât bărbatul nevasta; de fapt, de ce trebuia să se simtă trist ca să verse lacrimi? Nu putea să miroasă o ceapă?

Am rămas trăsnit. Aspectul ăsta atât de evident, aproape prostesc, mie nici nu îmi trecuse prin cap. Am mişcat buzele fără să scot nici un sunet. Se părea că în aceeaşi noapte primisem două lecţii esenţiale pentru tehnica unui scriitor: importanţa ironiei şi capcana unui fir narativ care se rupe ca aţa slabă la primul argument solid. Şi lecţia din urmă o primisem de la Hassan, ultimul om de pe lumea asta de la care m-aş fi aşteptat s-o primesc! De la Hassan, care nu ştia să citească şi care nu scrisese un singur cuvinţel în toată viaţa lui! O voce întunecată şi îngheţată mi-a şoptit atunci în ureche: „Ce ştie el, hazarul ăsta analfabet? Nu va fi niciodată altceva decât un amărât de servitor! Cum îndrăzneşte să te critice?“

— Păi, am început eu. Dar n-am mai apucat să-mi termin propoziţia.

Chiar în clipa aceea, Afganistanul se schimba pentru totdeauna.

V.

Ceva bubuia ca tunetul. Pământul s-a zgâlţâit o clipă şi am auzit ra-ta-ta-ta-ta-ul unei mitraliere. „Tată!“ a ţipat Hassan. Ne-am ridicat în picioare şi ne-am bulucit spre living. L-am găsit pe Ali şchiopătând frenetic de-a lungul foaierului.

— Tată, ce se aude? a ţipat Hassan, alergând cu braţele întinse spre Ali. Ali ne-a îmbrăţişat. O lumină albă a despicat pentru o clipă noaptea, apoi a strălucit din nou, urmată de un *stacatto* rapid de împuşcături.

— E vânătoare de raţe, a zis Ali cu voce răguşită. E vânătoare de raţe, pe timp de noapte, bine? Nu vă fie frică.

Atunci s-a auzit o sirenă, în depărtare. Undeva, zgomot de sticlă spartă şi un ţipăt. Auzeam oamenii ţipând pe străzi, treziţi din somn, încă în pijamale, probabil, şi cu părul ciufulit şi ochii umflaţi. Hassan plângea. Ali l-a tras mai aproape şi l-a strâns la piept cu tandreţe. Aveam să-mi spun mai târziu că n-am fost deloc invidios pe Hassan. Absolut deloc.

Am stat aşa băgaţi unii în alţii, până la primele ore ale dimineţii. Împuşcăturile şi exploziile au durat mai puţin de o oră, dar au băgat groaza în noi, fiindcă nici unul nu mai auzise până atunci împuşcături pe stradă. Pe atunci erau zgomote necunoscute. Generaţia de copii afgani care nu vor auzi altceva decât sunetele bombelor şi ale mitralierelor nu se născuse încă. Adunaţi cu toţii în sufragerie, în aşteptarea răsăritului de soare, habar nu aveam, nici unul dintre noi, că un mod de viaţă se sfârşise. Modul *nostru* de viaţă. Sfârşitul, *sfârşitul oficial*, avea să vină abia în aprilie 1978, odată cu lovitura de stat comunistă, şi apoi în decembrie 1979, când tancurile ruseşti începeau să-şi rostogolească şenilele pe aceleaşi străzi pe care mă jucasem cu Hassan şi să aducă moartea Afganistanului aşa cum îl ştiam şi să marcheze începutul unei ere noi, de vărsări de sânge, care încă mai continuă.

Chiar înainte de ivirea zorilor, maşina lui Baba s-a ivit pe alee. Portiera a rămas deschisă, în timp ce paşii lui se auzeau duduind pe trepte. Apoi a apărut în uşă şi am văzut ceva pe chipul lui, ceva ce nu am recunoscut

imediat, pentru că nu o mai văzusem niciodată la Baba: frica.

— Amir! Hassan! a exclamat în timp ce alerga spre noi, cu braţele larg deschise. Au blocat toate drumurile, iar telefoanele nu funcţionează. Eram atât de îngrijorat!

Ne-am lăsat luaţi în braţe şi, pentru o scurtă clipă nebună, m-am bucurat că se întâmplase ce s-a întâmplat în noaptea aceea, deşi cursul evenimentelor nu era prea clar.

S-A DOVEDIT CĂ nu fusese o vânătoare de raţe. După cum s-a aflat ulterior, nu împuşcaseră mai nimic în noaptea aceea de 17 iulie 1973. Kabulul s-a trezit în dimineaţa următoare şi a descoperit că monarhia aparţinea acum trecutului. Regele, Zahir Shah, fugise în Italia. În lipsa lui, vărul său, Daoud Khan, pusese capăt celor patruzeci de ani de monarhie, fără vărsare de sânge.

Îmi amintesc că în dimineaţa următoare eu şi Hassan ne furişam din biroul tatei, în timp ce Baba şi Rahim Khan sorbeau ceai negru şi ascultau la „Radio Kabul“ ultimele ştiri privind lovitura de stat.

— Amir aga? a murmurat Hassan.

— Ce-i?

— Ce-i aia „republică“?

Am ridicat din umeri.

— Habar n-am! am ridicat eu din umeri.

La radioul lui Baba tot repetau cuvântul ăsta, „republică“, iar şi iar.

— Amir aga? a murmurat Hassan.

— Ce-i?

— Nu înseamnă „tată“, iar eu n-o să trebuiască să mă mut imediat?

— Nu, nu cred, am murmurat şi eu.

Hassan a chibzuit îndelung.

— Amir aga!

— Ce-i?

— Da’ nu vreau să ne trimită, pe mine şi pe tata, departe de aici!

Am zâmbit.

— *Bas*, catâr căpos ce eşti! Nu vă trimite nimeni nicăieri!

— Amir aga?

— Ce-i?

— Vrei să ne căţărăm în copacul nostru?

Am afişat un zâmbet larg. Ăsta era alt lucru grozav la Hassan: ştia întotdeauna când şi ce să spună – ştirile de la radio deveniseră tare plictisitoare. Hassan s-a dus în cămăruţa lui să se pregătească, iar eu am fugit sus să iau o carte. Apoi m-am dus în bucătărie, mi-am îndesat în buzunare nişte nuci şi am alergat afară, unde l-am găsit pe Hassan aşteptându-mă. Am

ţâşnit pe porţile mari şi am luat-o către dealul nostru.

Am traversat bulevardul şi mergeam acum pe o potecă de pământ bolovănos care o lua la deal, când, dintr-o dată, o piatră l-a lovit pe Hassan în spate. Ne-am întors amândoi deodată şi am simţit că-mi stă inima în loc: Assef şi doi prieteni ai lui, Wali şi Kamal, se apropiau de noi.

Assef era fiul unui prieten al tatei, Mahmood, care era pilot de linie aeriană. Familia acestuia locuia la câteva străzi de casa noastră, mai la sud, într-un complex rezidenţial pretenţios, înconjurat de ziduri înalte şi palmieri. Dacă erai un puşti din cartierul Wazir Akbar Khan din Kabul, nu se putea să nu fi auzit – şi spre binele tău nu din proprie experienţă – de faimosul box cu bile de oţel inoxidabil al lui Assef. Născut dintr-o mamă nemţoaică şi un tată afgan, blondul Assef cel cu ochi albaştri domnea peste ceilalţi copii. Faima lui de sălbatic, binemeritată de altfel, se răspândise în scurt timp pe străzi. Flancat de prieteni obedienţi, cutreiera cartierul, ca un han care-şi străbate pământurile, înconjurat de curteni slugarnici. Cuvântul lui era literă de lege şi, dacă aveai nevoie de un pic de disciplină, atunci o bătaie cu bile de oţel era instrumentul educativ cel mai potrivit. L-am văzut odată aplicându-i o corecţie unui copil din cartierul Karteh Char. N-am să uit niciodată cum luceau ochii albaştri ai lui Assef, cu o cruzime care friza demenţa şi cum râniea, Dumnezeule, cum *râniea*, în vreme ce îl lovea fără milă pe puştiul ăla amărât. Nu se oprise până nu îl lăsase fără cunoştinţă. Unii băieţi din Wazir Akbar Khan îl porecliseră Assef *Goshkhor* sau Assef „Mâncătorul de urechi“. Bineînţeles că nici unul nu îndrăznea să-i spună aşa în faţă, doar dacă nu voiau să îndure aceeaşi soartă ca a bietului puşti, care inspirase fără să vrea porecla asta, când se bătuse cu Assef pentru un zmeu şi sfârşise prin a-şi pescui urechea dreaptă din şanţul plin de noroi. Peste ani şi ani, am învăţat un cuvânt englezesc, care defineşte ce fel de creatură era Assef, cuvânt pentru care nu există un echivalent perfect în farsi – *sociopat*.

Dintre toţi băieţii din vecini care îl torturau pe Ali, Assef era de departe cel mai neîndurător. Era, de fapt, cel care inventase jignitorul Babalu: „Hei, Babalu, pe cine ai mâncat azi? Ei? Hai, Babalu, zâmbeşte-ne frumos!“ Iar în zilele în care se simţea în mod special plin de inspiraţie, „condimenta“ cu adaosuri de genul: „Hei, tu ăla cu nasul turtit! Babalu, pe cine ai mâncat azi? Spune-ne, măi, ochi-de-măgar!“

Şi iată-l acum, venind agale spre noi cu mâinile înfipte în şolduri, cu adidaşii stârnind mici nori de praf.

— ’Neaţa, *kunis*! a exclamat Assef, făcând un semn cu mâna – „poponar“ era o altă insultă favorită de-a lui. Hassan s-a ascuns după mine când i-a văzut pe cei trei băieţi mai mari apropiindu-se. S-au înfipt în faţa noastră, îmbrăcaţi în blugi şi cu tricouri colorate. Deasupra tuturor – Assef, cu

braţele vânjoase încrucişate pe piept şi cu un rânjet sălbatic pe buze. Nu era prima dată când mă gândeam că Assef nu e chiar în toate minţile. Şi m-am mai gândit ce norocos sunt că Baba e tatăl meu – singurul motiv pentru care, bănuiesc, Assef se abţinea să mă hărţuiască prea mult.

Şi-a înălţat bărbia, împungând aerul în direcţia lui Hassan:

— Ei, Nas-turtit, a zis el. Ce face Babalu?

Hassan nu a zis nimic şi s-a mai tras cu un pas în spatele meu.

— Aţi auzit veştile, băieţi? a zis Assef, cu rânjetu-i nelipsit. Regele a plecat. Mare pagubă. Trăiască preşedintele! Ştiai, Amir, că tata îl cunoaşte pe Daoud Khan?

— Da, şi tata, am zis eu. În realitate, n-aveam habar dacă e aşa sau nu.

— „Da, şi tata“, m-a maimuţărit Assef, cu voce miorlăită. Kamal şi Wali au început să cotcodăcească la unison. Aş fi vrut să fie Baba acolo.

— Păi, Daoud Khan a fost invitat la noi la masă, anul trecut, a continuat Assef. Ce zici de asta, Amir?

Mă întrebam dacă ne-ar auzi cineva ţipând, de aici, din colţul ăsta pustiu şi uitat de lume. Casa lui Baba era la vreun kilometru distanţă. Îmi doream să fi rămas acasă.

— Ştii ce o să-i spun lui Daoud Khan data viitoare, când mai vine la noi acasă? a zis Assef. O să am o discuţie cu el, ca de la bărbat la bărbat, de la *mard* la *mard*. O să-i spun ce i-am spus şi maică-mii. Despre Hitler. Ei, ăla conducător! Mare, tipul! Un vizionar! O să-i spun lui Daoud Khan că, dacă Hitler ar fi fost lăsat să termine ce începuse, lumea ar fi fost acum un loc mai bun.

— Baba zice că Hitler era nebun, că a ordonat să fie ucişi o mulţime de oameni nevinovaţi, m-am auzit vorbind înainte să-mi dau seama şi să-mi încleştez mâna peste gură.

Assef s-a răstit la mine:

— Parcă ai fi maică-mea, şi ea e nemţoaică; ar trebui să ştie mai bine! Dar asta vor ei să te facă să crezi, nu? Nu vor să ştii adevărul!

Nu ştiam cine sunt „ei“ sau ce „adevăr“ ascund şi nici nu voiam să aflu. Aş fi vrut să nu fi zis nimic. Aş fi vrut, pentru a câta oară, să ridic capul din pământ şi să-l văd pe Baba urcând dealul!

— Dar pentru asta trebuie să citeşti cărţi din cele pe care nu le găseşti la şcoală! a zis Assef. Eu le-am citit şi mi-au deschis ochii. Acum am o viziune clară şi o să i-o împărtăşesc şi noului preşedinte. Ştii la ce mă refer?

Am scuturat din cap. Oricum avea să-mi spună; Assef îşi dădea singur răspunsuri.

Ochii lui albaştri au licărit în direcţia lui Hassan.

— Afganistanul e pământul paştunilor. A fost şi va fi întotdeauna. Noi

suntem adevăraţii afgani, rasa pură, nu Nas-turtit ăsta de aici! Ai lui ne poluează pământul, *watan* al nostru. Ne murdăresc sângele. A făcut un gest grandios cu braţele, de parcă ar fi măturat ceva sau pe cineva. Afganistanul e pentru paştuni, ascultă-mă pe mine! Asta e viziunea mea.

Assef şi-a mutat din nou privirea asupra mea. Părea că se trezise dintr-un vis frumos.

— E prea târziu pentru Hitler, dar nu şi pentru noi!

Întinse mâna după ceva din buzunarul de la spate al pantalonilor.

— O să-i cer preşedintelui să facă ceea ce regele nu a avut *quwat* să facă. Să cureţe Afganistanul de toţi jegoşii *kasseef* de hazari.

— Lasă-ne să plecăm, Assef! am zis, urând felul în care vocea mea a tremurat. Noi nu ţi-am făcut nimic.

— Ba mi-aţi făcut! a zis Assef. Şi am zărit, cu inima cât un purice, ce se străduia să pescuiască din buzunar. Bineînţeles. Boxul cu bile de oţel sclipea în soare. Mă deranjaţi chiar foarte tare. Ba, să ştii că tu mă deranjezi mai mult decât hazarul ăsta. Cum poţi să-i vorbeşti, să te joci cu el, să-l laşi să te atingă? a mai zis cu vocea mustind de dezgust. Wali şi Kamal mormăiră şi încuviinţară din cap. Assef îşi miji ochii. Scutură din cap. Când vorbi din nou, tonul lui era la fel de scârbit ca şi chipul: Cum poţi să-i spui „prietene“?

– *Dar nu e prietenul meu* – am răbufnit eu. *E servitorul meu!* Oare mă gândisem vreodată la asta? Sigur că nu! Nu, n-o făcusem. Mă purtam frumos cu Hassan, ca şi cu un prieten, mai frumos chiar, mai degrabă ca şi cu un frate. Dar dacă aşa era, atunci de ce, când veneau la Baba prietenii lui, cu copiii lor, nu îl luam şi pe Hassan să se joace cu noi? De ce mă jucam cu Hassan numai când nu era nimeni prin preajmă?

Assef a scos praştia. Mi-a aruncat o privire îngheţată.

— Şi tu faci parte din problema asta, Amir! Dacă idioţii ca tine şi ca tatăl tău nu ar ţine pe lângă ei asemenea indivizi, am fi scăpat de mult de ei. S-ar fi dus cu toţii să putrezească în Hazarajat, acolo unde le e locul. Eşti o ruşine pentru Afganistan!

Am privit în ochii lui de nebun şi am văzut că vorbea serios. *Chiar* voia să-mi facă rău. Assef şi-a ridicat pumnul şi s-a apropiat de mine.

Deodată am simţit o mişcare bruscă, ca o rafală, în spatele meu. Cu coada ochiului l-am văzut pe Hassan aplecându-se şi ridicându-se rapid. Ochii lui Assef au lucit spre ceva din spatele meu şi s-au mărit a surpriză. Am văzut aceeaşi privire, de surpriză totală, pe feţele lui Kamal şi Wali, atunci când au văzut şi ei ce se întâmplase în spatele meu.

M-am întors şi m-am trezit cu praştia lui Hassan în dreptul nasului. Hassan trăsese elasticul până la capăt. În cupa praştiei era o piatră cât o castană. Hassan ţinea praştia îndreptată direct spre faţa lui Assef. Îi tremura

mâna din cauza efortului de a ţine elasticul întins şi pe frunte începuseră să îi apară mici broboane de transpiraţie.

— Te rog să ne laşi în pace, aga, a zis Hassan pe un ton neutru. I s-a adresat lui Assef cu „aga“ şi m-am întrebat, pentru o clipă, cum o fi să trăieşti având impregnat atât de bine simţul ierarhiei şi locul propriu într-o asemenea ierarhie.

Assef şi-a arătat dinţii într-un rânjet:

— Las-o jos, hazar fără mamă ce eşti!

— Te rog să ne laşi în pace, aga, a zis Hassan.

Assef a zâmbit:

— Poate nu ai băgat de seamă, dar noi suntem trei, iar voi, doar doi.

Hassan a ridicat din umeri. Un străin ar fi zis că nu pare deloc speriat. Dar faţa lui făcea parte dintre primele mele amintiri şi îi ştiam toate nuanţele, fiecare strâmbătură sau încreţitură care o însufleţise vreodată. Şi am văzut că era speriat. Murea de frică.

— Ai dreptate, aga. Dar poate că nu ai băgat de seamă că praştia e la mine. Dacă faci vreo mişcare, o să trebuiască să-ţi schimbe porecla din Assef „Mâncătorul de urechi“ în Assef „Chiorul“, pentru că piatra asta ţinteşte chiar acum ochiul tău stâng, a zis el pe un ton atât de neutru încât chiar şi eu a trebuit să-mi încordez auzul ca să percep sub vocea aparent calmă nuanţa de frică pe care i-o ştiam.

Gura lui Assef s-a strâmbat. Wali şi Kamal urmăreau acest schimb de replici cu un sentiment vecin cu fascinaţia. Cineva le înfruntase zeul. Îl umilise. Ba mai rău, acel cineva era un hazar numai piele şi os. Assef se uita când la piatră, când la Hassan, încercând să desluşească intenţia de pe chipul lui. Ceea ce a văzut l-a convins că Hassan are intenţii extrem de serioase, pentru că şi-a lăsat pumnul în jos.

— Ar trebui să ştii ceva despre mine, hazarule, a zis Assef cu voce gravă. Sunt un om tare răbdător. O să-mi vină şi mie rândul, crede-mă!

Se întoarse spre mine.

— E valabil şi pentru tine, Amir! Într-o bună zi o să-mi dai socoteală, când o să fim doar noi doi. Apoi făcu un pas înapoi. Discipolii îl urmară. Mare greşeală a mai făcut hazarul ăsta al tău azi, Amir, a mai zis el.

Apoi s-au întors toţi trei şi au plecat. I-am urmărit cu privirea până au coborât dealul şi au dispărut în spatele unui zid.

Hassan încerca să-şi îndese praştia în betelia pantalonilor, cu mâini tremurânde. Gura i s-a strâmbat în ceva ce voia să fie un zâmbet încurajator. I-au trebuit cinci încercări ca să-şi înfăşoare praştia în jurul sforii cu care-i erau legaţi nădragii. Nici unul dintre noi nu a mai spus aproape nimic pe drumul de întoarcere spre casă, tremurând în adâncul sufletului de teama că la fiecare

colţ ar putea să ne pândească Assef cu prietenii lui şi să tabere asupra noastră. Dar nu au făcut-o şi asta ar fi trebuit să ne liniştească puţin. Dar nu a fost aşa. Deloc.

ÎN URMĂTORII DOI ANI, cuvintele *dezvoltare economică* şi *reformă* au fost pe buzele multora în Kabul. Monarhia constituţională fusese abolită şi înlocuită cu republica, condusă de un preşedinte al republicii. O vreme, un val de efervescenţă şi avânt reformator a măturat ţara; oamenii vorbeau despre drepturile femeilor şi tehnologia modernă.

Pntru cei mai mulţi, chiar dacă un nou conducător locuia la Arg – palatal regal din Kabul – viaţa se scurgea la fel. Oamenii mergeau la lucru de sâmbătă până joi, iar vinerea se strângeau la picnic, în parcuri, pe malurile Lacului Ghargha, în Grădinile Paghman. Autobuze colorate şi supraetajate, gemând de călători, străbăteau străduţele înguste ale Kabulului, însoţite permanent de vocile ridicate ale taxatorilor, care călăreau bara din spate a vehiculelor, urlând indicaţii şoferilor, cu accentul lor puternic, de Kabul. Când venea Eid-ul, cele trei zile de sărbătoare care încheiau luna sfântă a Ramadanului, locuitorii Kabulului, îmbrăcaţi în haine noi şi frumoase, de sărbătoare, porneau să-şi viziteze familiile. Oamenii se îmbrăţişau, se sărutau şi îşi urau „*Eid Mubarak*!“ – „Eid fericit!“ Copiii deschideau cadourile şi se jucau cu ouăle fierte, vopsite în culori vesele.

Pe la începutul acelei ierni din anul 1974, mă jucam cu Hassan în curte, construiam o cazemată de zăpadă, când Ali l-a chemat pe Hassan înăuntru:

— Hassan, aga sahib vrea să-ţi vorbească!

Ali stătea în uşa de la intrare, îmbrăcat în alb, cu braţele încrucişate la piept, iar din gură îi ieşeau aburi.

Am schimbat un zâmbet cu Hassan. Aşteptasem toată ziua să îl cheme: era ziua lui de naştere.

— Ce e, tată, ştii? Ne spui şi nouă? a întrebat Hassan. Îi străluceau ochii.

Ali a ridicat din umeri.

— Aga sahib nu mi-a spus.

— Hai, Ali, te rugăm, spune-ne! am insistat şi eu. O fi o carte de colorat? Sau un pistol nou?

Ca şi Hassan, Ali era incapabil să mintă. În fiecare an, se prefăcea că nu are habar ce ne cumpărase Baba de zilele noastre de naştere. Şi în fiecare an, ochii îl trădau şi noi reuşeam să-l tragem de limbă. De data asta, însă, se părea că spune adevărul.

Baba nu uita niciodată de ziua de naştere a lui Hassan. O vreme, l-a

întrebat pe Hassan ce vrea, dar într-un final a renunţat la acest obicei fiindcă Hassan, în modestia lui, nu vroia niciodată nici un cadou. Aşa că, în fiecare iarnă, Baba alegea el ceva. Într-un an i-a luat un camion japonez de jucărie, apoi în alt an i-a luat o locomotivă electrică, cu şine şi cu tot tacâmul. Cu un an înainte, Baba îl luase pe Hassan prin surprindere cu o pălărie de cowboy, din piele, exact cum avea Clint Eastwood în *Cel bun, cel rău şi cel urât*, film care luase în sufletul nostru locul ocupat înainte de *Cei Şapte Magnifici* – westernul nostru favorit. Toată iarna aia, eu şi Hassan am purtat pălăria cu rândul şi am fredonat melodia genericului în timp ce escaladam munţii de zăpadă şi ne împuşcam unul pe celălalt.

Ne-am scos mănuşile şi cizmele pline de zăpadă în faţa uşii de la intrare. Când am păşit în living, l-am găsit pe Baba lângă soba de fontă în care ardea zdravăn focul, stând de vorbă cu un indian micuţ şi chel, îmbrăcat cu un costum maro, cu cravată roşie.

— Hassan, a zis Baba, zâmbind şmechereşte, fă cunoştinţă cu cadoul de ziua ta.

M-am uitat la Hasan şi el la mine, nedumeriţi. Nu se zărea nici o cutie frumos împachetată. Nici o pungă de cadouri. Nici o jucărie. Doar Ali, care stătea în spatele nostru, Baba şi indianul lui sclivisit, care arăta ca un profesor de matematică.

Indianul în costum maro a zâmbit şi i-a întins mâna lui Hassan.

— Sunt dr. Kumar, a zis. Încântat să te cunosc. Vorbea farsi cu un accent hindi gros, rulând sunetele.

— *Salaam alaykum*, a zis Hassan nesigur. A înclinat politicos capul, dar ochii îl căutau pe tatăl lui. Ali s-a apropiat şi şi-a pus mâna pe umărul lui.

Baba a întâlnit privirea îngrijorată şi uimită a lui Hassan:

— L–am adus pe dr. Kumar din New Delhi. Dr. Kumar e chirurg plastician.

— Ştii ce înseamnă asta? l-a întrebat omuleţul indian pe Hassan, care a scuturat din cap nedumerit. S-a uitat neajutorat la mine, dar am ridicat din umeri. Tot ce ştiam era că mergi la chirurg să te facă bine, dacă ai apendicită. Ştiam pentru că unul dintre colegii mei de clasă murise din cauza asta în urmă cu un an şi învăţătorul ne spusese că nu l-au dus la timp la operaţie. Ne-am uitat amândoi la Ali, dar, bineînţeles, cu el nu ştiai niciodată. Faţa îi era impasibilă, ca întotdeauna, deşi o nuanţă de sobrietate îi întunecase privirea.

— Ei bine, a zis dr. Kumar, treaba mea e să rezolv anumite lucruri legate de corpul oamenilor. Uneori, poate fi vorba de faţa lor.

— Ah, a zis Hassan. Şi-a mutat privirea de la dr. Kumar la Baba, apoi la Ali. Şi-a atins buza de sus cu mâna. Ah, a zis din nou.

— E un cadou neobişnuit, ştiu, a zis Baba. Şi, probabil, nu asta aveai

în minte, dar e un cadou care te va ţine toată viaţa.

— Ah, a zis Hassan lingându-şi buzele. Şi-a dres vocea. Aga sahib, o să, o să…

— Deloc, a intervenit dr. Kumar, zâmbind cu blândeţe. N-o să te doară deloc. De fapt, o să-ţi dau un medicament şi n-o să-ţi aminteşti nimic.

— Ah, a zis Hassan. I-a întors zâmbetul, uşurat. Uşurat pe moment, desigur. Nu că mi-ar fi frică, aga sahib, dar…

Poate că îl păcăliseră pe Hassan, dar nu şi pe mine. Ştiam că atunci când doctorii îţi spun că n-o să te doară, dai de bucluc. Îmi aminteam cu groază circumcizia mea de anul trecut. Doctorul îmi servise aceeaşi replică, asigurându-mă încă o dată că nu o să mă doară deloc. Dar după ce a trecut efectul anesteziculuí, târziu, în noaptea aceea, am simţit că parcă cineva îmi apăsa un cărbune înroşit pe vintre. De ce o fi aşteptat Baba până la zece ani ca să-mi facă circumcizia era peste puterea mea de înţelegere şi era un lucru pentru care nu aveam să îl iert niciodată.

Mi-aş fi dorit să am şi eu un fel de cicatrice pe undeva, ca să obţin simpatia lui Baba. Nu era corect! Hassan nu făcuse nimic ca să câştige afecţiunea lui Baba; doar se născuse cu buza aia de iepure stupidă!

Operaţia a decurs bine. La început am fost cu toţii niţeluş şocaţi când i-au dat jos bandajele, dar ne-am păstrat zâmbetul pe buze, aşa cum ne instruise dr. Kumar. Şi nu era uşor, pentru că buza de sus a lui Hassan era o masă informă de ţesut inflamat, o bucată de carne vie. Mă aşteptam să-l aud pe Hassan ţipând de groază când i-a dat asistenta oglinda. Ali l-a ţinut de mână, iar Hassan s-a privit lung şi atent în oglindă. A murmurat ceva ce nu am înţeles. Mi-am apropiat urechea de buzele lui. A murmurat din nou.

— *Tashakor*. Mulţumesc.

Apoi, buzele i s-au strâmbat în ceea ce am descoperit atunci că era un zâmbet. Zâmbea! Aşa cum făcuse ieşind din burta mamei lui.

Umflătura s-a retras, iar rana s-a vindecat în timp. Curând, nu a mai rămas decât o cicatrice roz, ca o linie zimţată care îi alerga pe buza de sus. Până în iarna următoare a devenit o cicatrice palidă. Ironia sorţii! Pentru că în iarna aceea, Hassan a încetat să mai zâmbească.

VI.

Iarna!

Asta fac în fiecare an, când cade prima zăpadă: ies afară din casă, dimineaţa devreme, încă în pijama, cu braţele la piept, ca să înfrunt frigul. Găsesc aleea, maşina tatei, pereţii, copacii, acoperişurile şi dealurile îngropate sub jumătate de metru de zăpadă. Zâmbesc. Cerul e senin, albastru, zăpada – atât de albă că aproape mă ard ochii. Îmi îndes un pumn de zăpadă în gură şi ascult tăcerea pufoasă, sfâşiată doar de croncănitul ciorilor. Cobor desculţ primele trepte din faţă şi îl chem pe Hassan, să vadă şi el.

Iarna era anotimpul preferat al copiilor din Kabul, cel puţin al celor ai căror taţi îşi puteau permite să cumpere o sobă bună, de fontă. Motivul era simplu: în sezonul rece se închidea şcoala. Pentru mine iarna însemna sfârşitul lungilor exerciţii de împărţire şi al memorării numelui capitalei Bulgariei şi debutul a trei luni de jucat cărţi la gura sobei cu Hassan, al filmelor ruseşti pe care le puteam vedea gratis la cinematograful Park în fiecare marţi dimineaţa, al orezului cu *qurma* de napi dulci mâncat la prânz, după o dimineaţă întreagă de făcut oameni de zăpadă.

Şi zmeie, desigur. Zmeie care zburau. Şi pe care le vânam.

Pentru câţiva copii fără noroc, iarna nu însemna sfârşitul anului şcolar. Era vorba de aşa-numitele cursuri de iarnă pentru voluntari. Nici unul dintre puştii pe care îi ştiam eu nu se oferise vreodată să participe la ele în calitate de voluntar; o făcuseră părinţii în locul lor. Din fericire pentru mine, Baba nu se număra printre ei. Îmi amintesc de un puşti, Ahmad, care locuia pe aceeaşi stradă, peste drum de noi. Tatăl lui era un fel de doctor, cred. Ahmad avea epilepsie şi purta întotdeauna o vestă de lână şi ochelari cu rame groase – era una dintre victimele obişnuite ale lui Assef. În fiecare dimineaţă, vedeam de la fereastra dormitorului meu cum servitorul lor hazar dădea zăpada la o parte cu lopata, curăţând aleea, ca să poată trece Opelul negru. Mă obişnuisem să-i urmăresc pe Ahmad şi pe tatăl lui urcându-se în maşină, Ahmad cu vesta de lână şi paltonul lui gros, iar în spate cu ghiozdanul ticsit de cărţi şi

creioane. Aşteptam până dispăreau de pe alee, pe după colţ, apoi mă băgam iar în pat, îmbrăcat cu pijamaua mea de flanel. Îmi trăgeam pătura până la bărbie şi priveam pe fereastră spre nord, acolo unde se conturau dealurile cu căciuli de zăpadă. Le priveam până adormeam din nou.

Iubeam iernile din Kabul. Le iubeam pentru blândele degete de ninsoare care îmi băteau noaptea în geam, pentru felul cum scârţâia zăpada proaspătă sub cizmele mele negre, de cauciuc, pentru căldura sobei de fontă în timp ce vântul mătura şuierând curţile şi străzile. Dar mai ales pentru că, pe măsură ce copacii îngheţau, iar drumurile se acopereau cu zăpadă, răceala dintre mine şi Baba se topea puţin. Şi asta din pricina zmeielor! Baba şi cu mine trăiam în aceeaşi casă, dar în sfere diferite. Zmeiele erau singura zonă de contact dintre existenţele astea, subţire, e drept, ca foiţa de ţigară.

CARTIERELE KABULULUI se întreceau într-un campionat al zmeielor. Şi dacă erai un puşti din Kabul, ziua întrecerii reprezenta apoteoza sezonului rece. Nu dormeam niciodată în noaptea de dinaintea concursului. Mă zvârcoleam de pe o parte pe alta, făceam umbre de animale pe pereţi sau chiar stăteam singur pe balcon, în întuneric, înfăşurat într-o pătură. Mă simţeam ca un soldat care încearcă să doarmă în tranşee, în noaptea dinaintea marii bătălii. Şi nu eram departe de asta. În Kabul, să te întreci cu zmeul *semăna* puţin cu a merge la război.

Ca în orice război, trebuia să te pregăteşti de luptă. De ceva vreme, eu şi Hassan ne făceam singuri zmeiele. Toată toamna economiseam banii de buzunar săptămânali, punându-i în micul cal de porţelan pe care mi-l adusese Baba odată de la Herat. Când începeau să sufle vânturile iernii, iar zăpada să troienească, deschideam uşiţa din burta calului de porţelan. Mergeam apoi în bazar şi cumpăram bambus, clei, sfoară şi hârtie. În fiecare zi ne petreceam ore întregi, cioplind beţele de bambus pentru schelet şi pentru spetezele care trebuiau încrucişate cu grijă, tăiam hârtia subţire, de mătase, care te ajuta să aduci zmeul înapoi sau să-l înalţi cât mai sus. Şi, bineînţeles, trebuia să ne facem singuri coada, *tar*. Dacă zmeul era pistolul, atunci *tar* – coada ornată cu hârtii multicolore – era glonţul dinăuntru. Ieşeam afară, în curte, şi treceam cinci sute de picioare de sfoară printr-un amestec de clei şi sticlă pisată. Apoi atârnam sfoara între doi copaci şi o lăsam să se usuce. În ziua următoare înfăşuram sfoara gata de luptă în jurul unui mosor de lemn. Când începea să se topească zăpada şi să cadă ploile de primăvară, toţi băieţii din Kabul aveau tăieturi grăitoare la degete, după o iarnă întreagă de bătălii cu zmeiele. Îmi amintesc cum ne lăudam în prima zi de şcoală cu victoriile şi „rănile câştigate în bătălie“. Tăieturile nu se închideau câteva săptămâni, dar mie nu-mi păsa. Erau amintirile unui anotimp iubit, care trecuse şi de data asta prea repede.

Apoi şeful clasei sufla în fluier, iar noi ne încolonam, mărşăluind spre clasele noastre, ducând deja dorul iernii, înspăimântaţi de spectrul unui alt lung an de şcoală.

Curând a devenit clar că şi eu şi Hassan suntem mai buni ca vânători de zmeie, decât ca constructori. În planurile noastre se tot strecurau scăpări şi totul se ducea de râpă, aşa că Baba a început să ne ducă la Saifo ca să ne cumpărăm zmeie. Saifo era un om aproape orb, de meserie *moochie* – cizmar. Dar era şi cel mai renumit constructor de zmeie din oraş. Lucra într-un atelier micuţ de pe Jadeh Maywand, bulevardul aglomerat de la sud de noroioasele maluri ale fluviului Kabul. Îmi amintesc că trebuia să te apleci ca să poţi intra în atelierul ca o celulă de închisoare, apoi să ridici o trapă şi să te strecori pe câteva trepte de lemn, până în pivniţa umedă în care îşi păstra Saifo mult râvnitele zmeie. Baba ne cumpăra la fiecare câte trei zmeie identice şi mosoare cu sfoară trecută prin sticlă pisată. Dacă mă răzgândeam şi ceream unul mai mare şi mai înzorzonat, Baba mi-l cumpăra, dar îi lua şi lui Hassan unul la fel. Uneori mi-aş fi dorit să n-o facă. Aş fi vrut să mă facă să simt că eu sunt favoritul.

Campionatul de vânătoate de zmeie era un vechi obicei de iarnă în Afganistan. Începea dimineaţa devreme şi nu se termina până când pe cer nu mai rămânea, plutind, decât zmeul câştigător. Îmi aduc aminte că într-un an a ţinut până după căderea serii. Oamenii se adunau pe trotuare şi acoperişuri, ca să-şi încurajeze copiii. Străzile erau pline de concurenţi, trăgând şi desfăşurând sforile zmeielor, care se opinteau spre înaltul cerului, străduindu-se să câştige teren, ca să încurce sforile adversarului! Fiecare vânător avea un fel de asistent – în cazul meu, Hassan, care ţinea mosorul şi derula sfoara.

Odată, un plod hindus răsfăţat, a cărui familie se mutase de curând în cartier, ne-a spus că în oraşul de unde venea el vânătorii de zmeie jucau după nişte reguli stricte.

— Trebuie să concurezi pe o suprafaţă împrejmuită şi trebuie să stai în unghiul corect, sub vânt, a zis, plin de mândrie. Şi nu ai voie să foloseşti aluminiu pentru sfoara cu sticlă.

Hassan şi cu mine ne-am uitat unul la altul. Am bufnit dispreţuitor. Puştiul hindus avea să înveţe curând ceea ce aflaseră britanicii mai pe la începutul secolului şi ceea ce ruşii aveau să înveţe pe la sfârşitul lui 1980: că afganii sunt oameni independenţi. Afganii preţuiesc datinile, dar detestă regulile. Şi asta era valabil şi în cazul vânătorilor de zmeie. Regulile erau simple: fără reguli; înalţă zmeul; taie-i pe adversari; succes!

Numai că asta nu era tot. Adevărata distracţie începea după ce zmeul era tăiat. Aici interveneau vânătorii de zmeie, puştii care urmăreau zmeul purtat de vânt pe deasupra cartierului, până ce începea să descrie spirale,

căzând pe vreun maidan sau în curtea cuiva sau pe vreun acoperiş. Vânătoarea era înverşunată: hoarde de puşti fugeau pe străzi, îmbulzindu-se, claie peste grămadă, aşa cum am citit că făceau spaniolii ăia care fugeau din calea taurilor. Într-un an, un băiat de la noi din cartier s-a urcat într-un pin după zmeu. O creangă s-a rupt sub greutatea lui şi copilul a căzut de la cincisprezece metri înălţime. Şi-a rupt şira spinării şi nu a mai putut merge niciodată. Dar când a ajuns jos mai ţinea încă în braţe zmeul. Şi când un vânător de zmeie a pus mâna pe zmeu, nimeni nu poate să i-l mai ia. Asta nu era o regulă. Era un obicei.

Pentru vânătorii de zmeie cel mai râvnit trofeu era ultimul zmeu căzut în concursul de iarnă. Era un trofeu extraordinar, ceva de pus în vitrină, pentru ca toţi musafirii să se minuneze. Când cerul se limpezea de zmeie şi mai rămâneau ultimele două, toţi vânătorii şi-ar fi dat şi viaţa pentru onoarea de a pune mâna pe un asemenea premiu. Se aşeza fiecare acolo de unde credea că ar avea un avantaj la start. Muşchii încordaţi se pregăteau să ţâşnească. Gâturile trosneau. Ochii mijeau. Lupta începea. Iar când ultimul zmeu era tăiat, se dezlănţuiau furiile iadului.

De-a lungul anilor am văzut destui vânători de zmeie. Dar Hassan era, de departe, cel mai bun vânător din câţi văzusem. Era de-a dreptul incredibil cum reuşea să ghicească întotdeauna unde va cădea zmeul, ajungând acolo înainte ca acesta să înceapă să coboare, de parcă avea un soi de busolă interioară.

Îmi amintesc de o zi de iarnă; Hassan şi cu mine alergam după un zmeu. Săream prin bălţi şi ne croiam drum pe străduţele înguste. Eu eram cu un an mai mare decât el, dar Hassan alerga mai repede, iar eu rămâneam în urmă.

— Hassan! Stai! am strigat, cu respiraţia tăiată şi şuierătoare.

S-a întors şi mi-a făcut semn cu mâna:

— Pe aici! a mai zis, înainte să dispară după colţ. M-am uitat în sus şi am văzut că direcţia în care alergam noi era opusă celei în care aluneca zmeul:

— Îl pierdem! Nu mergem în direcţia bună! am strigat iar.

— Ai încredere în mine! l-am auzit răspunzându-mi, de undeva din faţă. Am trecut de colţ şi l-am zărit pe Hassan alergând mai departe, cu capul în jos, fără măcar să se uite la cer, cu cămaşa udă de transpiraţie. M-am împiedicat de un bolovan şi am căzut – nu eram numai mai lent decât Hassan, ci şi mai neîndemânatic. Dintotdeauna îi invidiasem talentul atletic înnăscut. Când m-am ridicat împleticit în picioare, i-am mai zărit doar o clipită silueta dispărând după colţ. Am şchiopătat în urma lui, în timp ce ace de durere mi se înfigeau în genunchiul julit.

În cele din urmă am ajuns pe un drum pustiu şi prăfuit, lângă

gimnaziul „Isteqlal“. Pe timpul verii, pe o parte a drumului creştea salată, iar pe cealaltă erau plantaţi vişini. L-am găsit pe Hassan stând la poalele unuia dintre pomi, cu picioarele încrucişate, mâncând mure uscate din palmă.

— Ce facem aici? am gâfâit eu, cu stomacul întors pe dos.

El a zâmbit.

— Stai jos lângă mine, Amir aga!

M-am prăbuşit lângă el, pe un petic de zăpadă, horcăind.

— Pierdem timpul, n-ai văzut c-a luat-o în partea cealaltă?

Hassan a mai luat o mură:

— Vine, a zis.

Eu de-abia respiram, iar el nici măcar nu părea obosit.

— De unde ştii? l-am întrebat.

— Ştiu eu.

— De unde *ştii*?

S-a întors spre mine. Câteva picături de sudoare au alunecat de pe capul chilug:

— Te-aş minţi eu pe tine, Amir aga?

Brusc, am hotărât să mă joc puţin cu el.

— Păi, nu ştiu, ai face-o?

— Mai degrabă aş mânca ţărână, a zis, aruncându-mi o privire indignată.

— Zău? Chiar ai fi în stare?

— Să ce? Ce să fac? S-a uitat mirat la mine. Ce să fac?

— Să mănânci ţărână, dacă ţi-aş cere eu, i-am zis. Ştiam că este o cruzime, ca atunci când îl indusesem în eroare cu sensul cuvântului necunoscut. Dar mi se părea fascinant – chiar dacă într-un sens bolnăvicios – să îl tachinez pe Hassan. Cam ca atunci când ne jucam, torturând insectele. Numai că acum el era furnica, iau eu ţineam lupa.

Ochii lui m-au cercetat mult timp. Stăteam acolo, doi băieţi sub un vişin pădureţ, uitându-ne dintr-o dată, uitându-ne *cu adevărat* unul la celălalt. Atunci s-a întâmplat din nou: faţa lui Hassan s-a schimbat. Poate că nu s-a schimbat, nu cu adevărat, dar deodată am avut senzaţia că văd două feţe – una cunoscută încă din primele amintiri pe care le aveam pe această lume, şi o altă faţă, a doua, ascunsă sub piele. Mai văzusem asta şi mă impresionase la fel de mult. Faţa cealaltă a apărut doar o fracţiune de secundă, suficient cât să-mi lase senzaţia neliniştitoare că o mai întâlnisem undeva, în altă formă. Apoi, Hassan a clipit şi era din nou el. Doar el, Hassan.

— Dacă mi-ai cere-o, aş face-o! a zis el în cele din urmă, privindu-mă drept în faţă. Mi-am plecat privirea. Chiar şi acum mi-e greu să mă uit în ochii unor oameni cum era Hassan, oameni care spun, întotdeauna, exact ce cred.

— Dar mă întreb, a adăugat el, mi-ai cere vreodată să fac asta, Amir aga? Şi uite-aşa m-a supus şi el, la rându-i, unui mic test. Dacă aveam de gând să mă joc cu el, punându-i loialitatea la încercare, avea să se joace şi el cu mine, testându-mi integritatea.

Aş fi vrut să nu fi început discuţia asta. M-am străduit să zâmbesc:

— Nu fi fraier, Hassan! Ştii că n-aş face-o!

Hassan mi-a întors zâmbetul. Doar că al lui nu părea forţat.

— Ştiu, a zis el.

Asta e treaba cu cei care spun numai ce cred. Îşi închipuie că şi ceilalţi fac la fel.

— Uite-l că vine! a zis Hassan, arătând spre cer. S-a ridicat în picioare şi a făcut câţiva paşi mai la stânga. Mi-am ridicat privirea şi am văzut zmeul venind razant spre noi. Am auzit ţipete, paşi şi o gloată de vânători de zmeie apropiindu-se. Dar îşi pierdeau vremea. Pentru că Hassan stătea cu braţele larg deschise, zâmbind, aşteptând zmeul. Şi să-mi ia Allah lumina ochilor – asta în cazul în care Allah o fi existând – dacă zmeul nu i-a căzut pur şi simplu drept în braţe.

ÎN IARNA LUI 1975 l-am văzut ultima oară pe Hassan vânând zmeie.

În mod obişnuit, fiecare cartier organiza propriul campionat de zmeie. Anul acela cartierul meu, Wazir Akbar Khan, urma să fie organizatorul, iar cei din alte cartiere – Karteh-Char, Karteh-Parwan, Mekro-Rayan şi Koteh-Sangi – erau invitaţi. Oriunde te duceai nu auzeai vorbindu-se decât despre concursul care avea să vină. Se zvonea că are să fie cel mai mare din ultimii douăzeci şi cinci de ani.

Într-o noapte, în iarna aceea, cu doar patru zile înainte de concurs, eu şi Baba stăteam la el în birou, întinşi comod în fotoliile de piele, la lumina focului din şemineu. Beam ceai şi povesteam. Ali ne servise mai devreme cina – orez cu garnitură de cartofi şi conopidă cu curry. Apoi se dusese la culcare împreună cu Hassan. Baba îşi umplea pipa, iar eu tocmai mă pregăteam să îl rog să îmi spună povestea despre iarna în care o haită de lupi coborâse din munţi în Herat, obligându-i pe oameni să stea în casă timp de o săptămână, când Baba a zis pe un ton liniştit, scăpărând chibritul:

— Mă gândeam că poate anul ăsta o să câştigi turneul, ce zici?

Nu ştiam ce să zic. Sau ce să cred. Trebuia s-o iau aşa cum mi-o spusese? Sau era cu dublu înţeles? Eram un bun vânător de zmeie. De fapt, foarte bun. De câteva ori fusesem gata-gata să câştig campionatul; ajunsesem printre finalişti – ultimii trei. Dar una e să fii pe punctul de a câştiga şi alta e să şi câştigi, nu? Baba nu era niciodată „pe punctul de a“, el chiar câştiga, pentru că învingătorii asta fac, câştigă, în timp ce toţi ceilalţi pleacă acasă cu

mâinile goale. Baba era obişnuit să câştige, să câştige tot ce îşi punea în minte. Nu avea dreptul să aştepte acelaşi lucru din partea fiului său? Şi ia gândiţi-vă: dacă aş fi câştigat…

Baba a tras din pipă şi a început să vorbească. Eu mă prefăceam că îl ascult. Dar nu puteam asculta, nu de-adevăratelea, pentru că ceea ce spusese Baba în trecere făcuse să îmi încolţească în minte o idee: hotărârea de a câştiga campionatul de iarnă. Aveam să câştig. Nu exista nici o altă cale. Aveam să câştig şi aveam să vânez ultimul zmeu, cel câştigător. Aveam să-l aduc acasă şi să i-l arăt lui Baba. Să-i demonstrez, o dată pentru totdeauna, că are un fiu demn de el. Şi atunci, poate că viaţa mea de stafie în casa asta va lua sfârşit. M-am lăsat purtat de vis: se făcea că la cină se auzeau râsete şi conversaţii în locul tăcerii întrerupte doar de clinchetul veselei de argint sau de vreun mormăit ocazional. Mi-am închipuit cum plecăm într-o vineri, cu maşina lui Baba, la Pahman, şi ne oprim pe drum la Lacul Ghargha să mâncăm nişte păstrăv fript cu garnitură de cartofi prăjiţi. Se făcea apoi că mergem la grădina zoologică, să-l vedem pe leul Marjan, şi că Baba nu mai cască şi nu se mai uită tot timpul la ceasul lui de mână. Poate chiar ar fi citit una dintre poveştile pe care le scrisesem. Poate mi-ar fi zis *Amir jan*, aşa cum făcea Rahim Khan. Şi poate, zic poate, aş fi fost în sfârşit ispăşit de vina de a-mi fi ucis mama.

Baba tocmai îmi spunea cum a tăiat el patrusprezece zmeie într-o zi. Am zâmbit, am încuviinţat din cap, am râs când trebuia, dar de fapt nici nu prea auzeam ce spune. Acum aveam o misiune de îndeplinit. Şi nici prin cap nu-mi trecea să-l dezamăgesc pe Baba. Nu şi de data asta.

ÎN NOAPTEA DINAINTEA campionatului a nins din belşug. Stăteam cu Hassan sub *kursi* şi jucam *panjpar*, în vreme ce ramurile copacilor zgâlţâiţi de vânt băteau ritmic în geam. În ziua aceea îl rugasem pe Ali să ne instaleze un *kursi* – era un fel de încălzitor electric, pus sub o măsuţă joasă, acoperită cu o pătură groasă, matlasată. În jurul măsuţei erau aduse saltele şi perne, aşa încât puteau să stea şi douăzeci de oameni acolo, ba mai puteau şi să-şi strecoare picioarele dedesubt. Eu şi Hassan ne petreceam toate zilele în care viscolea afară cu picioarele băgate sub *kursi*, jucând şah sau cărţi, mai ales *panjpar*.

Omorâsem zecele de caro al lui Hassan cu un şase şi doi valeţi. În birou, Baba şi Rahim Khan discutau afaceri cu alţi doi bărbaţi, dintre care pe unul l-am recunoscut – era tatăl lui Assef. Prin perete auzeam sunetele hârşâite ale emisiunii de ştiri de la Radio Kabul.

Hassan a omorât şasele şi a luat valeţii. La radio, Daoud Khan anunţa ceva în legătură cu investiţiile străine.

— Zice că o să avem şi noi cândva, în Kabul, televiziune, am spus eu.

— Cine?

— Daoud Khan, boule, preşedintele!

Hassan a început să chicotească.

— Am auzit că în Iran au deja, a zis el.

Am oftat. „Iranienii ăştia…“ Pentru mulţi hazari, Iranul era un fel de sanctuar – probabil pentru că majoritatea iranienilor erau, ca şi hazarii, musulmani şiiţi. Dar mi-am amintit ceva ce ne spusese învăţătorul nostru despre iranieni, astă vară, anume că îţi zâmbesc frumos în faţă, cu o mână te bat prieteneşte pe umăr, iar cu cealaltă îţi iau banii din buzunar. Îi spusesem chestia asta lui Baba şi el îmi zisese că învăţătorul este unul dintre afganii geloşi pe Iranul a cărui putere este în creştere în Asia, în timp ce mulţi oameni habar nu au unde este Afganistanul pe harta lumii.

— E dureros să recunoşti, a spus el ridicând din umeri. Dar mai bine să te doară adevărul pe care îl recunoşti, decât să te consolezi cu o minciună.

— O să-ţi iau eu şi ţie unul, într-o zi, am zis.

Faţa lui Hassan s-a luminat.

— Un televizor? De-adevăratelea?

— Sigur. Şi nu din ăla alb-negru. Probabil că o să fim mari atunci, dar o să iau două. Unul ţie şi unul mie.

— O să-l pun pe masă, unde-mi ţin desenele, a mai zis Hassan.

Vorbele lui m-au întristat un pic. M-am simţit trist pentru Hassan, pentru cine era şi pentru cum trăia. Pentru felul în care accepta că va îmbătrâni în cocioba de chirpici din curtea noastră, aşa cum făcuse şi tatăl său. Am scos ultima carte şi am jucat o pereche de regine şi un zece.

Hassan a luat reginele.

— Ştii, cred că mâine aga sahib o să fie foarte mândru de tine.

— Chiar crezi asta?

— *Inshallah*, a zis el.

— *Inshallah*, am răspuns ca un ecou, cu toate că vorbele astea, „Cum o vrea Dumnezeu!“, nu au sunat la fel de sincer ieşite din gura mea. Aşa stăteau lucrurile cu Hassan. Era atât de al naibii de sincer, că te simţeai mereu ca un prefăcut în preajma lui.

I-am omorât regele şi mi-am jucat ultima carte, asul de pică. Trebuia să îl ia. Am câştigat, dar, în timp ce amestecam cărţile pentru un nou joc, am avut senzaţia limpede că Hassan *mă lăsase* să câştig.

— Amir aga?

— Ce-i?

— Ştii… *îmi place* să trăiesc aici! (Mereu făcea chestia asta, îmi citea gândurile.) Ăsta e căminul meu.

— Bine, cum zici tu. Pregăteşte-te să pierzi din nou!

VII.

A doua zi dimineaţă, în timp ce fierbea nişte ceai negru pentru micul dejun, Hassan mi-a povestit un vis:

— Se făcea că eram la Lacul Ghargha, tu, eu, tata, aga sahib, Rahim Khan şi mii de alţi oameni, a zis el. Era cald şi însorit, iar apa lacului era limpede cum e cleştarul. Dar nu înota nimeni, pentru că se zvonea că a apărut un monstru în lac. Înota pe fundul apei, la pândă.

Mi-a turnat o cană, a pus zahăr şi apoi a suflat de câteva ori. Mi-a pus ceaiul în faţă.

— Aşa că erau toţi speriaţi şi nu îndrăzneau să intre în apă, dar tu, Amir aga, ţi-ai azvârlit cât colo pantofii şi ţi-ai dat jos tricoul: „Nu e nici un monstru“, ai spus. „O să vă arăt eu la toţi!“ Şi, fără ca cineva să te poată opri, te-ai aruncat în apă şi-ai început să înoţi, depărtându-te de mal. Eu te-am urmat, şi acum înotam amândoi.

— Dar tu nu ştii să înoţi!

Hassan a început să râdă:

— E un vis, Amir aga, şi poţi face orice. Toată lumea a început să ţipe: „Ieşiţi, ieşiţi!“, dar noi tot înotam în apa rece. Am reuşit să ajungem în mijlocul lacului şi ne-am oprit din înotat. Ne-am întors cu faţa spre ţărm şi le-am făcut cu mâna celor de pe mal. Păreau mici cât nişte furnici, dar tot îi auzeam aplaudând. Acum s-au lămurit şi ei. Nu e nici un monstru, doar apă. După asta, au schimbat numele lacului şi i-au zis „Lacul lui Amir şi Hassan, Sultanii din Kabul“, şi noi am ajuns să luăm bani de la oameni ca să îi lăsăm să se scalde în el.

— Şi ce înseamnă asta? am zis eu.

Mi-a uns *naan* cu marmeladă şi a aşezat-o pe farfurie.

— Nu ştiu, speram să-mi spui tu!

— Păi, e un vis tâmpit, în care nu se întâmplă nimic.

— Tata zice că visele înseamnă întotdeauna ceva.

Am sorbit din ceai.

— Atunci, de ce nu-l întrebi pe el? E atât de deştept! am zis eu mai tăios decât avusesem intenţia. Nu dormisem toată noaptea. Îmi simţeam ceafa şi spatele înţepate de mii de ace, iar ochii mă usturau îngrozitor. Totuşi, fusesem răutăcios cu Hassan. Eram gata să-i cer scuze, apoi m-am răzgândit. Hassan a înţeles că sunt nervos. Hassan mă înţelegea întotdeauna.

De sus se auzea apa curgând în baia lui Baba.

STRĂZILE STRĂLUCEAU acoperite cu zăpadă proaspătă, iar cerul era de un albastru perfect. Zăpada vătuia acoperişurile şi îngreuna crengile duzilor piperniciţi care mărgineau strada noastră. Peste noapte, fulgii de zăpadă se aşezau în fiecare crăpătură sau băltoacă. Mi-am mijit ochii, orbit de albul zăpezii, şi am ieşit împreună cu Hassan pe porţile de fier forjat. Ali a închis porţile după noi. L-am auzit mormăind o rugăciune – aşa făcea de fiecare dată când fiul lui ieşea din casă.

Nu mai văzusem niciodată atâţia oameni pe strada noastră. Puştii se băteau cu bulgări de zăpadă, se ciondăneau, se alergau şi chicoteau veseli. Vânătorii de zmeie se îmbulzeau împreună cu purtătorii sforilor înfăşurate pe mosoare ca să facă ultimele pregătiri. De pe străzile adiacente se auzeau larmă şi râsete. Acoperişurile gemeau deja de spectatori tolăniţi pe scaune pliante, iar aburii ceaiului se ridicau din termosuri pe muzica lui Ahmad Zahir, care se scurgea cu hârâit din casetofoane. Ahmad Zahir se bucura de o popularitate imensă; el revoluţionase muzica afgană şi-i deranjase pe puritanii conservatori adăugând chitare electrice, tobe şi trompete, pe lângă instrumentele tradiţionale, tamburina şi orga. Pe scenă sau la petreceri, scuturase masca austeră, morocănoasă chiar, a vechilor cântăreţi, îndrăznind să zâmbească în timp ce cânta, ba chiar să arunce ocheade femeilor. Mi-am întors privirea spre acoperişul casei noastre şi i-am văzut pe Baba şi pe Rahim Khan stând pe o bancă, amândoi îmbrăcaţi cu pulovere de lână şi bând ceai. Baba a făcut cu mâna. Nu mi-am dat seama dacă mie sau lui Hassan.

— Ar trebui să începem, a zis Hassan. Purta cizme negre, de cauciuc, o *chapan* verde deschis peste puloverul gros şi pantaloni uzaţi, de catifea reiată. Lumina soarelui îi scălda faţa şi astfel am putut să-mi dau seama ce bine i se vindecase cicatricea roz de deasupra buzei.

Deodată, am simţit că vreau să mă retrag. Să strâng tot şi să mă duc acasă. Unde mi-o fi fost capul? De ce mă forţam să trec prin asta, când ştiam deja cum o să se termine totul? Baba era pe acoperiş, privindu-mă. I-am simţit privirea pătrunzătoare ca o rază de soare care îţi arde pielea. Avea să fie un eşec devastator, chiar şi pentru mine.

— Nu sunt prea sigur că vreau să înalţ un zmeu azi! am zis.

— E o zi frumoasă, a spus Hassan.

Mi-am trecut greutatea de pe un picior pe celălalt. Am încercat să-mi desprind privirea de la acoperişul casei noastre.

— Nu ştiu, poate ar fi mai bine să mergem acasă.

Atunci a făcut un pas spre mine şi pe un ton scăzut mi-a spus ceva ce m-a speriat puţin:

— Ţine minte, Amir aga. Nu există nici un monstru, doar o zi frumoasă!

Cum de mă citea aşa de uşor, ca pe o carte deschisă, când de cele mai multe ori eu habar n-aveam ce coace el în mintea lui? Eu eram cel care mergea la şcoală, care ştia să scrie şi să citească. Eu eram cel deştept. Hassan nu ştia nici abecedarul, dar mă citea pe mine. Perfect. Era puţin neliniştitor, dar şi reconfortant, într-un fel, să ai pe cineva care ştie întotdeauna de ce ai nevoie.

— Nu există nici un monstru, am zis, simţindu-mă deja un pic mai bine, spre surprinderea mea.

A zâmbit.

— Nici un monstru.

— Eşti sigur?

A închis ochii. A încuviinţat din cap.

M-am uitat la copiii de pe stradă care se distrau, aruncând cu bulgări de zăpadă.

— E o zi frumoasă, nu-i aşa?

— Hai să zburăm! a zis.

Atunci mi-a trecut prin cap că era posibil ca Hassan să fi inventat visul cu pricina. Oare? Am hotărât că nu. Hassan nu era aşa de isteţ. *Eu*, în schimb, eram. Dar, inventat sau nu, visul ăla caraghios îmi mai risipise din temeri. Poate chiar *ar trebui* să îmi dau jos tricoul şi să înot în lac. De ce nu?

— Hai s-o facem, am zis.

Faţa lui Hassan s-a luminat.

— Bine, a zis el. A ridicat zmeul nostru roşu cu margini galbene, care în punctul de intersecţie al lonjeroanelor avea semnătura inconfundabilă a lui Saifo. Şi-a lins degetul şi l-a ţinut ridicat, ca să-şi dea seama din ce parte bate vântul, apoi a luat-o la fugă în direcţia respectivă. În rarele ocazii când înălţam zmeie vara, dădea cu piciorul în praf, să vadă încotro îl duce vântul. Mosorul se învârti în mâna mea până când Hassan se opri, la vreo douăzeci de metri mai încolo. Ţinu zmeul sus, deasupra capului, ca un atlet participant la olimpiadă, care-şi arată medalia de aur. Am tras de sfoară de două ori, semnalul nostru obişnuit, şi Hassan a aruncat zmeul în sus.

Prins între Baba şi molahi, la şcoală, încă nu îmi făcusem o părere în legătură cu Dumnezeu. Dar când mi s-a ivit pe buze un *ayat* din *Coran*, pe

care-l învăţasem la ora de *dirijat*, am început să-l murmur. Am tras adânc aer în piept, l-am dat afară şi am tras de sfoară. Nu trecuse un minut şi zmeul meu se îndrepta glonţ spre cer. Scotea un sunet ca fâlfâitul aripilor unei păsări de hârtie. Hassan a bătut din palme, a fluierat şi a fugit înapoi, spre mine.

I-am dat mosorul, ţinând de sfoară, şi el a înfăşurat repede, până când aţa a rămas întinsă.

Cel puţin două duzini de zmeie fluturau deja pe cer, ca nişte rechini de hârtie în căutarea prăzii. Peste o oră numărul lor se dublase, iar zmeiele albastre, roşii sau galbene se unduiau şi vâjâiau pe cer. O adiere rece îmi trecu prin păr. Vântul era perfect pentru înălţat zmeie – sufla exact atât de tare cât să poată ridica puţin zmeiele, uşurându-le virajele. Chiar lângă mine, Hassan ţinea mosorul, cu mâinile deja însângerate de sfoară.

În curând începu tăierea şi primul zmeu înfrânt, scăpat de sub control, se prăbuşi într-un vârtej. Cădeau din cer ca stelele căzătoare, cu cozile lor lungi, scânteietoare, presărând cartierele de dedesubt cu daruri pentru competitorii rămaşi, fiindcă erau ele însele mult-râvnitele trofee. Auzeam vânătorii, care zbierau şi alergau de-a lungul străzilor. Cineva striga că a izbucnit o bătaie, cu două străzi mai jos.

Aruncam din când în când nişte ocheade furişate spre Baba, care stătea lângă Rahim Khan, pe acoperiş, şi mă întrebam ce gândeşte. Oare mă încuraja? Sau o parte din el se bucura să mă vadă dând greş? Asta era treaba cu înălţatul zmeielor: mintea îţi aluneca odată cu zmeul.

Zmeiele începeau să cadă pretutindeni, iar eu încă mai zburam. Mai zburam! Ochii mi se tot îndreptau spre Baba, înfofolit în puloverul lui gros de lână. Era oare surprins că rezistasem atât de mult? *Dacă nu-ţi ţii ochii pe cer, n-o să mai rezişti mult!* Mi-am întors repede privirea înapoi spre cer. Un zmeu roşu se apropia cu viteză de mine – şi l-am prins la timp. M-am încurcat un pic în sforile lui şi am sfârşit biruindu-l, când şi-a pierdut răbdarea şi a încercat să mă taie de jos.

În susul şi-n josul străzilor, vânătorii de zmeie se întorceau triumfători, ţinând cât mai sus zmeiele capturate. Se lăudau în faţa părinţilor şi a prietenilor. Dar toţi ştiau că partea cea mai bună abia acum urmează. Premiul cel mai mare dintre toate încă mai zbura. Am tăiat un alt zmeu, de un galben strălucitor, cu o coadă răsucită, albă. Asta m-a costat încă o tăietură la degetul arătător, iar sângele mi se prelingea în palmă. I-am dat lui Hassan să ţină sfoara şi am supt sângele din deget, apoi mi-am şters mâna pe blugi.

După o altă oră, numărul de zmeie „supravieţuitoare“ scăzuse dramatic, de la vreo cincizeci la douăsprezece. Al meu era unul dintre ele. Ajunsesem printre ultimii doisprezece. Ştiam că partea asta a campionatului avea să mai dureze o vreme, pentru că tipii care rezistaseră până acum erau

buni – şi nu ar fi căzut în capcana unor şmecherii simple, ca cea a ridicării şi a coborârii bruşte a zmeului, trucul preferat al lui Hassan.

Pe la ora trei după-amiaza apăruseră şiruri lungi de nori, iar soarele se ascunsese printre ei. Umbrele începeau să se întindă. Spectatorii de pe acoperişuri se înfofoleau cu fulare şi haine mai groase. Mai erau numai şase zmeie, iar eu încă mai zburam. Picioarele mă dureau îngrozitor, iar ceafa mi-era înţepenită. Dar cu fiecare zmeu doborât, speranţa creştea în inima mea, aşa cum zăpada se adună pe un zid, fulg cu fulg.

Ochii mi se tot întorceau spre un zmeu albastru, care făcuse ravagii în ultima oră.

— Câte a tăiat? am întrebat.

— Eu am numărat unsprezece, a zis Hassan.

— Nu ştii al cui o fi?

Hassan a plescăit din limbă şi şi-a ridicat bărbia gânditor. Acesta era un gest, marcă înregistrată, al lui Hasan şi însemna că habar n-are. Zmeul albastru a făcut bucăţele un zmeu roşu şi s-a rotit de două ori, în cercuri largi. Zece minute mai târziu, tăia alte două, punând pe fugă zeci de vânători.

După alte treizeci de minute, mai rămăseseră numai patru zmeie în luptă. Iar eu încă zburam pe urmele lor. Părea că ar fi imposibil să fac vreo mişcare greşită, de parcă vântul, cu fiecare adiere, sufla în favoarea mea. Nu mă mai simţisem niciodată atât de stăpân pe situaţie, atât de norocos. Eram în al nouălea cer. Nu îndrăzneam să mă uit pe acoperiş. Nu îndrăzneam să-mi iau ochii de pe cer. Trebuia să mă concentrez, să joc inteligent. Încă cincisprezece minute şi ceea ce de dimineaţă păruse un vis caraghios devenise, brusc, realitate: rămăseserăm numai eu şi celălalt tip. Zmeul albastru.

Era o asemenea tensiune în aer, că puteai s-o tai cu cuţitul; era la fel de ascuţită ca şi sticla pisată care strălucea pe sfoara zmeului din mâinile mele însângerate. Oamenii tropăiau, băteau din palme, fluierau şi cântau *„Boboresh! Boboresh!“ – Taie-l! Taie-l!* M-am întrebat dacă vocea lui Baba este printre ele. Muzica a explodat. Mirosul de *mantu* înăbuşit şi *pakora* prăjiţi se ridica de pe terase şi se strecura prin uşile deschise.

Dar tot ce mai auzeam – şi mă străduiam să aud numai asta – era sângele zvâcnindu-mi în cap. Nu vedeam decât zmeul albastru. Nu miroseam decât victoria. Salvarea. Mântuirea. Dacă Baba se înşelase şi *exista* un Dumnezeu în cer, aşa cum ne spuseseră la şcoală, atunci El mă va ajuta să câştig. Nu ştiu care era miza celorlalţi concurenţi, poate doar să se dea mari. Dar, pentru mine, asta era singura şansă de a fi privit cu respect, nu doar observat, ascultat, auzit. Dacă exista un Dumnezeu în Ceruri, avea să trimită vântul să sufle în aşa fel încât, cu o smucitură a sforii, să mă eliberez de durerea şi dorul meu. Îndurasem prea mult, ajunsesem prea aproape. Şi

deodată speranţa a devenit certitudine. Aveam să câştig. Nu ştiam când, dar aveam să câştig.

S-a dovedit că avea să fie mai curând decât mă aşteptam. O rafală mi-a înălţat zmeul şi mi-a oferit un avantaj. Am lăsat sfoara mai liberă, apoi m-am rotit, ajungând deasupra zmeului albastru. Mă ţineam tare pe poziţie. Adversarul ştia că este în pericol. Încerca cu disperare să manevreze în aşa fel încât să iasă din încâlceala de sfori, dar eu nu-l lăsam. Mă ţineam tare. Mulţimea simţea sfârşitul plutind în aer. Corul de: „Taie-l, taie-l!“ creştea în intensitate, aşa cum strigau romanii la gladiatorii din arenă — Ucide-l, ucide-l.

— Aproape l-ai învins, Amir aga! Aproape! se frământa Hassan.

Şi atunci a sosit clipa. Am închis ochii şi am lăsat sfoara mai liberă. Mi-a tăiat iar degetele, în timp ce vântul smucea zmeul. Şi deodată… Nu aveam nevoie să aud zgomotul mulţimii ca să ştiu. Nici nu aveam nevoie să văd. Hassan ţipa şi îşi aruncase mâinile în jurul gâtului meu:

— Bravo! Bravo, Amir aga!

Am deschis ochii, am văzut zmeul albastru rotindu-se disperat, ca un cauciuc care se desprinde de o maşină în viteză. Am clipit, am vrut să spun ceva. Nu a ieşit nici un sunet. Dintr-o dată pluteam, mă vedeam de undeva, de sus. Vedeam haina neagră de piele, fularul roşu, blugii vechi. Un băiat slăbănog, gălbejit, puţin cam scund pentru cei doisprezece ani ai lui. Umeri înguşti şi un început de cearcăne în jurul ochilor de culoarea alunei. Vântul îi răvăşea părul castaniu deschis. S-a uitat în sus spre mine şi ne-am zâmbit.

Apoi m-am trezit ţipând şi totul în jurul meu era lumină şi culoare, totul era viu şi minunat. Îl ţineam cu mâna liberă pe Hassan pe după gât şi ţopăiam în sus şi-n jos, râzând şi plângând amândoi, în acelaşi timp.

— Ai câştigat, Amir aga, ai câştigat!

— Am câştigat *amândoi*, am câştigat *amândoi*! era tot ce puteam să spun. Nu părea să fie aievea. În câteva clipe aveam să deschid ochii şi să mă trezesc din acest vis frumos, să mă dau jos din pat şi să mărşăluiesc spre bucătărie ca să-mi iau micul-dejun, neavând alt partener de discuţie în afara lui Hassan. Să mă îmbrac. Să-l aştept pe Baba. Să renunţ. Să revin la vechea mea viaţă. Apoi l-am văzut pe Baba, sus, pe acoperişul nostru. Stătea foarte aproape de margine, cu pumnii încleştaţi. Zbiera şi aplauda. Şi ăsta era cel mai măreţ moment din cei doisprezece ani de viaţă ai mei, să-l văd pe Baba, acolo sus, pe acoperiş, în sfârşit mândru de mine.

Dar iată că îmi făcea semn să-i dau bătaie. Atunci am înţeles.

— Hassan, trebuie…

— Da, ştiu, a zis desprinzându-se din îmbrăţişare. *Inshallah*, o să sărbătorim mai târziu. Acum o să vânez zmeul ăla albastru, pentru tine, a mai

zis. A aruncat mosorul şi a luat-o la fugă, cu brâul de la *chapanul* verde târându-se prin zăpadă, în urma lui.

— Hassan! am strigat. Să te întorci cu el!

Dădea deja colţul străzii, iar cizmele lui negre, de cauciuc, spulberau zăpada. S-a oprit, s-a întors. Şi-a făcut mâinile pâlnie la gură:

— Pentru tine aş face-o şi de o mie de ori! a zis. Apoi mi-a zâmbit cu zâmbetul lui de Hassan şi a dispărut după colţ. Nu aveam să-i mai văd zâmbetul neruşinat, decât douăzeci şi şase de ani mai târziu, într-o fotografie ştearsă, făcută cu un Polaroid.

Am început să înfăşor coarda ca să-mi cobor zmeul, în timp ce oamenii se grăbeau să mă felicite. Le-am strâns mâinile şi le-am mulţumit. Puştii mai mici se uitau la mine, cu o lucire plină de teamă în ochi; eram eroul lor. O grămadă de mâini îmi ciufuleau părul sau mă băteau pe spate. Am strâns toată sfoara, întorcând fiecare zâmbet, dar gândul meu zbura la zmeul albastru.

În cele din urmă, am coborât zmeul. I-am înfăşurat coada, care se adunase la picioarele mele, făcând-o ghem, am mai strâns câteva mâini şi am luat-o spre casă. Când am ajuns la porţile de fier forjat, l-am găsit pe Ali de cealaltă parte, în aşteptarea mea. Şi-a întins mâna printre barele frumos lucrate.

— Felicitări, a zis el.

I-am dat zmeul şi mosorul, apoi i-am strâns mâna.

— *Tashakor*, Ali jan!

— M-am rugat pentru dumneavoastră tot timpul!

— Atunci roagă-te în continuare. Încă nu am terminat!

M-am grăbit înapoi, în stradă. Nu l-am întrebat pe Ali de Baba. Încă nu voiam să-l văd. În capul meu era totul plănuit: îmi voi face o intrare triumfală, ca un adevărat erou, cu trofeul nepreţuit în mâinile însângerate. Capete întoarse şi ochi holbaţi. Rostam şi Sohrab, măsurându-se din priviri. Un moment de tăcere, încărcat de dramatism. Atunci, bătrânul luptător ar fi păşit spre cel tânăr şi l-ar fi îmbrăţişat, recunoscându-i valoarea. Răzbunare. Salvare. Mântuire. Şi-apoi? Ei bine… şi-au trăit fericiţi până la adânci bătrâneţi, evident. Cum altfel?

Străzile din Wazir Akbar Khan erau numerotate şi aşezate în aşa fel încât să se întretaie în unghiuri drepte, asemenea unui grătar. Era un cartier nou care înflorea neîncetat, cu multe terenuri şi case în construcţie pe fiecare stradă, între complexe rezidenţiale, înconjurate de ziduri înalte de trei metri. Am fugit în sus şi-n jos pe străzi, căutându-l pe Hassan. Pretutindeni, oamenii erau ocupaţi cu pliatul scaunelor, cu împachetatul resturilor de mâncare şi al lucrurilor necesare unei zile lungi de picnic. Unii, încă cocoţaţi pe acoperiş,

mă strigau să mă felicite.

La vreo patru străzi la sud de a noastră, l-am văzut pe Omar, fiul unui inginer care era prieten cu Baba. Făcea driblinguri, împreună cu fratele lui, cu o minge de fotbal pe peluza din faţa casei. Omar era un tip de treabă. Fusesem colegi în clasa a patra şi îmi dăduse, odată, un stilou, din acelea pe care le încarci cu un cartuş.

— Am auzit că ai câştigat, Amir, a zis. Felicitări!

— Mulţumesc. Nu l-ai văzut pe Hassan?

— Hazarul tău?

Am încuviinţat din cap.

Omar îi aruncă mingea fratelui său.

— Am auzit că e un vânător de zmeie grozav. Fratele său îi aruncă înapoi mingea. Omar o prinse şi începu să o bată de pământ.

— Deşi m-am întrebat de multe ori cum reuşeşte. Vreau să spun, cu ochii ăia mici ai lui, cum de *vede* ceva?

Fratele lui a izbucnit în râs, apoi a cerut mingea. Omar nu l-a băgat în seamă.

— L-ai văzut?

Omar a arătat cu degetul mare peste umăr, undeva, spre sud-vest:

— L-am văzut alergând spre bazar, cu ceva timp în urmă!

— Mulţumesc! am mai zis, luând-o la goană.

Până am ajuns eu în piaţă, soarele aproape coborâse în spatele dealurilor, iar amurgul picta cerul în purpuriu şi roz. La câteva străzi mai încolo, din moscheea „Haji Yaghoub“, molahul zbiera *azan*-ul, chemându-i pe credincioşi să-şi întindă covoraşele şi să-şi unească rugăciunile, cu capetele plecate, spre apus. Hassan nu rata nici una din cele cinci rugăciuni zilnice. Chiar dacă ne jucam pe afară, se scuza, scotea apă din fântâna din curte, se spăla, apoi dispărea în cocioabă. Ieşea după câteva minute, zâmbind, şi mă găsea rezemat de vreun zid sau cocoţat în vreun copac. Avea să piardă rugăciunea din seara asta şi asta numai din cauza mea.

Bazarul se golea repede, negustorii încheindu-şi socotelile pe ziua respectivă. Am luat-o prin noroiul dintre şirurile de dughene înghesuite unele în altele, de unde puteai cumpăra de la fazani proaspăt tăiaţi, până la calculatoare. Îmi croiam drum prin mulţimea pestriţă de cerşetori schilozi, îmbrăcaţi în zdrenţe, vânzători purtând pe umeri covoare făcute sul, negustori de haine şi măcelari care se grăbeau să îşi închidă dughenele. Pe Hassan parcă-l înghiţise pământul.

M-am oprit în faţa unei tarabe cu fructe uscate şi i l-am descris pe Hassan unui vânzător bătrân, care-şi încărca coşurile cu seminţe de pin şi stafide pe spinarea unui catâr. Purta un turban bleu deschis.

S-a oprit şi m-a privit mult timp înainte să-mi răspundă.

— S-ar putea să-l fi văzut!

— În ce parte a luat-o?

M-a măsurat din cap până în picioare:

— Ce face un băiat ca tine, aici, la ora asta, în căutarea unui hazar?

Privirea îi poposi admirativ asupra hainei mele de piele şi a blugilor – *pantaloni de cowboy*, cum le spuneam. În Afganistan, dacă aveai ceva american, mai ales dacă nu era luat la mâna a doua, era semn de prosperitate.

— Trebuie să-l găsesc, aga!

— Ce legătură ai tu cu el? a zis. Nu înţelegeam unde vrea să ajungă, dar mi-am dat seama că nerăbdarea mea nu are să-l facă mai vorbăreţ.

— E băiatul servitorului nostru, am zis.

Bătrânul a ridicat dintr-o sprânceană cenuşie ca piperul:

— Da? Norocos hazarul dacă are un stăpân atât de grijuliu. Taică-său ar trebui să-ţi cadă în genunchi şi să-ţi mături praful de pe picioare cu genele!

— Ai de gând să-mi spui sau nu?

Şi-a odihnit o mână pe spinarea catârului şi a arătat spre sud:

— Cred că l-am văzut pe băiatul de care zici, fugind în direcţia aia! Avea un zmeu în mână. Unul albastru.

— Avea? am zis. *Pentru tine, de încă o mie de ori* – aşa promisese. Bunul şi dragul meu Hassan. Pe el te puteai bizui. Îşi ţinuse promisiunea şi vânase ultimul zmeu, pentru mine.

— Bine, probabil că l-or fi prins între timp, mai zise bătrânul negustor, gâfâind şi încărcând altă cutie pe spinarea catârului.

— Cine?

— Ceilalţi băieţi! a zis. Ăia care fugeau după el. Erau îmbrăcaţi la fel ca tine. A oftat, cu ochii ridicaţi spre cer, apoi a zis: Acum, fugi de-aici. Din cauza ta o să întârzii la *namaz*.

Dar eu o pornisem deja din nou pe alee.

În următoarele minute, am cutreierat zadarnic bazarul. Poate că ochii bătrânului negustor îl trădaseră. Cu toate acestea, văzuse zmeul albastru. Gândul de a pune mâna pe zmeul acela… Mi-am băgat capul în spatele fiecărei dughene, pe fiecare alee. Nici urmă de Hassan.

Începusem să fiu îngrijorat că se va lăsa întunericul înainte să îl găsesc pe Hassan, când am auzit voci în faţa mea. Am apucat pe un drumeag noroios şi pustiu. Era perpendicular pe unul dintre capetele aleii principale care tăia bazarul în două. Am luat-o după urme şi după sunetul vocilor. Cizmele mi se înfundau în noroi la fiecare pas, iar respiraţia lăsa norişori albi în faţa mea. Drumeagul îngust înainta paralel cu un şanţ plin de zăpadă în care probabil că primăvara curgea vreun pârâiaş. De cealaltă parte vedeam rânduri

de chiparoşi încărcaţi de zăpadă printre bordeie de lut terasate – cele mai multe fiind, de fapt, colibe de chirpici –, despărţite de alei înguste.

Am auzit din nou vocile, mai tare de data asta, venind de pe una dintre alei. M-am furişat până la capătul aleii şi mi-am ţinut respiraţia. Am privit după colţ.

Hassan stătea în capătul unde aleea se înfunda, într-o poziţie sfidătoare: cu pumnii strânşi şi picioarele uşor depărtate. În spatele lui, pe un morman de fier vechi şi moloz, era zmeul albastru. Cheia mea spre inima lui Baba.

Trei băieţi îi tăiaseră calea, împiedicându-l să treacă: erau tot cei trei din ziua aceea, de pe deal, după lovitura de stat a lui Daoud Khan, când Hassan ne salvase cu praştia lui. Wali stătea într-o parte, Kamal în cealaltă, iar în mijloc, Assef. Am simţit cum tot corpul mi se încordează de spaimă, iar ceva rece parcă îmi urca pe şira spinării. Assef părea relaxat, sigur pe el. Învârtea boxul în mână. Ceilalţi doi se mutau nervoşi de pe un picior pe celălalt, uitându-se când la Assef, când la Hassan, ca şi când ar fi încolţit vreun animal sălbatic, pe care numai Assef îl putea îmblânzi.

— Unde ţi-e praştia, hazarule? a zis Assef, jucându-se cu boxul. Cum ziceai? O să ţi se spună de acum „Assef Chiorul“. Da, da, Assef Chiorul. Foarte inteligent. Pe bune. Pe de altă parte, e uşor să fii inteligent când ai o armă în mână.

Mi-am dat seama brusc că până atunci îmi ţinusem respiraţia. Am răsuflat încet, să nu fac zgomot. Mă simţeam ca paralizat. Îi vedeam apropiindu-se de băiatul cu care copilărisem, băiatul al cărui chip cu buză de iepure era prima mea amintire.

— Dar azi e ziua ta norocoasă, hazarule, a zis Assef. Stătea cu spatele la mine, dar pariez că rânjea. Sunt într-o dispoziţie iertătoare. Ce ziceţi de asta, băieţi?

— Ce generos eşti, miorlăi Kamal. Mai ales că s-a purtat atât de grosolan cu noi ultima oară. Încerca să îl imite pe Assef, doar că vocea lui avea un mic tremur. Atunci am înţeles: nu îi era frică de Hassan, nu cu adevărat. Îi era frică pentru că nu ştia ce are Assef în minte.

Assef dădu din mână, în semn de „Rupeţi rândurile“.

— *Bakshida*. Iertat. Ce-i făcut e bun făcut!

Vocea îi coborî puţin:

— Însă, cum nimic nu e gratis pe lumea asta, şi iertarea mea are un preţ mititel.

— Corect, a zis Kamal.

— Nimic nu e pe degeaba, a adăugat şi Wali.

— Eşti un hazar norocos, a mai spus Assef, făcând un pas înspre

Hassan. Pentru că azi n-o să te coste decât zmeul ăla albastru. Un târg corect, nu-i aşa, băieţi?

— Mai mult decât corect, a spus Kamal.

Chiar şi de unde stăteam eu, am putut vedea teama strecurându-se în ochii lui Hassan, dar el a scuturat din cap:

— Amir aga a câştigat campionatul ăsta, iar eu am vânat zmeul pentru el. L-am vânat cinstit. E zmeul lui.

— Uite un hazar loial. Loial ca un câine, a zis Assef.

Râsul lui Kamal era un sunet strident, nervos.

— Dar înainte să te sacrifici pentru el, gândeşte-te un pic: el ar face acelaşi lucru pentru tine? Te-ai întrebat vreodată de ce nu te lasă să te joci cu el şi cu musafirii lui? De ce se joacă cu tine numai când nu e nimeni prin preajmă? O să-ţi spun eu de ce, hazarule. Pentru că în ochii lui nu eşti decât un animal de casă urât. Ceva cu care să se joace când se plictiseşte şi pe care să se răzbune când e furios. Nu te amăgi închipuindu-ţi că însemni mai mult pentru el.

— Amir aga şi cu mine suntem prieteni, a zis Hassan. Era îmbujorat.

— Prieteni? a întrebat Assef, râzând. Prostovan jalnic ce eşti! Într-o bună zi o să te trezeşti din mica ta fantezie şi o să descoperi cât de bun prieten îţi este! Şi-acum, *baas*! Ajunge cu atâta flecăreală! Dă-ne zmeul!

Hassan s-a aplecat şi a cules o piatră de jos.

Assef a tresărit. A făcut un pas înapoi şi s-a oprit.

— Ultima şansă, hazarule!

Răspunsul lui Hassan a fost să întindă elasticul praştiei în care piatra era deja pregătită.

— Cum vrei tu! Assef şi-a descheiat paltonul, l-a dezbrăcat şi l-a împăturit cu mişcări intenţionat încetinite. L-a aşezat lângă zid.

Am deschis gura, pe punctul de a spune ceva. *Pe punctul*. Poate că toată viaţa mea de acum ar fi arătat altfel dacă aş fi făcut-o. Dar nu, eu am rămas înţepenit acolo, privind.

Assef a făcut un semn cu mâna şi ceilalţi doi băieţi s-au despărţit, formând un fel de semicerc în care l-au prins pe Hassan, la capătul aleii.

— M-am răzgândit, a zis Assef. O să te las să păstrezi zmeul ăla, hazarule! O să te las să-l păstrezi, ca să-ţi amintească de ceea ce am să-ţi fac!

Atunci Hassan a dat drumul pietrei. L-a lovit pe Assef în frunte. Assef a urlat, aruncându-se în aceeaşi clipă asupra lui Hassan şi doborându-l la pământ. Wali şi Kamal l-au urmat.

Eu mi-am muşcat pumnul. Am închis ochii.

O AMINTIRE:

Ştiai că Hassan şi cu tine aţi supt lapte de la acelaşi sân? Ştiai asta, Amir aga? Sakina, aşa o chema. Era o hazară frumoasă, cu ten deschis şi ochi albaştri, din neamul Bamyanilor şi vă cânta vechi cântece de nuntă. Se spune că cei care au supt acelaşi lapte devin fraţi. Ştiai asta?

O amintire:

„O rupie de căciulă, copii! Doar o rupie şi o să înlătur, pentru voi, vălul care ascunde adevărul!“ Bătrânul stă sprijinit de un perete de lut. Ochii lui lipsiţi de vedere seamănă cu argintul topit, ascuns în adâncuri – două cratere îngemănate. Aplecat peste toiagul lui, ghicitorul îşi trece o mână deformată peste obrajii scofâlciţi, apoi o întinde, cu palma în sus şi degetele adunate, cerşind:

— Nu-i mult ca să afli adevărul, câte o rupie de căciulă, nu-i aşa?

Hassan puse o monedă în palma bătătorită. Şi eu am făcut la fel.

— În numele lui Allah cel atoateiertător şi binefăcător – murmură cerşetorul. Luă întâi mâna lui Hassan şi o împunse cu un deget ascuţit, desenând cercuri în palma acestuia. Apoi acelaşi deget se plimbă, plutind, peste faţa lui Hassan şi scoase un soi de scârţâit sec când coborî, urmărind conturul obrajilor şi al urechilor. Buricele bătătorite ale degetelor trecură peste ochii lui Hassan. Se opriră acolo, căutând parcă ceva. O umbră trecu peste chipul bătrânului. Hassan şi cu mine am schimbat o privire. Bătrânul luă mâna lui Hassan şi-i puse rupia în palmă. Apoi se întoarse spre mine:

— Dar tu, băiete? a zis el.

De cealaltă parte a zidului cântă un cocoş. Bătrânul se întinde să-mi prindă mâna, dar eu mă feresc.

Un vis:

Sunt pierdut într-o furtună de zăpadă. Vântul şuieră, aruncându-mi în ochi valuri subţiri, tăioase, de zăpadă. Cutreier, pierdut, prin viforul alb, mişcător. Strig după ajutor, dar vântul îmi îneacă ţipetele. Cad şi mă târăsc prin zăpadă, pierdut în albul desăvârşit, asurzit de urletele vântului. Privesc cum zăpada îmi şterge urmele proaspete ale paşilor. Sunt o fantomă, mă gândesc eu, sunt doar o fantomă, fără urme de paşi. Încep din nou să ţip, speranţa topindu-se, ca şi urmele paşilor mei. Dar de data asta aud un răspuns îndepărtat. Îmi pun mâinile la ochi, să mi-i protejez de acele ninsorii şi reuşesc să mă ridic în fund. Dincolo de cortina mişcătoare de zăpadă reuşesc să zăresc o licărire mişcătoare, o părere colorată. O formă cunoscută prinde contur. O mână se întinde după mine. Văd dâre adânci, paralele, brăzdând palma întinsă şi picăturile de sânge care curg, pătând zăpada. Apuc mâna şi deodată zăpada dispare. Stăm pe o iarbă verde ca mărul necopt, privind cerul străbătut de nori scămoşaţi. Ridic privirea şi văd cerul albastru plin de zmeie verzi, roşii, galbene şi portocalii. Strălucesc în lumina de

amiază.

O GRĂMADĂ DE CAUCIUCURI şi fiare vechi blocau aleea. Cauciucuri de bicicletă aruncate, sticle cu etichetele jupuite, reviste făcute ferfeniţă, ziare îngălbenite, toate amestecate cu bucăţi de cărămidă şi mortar. O sobă de fier ruginită, cu o gaură mare în partea laterală, stătea sprijinită de un perete. Dar eu nu-mi puteam lua ochii de la două lucruri din gunoiul ăla: unul era zmeul albastru, odihnindu-se lângă peretele de care era lipită soba; celălalt erau pantalonii de catifea reiată ai lui Hassan, aruncaţi pe o grămadă de cărămizi vechi.

— Nu ştiu, zicea Wali. Tata spune că e păcat. Vocea lui părea nesigură, excitată şi înspăimântată în acelaşi timp. Hassan stătea cu pieptul ţintuit la pământ. Kamal şi Wali îi răsuciseră fiecare câte o mână la spate şi îl ţineau aşa. Assef stătea deasupra, cu o cizmă apăsată pe grumazul lui Hassan.

— Taică-tu n-o să afle, a zis Assef. Şi nu e nici un păcat să-i dai o lecţie unui măgar lipsit de respect.

— Nu ştiu, a murmurat Wali.

— Treaba ta, a mai zis Assef. S-a întors spre Kamal.

— Dar tu?

— Păi… eu…

— E doar un hazar, a spus Assef. Dar Kamal îşi ferea mai departe privirea.

— Bine, s-a răstit Assef. Tot ce vreau de la voi, handicapaţilor, este să-l ţineţi nemişcat. Credeţi că sunteţi în stare?

Wali şi Kamal încuviinţară. Păreau uşuraţi.

Assef a îngenuncheat în spatele lui Hassan, i-a pus o mână pe şolduri şi i-a ridicat fesele goale. Încă sprijinindu-se cu o mână de spinarea lui, şi-a desfăcut cureaua cu cealaltă. Şi-a tras fermoarul de la blugi. Şi-a dat jos chiloţii şi s-a aşezat deasupra lui Hassan. Hassan nu s-a luptat. Nici măcar nu a scâncit. Şi-a întors doar uşor capul şi i-am zărit pentru o clipă faţa. I-am văzut resemnarea. Era o privire pe care o mai văzusem înainte. Era privirea mielului înainte de tăiere.

MÂINE E A ZECEA ZI din Dhul-Hijjah, ultima lună a calendarului musulman, şi prima din cele trei zile de Eid Al-Adha sau Eid-e-Qorban, cum îi spun afganii – un interval în care este sărbătorit profetul Ibrahim, cel care a fost gata să-şi jertfească propriul fiu lui Dumnezeu. Şi anul acesta, Baba alesese mielul cu mâna lui – unul alb, lânos, cu urechiuşe pleoştite şi negre.

Stăteam cu toţii în curtea din spate, Hassan, Ali, Baba şi cu mine. Molahul îşi rostea rugăciunea, mângâindu-şi barba. „Of, nu mai termină odată cu asta!“, a mormăit Baba în barbă. Părea plictisit de predica fără sfârşit,

ritualul prin care carnea avea să devină *halal*. Baba îşi bătea joc de povestea Eid-ului, aşa cum râdea şi de tot ce însemna religie, dar respecta tradiţia Eid-e-Qorban-ului. Datina cerea să împarţi carnea în trei: o treime pentru familie, una pentru prieteni şi ultima pentru săraci. În fiecare an, Baba dădea totul săracilor. „Bogaţii sunt şi aşa destul de graşi“ – zicea el.

Molahul terminase predica. Amin! Baba a luat cuţitul de bucătărie, cel cu lama lungă. Datina cere ca mielul să nu vadă tăişul cuţitului. Ali i-a dat o bucăţică de zahăr – un alt obicei, ca să îndulceşti moartea. Mielul se zbate de câteva ori. Molahul îl înşfacă de sub bărbie şi îi pune cuţitul la gât. Chiar cu o secundă înainte să îi taie beregata cu o mişcare expertă, văd ochii mielului. Privirea aceea avea să mă urmărească în vis, săptămâni în şir! Nu ştiu de ce asist la acest ritual anual, care se desfăşoară în curtea noastră din spate; coşmarurile persistă mult timp după ce picăturile de sânge din iarbă au pălit. Dar mă uit întotdeauna, mă uit din cauza privirii aceleia resemnate pe care mi-o aruncă animalul. În mod absurd, îmi închipui că animalul înţelege, înţelege că dispariţia lui iminentă slujeşte unei cauze înalte. Asta e privirea…

mi-am întors privirea şi am plecat de pe alee. Ceva cald îmi aluneca pe încheietura mâinii. Am clipit şi am văzut că încă îmi mai muşcam pumnul, suficient de tare ca să sângerez pe la încheieturi. Şi am mai înţeles ceva. Plângeam. Chiar şi de după colţ, auzeam gâfâitul ritmic al lui Assef.

Mai aveam o ultimă şansă să mă hotărăsc. O ultimă ocazie de a mă hotărî ce vreau să devin. Puteam să intru pe alee, să-i iau apărarea lui Hassan – aşa cum şi el mi-o luase mie, de atâtea ori în trecut – şi să accept orice mi s-ar fi întâmplat. Sau să fug.

În cele din urmă, am fugit.

Am fugit pentru că eram un laş. Îmi era frică de Assef şi de ce ar fi putut să îmi facă. Îmi era teamă că o să fiu rănit. Asta mi-am spus în vreme ce îi întorceam spatele lui Hassan, îndepărtându-mă de alee. Asta m-am silit să cred. De fapt, *aspiram* la statutul de laş, pentru că alternativa, adevăratul motiv pentru care fugeam, era că Assef avusese dreptate: nimic pe lume nu e gratis. Poate că Hassan era preţul pe care trebuia să-l plătesc, mielul pe care trebuia să-l ucid ca să-l câştig pe Baba. Oare era un preţ prea mare? Răspunsul mi s-a ivit în minte înainte să-l pot ascunde: E doar un hazar, nu-i aşa?

Am luat-o la fugă pe drumul pe care venisem. Am străbătut în goană bazarul pustiu. M-am împleticit spre o dugheană strâmtă şi m-am sprijinit cu spatele de uşile batante zăvorâte. Am stat aşa, transpirând, oftând şi dorindu-mi ca lucrurile să fi stat altfel.

După vreo cincisprezece minute, am auzit voci şi paşi grăbiţi. M-am ghemuit în spatele dughenei şi i-am văzut pe Assef şi pe ceilalţi doi ţopăind, râzând şi grăbindu-se spre strada principală. M-am forţat să mai aştept încă

zece minute, apoi m-am întors pe drumul desfundat, mărginit de şanţul plin de zăpadă. Am scrutat întunericul care se lăsa şi l-am văzut pe Hassan venind încet spre mine. Ne-am întâlnit lângă un mesteacăn desfrunzit de pe marginea şanţului.

Ţinea zmeul albastru în mână; ăsta a fost primul lucru pe care l-am văzut. Şi aş minţi dacă aş spune că ochii mei nu l-au cercetat în căutarea unor urme de violenţă. *Chapanul* avea stropi de noroi în faţă, iar tricoul era rupt chiar la guler. S-a oprit. S-a clătinat pe picioare, ca şi când ar fi fost gata-gata să se prăbuşească. Apoi s-a recules. Mi-a întins zmeul.

— Unde ai fost? Te-am căutat, i-am zis. Rostisem vorbele astea de parcă aş fi mestecat bolovani.

Hassan şi-a trecut mâneca peste faţă şi şi-a şters mucii şi lacrimile. Am aşteptat să spună ceva, dar el stătea pur şi simplu în faţa mea, în lumina tot mai palidă a amurgului. Eram fericit că umbrele înserării cădeau pe faţa lui Hassan şi o ascundeau pe a mea. Eram fericit că nu trebuia să-i întorc privirea. Oare ştia că ştiu? Şi dacă ştia, ce aş fi văzut eu, dacă *chiar* m-aş fi uitat în ochii lui? Reproş? Indignare? Sau, ferească Dumnezeu, lucrul de care îmi era cel mai teamă: o devoţiune fără margini? Lucru care, dintre toate, ar fi fost cel mai greu de suportat.

A dat să spună ceva şi glasul i s-a frânt. A închis gura, apoi a deschis-o, iar a închis-o. A făcut un pas înapoi. Şi-a şters faţa. Şi asta a fost cam tot ce am vorbit vreodată cu Hassan despre cele petrecute atunci. Am crezut că va izbucni în lacrimi, dar, spre uşurarea mea, nu a făcut-o, iar eu m-am prefăcut că nu am băgat de seamă că rămăsese fără glas. Şi tot aşa m-am prefăcut că nu văd pata întunecată de pe dosul pantalonilor. Sau stropii aceia micuţi care-i căzeau dintre picioare şi lăsau pete negre pe zăpadă.

— Aga sahib o să fie îngrijorat, a fost tot ce a zis. S-a întors cu spatele la mine şi s-a îndepărtat şchiopătând.

S-A ÎNTÂMPLAT EXACT aşa cum îmi închipuisem. Am deschis uşa bibliotecii pline de fum de ţigară şi am intrat. Baba şi Rahim Khan beau ceai şi discutau ştirile întrerupte de pârâituri la radio. Au întors capul. Apoi tata a zâmbit. S-a pregătit să mă îmbrăţişeze. Am pus zmeul jos şi am păşit spre braţele lui groase şi păroase. Mi-am îngropat faţa în căldura pieptului său şi am plâns. Baba m-a ţinut strâns, legănându-mă încet. În braţele lui am uitat ce făcusem. Şi era bine.

VIII.

Timp de o săptămână, nu prea l-am văzut pe Hassan. Când mă trezeam, găseam pâinea prăjită, ceaiul fierbinte şi un ou fiert pe masa din bucătărie. Hainele mele pentru ziua respectivă erau deja călcate şi frumos aranjate pe scaunul de bambus din hol, acolo unde Hassan obişnuia să calce rufele. De regulă, aştepta să mă aşez la masa din bucătărie înainte de a se apuca de călcat – în felul ăsta aveam timp să mai vorbim. Îi plăcea să cânte vechi cântece hazare despre câmpurile de *lalele*. Acum, doar hainele împăturite îmi mai dădeau bineţe. Ele şi un mic-dejun de care nu prea mă mai atingeam.

Într-o dimineaţă mohorâtă, în timp ce plimbam oul fiert de colo-colo prin farfurie, a intrat Ali cu un braţ de lemne tăiate. L-am întrebat unde e Hassan.

— S-a dus iar la culcare, a zis Ali, îngenunchind în faţa sobei. A deschis uşiţa pătrată.

— O să se poată juca azi?

Ali s-a oprit cu butucul în mână. Chipul i-a fost cuprins de îngrijorare:

— În ultima vreme, se pare că nu vrea decât să doarmă. Îşi face treburile de fiecare zi – am eu grijă de asta, dar pe urmă nu vrea decât să se bage sub pătură. Pot să vă întreb ceva?

— Dacă trebuie!

— După campionatul acela de zmeie a venit acasă murdar de sânge şi cu tricoul rupt. L-am întrebat ce s-a întâmplat şi mi-a spus că nu mare lucru, că s-a încăierat cu nişte băieţi, pentru zmeu.

Nu am zis nimic. Am continuat să plimb oul prin farfurie.

— I s-a întâmplat ceva, Amir aga? Îmi ascunde ceva?

Am ridicat din umeri:

— De unde să ştiu eu?

— Dar mi-aţi fi spus, nu? *Inshallah*, mi-aţi fi spus dacă s-ar fi întâmplat ceva?

— După cum ţi-am zis, habar nu am ce e cu el, m-am răstit. Poate e

bolnav. Oamenii se mai şi îmbolnăvesc, Ali! Şi-acum, spune-mi: ai de gând să mă laşi să mor de frig sau o să faci focul în sobă pe ziua de azi?

ÎN NOAPTEA ACEEA l-am întrebat pe Baba dacă n-am putea merge vineri la Jalalabad. Se legăna în scaunul turnant capitonat cu piele, din spatele biroului, şi citea ziarul. L-a pus pe birou şi şi-a dat jos ochelarii de citit, pe care-i detestam – Baba nu era bătrân, chiar deloc, şi-atunci de ce trebuia să poarte ochelarii ăia stupizi, când mai avea ani mulţi de trăit?

— De ce nu? a zis el. În ultima vreme, Baba era de acord cu tot ce-i ceream eu. Şi nu numai atât, acum două seri *el* mă întrebase *pe mine* dacă vreau să văd *Cidul*, cu Charlton Heston, la cinematograful Aryana.

— Vrei să-l luăm şi pe Hassan cu noi, la Jalalabad?

De ce trebuia Baba să strice totul?

— E *maree*, am zis. Nu se simte bine.

— Zău? Baba s-a oprit din legănat. Şi ce are?

Am ridicat din umeri şi m-am afundat în canapeaua din faţa şemineului:

— A răcit sau cam aşa ceva. Ali zice că zace toată ziua.

— Nu prea l-am văzut pe Hassan în ultimele zile, a zis Baba. Numai asta o fi, o răceală?

Nu mă puteam abţine să nu-i urăsc cuta de îngrijorare de pe frunte.

— Doar o răceală. Deci, mergem vineri, Baba?

— Da, da, a zis Baba, ridicându-se de la birou. Păcat că Hassan e bolnav. Mă gândeam că v-aţi fi distrat mai bine dacă venea şi el.

— Păi, ce, noi doi n-o să ne distrăm? am zis eu.

Baba a zâmbit. Mi-a făcut cu ochiul.

— Îmbracă-te bine, a mai zis.

AR FI TREBUIT SĂ FIM numai noi doi – aşa aş fi vrut eu – dar până vineri seara Baba reuşise să invite vreo douăzeci şi patru de persoane. L-a sunat pe vărul lui, Homayoun, care îi era de fapt văr de-al doilea, şi i-a spus că merge la Jalalabad vineri, iar Homayoun, care făcuse Politehnica în Franţa şi avea o casă la Jalalabad, a zis că i-ar plăcea să mergem cu toţii, că îşi va aduce cele două neveste şi copiii şi, cum tocmai atunci se nimeriseră în vizită verişoara Shafiqa de la Herat şi întreaga ei familie, care locuiau la vărul Nader din Kabul, s-a gândit să-i invite şi pe ei, cu familiile lor, că ar fi încântaţi să vină, chiar dacă Homayoun şi Nader au o mică dispută nerezolvată şi că dacă Nader era invitat, neapărat trebuia chemat şi fratele lui, Faruq, ca să nu se simtă jignit şi să nu mai invite pe nimeni la nunta fiicei lui, care are loc luna viitoare…

Am umplut trei microbuze. Eu am mers cu Baba, Rahim Khan, Kaka

Homayoun – Baba mă învăţase încă de la o vârstă foarte fragedă să spun oricărui bărbat mai în vârstă *Kaka*, adică „unchi“, iar oricărei femei mai în vârstă, *Khala* – „mătuşă“. Cele două soţii ale lui Kaka Homayoun s-au urcat tot cu noi – una bătrână, cu faţa ciupită de vărsat şi cu negi pe mâini, iar cealaltă, mai tânără, care mirosea întotdeauna a parfum şi dansa cu ochii închişi. S-au mai urcat şi gemenele lui Kaka Homayoun. Eu am stat în spate, ameţit şi cu rău de maşină, făcut sandvici între gemenele de şapte ani, care se tot întindeau peste mine ca să se pocnească una pe cealaltă. Până la Jalalabad e un drum de două ore prin munţi, pe o şosea cu serpentine, şi la fiecare curbă stomacul mi se strângea îngrozitor. Toţi cei din maşină sporovăiau, vorbeau tare şi ţipau în acelaşi timp, aşa cum fac afganii când discută. Am întrebat-o pe una dintre gemene – Fazila sau Karima, niciodată nu ştiu care-i una şi care-i cealaltă – dacă nu vrea să schimbe locul cu mine şi să mă lase la geam, să iau aer pentru că mi-e rău, dar ea a scos limba la mine şi mi-a zis că nu. I-am spus că e în ordine, dar să nu dea vina pe mine dacă o să-i vomit pe rochie. Un minut mai târziu, stăteam la geam. Priveam drumul plin de gropi, care urca şi cobora, încolăcindu-şi coada în jurul muntelui, şi număram camioanele multicolore care treceau hurducăind, pline ochi cu oameni chirciţi pe vine. Am încercat să închid ochii, să las vântul să-mi biciuiască obrajii; am deschis gura să înghit aer proaspăt. Tot nu mă simţeam mai bine. Am simţit o împunsătură în coaste. Era Fazila / Karima.

— Ce vrei? am întrebat-o.

— Le spuneam tuturor de campionat, a zis Baba, de la volan. Kaka Homayoun şi soţiile lui îmi zâmbeau de pe rândul din mijloc.

— Cred că au fost vreo sută de zmeie în ziua aia pe cer, nu? a zis Baba. Am dreptate, Amir?

— Păi, cred că da! am mormăit.

— O sută de zmeie, Homayoun jan. Fără *laaf*. Şi singurul care a rămas pe cer, la sfârşit, a fost al lui Amir. A adus acasă ultimul zmeu, unul frumos, albastru. Hassan şi Amir l-au vânat împreună.

— Felicitări, a spus Kaka Homayoun. Prima soţie, cea cu negi pe mâini, a început să bată din palme.

— *Wah*, *wah*, Amir jan, suntem cu toţii tare mândri de tine! a spus ea. Şi soţia cea tânără i s-a alăturat. Acum toţi băteau din palme şi mă lăudau în gura mare, zicându-mi cât de mândri sunt de mine. Numai Rahim Khan, aşezat pe scaunul de lângă Baba, tăcea. Mă privea într-un fel ciudat.

— Te rog, opreşte maşina, Baba! am zis.

— Poftim?

— Mi se face rău! am mormăit, întinzându-mă peste fetele lui Kaka Homayoun.

Chipul Fazilei / Karimei s-a schimonosit:

— Opreşte, Kaka! S-a îngălbenit la faţă! Nu vreau să vomite pe rochiţa mea cea nouă, s-a smiorcăit ea.

Baba a dat să oprească, dar era prea târziu. Câteva minute după aceea stăteam pe un bolovan de la marginea drumului, în timp ce ei aeriseau maşina. Baba fuma cu Kaka Homayoun, care îi spunea Fazilei / Karimei să nu se mai smiorcăie, că o să-i cumpere altă rochie de la Jalalabad. Am închis ochii şi mi-am întors faţa către soare. Mici siluete au început să danseze în spatele pleoapelor mele închise, ca nişte mâini desenând umbre chinezeşti pe pereţi. Se răsuceau, se uneau, formând o singură imagine: pantalonii de catifea maro ai lui Hassan, aruncaţi pe o grămadă de cărămizi vechi de pe o alee pustie.

CASA ALBĂ, CU DOUĂ ETAJE, a lui Kaka Homayoun din Jalalabad avea o terasă care se deschidea spre o grădină uriaşă, înconjurată de ziduri, în care creşteau meri şi curmali japonezi. Încă se mai vedeau urme ale felului în care îi tundea grădinarul, vara, în formă de animale. Mai încolo era o piscină placată cu gresie de culoarea smaraldului. M-am aşezat pe margine, uitându-mă la stratul de zăpadă strâns pe fundul ei, în timp ce îmi legănam picioarele în gol. Copiii lui Kaka Homayoun se jucau de-a v-aţi ascunselea în celălalt capăt al grădinii. Femeile făceau de mâncare şi mirosul de ceapă prăjită, sfârâitul unei oale sub presiune, muzica şi râsetele lor ajungeau până la mine. Baba, Rahim Khan, Kaka Homayoun şi Kaka Nader stăteau pe terasă, fumând. Kaka Homayoun le spunea că a adus aparatul de proiecţie ca să le arate imagini din Franţa. Venise de zece ani de la Paris şi tot mai punea diapozitivele alea tâmpite, cu care le scotea tuturor ochii.

Nu ar fi trebuit să simt ce simţeam. Baba şi cu mine eram, în sfârşit, prieteni. Cu câteva zile în urmă fusesem la Grădina Zoologică, îl văzuserăm pe leul Marjan şi azvârlisem o pietricică spre urs, când nu era nimeni atent. Ne opriserăm după aceea la „Dadkhoda Kabob“, peste drum de cinematograful Park, mâncasem *kabob* de miel cu *naan* abia scoasă din *tandoor*. Baba îmi povestise despre călătoriile lui în India şi Rusia, despre oamenii pe care îi întâlnise – cum ar fi cuplul fără mâini şi fără picioare din Bombay, cu o căsnicie de patruzeci şi şapte de ani în spate şi unsprezece copii. Ar fi trebuit să fie distractiv să petreci o zi întreagă cu Baba, aşa, ascultându-l cum îşi deapănă poveştile. Aveam în sfârşit ce-mi dorisem toţi anii ăştia. Doar că acum, când mi se îndeplinise dorinţa, mă simţeam pustiit, ca piscina asta neîngrijită deasupra căreia îmi legănam picioarele.

La apusul soarelui, soţiile şi fiicele au servit cina – orez, *kofta* şi *qurma* de pui. Am cinat conform tradiţiei, aşezaţi pe perne în jurul unei feţe de masă întinse direct pe jos şi am mâncat cu mâna, câte patru, cinci persoane

din aceeaşi farfurie. Nu mi-era foame, dar am stat să mănânc cu Baba, Kaka Faruq şi cu cei doi băieţi ai lui Kaka Homayoun. Baba, care băuse câteva pahare de whisky înainte de masă, tot bălmăjea despre campionatul de zmeie, cum rezistasem eu mai mult decât toţi ceilalţi şi cum venisem cu ultimul zmeu acasă. Vocea lui bubuitoare domina încăperea. Oamenii îşi ridicau capul din farfurie şi începeau iar să mă felicite. Kaka Faruq m-a bătut pe spate cu mâna curată. M-am simţit de parcă mi-ar fi înfipt un cuţit în ochi.

Mai târziu, după ce trecuse bine de miezul nopţii şi Baba jucase câteva runde de poker cu verii lui, bărbaţii s-au întins să doarmă pe saltele rânduite pe jos, în aceeaşi cameră unde mâncaserăm. Femeile s-au retras la etaj. Trecuse o oră şi eu tot nu puteam să dorm. Mă tot foiam şi mă răsuceam, în timp ce rudele mele mormăiau, oftau şi sforăiau în somn. M-am ridicat. Lumina lunii inundase fereastra.

— Am văzut cum l-au violat pe Hassan, am zis, fără să mă adresez cuiva anume. Baba s-a foit în somn. Kaka Homayoun a mormăit. O parte din mine spera ca cineva să se trezească şi să mă audă, ca să nu mai fiu nevoit să trăiesc cu minciuna asta. Dar nu s-a trezit nimeni şi, în tăcerea care a urmat, am înţeles ce fel de nou blestem mă lovise: aveam să scap basma curată.

M-am gândit la visul lui Hassan, cel în care înotam amândoi în lac. „Nu-i nici un monstru!“, spusese el. „Doar apă!“ Numai că se înşelase. În lac era un monstru; îl înşfăcase pe Hassan de glezne, târându-l în adâncurile mâloase. Acel monstru eram eu.

În noaptea aceea am devenit insomniac.

NU AM MAI VORBIT cu Hassan până pe la jumătatea săptămânii următoare. Terminasem masa de prânz şi Hassan spăla vasele. Urcam scările spre camera mea, când Hassan m-a întrebat dacă nu vreau să mergem pe deal. I-am zis că sunt obosit. Şi Hassan arăta tare obosit – slăbise şi ochii îi erau încercănaţi. Dar când m-a întrebat iar, am zis un „da“ cu jumătate de gură.

Am pornit-o în sus, pe deal, cu cizmele înfundându-se în zăpada noroioasă. Nici unul din noi nu zicea nimic. Ne-am aşezat sub rodiul nostru şi am ştiut că făcusem o greşeală. Nu trebuia să vin sus, pe deal. Cuvintele pe care le încrustasem în coaja pomului cu cuţitul de bucătărie: „Amir şi Hassan, sultanii din Kabul“… Acum nu mai suportam să le privesc.

M-a rugat să-i citesc din *Shahnamah*, dar eu i-am spus că m-am răzgândit. I-am spus că vreau să mă duc acasă, în camera mea. A privit în zare şi a ridicat din umeri. Ne-am întors pe acelaşi drum, în linişte. Şi, pentru prima oară în viaţă, de-abia aşteptam să vină primăvara.

AMINTIRILE MELE în legătură cu iarna aceea a anului 1975 sunt destul de neclare. Îmi amintesc că eram aproape fericit când era Baba acasă. Mâncam

împreună, mergeam la un film, îi făceam o vizită lui Kaka Homayoun sau lui Kaka Faruq. Uneori, Rahim Khan venea pe la noi şi Baba mă lăsa să stau în bibliotecă şi să beau ceai cu ei. Ba chiar mă lăsa să-i citesc câteva dintre povestirile scrise de mine. Era bine şi începusem să cred că va dura. Şi Baba credea, probabil. Dar amândoi ar fi trebuit să ştim că nu va fi aşa. Câteva luni, Baba şi cu mine ne-am lăsat legănaţi de o dulce iluzie, privindu-ne cu alţi ochi, aşa cum nu ne mai văzuserăm până atunci. Ba chiar ne păcăleam singuri crezând că o jucărie făcută din hârtie de mătase, clei şi beţe de bambus ar putea să umple abisul dintre noi.

Dar când Baba ieşea – şi ieşea mult, mă închideam în camera mea. Citeam câte o carte în două zile, scriam poveşti sau învăţam să desenez cai. Îl auzeam pe Hassan trebăluind în bucătărie, dimineaţa, auzeam clinchetul argintăriei şi fluieratul ceainicului pe foc. Aşteptam să se închidă uşa şi abia după aceea coboram să mănânc. Îmi încercuisem în calendar prima zi de şcoală şi începusem numărătoarea inversă.

Spre nemulţumirea mea, Hassan încerca să reîncălzească atmosfera dintre noi. Îmi amintesc de ultima oară: stăteam în camera mea, citind o traducere prescurtată a lui *Ivanhoe* în farsi, când a bătut la uşă.

— Ce e?

— Mă duc la brutărie să iau *naan*, a zis de pe partea cealaltă a uşii. Mă întrebam dacă… dacă nu vrei să vii şi tu.

— Cred că rămân să citesc, am zis, masându-mi tâmplele. În ultima vreme, de câte ori apărea Hassan prin preajmă, începea să mă doară capul.

— E o zi frumoasă! a mai zis.

— Văd.

— Ar putea fi distractiv să ieşi un pic la plimbare.

— Du-te tu!

— Mi-ar plăcea să vii şi tu cu mine! a zis el. A făcut o pauză. Am auzit o lovitură uşoară în uşă, poate fruntea lui. Nu ştiu ce am făcut, Amir aga, aş vrea să-mi spui! Nu ştiu de ce nu ne mai jucăm împreună!

— Nu ai făcut nimic, Hassan, dar du-te!

— Spune-mi, te rog, şi n-o să mai fac.

Mi-am îngropat capul în poală şi mi-am strâns tâmplele între genunchi, ca într-o menghină.

— O să îţi spun ce să nu mai faci, i-am zis, cu ochii strâns închişi.

— Bine, orice vrei!

— Vreau să nu mă mai hărţuieşti. Vreau să pleci! m-am răstit.

Aş fi vrut să trântească uşa de perete şi să-mi zică tot ce avea pe suflet – ar fi fost mult mai uşor! Dar el nu a făcut nimic şi, când am deschis uşa, la câteva minute după aceea, plecase. M-am aruncat pe pat, mi-am îngropat

capul în pernă şi am plâns.

ŞI AŞA HASSAN A MIGRAT spre periferia vieţii mele. Aveam grijă să nu mă întâlnesc cu el, chiar îmi planificam ziua în aşa fel încât să nu se întâmple. Pentru că atunci când era în cameră cu mine, simţeam că îmi lipseşte oxigenul. Pieptul mi se strângea şi parcă nu aveam destul aer; stăteam acolo, luptându-mă să respir, în mica mea sferă ermetică. Dar chiar şi când nu era prin preajmă, tot prezent era. Îl vedeam în hainele spălate cu mâna lui şi călcate cu grijă, puse pe speteaza scaunului din bambus, în papucii calzi pe care îi găseam în faţa uşii, în lemnele care ardeau deja în sobă, când coboram la micul-dejun. Oriunde mă întorceam, vedeam semne ale loialităţii, ale afurisitei şi neobositei lui loialităţi.

Pe la începutul primăverii aceleia, cu câteva zile înainte de începerea şcolii, eu şi Baba plantam lalele în grădină. Zăpada se topise aproape în întregime şi dealurile din nord erau deja presărate cu petice de iarbă verde. Era o dimineaţă cenuşie, rece, iar Baba, cârcit lângă mine, săpa şi planta bulbii pe care i-i dădeam eu. Îmi spunea că mulţi zic că e mai bine să plantezi lalelele toamna şi că asta nu e adevărat, când m-am ridicat brusc în picioare şi i-am spus:

— Baba, te-ai gândit vreodată să schimbi servitorii?

A îngropat bulbul, apoi şi-a scos mănuşile de grădinărit. Îl lăsasem fără replică:

— *Chi*? Ce-ai zis?

— Mă întrebam şi eu, atâta tot.

— Şi de ce să vreau să fac asta? a zis Baba tăios.

— Probabil că nu, dar eram curios. Vocea mea se pierduse într-un murmur. Deja îmi părea rău că deschisesem gura.

— Are vreo legătură cu tine şi cu Hassan? Ştiu că se întâmplă ceva între voi doi, dar orice ar fi, e treaba ta s-o rezolvi, nu a mea. Eu nu mă bag!

— Îmi pare rău, Baba!

Şi-a pus iar mănuşile.

— Am crescut împreună cu Ali, a zis printre dinţii încleştaţi. Tata l-a luat la noi şi a avut grijă de el, iubindu-l ca pe propriul lui fiu. Ali e în familia mea de patruzeci de ani. Patruzeci de afurisiţi de ani. Şi crezi că o să le dau aşa, cu piciorul pur şi simplu? S-a întors spre mine, cu faţa roşie ca laleaua:

— Nu te-am bătut niciodată, Amir, dar dacă te mai aud spunând aşa ceva… A privit într-o parte, dând din cap: Mă faci de râs. Şi Hassan… Hassan nu pleacă nicăieri, m-ai înţeles?

Am privit în pământ şi am luat un pumn de ţărână rece. L-am lăsat să mi se scurgă printre degete.

— Ai auzit ce-am spus, e clar? a urlat Baba.

Am clipit.

— Da, Baba.

— Hassan nu pleacă nicăieri, a continuat Baba, răstit. A săpat o nouă groapă cu săpăliga, lovind bulgării de ţărână mai tare decât ar fi fost cazul. Rămâne cu noi aici, unde îi e locul. Asta e casa lui, iar noi suntem familia lui. Să nu mă mai întrebi niciodată aşa ceva.

— N-o s-o mai fac, Baba, îmi pare rău!

Am plantat şi restul lalelelor, în tăcere.

M-am simţit uşurat când a început şcoala, săptămâna următoare. Curtea era plină de elevi cu caiete nou-nouţe şi creioane ascuţite, care alergau stârnind nori de praf sau povesteau în grupuri, în aşteptarea fluierului şefului de clasă. Baba coborî cu maşina pe aleea desfundată care ducea spre intrarea principală. Şcoala era o clădire veche, cu două etaje, cu ferestre sparte şi holuri murdare placate cu pietre de pavaj, cu pereţi pe care se mai vedea pe alocuri vopseaua galbenă, ştearsă printre cârpelile cu mortar. Majoritatea băieţilor veneau pe jos la şcoală şi Mustangul negru al lui Baba atrăgea destule priviri invidioase. Ar fi trebuit să radiez de mândrie când m-am dat jos din maşină – înainte aş fi făcut-o, dar tot ce am simţit acum a fost o oarecare stânjeneală. Asta, şi un gol în suflet. Baba a plecat fără să-mi spună măcar la revedere.

M-am eschivat de la obişnuita comparaţie între cicatricele lăsate de concursul de zmeie şi am intrat în rând. Clopoţelul a sunat şi noi am pornit încolonaţi câte doi spre clasele în care fuseserăm repartizaţi. M-am aşezat pe rândul din spate. În timp ce învăţătorul nostru de farsi ne împărţea manualele, mă rugam să primesc cât mai multe teme pentru acasă.

Şcoala îmi oferea o scuză ca să rămân ore în şir în camera mea. Şi, pentru un timp, reuşeam să-mi scot din minte ce se întâmplase în iarna aceea, ce *lăsasem* eu să se întâmple. Timp de câteva săptămâni, am fost preocupat de gravitaţie şi viteza de impuls, atom şi celule sau de războaiele anglo-afgane, în loc să mă gândesc la Hassan şi la ce i se întâmplase. Dar gândul meu se întorcea mereu la aleea aceea. La pantalonii maro de catifea reiată ai lui Hassan. La picăturile de sânge care pătau zăpada – roşu închis, aproape negru.

Într-o după-amiază moleşită, ceţoasă de pe la începutul acelei veri, l-am întrebat pe Hassan dacă nu vrea să vină cu mine sus, pe deal. I-am spus că vreau să-i citesc o poveste nouă, pe care tocmai o scrisesem. Întindea rufele la uscat, în curte şi i-am ghicit nerăbdarea din felul cum s-a grăbit să-şi termine treaba.

Am urcat pe deal, trăncănind. M-a întrebat de şcoală, ce învăţ şi i-am povestit de profesorii mei, mai ales despre cel de matematică, nespus de rău,

care îi pedepsea pe elevii vorbăreţi trecându-le o vergea metalică printre degete şi răsucindu-le după aceea strâns. Hassan s-a strâmbat şi mi-a zis că speră să nu am niciodată parte de o asemenea experienţă. I-am răspuns că eu fusesem norocos până atunci, cu toate că ştiam că norocul nu are nici o legătură. Şi eu vorbisem destul în clasă, dar tatăl meu era bogat şi toată lumea îl ştia, aşa că eu eram scutit de pedeapsa cu vergeaua metalică.

Ne-am sprijinit de peretele scund al cimitirului, sub umbra rodiului. Într-o lună sau două dealul avea să fie acoperit de buruieni gălbui pârjolite, dar anul acela ploile de primăvară duraseră mai mult, prelungindu-se până la începutul verii, aşa încât iarba era încă verde, bălţată de flori sălbatice. Undeva, sub noi, Wazir Akbar Khan, cu zidurile sale albe şi casele cu acoperiş terasat, strălucea în soare, cu rufele întinse la uscat în curţi, dansând în briză ca nişte fluturi.

Am cules nişte rodii din pom. Am despăturit foile pe care scrisesem povestea şi am întors prima pagină, apoi am pus-o jos, lângă mine şi am luat o rodie coaptă de jos.

— Ce ai face dacă te-aş lovi cu asta? am zis, trecând rodia dintr-o mână în alta.

Zâmbetul lui Hassan s-a ofilit. Părea mai matur decât îmi aminteam. Nu, nu mai matur, mai *bătrân*. Era oare cu putinţă? Riduri îi brăzdau faţa bronzată, iar gura şi colţurile ochilor îi erau înconjurate de încreţituri. Aş fi putut să iau un cuţit şi liniile pe care i le-aş fi săpat eu nu ar fi arătat diferit.

— Ce ai face? am repetat.

Faţa lui şi-a pierdut brusc culoarea. Lângă el, paginile capsate ale poveştii pe care promisesem să i-o citesc fluturau în adierea vântului. Am aruncat cu rodia în el. L-a lovit în piept, explodând într-o mulţime de bucăţele roşii, cărnoase. Strigătul lui Hassan, plin de surpriză şi durere, răsună ascuţit.

— Loveşte-mă şi tu! i-am strigat. Hassan şi-a mutat privirea de la pata de pe piept spre mine.

— Ridică-te! Loveşte-mă! i-am spus. Hassan s-a ridicat, dar a rămas pe loc, cu un aer uimit, ca un om tras de curenţi în largul oceanului, deşi doar cu câteva minute în urmă se plimbase liniştit pe ţărm.

L-am lovit cu altă rodie, de data asta în umăr. Sucul i-a stropit faţa.

— Loveşte-mă şi tu! am ţipat. Loveşte-mă, lua-te-ar naiba să te ia! Aş fi vrut s-o facă, aş fi vrut să-mi dea pedeapsa după care tânjeam, doar-doar o să reuşesc să dorm din nou nopţile. Poate că atunci relaţia noastră ar fi redevenit ceea ce fusese. Dar Hassan nu făcea nimic, în timp ce eu îl bombardam.

— Eşti un laş! i-am spus. Nu eşti decât un laş afurisit!

Nu ştiu de câte ori l-am lovit. Tot ce ştiu e că atunci când în sfârşit m-

am oprit, obosit şi cu răsuflarea tăiată, Hassan era pictat în roşu de parcă l-ar fi împuşcat un pluton de execuţie. Am căzut în genunchi, ostenit, epuizat, frustrat.

Atunci, Hassan *a luat* o rodie. A făcut un pas spre mine. A desfăcut-o şi şi-a zdrobit-o de frunte.

— Poftim, a croncănit el, cu sucul roşu scurgându-i-se pe faţă ca nişte dâre de sânge. Eşti mulţumit? Te simţi mai bine?

S-a întors şi a luat-o în jos, pe deal.

Mi-am dat frâu liber lacrimilor, legănându-mă pe genunchi, înainte şi înapoi.

„Ce mă fac eu cu tine, Hassan? Ce mă fac eu cu tine?“ Dar până să mi se usuce lacrimile, în timp ce mă târam în josul dealului, am înţeles că ştiu răspunsul.

AM ÎMPLINIT TREISPREZECE ani în vara acelui an – 1976 –, ultima vară liniştită şi anonimă din Afganistan. Relaţia mea cu Baba se răcise din nou. Cred că ceea ce declanşase schimbarea fusese remarca mea stupidă din ziua în care plantasem bulbii de lalele şi îl întrebasem dacă şi-ar lua alţi servitori. Regretam ce spusesem atunci, regretam cu adevărat, dar cred că şi dacă nu aş fi zis ce zisesem scurta noastră perioadă idilică tot s-ar fi terminat. Poate nu atât de repede, dar s-ar fi terminat oricum. Pe la sfârşitul verii, zgomotul furculiţelor şi al cuţitelor lovite de farfurie înlocuise orice conversaţie, iar după cină Baba se retrăgea imediat la el, în bibliotecă. Închidea uşa. Eu mă întorceam la Hafez şi Kayyám, rozându-mi unghiile până în carne şi scriind. Îmi ţineam povestirile într-o cutie, sub pat, pentru orice eventualitate, deşi mă îndoiam că Baba mi-ar mai cere vreodată să îi citesc vreuna dintre ele.

Motto-ul lui Baba pentru petreceri era ăsta: Invită pe toată lumea, altfel nu e petrecere! Îmi amintesc că mi-am aruncat ochii peste lista de invitaţi, cu o săptămână înainte de petrecerea de ziua mea, şi nu am recunoscut nici măcar trei sferturi din cei patru sute de oameni, fără să-i pun la socoteală pe toţi acei *Kaka* şi toate acele *Khala*, care aveau să vină cu toţii, să-mi aducă daruri şi să mă felicite pentru că apucasem să trăiesc treisprezece ani pe această lume. Atunci am înţeles că nu veneau pentru mine. O fi fost ziua mea, dar ştiam eu bine cine urma să fie marea vedetă a spectacolului.

De zile întregi casa forfotea de ajutoarele angajate de Baba. Era Salahuddin, bucătarul, care venise cu un viţel şi două oi, pentru care refuzase să fie plătit. Înjunghiase singur animalele, în curte, lângă un plop: „Sângele e bun pentru copaci“ – a zis, în timp ce iarba de jur-împrejurul plopului se înroşea. Oameni pe care nu-i mai văzusem în viaţa mea urcau în stejari cu colaci de fire presărate cu beculeţe colorate şi zeci de metri de prelungitoare.

Alţii aduceau în grădină o sumedenie de mese pe care le acopereau cu feţe de masă. Cu o seară înainte de petrecerea cea mare, un prieten al lui Baba, Del-Muhammad, care avea un restaurant cu specific oriental în Shar-e-Nau, venise la noi cu nişte saci de mirodenii. Ca şi măcelarul, Del-Muhammad sau Dello, cum îi spunea Baba, refuzase să fie plătit pentru serviciile lui. A zis că Baba a făcut destule pentru familia lui. Rahim Khan îmi destăinuise în şoaptă, în timp ce Dello punea carnea la marinat, că Baba îi împrumutase bani ca să-şi deschidă restaurantul. Baba refuzase să îi primească înapoi până în ziua în care Dello apăruse pe aleea din faţa casei noastre într-un Mercedes Benz, insistând că n-o să plece până nu se achită de datorie.

Cred că în mare măsură, sau cel puţin în măsura după care ceilalţi evaluează petrecerile, cea de ziua mea a avut un succes răsunător. Nu mai văzusem casa atât de plină de lume. Invitaţii, cu pahare în mână, stăteau de vorbă pe holuri, fumau pe scări sau se sprijineau de uşi. Stăteau oriunde găseau un locşor, pe tejgheaua barului care delimita bucătăria, în bibliotecă şi chiar sub scări. În curtea din spate se plimbau pe sub luminile roşii, verzi, albastre, care licăreau printre frunzele copacilor, cu feţele luminate de lămpile cu cherosen răspândite peste tot. Baba dăduse ordin să se construiască o scenă pe terasă, de unde vedeai absolut totul, iar grădina fusese împânzită de microfoane. Ahmad Zahir cânta, acompaniindu-se la acordeon, pe scena de pe terasă, în timp ce jos se unduia o masă de corpuri.

Eu trebuia să întâmpin pe fiecare oaspete în parte – Baba fusese ferm; nimeni nu avea să bârfească a doua zi cum că şi-a educat prost fiul. Am sărutat sute de obraji, am îmbrăţişat necunoscuţi, mulţumindu-le pentru daruri. Mă durea faţa de la zâmbetul bătut în cuie pe care-l afişam.

Stăteam lângă Baba, în curte, chiar în apropierea barului, când am auzit un: „La mulţi ani, Amir!“ Era Assef, cu părinţii lui. Tatăl lui Assef, Mahmood, era un omuleţ iute şi smead, cu o faţă lungă. Mama lui, Tania, era o femeie micuţă, nervoasă, care zâmbea şi clipea des. Assef stătea rânjind între cei doi, mai înalt decât ei, cu braţele petrecute pe după umerii lor. I-a condus spre noi, ca şi când *el i*-ar fi adus aici. De parcă el ar fi fost părintele şi ei, copiii. Un val de ameţeală m-a lovit brusc. Baba le mulţumea pentru că veniseră.

— Eu ţi-am ales cadoul, a zis Assef. Tania s-a schimbat la faţă şi ochii au început să i se plimbe, clipind repede, de la faţa mea la cea a fiului său. A zâmbit neconvingător şi a clipit iar. Mă întrebam dacă Baba observase.

— Mai joci fotbal, Assef jan? a zis Baba. Totdeauna îşi dorise să mă împrietenesc cu Assef.

Assef a zâmbit. Îţi dădea fiori felul în care îşi transforma zâmbetul într-unul aparent inocent şi drăguţ.

— Bineînţeles, Kaka jan!

— Mijlocaş dreapta, dacă-mi amintesc eu bine, nu?

— De fapt, de câţiva ani sunt vârf de atac, a zis Assef. Aşa ajung să marchez mai des. Săptămâna viitoare jucăm cu Mekro-Rayan. Ar trebui să fie un meci bun. Au câţiva jucători excelenţi.

Baba a încuviinţat:

— Ştii, şi eu am fost atacant, când eram tânăr.

— Pariez că şi acum aţi mai putea juca, dacă aţi vrea! a zis Assef. Îi făcu complice cu ochiul lui Baba, plin de bunăvoinţă.

Baba îi întoarse gestul:

— Văd că tatăl tău ţi-a dezvăluit faimoasele lui metode de a intra pe sub pielea oamenilor. Îi trase un cot tatălui lui Assef, gata-gata să-l dărâme. Râsul lui Mahmood era aproape la fel de convingător ca şi zâmbetul Taniei şi, brusc, m-am întrebat dacă, la un anumit nivel, nu le e cumva teamă de fiul lor. M-am chinuit să scot un zâmbet, dar nu am reuşit decât o uşoară ridicare a colţurilor gurii – iar stomacul mi se întorcea pe dos văzând cât de bine se înţelege tatăl meu cu Assef.

Assef şi-a ridicat ochii spre mine:

— Wali şi Kamal sunt şi ei pe aici. Nu ar fi ratat petrecerea ta pentru nimic în lume, a zis zâmbind în barbă. Am dat din cap în tăcere.

— Ne gândeam să jucăm o partidă de volei, mâine, la mine acasă, a adăugat Assef. Poate vii şi tu. Adu-l şi pe Hassan, dacă vrei.

— Cred că o să vă distraţi, a intervenit şi Baba, radiind. Ce zici, Amir?

— Nu prea îmi place voleiul, am mormăit. Baba m-a străfulgerat cu privirea şi o tăcere de rău-augur s-a aşternut imediat.

— Îmi pare rău, Assef jan, a spus Baba, ridicând din umeri. Asta m-a durut, felul în care şi-a cerut scuze pentru mine.

— Nici o problemă, a zis Assef. Dar invitaţia rămâne valabilă, Amir jan. Oricum, am auzit că îţi place să citeşti, aşa că ţi-am adus o carte. Una dintre favoritele mele. Mi-a întins un cadou frumos împachetat:

— La mulţi ani!

Era îmbrăcat cu o cămaşă de bumbac şi pantaloni albaştri, cu o cravată roşie, de mătase şi cu mocasini negri, lucioşi. Mirosea a colonie şi părul lui blond era pieptănat cu grijă peste cap. La suprafaţă, părea întruparea visului oricărui părinte, un băiat înalt, frumos, manierat, plin de talent şi cu o siluetă care îţi lua ochii, ca să nu mai pomenim de darul pe care-l avea, de a glumi, dezinvolt, cu adulţii. Dar, aşa cum îl vedeam eu, ochii îl trădau. Când priveam în ei, faţada se prăbuşea, dezvăluind o clipă nebunia atât de bine ascunsă în spatele ei.

— Nu îl iei, Amir? l-am auzit pe Baba zicând.

— Hm?

— Cadoul, a precizat el, cu un calm studiat. Assef jan îţi oferă un cadou.

— Ah, am spus. Am luat darul pe care mi-l adusese Assef şi mi-am lăsat privirea în pământ. Aş fi vrut să fi fost singur în camera mea, cu cărţile mele, departe de toţi aceşti oameni.

— Ei bine? a zis Baba.

— Ce?

Vocea lui Baba era joasă, ca de fiecare dată când îl făceam de râs în public.

— Nu ai de gând să îi mulţumeşti lui Assef jan? A fost foarte frumos din partea lui.

Aş fi vrut ca Baba să nu-i mai spună aşa. De câte ori îi zisese „Assef jan“?

— Mulţumesc, am zis.

Mama lui Assef s-a uitat la mine de parcă ar fi vrut să-mi spună ceva, dar nu a făcut-o şi în clipa aceea mi-am dat seama că nici unul din părinţii lui Assef nu scosese o vorbă. Ca să nu mă fac de râs şi mai mult, dar şi ca să nu-l mai pun pe Baba într-o lumină proastă – dar mai ales ca să scap de Assef şi de rânjetul lui – am făcut un pas înapoi şi am zis:

— Mulţumesc că aţi venit.

Apoi mi-am făcut loc prin mulţimea de oaspeţi şi m-am strecurat pe porţile de fier forjat. La două case mai jos de a noastră era un teren viran, noroios. Îl auzisem pe Baba zicându-i lui Rahim Khan că l-a cumpărat un judecător care a contractat un arhitect să-i facă un proiect de casă. Deocamdată, însă, terenul era viran, plin de noroi, bolovani şi buruieni.

Am smuls hârtia de pe cadoul lui Assef şi am încercat să descifrez titlul de pe copertă la lumina lunii. Era o biografie a lui Hitler. Am aruncat-o printre buruienile încâlcite.

M-am sprijinit de peretele casei vecine şi am alunecat la pământ. Am stat în întuneric o vreme, cu genunchii la gură, privind în sus la stele, aşteptând să treacă noaptea.

— Nu ar trebui să stai cu musafirii? am auzit o voce familiară. Rahim Khan venea spre mine, de-a lungul zidului.

— N-au nevoie de mine, am zis. Doar e Baba acolo, nu? Gheaţa din paharul lui Rahim Khan a produs nişte clinchete când s-a aşezat lângă mine. Nu ştiam că bei!

— Se pare că beau, a zis. M-a înghiontit în joacă. Dar numai în ocazii deosebite.

Am zâmbit.

— Mulţumesc!

Şi-a înclinat paharul spre mine şi apoi a luat o înghiţitură. Şi-a aprins o ţigară fără filtru, din cele pakistaneze din care fuma mereu cu Baba.

— Ţi-am spus vreodată că era cât pe-aci să mă însor?

— Pe bune? am zis, zâmbind uşor la gândul că Rahim Khan s-ar fi putut însura vreodată. Îl văzusem mereu ca pe un *alter ego* tăcut al lui Baba, ca pe mentorul meu în ale scrisului, amicul meu, cel care nu uita niciodată să-mi aducă un suvenir, un *saughat*, când se întorcea din călătoriile lui prin străinătate. Dar soţ? Tată?

A dat din cap, încuviinţând:

— Da, aşa e! Aveam optsprezece ani. O chema Homaira. Era o hazară, fiica servitorului unui vecin. Era frumoasă ca o *pari*[3], cu părul castaniu deschis, ochii mari, căprui… Şi avea un râs… Râsul ăsta încă îl mai aud uneori! Şi-a agitat băutura în pahar, apoi a continuat: Ne întâlneam pe ascuns, în livada de meri a tatei, întotdeauna după miezul nopţii, când toţi ceilalţi dormeau. Ne plimbam pe sub copaci, ţinându-ne de mână… Te fac să te simţi prost, Amir jan?

— Puţin, am spus.

— Nu o să mori din asta, a zis, pufăind din ţigară. Oricum, aveam noi visul ăsta, că o să avem o nuntă elegantă, la care să invităm rudele şi prietenii din Kabul până în Kandahar. Apoi eu aveam să construiesc o casă mare, albă, cu o curte interioară placată cu gresie şi ferestre mari. Am fi plantat pomi fructiferi şi toate soiurile de flori; ca să aibă copiii noştri unde să se joace. Vinerile, după *namaz*-ul de la moschee, toată lumea ar fi venit la noi acasă, să mâncăm de prânz, în grădină, sub cireşi şi să bem apă limpede şi bună din fântână. Apoi, am fi servit ceai şi prăjituri, în timp ce ne-am fi privit copiii jucându-se cu verişorii lor…

A luat o înghiţitură zdravănă de whisky. A tuşit.

— Să fi văzut ce faţă a făcut tatăl meu când a auzit! Mama chiar a leşinat. Surorile mele au stropit-o cu apă pe faţă. Au ridicat-o şi m-au privit de parcă îi tăiasem gâtul. Fratele meu, Jalal, s-a repezit să-şi aducă puşca de vânătoare, dar l-a oprit tata. – Rahim Khan a râs amar. – Eram doar eu şi Homaira împotriva lumii întregi. Şi să-ţi spun ceva, Amir jan: În cele din urmă, lumea câştigă. Aşa stau lucrurile.

— Şi ce s-a mai întâmplat după aceea?

— În aceeaşi zi, tatăl meu i-a pus pe Homaira şi pe ai ei într-o căruţă şi i-a expediat departe, la Hazarajat. Nu am mai văzut-o niciodată!

— Îmi pare rău, am zis.

— Poate că aşa a fost cel mai bine, a răspuns Rahim Khan, ridicând

din umeri. Ea ar fi suferit. Familia mea nu ar fi acceptat-o niciodată ca pe o egală. Nu-i porunceşti astăzi cuiva să-ţi facă pantofii, pentru ca mâine să-i spui „soră“. M-a privit lung.

— Ştii, poţi să-mi spui tot ce vrei, Amir jan. Oricând!

— Ştiu, am zis nesigur. M-a privit mult timp, căutând, cu ochii lui de un negru profund, secretul nerostit dintre noi. Pentru o clipă, am fost gata-gata să-i spun. Am vrut să-i spun tot, dar ce ar fi crezut despre mine? M-ar fi urât, şi pe bună dreptate.

— Uite. – Mi-a pus ceva în mână. – Era să uit. La mulţi ani!

Era o agendă legată în piele maro. Mi-am trecut degetele peste cusătura aurie de pe margini. Am simţit mirosul de piele.

— Pentru povestirile tale, a zis el.

Tocmai voiam să-i mulţumesc când ceva a explodat, luminând cerul nopţii.

— Artificii!

Ne-am grăbit să ne întoarcem acasă şi i-am găsit pe oaspeţi stând cu toţii în grădină, cu privirile spre cer. Copiii ovaţionau şi urlau la fiecare *pocnitură* şi *vâjâială*. Oamenii aclamau şi aplaudau de fiecare dată când artificiile fâşâiau, explodând apoi în buchete de foc. La câteva secunde, curtea întreagă se lumina în sclipiri de roşu, verde şi galben.

Într-una din aceste scurte izbucniri de lumină am văzut ceva ce nu voi uita vreodată: Hassan servindu-le băuturi lui Assef şi Wali de pe o tavă de argint. Lumina a pierit o clipă, apoi un alt vâjâit şi o altă izbucnire de lumină portocalie: Assef râmjind, lovindu-l pe Hassan în piept, cu boxul.

Apoi, din fericire, întunericul.

3 Zână, duh. (n.r.)

IX.

A doua zi dimineaţă, stând în mijlocul camerei mele, desfăceam cadourile. Nici nu ştiu de ce mă mai oboseam, de vreme ce de-abia le aruncam o privire şi le şi aruncam într-un colţ al camerei. Grămada creştea: un Polaroid, un radio cu tranzistori, un trenuleţ electric foarte complicat şi câteva plicuri închise, cu bani. Ştiam că n-am să cheltuiesc banii sau că n-am să ascult radioul, iar trenuleţul electric nu avea să pufăie niciodată pe şine, în camera mea. Nu voiam nimic din toate astea – toate erau pătate de sânge; dacă nu aş fi câştigat campionatul, Baba nu mi-ar fi organizat niciodată o asemenea petrecere.

Baba îmi făcuse două cadouri: unul avea să devină, cu siguranţă, motiv de invidie pentru toţi puştii din cartier – o „Schwinn Stingray“ nou-nouţă, regina tuturor bicicletelor. Numai câţiva copii din Kabul – câţi să numeri pe degetele de la o mână – aveau o Stingray nouă, iar acum eram unul dintre ei. Avea coarne înălţate, cu mânere învelite în cauciuc şi faimoasa şa în formă de banană. Spiţele erau aurii, iar cadrul de oţel – roşu, ca mărul glasat. Sau ca sângele. Orice alt copil ar fi sărit imediat pe bicicletă ca să dea o tură. Poate aş fi făcut şi eu la fel, în urmă cu câteva luni.

— Îţi place? m-a întrebat Baba, sprijinindu-se de tocul uşii de la camera mea. I-am zâmbit vinovat şi am îngânat un „mulţumesc“. Aş fi vrut să pot mai mult.

— Am putea merge la o plimbare cu bicicletele, a zis Baba. O invitaţie, dar nu din toată inima.

— Poate mai târziu. Acum sunt un pic obosit, am răspuns.

— Sigur, a spus Baba.

— Baba?

— Da?

— Mulţumesc pentru artificii, i-am zis. Un mulţumesc, dar nu din toată inima.

— Odihneşte-te! m-a îndemnat Baba, îndreptându-se spre camera lui.

Celălalt cadou pe care mi l-a dat Baba – şi nu a aşteptat să-l deschid – a fost un ceas de mână. Avea cadranul albastru şi limbile de aur în formă de fulgere. Nici măcar nu mi l-am pus la mână. L-am aruncat în mormanul de jucării, din colţ. Singurul dar pe care nu l-am aruncat la grămadă a fost caietul cu scoarţe de piele de la Rahim Khan. Numai acela nu mi se părea pătat de sânge.

M-am aşezat pe marginea patului, cu caietul în mâini, gândindu-mă la ce-mi spusese Rahim Khan despre Homaira, cum se dovedise a fi spre binele tuturor faptul că tatăl lui o trimisese departe. *Ar fi suferit*. Ca şi proiectorul lui Kaka Homayoun care se bloca din când în când la acelaşi diapozitiv, în mintea mea apărea mereu şi mereu aceeaşi imagine: Hassan, cu capul în piept, servindu-i cu băutură pe Assef şi Wali. Poate că *ar fi* mai bine. I-ar fi uşurat suferinţa. Şi pe a mea. Oricum ar fi fost, un lucru devenise clar: unul din noi trebuia să plece.

Mai târziu, în după-amiaza aceea, am ieşit cu bicicleta pentru prima şi ultima oară. Am pedalat de câteva ori în susul şi în josul străzii şi m-am întors. Am luat-o pe alee, până în curtea din spate, unde Hassan şi Ali curăţau mizeria rămasă de la petrecerea din noaptea trecută. Pahare de hârtie, şerveţele mototolite şi sticle goale de apă minerală erau aruncate peste tot, prin curte. Ali plia scaunele, aşezându-le de-a lungul peretelui. M-a văzut şi mi-a făcut semn cu mâna.

— *Salaam*, Ali, i-am răspuns, făcându-i la rându-mi cu mâna.

A ridicat un deget în aer, rugându-mă să-l aştept, apoi a intrat în colibă, de unde s-a întors ţinând ceva în mână.

— Nu am avut prilejul azi-noapte, Hassan şi cu mine, să vă dăm asta, a zis, întinzându-mi pachetul. E modest şi nedemn de dumneavoastră, Amir aga, dar sperăm, totuşi, să vă placă. La mulţi ani!

Am simţit un nod în gât.

— Mulţumesc, Ali! am zis. Aş fi vrut să nu-mi fi luat nimic. Am desfăcut pachetul şi am găsit o *Shahnamah* nou-nouţă, într-o ediţie de lux, cu poze colorate şi hârtie lucioasă. Iată-l pe Ferangis privindu-şi fiul nou-născut, Kai Khosrau. Iată-l şi pe Afrasiyab călare pe calul său, cu sabia scoasă din teacă, în fruntea armatei sale. Şi, bineînţeles, Rostam, rănindu-şi de moarte fiul, pe războinicul Sohrab.

— E frumoasă, am spus.

— Hassan mi-a spus că vechea carte e ruptă şi că îi lipsesc câteva pagini, a adăugat Ali. În asta toate desenele sunt făcute de mână, cu peniţă şi cerneală, a continuat mândru, privind o carte pe care nici el, nici fiul lui nu o puteau citi.

— E foarte frumoasă, am zis. Şi era. Şi nici ieftină nu cred că fusese.

Am vrut să-i spun lui Ali că nu cartea, ci *eu* eram nedemn. Am sărit înapoi pe bicicletă.

— Mulţumeşte-i lui Hassan din partea mea, am zis.

Am sfârşit prin a azvârli cartea peste celelalte daruri îngrămădite în colţul camerei mele. Dar privirea mi se întorcea mereu spre ea, aşa că am îngropat-o la fund. Înainte să mă bag în pat, în noaptea aceea, l-am întrebat pe Baba dacă nu cumva mi-a văzut ceasul cel nou pe undeva.

A DOUA ZI DE DIMINEAŢĂ am aşteptat în camera mea până când Ali a curăţat masa de la bucătărie după micul-dejun. Am aşteptat să spele vasele şi tejgheaua barului. M-am uitat pe fereastra dormitorului meu şi i-am pândit pe Ali şi Hassan să văd când pleacă după cumpărături, la bazar, împingând căruciorul gol.

Atunci am luat două plicuri cu bani şi ceasul de mână din grămada de cadouri şi am ieşit în vârful picioarelor. M-am oprit în dreptul bibliotecii lui Baba şi am ascultat. Stătuse acolo toată dimineaţa, dând telefoane. Acum vorbea cu cineva despre un transport de covoare care trebuia să sosească săptămâna următoare. Am coborât scările, am traversat curtea şi am intrat în locuinţa lui Ali şi Hassan. Am ridicat salteaua lui Hassan şi am pus ceasul meu cel nou şi o mână de bancnote afgane dedesubt.

Am mai aşteptat încă treizeci de minute. Apoi am bătut la uşa lui Baba şi i-am spus ceea ce speram să fie ultima minciună dintr-un şir lung şi ruşinos.

DE LA FEREASTRA CAMEREI mele i-am văzut pe Ali şi Hassan care împingeau cu greu căruciorul plin cu carne, *naan*, fructe şi legume, pe aleea din faţă. L-am văzut pe Baba ieşind din casă şi îndreptându-se spre Ali. Gurile li se mişcau, rostind cuvinte pe care nu le puteam auzi. Baba a arătat spre casă şi Ali a încuviinţat din cap. S-au despărţit; Baba a luat-o spre casă, iar Ali pe urmele lui Hassan, în colibă.

Câteva clipe mai târziu, Baba mi-a bătut la uşă:

— Vino în biroul meu, a zis. O să ne adunăm cu toţii să clarificăm situaţia.

M-am dus în biblioteca lui Baba şi m-am aşezat pe una din canapelele de piele. După vreo treizeci de minute au sosit şi Ali cu Hassan.

PLÂMSESERĂ AMÂNDOI; se vedea după ochii lor roşii şi umflaţi. Stăteau în faţa lui Baba, ţinându-se de mână şi m-am întrebat când şi cum devenisem capabil să provoc o asemenea durere.

Baba n-a mai pregetat şi l-a întrebat:

— Ai furat banii ăia? Ai furat ceasul lui Amir, Hassane?

Răspunsul lui Hassan a venit sub forma unui singur cuvânt, rostit cu voce înceată şi răguşită:

— Da.

Am tresărit de parcă m-ar fi pleznit cineva. Inima a încetat să-mi bată şi am fost gata-gata să spun adevărul. Apoi am înţeles: era ultimul sacrificiu pe care îl mai făcea Hassan pentru mine. Dacă ar fi spus „nu“, Baba l-ar fi crezut, fiindcă ştiam cu toţii că Hassan nu minte. Şi dacă Baba l-ar fi crezut pe el, atunci eu aş fi fost acuzatul. Ar fi trebuit să explic şi aş fi fost demascat. Baba nu m-ar fi iertat în vecii vecilor. Şi asta m-a făcut să înţeleg şi altceva: Hassan ştia. Ştia că văzusem totul pe aleea aia, că stătusem acolo fără să fac nimic. Ştia că îl trădasem şi totuşi mă salva, poate pentru ultima oară. L-am iubit în clipa aceea, l-am iubit mai mult decât am iubit vreodată pe cineva şi am vrut să le spun tuturor că *eu* sunt şarpele din iarbă, monstrul din lac. Nu eram demn de acest sacrificiu; eram un mincinos, un şarlatan şi un hoţ. Şi *aş fi* spus ce-mi stătea pe buze, numai că o parte din mine se bucura. Se bucura că toate astea se vor termina în curând. Baba îi va alunga, o să fie destul de dureros, dar viaţa avea să meargă mai departe. Voiam să-mi văd de viaţa mea, să o iau de la capăt. Voiam să fiu din nou în stare să respir.

Doar că Baba m-a luat prin surprindere spunând:

— Te iert!

IERTAT? Dar hoţia era singurul păcat de neiertat, numitorul comun al tuturor păcatelor posibile. *Când ucizi un om, furi o viaţă. Furi dreptul soţiei de a avea un soţ, le iei copiilor dreptul de a avea un tată. Când spui o minciună, furi cuiva dreptul la adevăr. Când înşeli, furi dreptul la corectitudine. Nu există ceva mai mârşav decât furtul*. Nu mă săltase Baba pe genunchi tocmai ca să-mi spună aceste cuvinte? Şi-atunci cum putea să-l ierte pe Hassan? Şi dacă Baba ierta una ca asta, mie de ce nu putea să îmi ierte faptul că nu sunt fiul pe care şi-l dorise mereu? De ce…

— Noi plecăm, aga sahib, a zis Ali.

— Poftim? a rostit Baba, livid.

— Nu mai putem sta aici, a zis Ali.

— Dar eu îl iert, Ali, nu ai auzit? a zis Baba.

— E imposibil să mai trăim aici, aga sahib! Noi plecăm. Ali l-a tras pe Hassan spre el, înconjurându-şi fiul cu braţul. Era un gest protector şi ştiam de cine îl apără Ali pe Hassan. Ali a aruncat o privire în direcţia mea şi din privirea lui rece, neiertătoare, am văzut că Hassan îi povestise tot. Îi spusese tot, despre ce-i făcuseră Assef şi prietenii lui, despre zmeu şi despre mine. În mod ciudat, mă bucuram că cineva mă cunoaşte aşa cum eram cu adevărat; mă săturasem să mă mai prefac.

— Nu-mi pasă nici de bani, nici de ceas, a zis Baba, cu braţele desfăcute şi palmele întoarse în sus. Nu înţeleg de ce faci asta… ce vrei să spui cu „imposibil“?

— Iertaţi-mă, aga sahib, dar bagajele noastre sunt făcute. Am luat deja o hotărâre!

Baba s-a ridicat în picioare, cu faţa schimonosită de durere:

— Ali, nu m-am îngrijit cum trebuie de voi? Nu am fost bun cu tine şi cu Hassan? Eşti fratele pe care nu l-am avut, Ali, şi tu ştii asta. Te rog, nu face asta.

— Nu ne îngreunaţi situaţia, aga sahib! a zis Ali. Avea gura schimonosită şi, pentru o clipă, mi s-a părut că zăresc o grimasă. Abia atunci am înţeles adâncimea suferinţei pe care o provocasem, culoarea întunecată a durerii pe care nici măcar faţa paralizată a lui Ali nu o putea ascunde. M-am străduit să mă uit la Hassan, dar el ţinea capul în jos, umerii gârboviţi şi se juca în neştire cu degetele, învârtind o aţă care-i ieşea din tivul cămăşii.

Baba ajunsese să se roage:

— Măcar spune-mi de ce. Trebuie să ştiu!

Ali nu avea să-i spună lui Baba, aşa cum nu protestase nici când Hassan mărturisise furtul. Nu ştiu de ce, dar mi-i imaginam pe amândoi plângând în bordeiul micuţ, în timp ce Hassan se ruga de Ali să nu mă dea în vileag. Dar nu-mi imaginam greutatea cu care Ali îşi ţinuse această promisiune.

— O să ne duceţi la staţia de autobuz?

— Îţi interzic să faci asta! a urlat Baba. Mă auzi? Îţi interzic!

— Cu tot respectul, dar nu puteţi să-mi interziceţi nimic, aga sahib! a zis atunci Ali. Nu mai lucrăm pentru dumneavoastră.

— Şi unde o să vă duceţi? a întrebat Baba. Vocea i se frânsese.

— La Hazarajat.

— La vărul tău?

— Da, o să ne duceţi la staţia de autobuz, aga sahib?

Atunci l-am văzut pe Baba făcând ceva ce nu mai făcuse niciodată: a plâns. M-a speriat puţin să văd un om în toată firea suspinând. Taţii nu ar trebui să plângă.

— Te rog, spunea Baba, dar Ali se întorsese deja spre uşă, cu Hassan după el. Nu am să uit niciodată cum îl rugase Baba, cu ce durere şi cu ce teamă.

LA KABUL RAR PLOUA vara. Cerul albastru se întindea până hăt-departe, în timp ce razele soarelui îţi săgetau ceafa. Pârâiaşele în care aruncasem cu pietre toată primăvara, împreună cu Hassan, secaseră, iar ricşele, în goana lor,

stârneau nori de praf. Oamenii veneau la moschee ca să-şi facă cele zece *raka't* ale rugăciunii de prânz, după care se ascundeau oriunde găseau un pic de umbră şi trăgeau un pui de somn, până la lăsarea serii, când afară se mai răcorea. Vara însemna zile lungi de şcoală, în care transpirai în clase neaerisite şi strâmte, învăţând *ayat*-uri din *Coran*, cu nişte cuvinte arabe neobişnuite şi complicate de-ţi scrânteai limba. Însemna să prinzi muşte pe care să le ţii în palmă, în timp ce molahul bâzâia, iar o pală de vânt cald aducea cu ea miros de excremente de la latrina din cealaltă parte a curţii şcolii, stârnind vârtejuri de praf în jurul inelului de la coşul de baschet, părăsit acum de toţi.

Dar în după-amiaza în care Baba i-a dus pe Ali şi pe Hassan la staţia de autobuz a plouat. Fulgerele se rostogoleau pe cer, pictând dâre de foc pe fundalul cenuşiu ca oţelul. După câteva minute, rafalele de ploaie au început să mătură pământul, iar şuieratul lor constant îmi zgâria, parcă, urechile.

Baba se oferise să îi ducă până la Bamiyan, dar Ali refuzase. Din camera mea, prin fereastra pe care se scurgeau şuvoaie de apă, l-am văzut pe Ali cărând geamantanul cu toate lucrurile lor spre maşina tatei, parcată în faţa porţii. Hassan îşi ducea în spinare salteaua, rulată şi legată cu o sfoară. Îşi lăsase toate jucăriile în coliba goală – am descoperit asta a doua zi. Erau strânse grămadă într-un colţ, exact ca darurile pe care le primisem eu de ziua mea.

Şiroaiele de ploaie se scurgeau pe geamul meu ca nişte mici râuleţe. L-am văzut pe Baba trântind capacul portbagajului. Ud până la piele, s-a sprijinit, apoi, de portiera dinspre şofer şi s-a aplecat spre Ali, aşezat pe bancheta din spate, căruia i-a spus ceva, poate o ultimă încercare de a-l face să se răzgândească. Au vorbit aşa o vreme, în timp ce Baba, ud până la piele, stătea cu un braţ sprijinit de capota maşinii. Dar când şi-a îndreptat spinarea am văzut, după umerii lui gârboviţi, că viaţa pe care o ştiam de când deschisesem ochii pe această lume s-a sfârşit. Baba s-a strecurat în maşină. S-au aprins farurile, ca două tuneluri gemene care despicau ploaia. Dacă ăsta ar fi fost un film indian, ca acelea la care mergeam cu Hassan, acum am fi ajuns la partea în care eu alergam afară în ploaie, desculţ. Fugeam după maşină, ţipând să oprească. Îl trăgeam afară pe Hassan de pe bancheta din spate şi îi spuneam că îmi pare rău, nespus de rău, iar lacrimile mele se amestecau cu picăturile de ploaie. Ne îmbrăţişam în ploaia torenţială. Dar ăsta nu era un film indian. *Îmi părea rău*, dar nu plângeam şi nu am alergat după maşină. Am urmărit cu privirea maşina lui Baba trecând de curbă, luând cu ea singurul om din lume al cărui prim cuvânt rostit fusese numele meu. Am mai zărit o ultimă dată silueta lui Hassan, ghemuită pe bancheta din spate, înainte ca Baba să facă stânga, la colţul străzii unde de atâtea ori jucasem bile.

Am făcut un pas înapoi şi tot ce am văzut a fost ploaia pe geamuri,

turnând râuri de argint topit.

X.

Martie 1981

În faţa noastră stătea o tânără femeie. Avea o rochie verde-oliv şi un şal negru înfăşurat strâns în jurul capului şi care îi acoperea faţa, ca s-o apere de frigul nopţii. De câte ori camionul se hurduca sau trecea printr-o groapă, femeia începea să se roage, iar *Bismillah*-ul ei se ascuţea. Soţul ei, un zdrahon de bărbat cu nişte pantaloni lăbărţaţi şi un turban de culoarea cerului albastru, legăna un bebeluş cu o mână, iar cu cealaltă înşira mătănii. Buzele i se mişcau într-o rugăciune mută. Mai erau şi alţii – eram vreo doisprezece în total, cu tot cu mine şi cu Baba – care stăteau cu geamantanele îngrămădite la picioare, nişte străini înghesuiţi unii în alţii, în camionul cu prelată de fabricaţie rusească.

Stomacul mi se întorsese pe dos încă de când plecasem din Kabul, la două dimineaţa. Baba nu mi-o spusese niciodată, dar ştiam că îmi consideră răul de maşină ca pe încă unul dintre multele mele beteşuguri – am citit asta pe faţa lui stânjenită, ori de câte ori stomacul mă durea atât de rău încât suspinam. Când zdrahonul cu mătăniile – soţul femeii care se ruga întruna – m-a întrebat dacă mi-e rău, am zis că aşa se pare. Baba s-a uitat în altă parte. Omul a ridicat un colţ al prelatei şi a bătut în geamul de la cabina şoferului, rugându-l să oprească. Dar şoferul, Karim, un bărbat sfrijit şi smead, cu trăsături acviline şi o mustaţă subţire ca un creion, a scuturat din cap.

— Suntem prea aproape de Kabul, a strigat ca să se facă auzit. Spune-i să-şi ţină stomacul în frâu!

Baba a mormăit ceva în barbă. Aş fi vrut să îi spun că îmi pare rău, dar dintr-o dată m-am trezit salivând, simţind un gust amar, de bilă în fundul gâtului. M-am întors, am ridicat prelata şi am vomitat peste marginea camionului în mişcare. În spatele meu, Baba îşi cerea scuze de la ceilalţi pasageri. De parcă răul de maşină ar fi fost vreun delict. De parcă la optsprezece ani nu mai poţi suferi de aşa ceva. Am mai vărsat de două ori până când Karim a fost de acord să oprească, mai mult ca să nu-i împut

maşina cu care îşi câştiga pâinea. Karim făcea contrabandă cu oameni – afacere destul de bănoasă la vremea aceea; scotea oameni din Kabulul ocupat de *Shorawi* şi îi transporta spre Pakistanul relativ sigur. Ne ducea la Jalalabad, la vreo sută şaptezeci de kilometri sud-est de Kabul, unde Toor, fratele lui, ne aştepta cu un camion şi mai încăpător în care erau înghesuiţi şi mai mulţi refugiaţi, urmând să ne ducă prin trecătoarea Khyber spre Peshawar.

La câţiva kilometri vest de cascada Mahipar, Karim a tras pe dreapta. Mahipar – care înseamnă „Peştele zburător“ – era un vârf de munte bătut tot timpul de ploaie, de pe care vedeai, la poale, fabrica de hidrocarburi pe care nemţii o construiseră pentru afgani în 1967. Baba şi cu mine veniserăm cu maşina pe aici de nenumărate ori, în drum spre Jalalabad, oraşul chiparoşilor şi al trestiei de zahăr, unde mergeau afganii în vacanţa de iarnă.

Am sărit din spatele camionului şi m-am împleticit pe marginea şoselei prăfuite. Aveam gura plină de salivă, semn sigur a ceea ce urma să vină. M-am îndreptat şovăitor spre marginea stâncii de unde se vedea întreaga vale şi mi-am aşezat mâinile pe genunchi, încovoindu-mă în aşteptarea valului de greaţă. Undeva a trosnit o creangă şi o bufniţă a ţipat în noapte. Vântul rece, dar deloc aspru, a trecut printre crengile copacilor, mângâind vârfurile tufişurilor împrăştiate pe pantă. De undeva, de sus, a răzbătut zgomotul îndepărtat al apei care se rostogolea la vale.

Stând pe marginea drumului mă gândeam la felul în care plecasem din casa unde-mi trăisem întreaga viaţă, ca şi cum ne-am fi dus la iarbă verde: farfuriile cu resturi de *kofta* îngrămădite în chiuveta din bucătărie; rufe de spălat în coşul de rufe din hol; paturi nefăcute; costumele lui Baba înghesuite în şifonier. Tapiseriile atârnând pe pereţii livingului şi cărţile mamei încă aranjate pe etajere, în biblioteca lui Baba. Urmele fugii noastre erau subtile: dispăruse fotografia de la nunta părinţilor mei, ca şi cea îngălbenită de vreme a bunicului meu alături de regele Nader Shah, stând în picioare lângă căprioara moartă. Câteva piese de îmbrăcăminte lipseau din dulapuri. Nici caietul legat în scoarţe de piele, primit de la Rahim Khan în urmă cu cinci ani, nu mai era la locul lui.

Dimineaţa, Jalaluddin – al şaptelea servitor angajat în răstimp de cinci ani – va crede, probabil, că am ieşit să ne plimbăm puţin pe jos sau cu maşina. Nu-i spuseserăm nimic. În Kabul nu mai puteai avea încredere în nimeni – pentru o sumă oarecare sau sub ameninţare oamenii se denunţau unii pe alţii, vecin pe vecin, copil pe părinte, frate pe frate, servitor pe stăpân şi prieten pe prieten. Gândul mi-a zburat la Ahmad Zahir, cel care cântase la acordeon la a treisprezecea mea aniversare. Plecase cu maşina la plimbare, cu nişte prieteni, şi cineva îi găsise mai târziu corpul la marginea drumului, cu un glonţ în ceafă. *Rafiq*-ii – tovarăşii – erau pretutindeni şi împărţiseră Kabulul în două:

cei care trăgeau cu urechea şi cei care nu o făceau. Partea periculoasă abia acum venea, pentru că nimeni nu ştia cărei tabere îi aparţineau ceilalţi. O remarcă banală făcută la croitor, în timp ce îţi ajusta costumul, te putea trimite direct în temniţa de la Poleh-charkhi. Sau te puteai plânge măcelarului despre starea de asediu şi te trezeai în spatele gratiilor, zgâindu-te la ţeava fioroasă a unui kalaşnikov. Chiar şi la cină, în intimitatea propriei case, oamenii trebuiau să vorbească într-un mod ferit – *rafiq*-ii existau şi în clasă, la şcoală; îi învăţau pe copii să-şi spioneze părinţii şi le spuneau la ce să tragă cu urechea şi cui să spună ce aud.

Ce făceam eu pe şoseaua asta, la miezul nopţii? Ar fi trebuit să fiu în pat, sub pătură, cu o carte cu paginile îndoite lângă mine. Ăsta, mai mult ca sigur, e un vis. Mai mult ca sigur! Mâine dimineaţă mă voi trezi şi mă voi uita pe geam: nu voi mai vedea soldaţi ruşi cu feţe întunecate, patrulând pe trotuare, nici tancuri rulând în sus şi-n jos pe străzile oraşului meu, cu turelele care se roteau ca nişte degete acuzatoare; fără moloz, stări de asediu, vehicule de personal ale armatei ruse cutreierând bazarul. Chiar atunci, l-am auzit pe Baba în spatele meu discutând la o ţigară cu Karim despre aranjamentul de la Jalalabad. Karim îl asigura pe Baba că fratele lui are un camion mare – „excelent şi de cea mai bună calitate“ – şi că trecerea spre Peshawar avea să fie floare la ureche.

— Vă poate duce acolo şi cu ochii închişi, zicea Karim. L-am auzit zicându-i lui Baba că el şi fratele lui îi cunosc pe soldaţii ruşi şi afgani care lucrează la punctele de trecere şi că au pus bazele unei afaceri „profitabile pentru ambele părţi“. Nu era, deci, un vis. Ca şi cum ne-ar fi urmărit, un MIG a trecut deodată pe deasupra capetelor noastre, cu un zgomot bubuitor. Karim şi-a aruncat ţigara şi a scos un pistol de la brâu. Ţintind spre cer şi prefăcându-se că trage, a început să strige şi să blesteme avionul.

M-am întrebat pe unde o fi Hassan. Apoi a urmat inevitabilul: am vomitat pe o încâlcitură de buruieni, iar icnetele care le scoteam au fost acoperite de tunetul asurzitor al MIG-ului.

DOUĂZECI DE MINUTE mai târziu, am oprit la punctul de trecere de la Mahipar. Şoferul nostru a lăsat motorul să meargă în gol şi a sărit jos să salute vocile care se apropiau. Picioare care calcă apăsat pe pietrişul dimprejur. Un schimb de cuvinte scurte şi şoptite. Flacăra unei brichete „Spasseba“.

Altă flacără de brichetă. Cineva a scos un râs ascuţit şi cotcodăcit care aproape m-a făcut să sar în picioare. Mâna lui Baba mi s-a încleştat pe pulpă. Omul care râsese a început să cânte afon şi bălmăjit un vechi cântec de nuntă afgan, cu un accent rusesc apăsat:

Ahesta boro, Mah-e-man, ahesta boro.

Mergi încetişor, lună preafrumoasă, mergi încetişor.

Nişte tocuri de cizme au scrâşnit pe asfalt. Cineva a dat la o parte prelata din spatele camionului şi trei feţe s-au ivit, privindu-ne ţintă. Una era a lui Karim, celelalte două ale unor soldaţi, unul afgan şi celălalt, un rus cu un rânjet larg, faţă de buldog şi un chiştoc de ţigară în colţul gurii. În spatele lor, pe cer, o lună de culoarea fildeşului. Karim şi soldatul afgan au schimbat câteva vorbe în paştună. Am prins ceva – în legătură cu Toor şi cu ghinionul lui. Soldatul rus şi-a băgat nasul în spatele camionului. Mormăia cântecul de nuntă şi bătea ritmul cu degetele pe marginea platformei rabatabile a camionului. Chiar şi în lumina slabă a lunii i-am putut vedea privirea sticloasă trecând de la un pasager la altul. În ciuda frigului, broboane de sudoare îi picurau din sprâncene. Privirea i s-a oprit asupra femeii cu şalul negru. A vorbit ceva cu Karim în ruseşte, fără să-şi ia ochii de la ea. Karim i-a răspuns pe un ton tăios, în ruseşte, iar soldatul i-a răspuns încă şi mai tăios. Şi soldatul afgan a zis ceva, cu voce joasă, vibrantă. Dar soldatul rus a zbierat ceva ce i-a făcut pe ceilalţi doi să tresară.

Baba s-a crispat lângă mine. Karim şi-a dres vocea şi şi-a lăsat capul în jos.

— A zis că vrea o jumătate de oră cu doamna din spatele camionului.

Tânăra femeie şi-a acoperit mai bine faţa cu şalul. A izbucnit în plâns. Copilaşul a început să plângă şi el, din braţele tatălui. Faţa bărbatului s-a făcut palidă ca luna agăţată deasupra capetelor noastre. I-a zis lui Karim să-l roage pe „domnul soldat sahib“ să fie milostiv, poate are şi el o soră sau o mamă, poate are şi el o soţie. Rusul l-a ascultat pe Karim şi a lătrat câteva cuvinte.

— E preţul lui ca să ne lase să trecem, a zis Karim. Nu îndrăznea să-l privească pe bărbatul femeii în ochi.

— Dar am plătit deja un preţ bun. Primeşte bani frumoşi! a zis soţul.

Karim a vorbit iar cu soldatul rus.

— Zice… zice că orice preţ are şi un impozit.

În acel moment Baba s-a ridicat în picioare. Era rândul meu să-i încleştez o mână pe picior, dar Baba şi-a smucit piciorul şi s-a eliberat. Când s-a ridicat, a acoperit şi luna.

— Vreau să îl întreb ceva pe omul acesta! a zis Baba. I se adresase lui Karim, dar s-a uitat fix la ofiţerul rus. Întreabă-l dacă nu-i e ruşine!

A urmat un schimb de replici.

— Zice că e război, că în război nu există ruşine.

— Spune-i că se înşală. Războiul nu exclude decenţa. O *cere*, mai mult chiar decât pe timp de pace.

Trebuie să o faci întotdeauna pe eroul? – m-am gândit, cu inima

bătându-mi nebuneşte. *Nu poţi să laşi lucrurile aşa cum sunt, măcar o dată*? Dar ştiam că n-ar putea, nu-i stătea în fire. Problema era că firea lui avea să ne omoare pe toţi.

Soldatul rus i-a spus ceva lui Karim, cu un zâmbet care i se lăţea pe buze:

— Aga sahib, a zis atunci Karim, aceşti *rousi* nu sunt ca noi. Nu ştiu ce este acela respect, onoare.

— Ce a zis?

— A zis că o să-i facă tot atâta plăcere să bage un glonţ în dumneavoastră, cât să… a spus Karim, arătând cu capul în direcţia tinerei femei, care observase ocheada lui cu subînţeles. Soldatul şi-a strivit ţigara neterminată şi şi-a tras pistolul din toc. „Deci aici va muri Baba“ – mi-am zis. „Aşa se va întâmpla.“ Am spus în gând o rugăciune pe care o învăţasem la şcoală.

— Spune-i că mai bine primesc o sută de gloanţe în piept, decât să las să se întâmple un lucru atât de necuviincios! a zis Baba. Mintea mi-a zburat spre ziua aceea de iarnă, de acum şase ani. Eu, trăgând cu ochiul pe aleea singuratică, unde Kamal şi Wali îl ţineau pe Hassan întins pe jos. Muşchii feselor lui Assef contractându-se şi relaxându-se, în timp ce şoldurile i se mişcau înainte şi înapoi. Ce mai erou fusesem atunci, cum îmi făceam griji din pricina zmeului! Uneori şi eu mă întrebam dacă sunt sau nu fiul lui Baba!

Rusul cu faţă de buldog a ridicat arma:

— Baba, stai jos, te rog! i-am spus, trăgându-l de mânecă. Chiar are de gând să te împuşte.

Dar el mi-a dat mâna la o parte dintr-o lovitură.

— Oare nu te-am învăţat nimic până acum? a strigat la mine. Apoi s-a întors spre soldatul care rânjea: Spune-i că ar face bine să mă împuşte din prima. Că dacă nu, o să-l fac bucăţele, blestemat fie tatăl lui!

Rânjetul rusului nu a pălit nici un pic când a auzit traducerea. A tras piedica pistolului şi a îndreptat ţeava spre pieptul lui Baba. Cu inima bătându-mi în gât, mi-am îngropat faţa în mâini.

Arma a pocnit.

„S-a terminat, deci. Am optsprezece ani şi sunt orfan. Nu mai am pe nimeni pe lume. Baba e mort şi va trebui să-l îngrop. Unde să-l îngrop? Unde să mă duc după aceea?“

Dar vârtejul frânturilor de gânduri care mi se învârteau în cap s-a oprit brusc când mi-am întredeschis pleoapele şi l-am văzut pe Baba stând încă în picioare. Am văzut un alt ofiţer rus lângă ceilalţi. Din ţeava pistolului lui ieşea fum. Rusul care voise să-l împuşte pe Baba îşi aruncase arma şi se ţinea cu mâinile de picior. Niciodată nu mă simţisem mai dornic să plâng şi să râd în

acelaşi timp.

Cel de-al doilea ofiţer rus, un tip voinic şi cu părul grizonat, ni s-a adresat într-o farsi stâlcită. Şi-a cerut scuze pentru purtarea tovarăşului său. „Rusia îi trimite să lupte – a zis el – dar sunt doar nişte băieţi şi, când vin aici, descoperă plăcerea drogurilor.“ Îi aruncă apoi o privire cruntă ofiţerului mai tânăr, ca un tată exasperat de purtarea fiului său: „Ăsta e dependent de droguri. Încerc să-l dezvăţ…“ Ne-a făcut semn cu mâna că putem pleca.

Câteva clipe mai târziu, ne puneam în mişcare. Am auzit un râset şi apoi vocea primului ofiţer, hârşâită şi afonă, cântând vechiul cântec de nuntă.

AM CĂLĂTORIT ÎN TĂCERE timp de vreo cincisprezece minute şi deodată l-am văzut pe soţul tinerei femei ridicându-se brusc şi făcând ceva ce mai făcuseră mulţi alţii înaintea lui: i-a sărutat mâna lui Baba.

GHINIONUL LUI TOOR. Nu auzisem asta într-o frântură de conversaţie, la Mahipar?

Am ajuns în Jalalabad cam cu o oră înainte de răsăritul soarelui. Karim ne-a scos repede din camion şi ne-a băgat într-o casă fără etaj, situată la intersecţia a două drumuri prăfuite străjuite de case terasate, acacii şi magazine închise. Mi-am ridicat gulerul hainei ca să mă apere de frig în timp ce ne grăbeam să intrăm în casă, târându-ne după noi avuţia. Din cine ştie ce motiv am simţit miros de ridichi.

De îndată ce ne-a văzut înăuntru, în livingul gol, prost luminat, Karim a încuiat uşa de la intrare şi a tras cearceafurile zdrenţuite, care serveau drept draperii. Apoi a tras adânc aer în piept şi ne-a dat vestea proastă: fratele lui, Toor, nu ne mai poate duce la Peshawar. Se părea că i se stricase camionul săptămâna trecută şi încă nu-i sosiseră piesele de schimb.

— Săptămâna *trecută*? a exclamat cineva. Dacă ştiai asta de ce ne-ai mai adus aici?

Am zărit cu coada ochiului o uşoară mişcare. Apoi ceva a străbătut camera ca o săgeată şi următorul lucru pe care l-am văzut a fost Karim lipit de perete, cu picioarele încălţate în sandale spânzurate la două palme deasupra pământului. În jurul gâtului lui erau încleştate mâinile lui Baba.

— O să vă spun eu de ce, a urlat Baba. Pentru că a fost plătit pentru partea lui din excursia asta. Doar asta îl interesează. Karim scotea sunete guturale de om care se îneacă. Saliva i se scurgea pe la colţurile gurii.

— Lăsaţi-l jos, aga sahib, o să-l omorâţi! a zis unul dintre pasageri.

— Asta şi vreau! a răspuns Baba. Ceea ce nimeni din încăperea aceea nu ştia era că Baba nu glumeşte câtuşi de puţin. Karim se înroşise şi dădea din picioare. Baba a continuat să-l strângă de gât până ce tânăra mamă, cea pe care pusese ochii ofiţerul rus, l-a implorat să se oprească.

Când Baba i-a dat în cele din urmă drumul, Karim s-a prăbuşit pe podea, zbătându-se şi înghiţind aerul cu aviditate. În cameră domnea tăcerea. Cu nici două ore în urmă, Baba se oferise să încaseze un glonte pentru onoarea unei femei pe care nu o mai văzuse în viaţa lui. Acum fusese gata să strângă de gât un om şi ar fi făcut-o bucuros, dacă nu i-ar fi făcut pe plac aceleiaşi femei.

O bufnitură a răzbătut de la uşa de alături. Nu, nu de la uşă, de dedesubt.

— Ce se aude? a întrebat cineva.

— Sunt ceilalţi, a zis Karim printre gâfâituri. Jos, la subsol.

— Ei de când aşteaptă? a întrebat Baba, dominându-l pe Karim.

— De două săptămâni.

— Parcă ziceai că ţi s-a stricat camionul săptămâna trecută.

Karim şi-a masat gâtul.

— O fi fost acum două săptămâni, a croncănit el.

— Cât?

— Ce?

— Cât durează până primeşti piesele? a urlat Baba. Karim a tresărit, dar nu a spus nimic. Eram bucuros că e întuneric. Nu voiam să văd privirea ucigătoare a lui Baba.

O MIASMĂ GROAZNICĂ m-a izbit în clipa în care Karim a deschis uşa spre treptele putrede care coborau în pivniţă. Scările scârţâiau sub paşii lui Baba. M-am simţit privit de ochi care clipeau în întunericul rece al pivniţei şi am văzut siluete înghesuite pe la colţuri; umbrele li se proiectau pe pereţi în lumina chioară a două lămpi cu cherosen. Un murmur de voci înăbuşite răzbătea până la noi, acoperind zgomotul mai îndepărtat al unor picături care cădeau ritmic undeva. Se mai auzea ceva, un sunet ca un hârşâit.

Baba a oftat în spatele meu şi a dat drumul bagajelor.

Karim ne-a spus că e doar o chestiune de zile, nu mai mult de două-trei, până când avea să fie reparat camionul. Apoi, aveam să fim deja pe drum, spre Peshawar. Spre libertate. Spre siguranţă.

Beciul ne-a servit drept adăpost o săptămână întreagă, iar în cea de-a treia noapte am descoperit sursa hârşâitului. Şobolani.

DE ÎNDATĂ CE OCHII mi s-au obişnuit cu întunericul, am numărat vreo treizeci de refugiaţi ascunşi în pivniţă. Stăteam umăr la umăr de-a lungul pereţilor, mâncam biscuiţi, pâine, curmale şi mere. În acea primă noapte ne-am rugat toţi împreună. Unul dintre refugiaţi l-a întrebat pe Baba de ce nu li se alătură:

— Dumnezeu ne va salva. De ce nu te rogi la El?

Baba a prizat nişte tutun. Şi-a întins picioarele.

— Ba or să ne salveze opt cilindri şi un carburator ca lumea. Şi asta i-a făcut pe ceilalţi să nu mai încerce niciodată să discute cu Baba despre Dumnezeu.

Mai târziu, în aceeaşi noapte, aveam să descopăr că printre cei care se ascund cu noi sunt şi Kamal şi tatăl său. A fost un adevărat şoc să-l văd pe Kamal stând în pivniţă, la doar câţiva metri de mine. Dar când el şi tatăl lui au venit în partea de încăpere în care stăteam noi şi i-am văzut faţa lui Kamal, când i-am văzut-o *cu adevărat*…

Se veştejise – nu găsesc alt cuvânt! M-a privit – o privire goală, care nu părea să mă recunoască deloc. Umerii i se gârboviseră, iar obrajii îi erau atât de scofâlciţi încât pielea lor părea prea obosită ca să mai stea întinsă peste oasele de dedesubt. Tatăl lui, care era proprietarul unui cinematograf în Kabul, îi povestea lui Baba cum, cu trei luni în urmă, un glonte rătăcit îi ucisese nevasta, chiar în templu. Apoi i-a zis lui Baba despre Kamal; am prins numai frânturi: *nu ar fi trebuit să-l lase singur… el, atât de frumos… ştii.. ei erau patru… el s-a zbătut, s-a luptat… Dumnezeu… L-a luat… Sângera acolo jos… Pantalonii lui… Nu mai vorbeşte de atunci… doar se zgâieşte aşa…*

NU MA POATE FI VORBA de nici un camion – ne-a spus Karim după o săptămână petrecută în beciul infestat de şobolani. Camionul nu mai poate fi reparat.

— Ar mai fi o idee, a zis Karim, înălţându-şi vocea peste gemetele din încăpere.

Vărul lui are o cisternă şi a trecut oameni dincolo de câteva ori. E aici, la Jalalabad şi, probabil, ne-ar putea duce pe toţi.

Toată lumea, cu excepţia unei perechi în vârstă, a decis să meargă.

Am plecat în noaptea aceea, eu şi Baba, Kamal şi tatăl lui, toţi ceilalţi. Karim şi vărul lui, un tip chel, cu faţa pătrăţoasă, pe care-l chema Aziz, ne-au ajutat să intrăm în cisternă. Unul câte unul, am urcat pe platforma din spate a maşinii, ne-am căţărat pe scara de acces şi ne-am strecurat în rezervorul uriaş. Îmi amintesc că Baba a urcat scara până la jumătate, pe urmă a sărit iar jos, a scos tabachera din buzunar, a golit-o şi a luat un pumn de ţărână, din mijlocul drumului neasfaltat. A sărutat pământul şi l-a vărsat în cutiuţă. A ascuns cu grijă tabachera în buzunarul de la piept, lângă inimă.

PANICĂ.

Deschizi gura. O deschizi atât de tare încât îţi pârâie maxilarele. Le porunceşti plămânilor să tragă aer, acum, ai nevoie de aer şi ai nevoie acum. Dar căile tale respiratorii ignoră comanda. Se prăbuşesc, se contractă, se strâng şi, deodată, te trezeşti respirând printr-un pai. Gura îl prinde şi buzele se strâng

pungă, iar tot ce poţi să spui sună ca un soi de croncănit gâtuit. Mâinile ţi se chircesc şi tremură. Undeva, printr-o crăpătură, se strecoară un fir de aer rece, iar corpul îţi este inundat brusc de valuri de transpiraţie. Vrei să ţipi, ai face-o dacă ai putea. Dar ca să ţipi, ar trebui să respiri.

Panică.

În beci fusese întuneric. În rezervorul cisternei era întuneric beznă. M-am uitat în stânga, în dreapta, în sus şi în jos, mi-am fluturat mâinile prin faţa ochilor, dar nu am văzut nici măcar o părere de mişcare. Am clipit, am clipit iar. Absolut nimic. Aerul era cumplit, prea gros, aproape solid. Aerul n-ar trebui să fie solid. Aş fi vrut să-l ating cu mâinile, să-l sfărâm în bucăţele şi să mi le îndes pe trahee. Of, şi mirosul de benzină! Ochii mă usturau, de parcă cineva mi-ar fi smuls pleoapele şi ar fi frecat pe rană o jumătate de lămâie. Nasul îmi lua foc cu fiecare respiraţie. Poţi să mori într-un asemenea loc – m-am gândit atunci. Un ţipăt era pe cale să mă biruie. Mă biruia, mă biruia…

Şi-apoi, un mic miracol: Baba m-a tras de mânecă şi ceva a strălucit verzui, în întuneric. Lumină! Ceasul de mână al lui Baba. Mi-am lipit ochii de arătătoarele fosforescente. Îmi era atât de teamă că le-aş putea pierde, încât nu îndrăzneam nici să clipesc.

Încet-încet am redevenit conştient de tot ce mă înconjoară. Am auzit vaiete şi rugăciuni murmurate. Cineva a vomitat. Altcineva îi blestema pe *Shorawi*. Maşina se hurduca în sus şi-n jos, capetele se loveau de metal.

— Gândeşte-te la ceva frumos, mi-a zis Baba la ureche. Ceva vesel.

Ceva frumos, ceva vesel. Mi-am lăsat mintea să hoinărească şi mi-am amintit:

O vineri după-amiază, în Paghman. O pajişte care se întinde cât vezi cu ochii, pătată ici-colo de duzi în floare. Eu şi Hassan stăm în iarba plină de sevă, în care ne înfundăm până la glezne. Eu trag de sfoară, ghemul se învârte în mâinile bătătorite ale lui Hassan, iar ochii noştri nu se desprind de zmeul din înaltul cerului. Nici un cuvânt rostit, nu pentru că nu am avea nimic de spus, ci pentru că nu trebuie să ne spunem nimic – aşa se întâmplă cu cei care sunt unul pentru celălalt prima amintire, primul cuvânt, cei care au supt lapte de la acelaşi sân. O briză înfioară vârful ierbii, iar Hassan lasă ghemul să se desfăşoare. Zmeul coboară, se roteşte, se ridică iar. Umbrele noastre gemene dansează pe iarba unduitoare. De undeva, de dincolo de zidul jos de cărămidă, de la capătul câmpului, auzim glasuri şi râsete şi zgomotul apei scoase din fântână. Şi un cântec, ceva vechi şi cunoscut, cred că *Ya Mowlah* cântată la *rubab*. Cineva ne strigă peste zid şi ne spune că e timpul pentru ceai şi prăjituri.

Nu-mi amintesc ce lună a fost, nici măcar ce an. Ştiu doar că amintirea aceea trăieşte în mine, o bucăţică, bine închisă într-o capsulă

protectoare, a unui timp fericit, o linie colorată trasată de penel peste fondul cenuşiu – această canava fumurie în care s-au transformat vieţile noastre de acum.

RESTUL ACELEI CĂLĂTORII e împrăştiat în bucăţele şi fragmente de amintiri care vin şi se duc – cele mai multe fiind mirosuri şi sunete: MIG-uri tunând pe deasupra capetelor noastre; *staccato* de mitraliere; un măgar care rage în apropiere; clinchet de clopoţei şi behăit de oi; pietriş scrâşnind sub roţile camionului; un copilaş plângând în noapte; duhoarea de benzină, vomă şi rahat.

Următorul lucru de care îmi amintesc este strălucirea orbitoare a dimineţii în care am ieşit la lumină. Îmi amintesc că mi-am ridicat faţa spre cer, cu ochii mijiţi, respirând de parcă lumea urma să rămână fără aer. M-am întins la marginea drumului de pământ, lângă un şanţ plin cu bolovani şi pietre şi am privit cerul fumuriu al dimineţii, recunoscător pentru aer, recunoscător pentru lumină, recunoscător pentru că trăiesc.

— Suntem în Pakistan, Amir – a zis Baba. Stătea lângă mine. Karim spune că o să ne cheme un autobuz ca să ne ducă la Peshawar.

Mi-am umflat pieptul, stând încă pe pământul rece, şi am văzut geamantanele noastre de o parte şi de cealaltă a lui Baba. Prin v-ul inversat format de picioarele sale vedeam cisterna trasă la marginea drumului, iar pe ceilalţi refugiaţi coborând pe rând pe scara cisternei. Dincolo de toate acestea, drumul se unduia printre lanuri aşternute ca nişte cearceafuri plumburii sub cerul cenuşiu. Apoi dispărea undeva, departe, şerpuind printre dealuri, nu înainte de a străbate un sătuc întins pe o pantă scăldată în soare. Ochii mi s-au întors spre geamantane. Îmi părea rău pentru Baba. După tot ce clădise, plănuise, visase, se luptase, asta era tot ce se alesese de viaţa lui: un fiu care-l dezamăgise şi două valize.

Cineva ţipa. Nu, nu ţipa, bocea. I-am văzut pe pasageri strângându-se roată, le-am auzit vocile grăbite. Cineva a rostit cuvântul „vapori“, altcineva a zis acelaşi lucru. Bocetul s-a transformat într-un ţipăt înecat.

Baba şi cu mine ne-am grăbit spre ceata de privitori şi i-am îmbrâncit, făcându-ne loc printre ei. Tatăl lui Kamal stătea în mijlocul cercului cu picioarele încrucişate, legănându-se înainte şi înapoi, sărutând faţa pământie a fiului său.

— Nu mai respiră! Băiatul meu nu mai respiră! plângea el. Trupul fără viaţă al lui Kamal zăcea în poala tatălui său. Mâna dreaptă, atârnând fără vlagă, se legăna în ritmul suspinelor acestuia.

— Băiatul meu, băiatul meu nu mai respiră! Allah, ajută-mi băiatul să respire!

Baba a îngenuncheat lângă el şi i-a înconjurat umerii cu braţul. Dar tatăl lui Kamal l-a dat deoparte şi s-a uitat după Karim, care stătea lângă vărul lui. Ce a urmat a fost prea brusc să poată interveni cineva: Karim a scăpat un ţipăt de surpriză şi s-a dat înapoi. Am văzut un braţ legănându-se, un picior zvâcnind. O clipă mai târziu, tatăl lui Kamal avea arma lui Karim în mână.

— Nu mă împuşca! a ţipat Karim.

Dar înainte ca vreunul dintre noi să poate face vreo mişcare, tatăl lui Kamal şi-a băgat ţeava pistolului în gură. N-am să uit niciodată ecoul împuşcăturii. Nici fasciculul luminos, nici roşul împroşcat peste tot.

M-am prăbuşit iar pe marginea drumului, cu gâtul uscat ca iasca.

XI.

Fremont, California, 1980

Baba iubea *ideea* de America.
Dar traiul din America îl pricopsise cu un ulcer.
Îmi amintesc cum ne plimbam amândoi prin parcul „Lake Elizabeth“ din Fremont, la câteva străzi de locuinţa noastră, cum îi priveam pe băieţi jucându-se şi pe fete chicotind în timp ce se dădeau în leagăn pe terenul de joacă. În timpul acestor lungi plimbări, Baba mă lumina în privinţa chestiunilor politice, aşa cum le vedea el, şi îmi ţinea nişte prelegeri întortocheate.

— Există numai trei bărbaţi adevăraţi în lumea asta, Amir! îmi zicea. Îi număra pe degete: americanul – salvatorul îndrăzneţ, britanicul şi israelianul. Ceilalţi – aici flutura din mână şi scotea un sunet dispreţuitor – sunt ca nişte babe clevetitoare.

Partea cu Israelul îi atrăgea mânia afganilor din Fremont, care-l acuzau de atitudine proevreiască şi, *de facto*, de antiislamism. Baba se întâlnea cu ei la un ceai şi la o prăjitură *rowt* în parc, înnebunindu-i cu opiniile lui politice:

— Ce nu înţeleg ei – avea să-mi spună mai târziu – este că religia nu are nimic de-a face cu asta.

În opinia lui Baba, Israelul era o insulă de „bărbaţi adevăraţi“ într-o mare de arabi care erau prea ocupaţi să se îngraşe din petrol ca să le mai pese de ai lor. „Israelul face asta, Israelul drege aia“ – zicea Baba, imitând în bătaie de joc accentul arabilor. „Păi, faceţi ceva! Luaţi atitudine! Dacă sunteţi arabi, ajutaţi-i pe palestinieni atunci!“

Îl detesta pe Jimmy Carter, pe care-l numea „un cretin dinţos“. În 1980, pe când eram încă la Kabul, Statele Unite anunţaseră că vor boicota Jocurile Olimpice de la Moscova.

„*Wah, wah!*“, exclamase Baba, plin de dezgust. „Brejnev îi masacrează pe afgani, iar mâncătorul ăla de alune nu e în stare să zică decât:

nu vreau să vin să fac baie la tine în piscină!“ Baba era de părere că, neintenţionat, Carter făcuse mai multe pentru comunism decât Leonid Brejnev. „Nu e potrivit să conducă ţara asta. E ca şi cum ai pune un băiat care nu ştie să meargă nici pe bicicletă să conducă un Cadillac nou.“ America şi restul lumii aveau nevoie de un bărbat aspru. Un bărbat care să fie recunoscut ca atare, care să acţioneze în loc să-şi frângă mâinile. Acest cineva a apărut în persoana lui Ronald Reagan. Şi când Reagan a apărut la televizor şi i-a numit pe *Shorawi* „Imperiul Răului“, Baba s-a dus în oraş şi a cumpărat o poză a preşedintelui cu zâmbet larg şi cu degetul mare în sus. A înrămat fotografia şi a pus-o în holul apartamentului nostru, chiar lângă poza alb-negru în care un Baba mai tânăr dădea mâna cu regele Zahir Shah. Majoritatea vecinilor noştri din Fremont erau şoferi de autobuz, poliţişti, vânzători la benzinărie şi mame singure, care trăiau din ajutorul social, exact genul de funcţionari care se vor sufoca în curând sub presiunea economică a erei Regan. Baba era singurul republican din clădirea în care locuiam.

Dar smogul din Bay Area îi întuneca vederea, gălăgia din trafic îi dădea dureri de cap şi polenul îl făcea să tuşească. Fructele nu erau niciodată suficient de dulci, apa – niciodată destul de curată, şi-apoi, unde erau copacii şi întinderile de câmpie? Doi ani de zile mă străduisem să-l conving pe Baba să urmeze cursuri ESL, ca să-şi îmbunătăţească engleza de baltă, dar nici prin cap nu-i trecea.

— Poate reuşesc să pronunţ corect „cat“ şi profesorul o să-mi dea o steluţă strălucitoare şi o să dau fuguţa acasă să ţi-o arăt, mârâia el.

Într-o duminică din primăvara lui 1983, am intrat într-o mică librărie unde se vindeau cărţi vechi, tipărite pe hârtie ieftină. Magazinul era chiar lângă cinematograful indian, la vest de intersecţia Amtrak cu Fremont Boulevard. I-am zis lui Baba că ies în cinci minute şi el a dat din umeri. Lucra la o benzinărie din Fremont şi îşi luase liber în ziua aceea. L-am urmărit cum se îndreaptă şchiopătând spre „Fast & Easy“ de pe Fremont Boulevard – o mică băcănie ţinută de o pereche de vietnamezi în vârstă, domnul şi doamna Nguyen. Aveau părul cărunt şi erau prietenoşi: ea avea parkinson, iar el – proteză la şold. „Acum e ca *Omul de şase milioane*“, zicea ea întotdeauna, râzând ştirb. „Îţi aminteşti de *Omul de şase milioane de dolari*, Amir?“ Atunci, domnul Nguyen îl maimuţărea pe Lee Majors, prefăcându-se că aleargă cu încetinitorul.

Tocmai răsfoiam o ediţie uzată a unui roman poliţist al lui Mike Hammer, când am auzit ţipete şi zgomot de sticlă spartă. Am lăsat cartea şi am fugit peste drum. I-am găsit pe cei doi Nguyen în spatele tejghelei, cu spatele lipit de perete şi feţele cenuşii, iar domnul Nguyen, îşi ţinea braţul în jurul umerilor soţiei. Pe podea zăceau portocale, un suport răsturnat de reviste, un

borcan spart cu carne de vită conservată şi cioburi de sticlă, la picioarele lui Baba.

A rezultat că Baba, care nu avea bani lichizi ca să-şi cumpere portocalele, îi scrisese un cec domnului Nguyen, care îl întrebase de numărul de cont.

— Vrea să-mi vadă buletinul, a lătrat Baba în farsi. De aproape doi ani îi cumpărăm blestematele astea de fructe şi îi băgăm bani în buzunar şi nemernicul de „son of a dog“ vrea să-mi vadă buletinul!

— Baba, nu are nimic cu tine, am zis, zâmbind către cei doi Nguyen, dar trebuie să-ţi ceară numărul de cont.

— Nu vreau să te mai prind pe-aici, a zis domnul Nguyen, păşind în faţa soţiei sale. Arăta cu bastonul spre Baba, apoi s-a întors spre mine:

— Eşti un tânăr cumsecade, dar tatăl tău, el e nebun. Aici nu mai e binevenit!

— Ce, crede că sunt hoţ? zicea Baba, pe un ton ridicat. Oamenii se adunaseră afară. Se zgâiau. Ce fel de ţară mai e şi asta? Nimeni nu are încredere în nimeni!

— Chem poliţia, a zis doamna Nguyen, iţindu-se de după umărul soţului. Ori ieşiţi, ori chem poliţia! OK? Vă rog!

— Da, luaţi-l acasă. E o idee bună! a zis şi domnul Nguyen. Ochii lui, din spatele ochelarilor cu lentile bifocale şi rame de sârmă, nu se desprinseseră nici o clipă de Baba. L-am condus pe Baba spre ieşire şi l-am scos afară, nu destul de repede, însă, ca să nu dea cu piciorul într-o revistă de pe jos. După ce i-am smuls promisiunea că nu se mai întoarce înăuntru, am intrat iar în magazin şi le-am cerut scuze proprietarilor. Le-am zis că tatăl meu trece printr-o perioadă dificilă. I-am dat doamnei Nguyen numărul nostru de telefon şi adresa şi i-am spus să facă o estimare a pagubelor.

— Vă rog să mă sunaţi de îndată ce veţi şti. Vă voi restitui până la ultimul bănuţ, doamnă Nguyen! Îmi pare foarte rău!

Doamna Nguyen a luat peticul de hârtie din mâna mea şi a încuviinţat. Am văzut că îi tremură mâinile mai mult decât de obicei şi din pricina asta m-am înfuriat pe Baba, care făcuse o femeie bătrână să tremure în asemenea hal.

— Tata încă nu s-a obişnuit în America, am zis, ca un fel de explicaţie.

Aş fi vrut să le spun că, la Kabul, rupeam o creangă dintr-un copac şi o foloseam pe post de carte de credit. Luam împreună cu Hassan băţul de lemn şi i-l duceam brutarului care cresta pe el o linie pentru fiecare bucată caldă de *naan* de-abia scoasă din *tandoor*. La sfârşitul lunii, tata îi plătea după numărul de linii de pe băţ. Şi asta era tot. Fără întrebări, fără număr de cont.

Dar nu le-am spus. I-am mulţumit domnului Nguyen că nu a chemat poliţia şi l-am dus pe Baba acasă. A mormăit şi a fumat pe balcon până am terminat de pregătit orezul cu gât de pui fiert. Trecuse mai bine de un an şi jumătate de când Baba şi cu mine ne dăduserăm jos din Boeing-ul de Peshawar şi uite că Baba tot nu se obişnuise încă.

În seara aceea am mâncat în tăcere. După două îmbucături, Baba şi-a împins farfuria într-o parte.

L-am privit cum stă de cealaltă parte a mesei, cu unghiile negre de la uleiul de motor, cu buricele degetelor julite şi cu hainele impregnate de mirosul amestecat de benzină, praf şi sudoare. Baba era ca văduvul care se însoară a doua oară, dar nu-şi poate uita soţia moartă. Îi lipseau câmpurile cu trestie de zahăr de lângă Jalalabad şi grădinile din Paghman. Îi lipseau oamenii care intrau şi ieşeau continuu din casa lui, îi lipsea plimbarea prin Shor Bazaar cu aleile lui forfotind de oameni şi îi lipsea salutul celor care îi cunoscuseră pe el şi pe tatăl lui, pe bunicul lui – cei care aveau strămoşi comuni cu ai lui, al căror trecut se împletea cu al lui.

Pentru mine, America era un loc unde să-mi îngrop amintirile.

Pentru Baba – un loc unde să şi le jelească pe ale lui.

— Poate ar trebui să ne întoarcem la Peshawar, am zis, urmărind cu privirea gheaţa care plutea în paharul cu apă. Petrecuserăm şase luni în Peshawar în aşteptarea vizei de la INS. Garsoniera noastră întunecoasă mirosea a şosete murdare şi a urină de pisică, dar cel puţin eram înconjuraţi de oameni pe care îi cunoşteam – sau, cel puţin, pe care-i cunoştea Baba. Invita pe toată lumea de pe palier la cină, majoritatea fiind afgani în aşteptarea vizei. Întotdeauna se găsea cineva care să aducă două tamburine şi o orgă micuţă. Ceaiul clocotea, iar toţi cei care aveau cât de cât voce cântau până la răsăritul soarelui, când încetau şi ţânţarii să bâzâie, iar mâinile le ardeau de atâta bătut din palme.

— Erai mai fericit acolo, Baba. Îţi amintea mai mult de casă, i-am zis.

— Peshawar era bun pentru mine. Dar nu şi pentru tine.

— Aici munceşti prea mult.

— Acum nu mai e atât de greu, îmi răspundea, vrând să zică că nu mai era atât de greu de când fusese numit şef de tură de zi la benzinărie.

Dar eu vedeam cum tremură de oboseală şi cum îşi masează încheieturile în zilele umede. Sau cum îi apar brusc broboane de sudoare pe frunte, după ce termină de mâncat în pauza de prânz şi se întinde după borcanul lui de „Antiacid“.

— Şi-apoi, n-am venit aici pentru mine, nu-i aşa?

M-am întins peste masă şi l-am luat de mână. Mâna mea de elev, curată şi moale, pe mâna lui de muncitor, bătătorită şi muncită. M-am gândit

la toate maşinuţele, trenuleţele şi bicicletele pe care mi le cumpărase la Kabul. Acum – America. Un ultim dar pentru Amir.

La numai o lună după ce am ajuns în America, Baba şi-a găsit de lucru, chiar pe Washington Boulevard, ca vânzător la o staţie de benzină al cărei proprietar era o veche cunoştinţă din Afganistan. A început să-şi caute de lucru din prima săptămână în care am ajuns în America. Şase zile pe săptămână, Baba lucra în ture de douăsprezece ore, punând benzină de la pompă, ţinând registrul încasărilor, schimbând uleiul şi spălând parbrizele. Uneori îi duceam prânzul şi îl găseam căutând vreun pachet de ţigări pe rafturi pentru un client care aştepta de cealaltă parte a tejghelei presărate cu pete de ulei. Faţa lui Baba arăta trasă şi palidă în lumina puternicelor lămpi fluorescente. Soneria electrică de deasupra intrării făcea *ding-dong* când intram, iar Baba se uita peste umăr, îmi făcea semn cu mâna şi îmi zâmbea, cu ochii lăcrimând de oboseală.

Chiar în ziua în care s-a angajat Baba, ne-am dus la doamna Dobbins, funcţionara care se ocupa de selecţia pentru obţinerea cetăţeniei, în San Jose. Era o femeie supraponderală, de culoare, cu ochi strălucitori şi gropiţe în obraji, când zâmbea. Îmi zisese odată că e în corul bisericii şi mi s-a părut firesc – avea o voce care mă ducea cu gândul la miere şi lapte cald. Baba i-a pus teancul de bonuri de masă înapoi pe birou şi i-a zis:

— Mulţumesc, dar nu-mi trebuie! Întotdeauna am muncit; în Afganistan am lucrat, lucrez în America. Mulţumesc foarte mult, doamnă Dobbins, dar nu-mi plac banii pe degeaba.

Doamna Dobbins a clipit. A luat bonurile de masă, şi-a mutat privirea de la mine la Baba, ca să se asigure că nu vrem să îi jucăm un renghi sau „să i-o facem lată“, cum zicea Hassan.

— De cincisprezece ani îmi fac meseria şi nimeni, niciodată, nu a mai făcut aşa ceva, a zis ea. Şi uite aşa, Baba a pus capăt acelor umilitoare momente de aşteptare la ghişeul unde se eliberau bonurile de masă şi a scăpat de una dintre temerile lui cele mai mari: că l-ar fi putut vedea vreun afgan cumpărând mâncare cu bani primiţi de pomană. Baba a ieşit din biroul de asistenţă socială ca un om vindecat de o tumoră.

ÎN ACEA VARĂ A LUI 1983 am absolvit liceul, la vârsta de douăzeci de ani, fiind de departe cel mai vârstnic elev care şi-a aruncat în aer toca de absolvent în cadrul ceremoniei de pe terenul de fotbal. Îmi amintesc că îl pierdusem pe Baba în vacarmul familiilor adunate acolo, al bliţurilor de la aparatele de fotografiat şi al veşmintelor albastre. L-am zărit lângă linia de douăzeci de yarzi, cu mâinile băgate în buzunare şi aparatul spânzurat la gât. L-am pierdut şi l-am regăsit în mulţime: fete în robe albastre care ţipau afectat,

îmbrăţişându-se şi plângând, băieţi care băteau palma cu taţii lor sau între ei. Barba lui Baba încărunţise, părul i se rărea pe la tâmple, cât despre înălţime, nu fusese el cel mai înalt bărbat din Kabul? Purta costumul lui maro – singurul lui costum, acelaşi pe care îl purta la nunţi sau înmormântări afgane – şi cravata roşie pe care i-o făcusem cadou anul acela, când împlinise cincizeci de ani. Apoi m-a văzut şi el şi mi-a făcut cu mâna. A zâmbit. Mi-a făcut semn să-mi pun toca şi mi-a făcut o poză în care apărea, în fundal, şi turnul cu ceas al şcolii. Am zâmbit de dragul lui – într-un fel, asta era mai mult ziua lui de glorie, decât a mea. A păşit spre mine, m-a luat cu braţul pe după gât şi m-a sărutat pe o sprânceană. „Sunt *moftakhir*, Amir“ – mi-a zis. Mândru. I-au strălucit ochii când a spus-o, iar eu am fost fericit să fiu ţinta acelei priviri.

M-a dus în seara aceea la un local afgan unde se prepara kebap, în Hayward, şi a comandat mâncare din belşug. I-a spus proprietarului restaurantului că fiul lui se pregăteşte să meargă în toamnă la universitate. Discutasem despre asta chiar înainte de absolvire şi îi spusesem că vreau să-mi iau o slujbă. L-aş fi ajutat, aş fi economisit nişte bani şi, poate, aş fi putut să merg la facultate anul următor. Dar mi-a închis gura cu una din privirile lui de smoală şi cuvintele mi s-au evaporat de pe limbă.

După cină, Baba m-a dus la un bar, peste drum de restaurant. Locul era întunecos, iar pereţii erau impregnaţi de un miros acru, de bere, care nu-mi plăcuse niciodată. Bărbaţi cu şepci de baseball pe cap şi cu tricouri mulate jucau biliard şi norii de fum de ţigară se îngrămădeau deasupra meselor verzi de biliard şi urcau mai sus în spirale scămoase, luminate de lămpile cu neon. Atrăgeam privirile – Baba în costumul lui maro şi eu, în pantaloni cu dungă şi sacou sport. Ne-am aşezat la bar, lângă un bătrân cu faţa bolnăvicios de palidă în lumina globului cu oglinzi care se învârtea deasupra. Baba şi-a aprins o ţigară şi a comandat câte o bere.

— În seara asta sunt fericit, mult fericit, a anunţat pe toată lumea şi pe nimeni în special. În seara asta eu băut cu fiul meu. Şi una, te rog, pentru prietenul meu, a zis, bătându-l pe bătrân cu palma pe spate. Omul şi-a ridicat pălăria şi a zâmbit. Nu avea nici un dinte în partea de sus.

Baba şi-a terminat berea din trei înghiţituri şi a mai comandat una. A băut trei, în timp ce eu m-am luptat să birui un sfert dintr-a mea. Între timp îi mai făcuse cinste bătrânului cu un whisky şi cu un rând jucătorilor de biliard de la o masă alăturată. Oamenii veneau să-i strângă mâna şi să-l bată pe spate. Închinau în cinstea lui. Cineva i-a aprins ţigara. Baba şi-a slăbit nodul de la cravată şi i-a dat bătrânului un pumn de mărunţiş. I-a arătat tonomatul şi mi-a zis: „Spune-i să-şi aleagă cântecele care îi plac.“ Bătrânul a încuviinţat şi l-a salutat pe Baba. După câteva momente, muzica country inunda localul cu acorduri vesele, iar Baba a pus-o de o petrecere cât ai bate din palme.

La un moment dat, Baba s-a ridicat în picioare, a închinat cu halba, vărsând bere pe podea şi urlând: „La dracu' cu Rusia!“ Cei din bar au râs iar şi iar. Baba le-a mai făcut cinste tuturor cu un rând.

Când ne-am ridicat, tuturor le părea rău să-l vadă plecând. „Kabul, Peshawar, Hayward – acelaşi Baba dintotdeauna“ – mi-am zis, zâmbind în sinea mea.

M-am urcat la volanul bătrânului Buick Century galben-muştar al lui Baba şi am pornit-o spre casă, în timp ce Baba moţăia alături, sforăind ca un burghiu. Emana un miros pătrunzător, dulceag, de tutun şi alcool. S-a trezit imediat ce am oprit maşina şi mi-a zis cu voce răguşită:

— Mergi până la capătul blocului.

— De ce, Baba?

— Fă cum îţi zic!

M-a pus să parchez în capătul dinspre sud al străzii. A cotrobăit în buzunarul de la haină şi mi-a întins nişte chei:

— Poftim! a mai zis, arătând spre maşina din faţa noastră. Era un model vechi de Ford, lung şi spaţios, de culoare închisă, pe care nu am putut-o desluşi în lumina lunii.

— Trebuie vopsită şi o să vorbesc cu unul din băieţii de la benzinărie să-i pună amortizoare noi, dar important e că funcţionează.

Am luat cheile, uluit. M-am uitat lung, când la el, când la maşină.

— O să ai nevoie de ea când mergi la facultate, a mai zis.

I-am luat mâna într-a mea şi i-am strâns-o. Ochii mi s-au umplut de lacrimi şi am fost bucuros că am faţa ascunsă în întuneric.

— Mulţumesc, Baba!

Am urcat amândoi în Ford. Era un „Grand Torino“. Bleumarin, a zis Baba. Am condus în jurul blocului, verificând frânele, radioul de bord, farurile de semnalizare. Am dus-o în parcarea din faţa blocului nostru şi am oprit motorul.

— *Tashakor*, Baba jan! am zis. Am vrut să-i spun mai multe, să-i spun cât de impresionat sunt de bunătatea lui, cât apreciez tot ce a făcut pentru mine şi tot ce făcea în continuare. Dar ştiam că l-aş fi făcut să se simtă stânjenit. „*Tashakor*“, am repetat, în locul tuturor acestor cuvinte.

A zâmbit şi şi-a sprijinit capul de tetieră, cu fruntea aproape atingând plafonul. Nu ne-am spus nimic. Am stat aşa, în întuneric, ascultând tac-tac-ul motorului care se răcea şi vaierul îndepărtat al unei sirene. Apoi, Baba şi-a întors capul spre mine:

— Aş fi vrut să fie şi Hassan cu noi, astăzi! a zis.

Două gheare ca de oţel m-au prins de gât, la auzul numelui lui Hassan. Am coborât geamul. Am aşteptat ca ghearele de oţel să-şi slăbească

strânsoarea.

INTENŢIONAM SĂ MĂ ÎNSCRIU la universitate în toamnă – asta i-am spus lui Baba, a doua zi după absolvire, în timp ce el bea ceai negru rece şi mesteca nucşoară – remediul lui de încredere pentru dureri de cap cauzate de mahmureală.

— Cred că o să studiez engleza, am spus. Am tresărit pe dinăuntru, aşteptându-i reacţia.

— Engleza?

— Da, specializarea „Scriere creativă“.

A cântărit situaţia. A sorbit din ceai.

— Vrei să zici poveşti, o să inventezi poveşti.

Mi-am privit vârfurile pantofilor.

— Şi te plătesc ca să inventezi poveşti?

— Dacă eşti bun! am zis. Şi dacă te descoperă cineva.

— Şi cât de des se întâmplă asta, să te descopere cineva?

— Se mai întâmplă, am zis.

El a dat din cap.

— Şi ce o să faci în timp ce aştepţi să devii bun şi să fii descoperit? Cum o să câştigi bani? Dacă te însori, cum o s-o întreţii pe *khanum*?

Nu puteam să-mi ridic capul din pământ şi să-l privesc în ochi.

— O să… o să-mi găsesc o slujbă.

— Aha, a zis. *Wah, wah!* Deci, dacă înţeleg eu bine, vei studia câţiva ani ca să obţii o diplomă, pe urmă o să-ţi iei o slujbă *chatti*, ca a mea, una pe care ţi-ai putea-o găsi şi azi, în speranţa îndepărtată că diploma ta te-ar putea ajuta într-o bună zi… să fii descoperit.

A tras aer în piept şi a sorbit o gură de ceai. A mormăit ceva despre facultatea de medicină, drept şi „slujbe adevărate“.

Obrajii parcă îmi luaseră foc şi mă simţeam gâtuit de vinovăţie, fiindcă eram vinovat de a-mi fi permis să mă răsfăţ cu preţul ulcerului lui, al unghiilor lui negre şi al încheieturilor care-l dureau. Dar am să rămân ferm pe poziţii, am hotărât în sinea mea. Nu mai voiam să mă sacrific pentru Baba. Ultima oară când o făcusem, îmi blestemasem zilele.

Baba a oftat şi, de data asta, şi-a aruncat în gură un pumn întreg de bucăţele de nucşoară.

UNEORI, MĂ URCAM la volanul Fordului meu, lăsam ferestrele în jos şi conduceam ore în şir, de la East Bay până la South Bay, prin peninsulă şi înapoi. Conduceam prin reţeaua de străzi mărginite de plopi canadieni din cartierul nostru din Fremont, unde oameni care nu dăduseră niciodată mâna cu regi locuiau în case mizere, neetajate, cu ferestre fără perdele, unde rable ca a

mea lăsau pete de ulei pe carosabilul întunecat. Garduri ca nişte şiruri de creioane delimitau curţile din spate ale caselor din cartierul nostru. Jucării, cauciucuri tăiate şi sticle goale de bere cu etichete jupuite zăceau pe peluzele din faţa caselor. Conduceam prin parcuri umbroase, care miroseau a scoarţă, prin parcarea unor mall-uri destul de mari să găzduiască cinci campionate de *Buzkashi* simultan. Ajungeam cu Torino al meu până în vârful dealurilor din Los Altos, printre case cu vitralii şi lei argintii care păzeau porţile de fier forjat, cu fântâni străjuite de heruvimi, cu alei îngrijite, fără Forduri Torino în parcare. Case pe lângă care cea a lui Baba din Wazir Akbar Khan părea o colibă de servitor.

Mă trezeam uneori duminica devreme, urcam în maşină şi o luam spre sud pe Autostrada 17, avântând Fordul pe drumul în serpentine care trece prin munţi, spre Santa Cruz. Parcam lângă vechiul far şi aşteptam răsăritul, stând în maşină şi privind ceaţa rostogolindu-se dinspre mare. În Afganistan văzusem oceanul doar la cinematograf. Stând în întuneric, lângă Hassan, mă întrebasem de atâtea ori dacă era adevărat ce citisem, că aerul mării miroase a sare. Îi spuneam lui Hassan că, într-o zi, o să păşim pe o plajă înţesată de alge, o să ne băgăm picioarele în nisip şi o să privim apa care se retrage printre degetele noastre de la picioare. Prima oară când am văzut Pacificul, aproape că mi-a venit să plâng. Era la fel de vast şi albastru ca în filmele copilăriei mele.

Uneori, la căderea serii, parcam maşina şi mă duceam să mă plimb pe vreo pasarelă care traversa autostrada. Cu faţa lipită de balustradă, încercam să număr luminiţele clipitoare şi roşii care alergau pe dedesubt, cât zăream cu ochii. BMW. Saab. Porsche. Maşini pe care nu le văzusem niciodată în Kabul, unde cei mai mulţi oameni conduceau câte o Volga rusească sau Opel-uri vechi sau Paikan-uri iraniene.

Trecuseră aproape doi ani de când sosiserăm în America şi încă mă mai minunam de mărimea acestei ţări, de cât de întinsă poate să fie. Autostrăzi peste autostrăzi, oraşe peste oraşe, dealuri peste munţi şi munţi peste dealuri, iar dincolo de toate acestea, alte oraşe şi alţi oameni.

Mult timp după ce armata rusească intrase mărşăluind în Afganistan, după ce satele fuseseră arse şi şcolile distruse, mult timp după ce minele de teren fuseseră îngropate ca seminţele – seminţe ale morţii –, iar copiii îngropaţi sub mormane de pietre, Kabulul devenise pentru mine un oraş al fantomelor. Un oraş al fantomelor cu buză de iepure.

America era diferită. America era un fluviu impetuos, nepăsător cu trecutul. Puteam să mă scufund în fluviul ăsta, să-mi las păcatele să se înece la fund, să las apele să mă ducă undeva, departe. Undeva unde nu sunt nici fantome, nici amintiri, nici păcate.

Chiar şi numai pentru asta, am adoptat America.

VARA URMĂTOARE, vara lui 1984, cea în care am împlinit douăzeci şi doi de ani, Baba şi-a vândut Buick-ul şi a cumpărat cu 550 de dolari un microbuz Volkswagen dărăpănat din 1971 de la o veche cunoştinţă din Afganistan, care fusese profesor de ştiinţele naturii la un liceu din Kabul. În după-amiaza aceea, capetele vecinilor s-au întors după microbuzul care gâfâia pe stradă şi îşi croia pârţâind drum prin parcarea din faţa blocului nostru. Baba oprise motorul şi lăsase maşina să alunece în tăcere pe locul nostru de parcare. Ne-am înfundat în scaune şi am râs cu lacrimi până când am fost siguri că nu ne mai priveşte nici un vecin. Microbuzul era o biată carcasă de metal ruginit, cu geamurile sparte înlocuite cu saci negri de plastic pentru gunoi, cu cauciucuri roase şi cu tapiseria făcută bucăţele, prin care se vedeau arcurile. Dar bătrânul profesor îl asigurase pe Baba că motorul şi transmisia sunt OK şi în privinţa asta spusese adevărul.

Sâmbăta, Baba mă trezea în zori. În timp ce se îmbrăca, eu mă uitam peste anunţurile din ziarul local, la rubrica cu vânzări de obiecte la mâna a doua. Ne-am stabilit traseul, cu ochii pe hartă: Fremont- Union-City-Newark-Hayward mai întâi, apoi San Jose-Milpitas- Sunnyvale şi Campbell, dacă mai aveam timp. Baba conducea microbuzul şi bea ceai fierbinte din termos, iar eu făceam pe copilotul. Ne opream în locurile semnalate de anunţuri şi cumpăram nimicuri de care oamenii voiau să scape. Ne tocmeam pentru maşini de cusut vechi, păpuşi Barbie cu un singur ochi, rachete de tenis cu ramă de lemn, chitare cu corzi lipsă şi aspiratoare Electrolux vechi. Până pe la prânz, am umplut spatele microbuzului VW cu toate aceste catrafuse. Apoi, duminică dimineaţă am pornit spre San Jose, unde era talciocul din Berryessa, am închiriat un loc şi am vândut marfa cu un mic profit: un disc de vinilin pe care îl cumpăraserăm cu douăzeci şi cinci de cenţi în ziua precedentă se dădea acum cu un dolar sau, la patru dolari, un set de cinci; o maşină de cusut Singer luată cu zece dolari fusese dată, după un pic de tocmeală, cu douăzeci şi cinci.

Din vara aceea, familiile afgane au pus stăpânire pe un întreg sector al talciocului din San Jose. În zona „Bunuri folosite“ se auzea muzica afgană. Exista un cod nescris al comportamentului între afgani, la talcioc: dădeai bineţe tipului de lângă tine, îl invitai la un cartof *bolani* sau la puţin *qabuli* şi pălăvrăgeai. Îi ofereai *tassali*, condoleanţe pentru moartea vreunui părinte sau felicitări pentru naşterea vreunui copil şi dădeai din cap a durere când conversaţia se abătea spre Afganistan şi *Roussi* – ceea ce era inevitabil. Dar evitai subiectul sâmbetelor. Pentru că putea să iasă la iveală că tipul respectiv era cel pe care îl orbiseşi ieri cu farurile la ieşirea de pe autostradă, ca să i-o iei înainte la o vânzare oarecare.

Singurul lucru care curgea mai abundent la acele tarabe decât ceaiul era bârfa tipic afgană. Talciocul era locul unde beai ceai verde cu migdale *kolchas* şi unde aflai a cui fată rupsese logodna şi fugise cu prietenul ei american, cine fusese *Parchami* – comunist – în Kabul şi cine îşi cumpărase casă cu banii jos, când încă mai trăia din banii de ajutor social. Ceai, Politică şi Scandaluri – ingredientele unei duminici afgane la talcioc.

Uneori mă ocupam eu de cumpărători în timp ce Baba se plimba ţanţoş printre tarabe, cu mâinile apăsate pe piept în semn de respect, salutând oameni pe care îi ştia din Kabul: mecanici şi croitori care vindeau haine de lână, uzate pe alocuri, şi căşti de biciclist zgâriate, cot la cot cu foşti ambasadori, chirurgi fără slujbă şi profesori universitari.

Într-o duminică dimineaţa devreme, în luna iulie a anului 1984, după ce Baba o pornise iar la plimbare, m-am dus la chioşcul de răcoritoare să cumpăr două ceşti de cafea şi, când m-am întors, l-am găsit stând de vorbă cu un bărbat distins şi în vârstă. Am pus ceştile pe bara din spate a microbuzului, chiar lângă abţibildul cu Reagan / Bush, Preşedinte ’84.

— Amir, a zis Baba, făcându-mi semn să mă apropii, ţi-l prezint pe sahib general, domnul Iqbal Taheri. A fost decorat în Kabul. A lucrat pentru Ministerul Apărării.

Taheri. Oare de ce îmi suna atât de cunoscut numele ăsta?

Generalul a râs ca un om obişnuit cu petrecerile simandicoase, unde râzi la comandă la glumele insipide ale unor oameni importanţi. Avea un păr des, cenuşiu argintat, pieptănat pe spate, şi o frunte netedă şi bronzată şi smocuri de fire albe presărate în sprâncenele groase. Mirosea a colonie şi purta un costum gri din trei piese, lustruit de prea mult călcat; lanţul de aur al ceasului îi atârna din buzunarul vestei.

— Ce prezentare măgulitoare, a zis, cu o voce cultivată şi profundă. *Salaam bachem*. Bună ziua, copile.

— *Salaam*, sahib general, am spus, strângându-i mâna. Palma lui subţire, cu pielea moale a prins-o pe a mea ca o menghină de oţel.

— Amir va fi un mare scriitor, a intervenit iar Baba. A terminat primul an de facultate numai cu note maxime.

— *Mashallah*, a zis generalul Taheri. Vei scrie despre ţara noastră, despre istoria ei, poate, sau despre economie?

— Scriu ficţiune, am zis, gândindu-mă la cele vreo douăsprezece povestiri pe care le scrisesem în caietul cu scoarţe de piele dăruit, cândva, de Rahim Khan, şi întrebându-mă de ce mă simt brusc stânjenit de ele în prezenţa acestui om.

— Aşa carevasăzică, romancier! a spus generalul. Ei bine, oamenii au nevoie de poveşti care să le abată atenţia de la timpurile grele pe care le trăim.

Şi-a pus mâna pe umărul lui Baba şi s-a întors spre mine: Că tot a venit vorba de poveşti, într-o vară, tatăl tău şi cu mine am fost la vânătoare de fazani împreună, la Jalalabad. A fost minunat. Dacă îmi amintesc eu bine, ochii tatălui tău s-au dovedit la fel de ageri la trasul la ţintă ca şi în afaceri.

Baba a dat cu piciorul într-o rachetă de lemn, aşezată pe prelată:

— Ce mai afaceri!

Generalul Taheri a reuşit să zâmbească în acelaşi timp trist şi înţelegător, a oftat şi l-a bătut pe Baba pe umăr:

— *Zendagi migzara*, a spus. Viaţa merge înainte. Apoi şi-a întors privirea spre mine: Noi, afganii, avem o înclinaţie spre exagerare, *bachem*, şi am auzit despre mulţi oameni cărora li se aplică necugetat eticheta de *măreţi*, dar tatăl tău aparţine unui grup restrâns care chiar o merită.

Acest mic discurs mi s-a părut că seamănă cu costumul lui: din calea-afară de purtat şi cu un luciu nefiresc.

— Mă flataţi, a spus Baba.

— Nicidecum, i-a răspuns generalul, plecându-şi capul şi punându-şi palma pe piept, în semn de supunere. Fiii şi fiicele noastre trebuie să cunoască moştenirea spirituală pe care o primesc de la părinţi. S-a întors spre mine: Îţi apreciezi tatăl, *bachem*? Îl apreciezi cu adevărat?

— *Balay*, sahib general, da, îl apreciez, i-am spus, dorindu-mi, în sinea mea, să nu-mi mai spună „copilul meu“.

— Atunci, te felicit, eşti pe cale să devii bărbat, a zis, fără urmă de ironie sau glumă, fără intenţia unui compliment făcut cu aroganţă.

— Padar jan, ai uitat să-ţi bei ceaiul. Vocea unei tinere femei. În spatele nostru stătea o frumuseţe cu şolduri înguste, păr mătăsos de culoarea cărbunelui; în mână ţinea un termos deschis şi un pahar de plastic. Am clipit, iar inima şi-a grăbit bătăile. Avea sprâncene groase, negre, care se îmbinau ca aripile unei păsări în zbor şi un nas graţios, în vânt, aşa cum trebuie să fi avut prinţesele persane din vechime – poate ca al lui Tahmineh, soţia lui Rostam şi mama lui Sohrab din *Shahnamah*. Ochii ei de culoarea alunei, străjuiţi de gene dese, i-au întâlnit pe ai mei, au zăbovit o clipă, apoi s-au uitat în altă parte.

— Eşti atât de bună, draga mea! zise generalul Taheri. A luat paharul din mâna ei. Înainte să se întoarcă şi să plece, am văzut că are un semn din naştere maroniu, în formă de seceră, chiar deasupra liniei maxilarului stâng. S-a îndepărtat în direcţia unui microbuz de un cenuşiu şters şi a pus termosul înăuntru. Părul i-a curs în valuri pe o parte, când a îngenuncheat printre cutii cu discuri şi pungi de hârtie.

— Fiica mea, Soraya jan, a zis atunci generalul Taheri. A oftat adânc, ca un om care vrea să schimbe subiectul şi şi-a privit ceasul de aur din buzunar. Ei, e timpul să plec. El şi Baba s-au sărutat pe obraji şi mie mi-a

prins mâna într-ale lui şi mi-a scuturat-o zdravăn. Îţi urez mult succes cu scrisul, mi-a spus, privindu-mă în ochi. Ochii lui albastru-deschis nu lăsau să se întrevadă nimic din gândurile care-i treceau prin cap.

Tot restul zilei m-am luptat cu dorinţa imperioasă de a mă uita spre microbuzul cenuşiu.

MI-A TRECUT PRIN CAP pe drumul spre casă. Taheri. Ştiam că mai auzisem numele ăsta.

— Nu circula cumva un zvon despre fata lui Taheri? l-am întrebat pe Baba, pe un ton voit nepăsător.

— Ştii cum sunt eu, a zis Baba, manevrând microbuzul ca să se strecoare în coada de vehicule care ieşeau din talcioc. Dacă discuţia se transformă în bârfă, o iau din loc.

— Dar se zvonea ceva, nu-i aşa?

— De ce mă întrebi? Acum mă privea intrigat.

Am ridicat din umeri şi am zâmbit forţat:

— Eram doar curios, Baba.

— Zău? Doar atât? a zis el, cu ochii licărind jucăuşi înspre mine. Ţi-a plăcut?

Am dat ochii peste cap:

— Te rog, Baba.

A zâmbit şi microbuzul a ieşit din talcioc cu un zvâcnet. Ne-am îndreptat spre autostrada 680. O vreme am mers în tăcere.

— Tot ce ştiu e că la un moment dat a existat un băiat şi lucrurile… nu au mers bine. O spusese pe un ton grav, de parcă mi-ar fi destăinuit că fata are cancer la sân.

— Aha!

— Am auzit că e o fată cuminte, foarte muncitoare şi bună. Dar nici un *khastegar*, peţitor, nu i-a bătut generalului la uşă până acum. Baba a oftat. Poate că e nedrept, dar ce se întâmplă în câteva zile, uneori într-una singură, poate schimba cursul unei vieţi, Amir! a mai zis el.

STÂND TREAZ ÎN PAT, în noaptea aceea, m-am gândit la semnul în formă de seceră al Sorayei Taheri, la nasul ei uşor în vânt şi m-am mai gândit şi la felul în care privirea ei luminoasă o întâlnise pe a mea. Inima a început să-mi bată tare de tot. Soraya Taheri. Prinţesa mea predestinată.

XII.

În Afganistan, *yelda* este prima noapte a lunii *Jadi*, prima noapte de iarnă şi cea mai lungă noapte din an. Aşa cum cerea tradiţia, Hassan şi cu mine stăteam treji până târziu, cu picioarele băgate sub *kursi*, în timp ce Ali îndesa coji de mere în sobă şi ne spunea vechi poveşti cu sultani şi hoţi, ca să treacă mai repede acea lungă noapte. De la Ali am aflat legenda *yeldei*, care vrăjea fluturii de noapte ca să treacă prin flacăra lumânărilor şi lupii ca să urce pe vârf de munte în căutarea soarelui. Ali jura că, dacă mâncai pepene în noaptea de *yelda*, nu mai sufereai de sete în vara ce avea să vină.

Când am crescut mai mărişor, am citit în cărţile mele de poezii că *yelda* este noaptea fără de stele, care fură somnul îndrăgostiţilor chinuiţi de întunericul fără sfârşit, în aşteptarea răsăritului de soare care îi uneşte cu persoana iubită. După ce am cunoscut-o pe Soraya Taheri, fiecare noapte a săptămânii s-a transformat în *yelda*. Iar când sosea duminica dimineaţa, mă ridicam din pat cu privirea ei luminoasă, de culoarea alunei, în faţa ochilor. În microbuzul lui Baba număram nerăbdător kilometrii până aveam să o zăresc, cu picioarele goale, aranjând cutii de carton cu enciclopedii îngălbenite, cu călcâiele ei albe pe asfalt şi brăţările de argint zornăindu-i la încheieturile delicate. Mă mai gândeam la umbra pe care părul ei o făcea pe pământ, când îi aluneca brusc într-o parte şi i se desfăşura ca o cortină mătăsoasă. Soraya. Prinţesa mea predestinată. Soarele dimineţii după *yelda* mea.

Inventam scuze ca să mă învârt prin talcioc – scuze pe care Baba le înghiţea cu un zâmbet jucăuş – şi treceam prin faţa standului Taherilor. Îi făceam cu mâna generalului, îmbrăcat în acelaşi costum gri, lucios de atâta călcat, iar el îmi răspundea în acelaşi fel. Uneori se ridica de pe scaunul lui de director şi făceam un pic de conversaţie despre scrisul meu, despre război, despre chilipirurile zilei. Şi trebuia să fac uz de toată voinţa ca să nu-mi fugă ochii spre locul unde Soraya citea o carte în ediţie ieftină. Apoi eu şi generalul ne spuneam la revedere şi încercam să nu merg gârbovit în timp ce mă îndepărtam.

Uneori era singură, fiindcă generalul se dusese probabil să stea la poveşti cu nişte cunoscuţi din alt capăt al talciocului. Atunci treceam mai departe, prefăcându-mă că nu o cunosc, dar murind de dorinţa de a sta de vorbă cu ea. Uneori era însoţită de o femeie între două vârste, corpolentă, cu pielea palidă şi cu părul vopsit roşu. Îmi promisesem mie însumi că voi vorbi cu ea până la sfârşitul verii, dar facultatea reîncepuse, frunzele se înroşiseră, se îngălbeniseră şi căzuseră, ploaia iernii începuse să biciuiască ferestrele şi încheieturile slăbite ale lui Baba, apoi frunzuliţele răsăriseră încă o dată, iar eu tot nu avusesem curajul, *dil*, nici măcar s-o privesc în ochi.

Semestrul de primăvară s-a terminat la sfârşitul lui mai, 1985. Luasem cele mai bune note posibile, ceea ce era un mic miracol dacă mă gândeam cât de puţin citisem, prins în vise despre năsucul în vânt al Sorayei.

Apoi, într-o duminică înăbuşitoare din vara acelui an, Baba şi cu mine ne-am dus la talcioc şi ne-am instalat la taraba noastră, făcându-ne vânt cu ziarul. În ciuda soarelui care frigea, aruncând suliţe de foc, talciocul era aglomerat şi vânzările merseseră grozav; era numai ora douăsprezece şi treizeci de minute, dar noi deja făcuserăm o sută şaizeci de dolari. M-am ridicat, m-am întins şi l-am întrebat pe Baba dacă nu vrea o Coca-Cola. Mi-a răspuns că i-ar surâde ideea.

— Ai grijă, Amir! a zis, în timp ce mă îndepărtam.

— La ce, Baba?

— Ştii că nu sunt un *ahmaq*, aşa că nu face pe prostul cu mine.

— Habar n-am despre ce vorbeşti.

— Ţine minte ce-ţi spun, a zis Baba arătând cu degetul spre mine: omul ăsta are rădăcini de paştun. Are *nang* şi *namoos*. *Nang*. *Namoos*. Onoare şi mândrie – calităţile paştunilor. Mai ales când vine vorba de castitatea soţiei. Sau a fiicei.

— Mă duc doar să iau nişte răcoritoare.

— Numai să nu mă faci de râs, asta e tot ce îţi cer.

— N-o să te fac. Doamne, Baba!

Baba şi-a aprins o ţigară şi a început iar să-şi facă vânt.

M-am îndreptat spre chioşc, dar am cotit-o spre standul de tricouri – unde dădeai cinci dolari şi aveai chipul lui Iisus, Elvis, Jim Morrison sau al tuturor celor trei aplicat pe un tricou alb, de nailon. Muzica *mariachi* plutea în aer, împreună cu mirosul de grătar şi murături.

Am ochit maşina gri a familiei Taheri, care era parcată la două rânduri depărtare de a noastră, chiar lângă un chioşc unde se vindeau fructe glasate. Era singură, citea. Avea o rochie albă de vară, lungă până la glezne. Sandale decupate la vârf. Părul strâns la spate şi acoperit cu un batic răsucit ca un turban. M-am gândit să trec pur şi simplu pe acolo şi am crezut că exact asta

fac, când m-am trezit brusc stând în faţa feţei de masă albe a familiei Taheri, zgâindu-mă la fiare vechi de ondulat părul şi la cravate extrem de uzate. Ea şi-a ridicat privirea.

— *Salaam*, am zis. Îmi pare rău să fiu *mozahem*, nu am vrut să te deranjez.

— *Salaam*.

— Sahib general este azi pe aici? am întrebat. Îmi ardeau urechile. Nu îndrăzneam să o privesc în ochi.

— A luat-o încolo, a zis ea. Mi-a arătat spre dreapta. Brăţara i-a alunecat spre cot, sclipire argintie pe pielea măslinie.

— Ai putea să-i spui, te rog, că am trecut să-l salut? am zis.

— Sigur.

— Mulţumesc, am spus. Ah, mă cheamă Amir – în caz că vrei să ştii, adică… să-i spui că am trecut pe aici. Că am fost… să-l salut…

— Bine.

M-am legănat de pe un picior pe altul, dregându-mi vocea.

— Acum mă duc. Îmi pare rău că te-am deranjat.

— Nu, nu m-ai deranjat, a zis.

— Ah, bine.

Mi-am lăsat capul în jos şi am zâmbit timid.

— Ei, acum plec. (Oare nu spusesem asta deja?) *Khoda hafez.*

— *Khoda hafez.*

Am făcut un pas, m-am oprit şi m-am întors. Am vorbit înainte să-mi pierd curajul:

— Pot să te întreb ce citeşti?

A clipit.

Mi-am ţinut respiraţia. Dintr-o dată am simţit ochii colectivităţii afgane din târgul de vechituri întorcându-se spre noi. Mi-am închipuit că se aşterne tăcerea. Buzele oprindu-se în mijlocul frazelor. Capetele s-au întors. Ochii s-au îngustat cu interes nedisimulat.

Ce era *asta*?

Până în acel moment, întâlnirea noastră putea fi considerată un schimb amabil de replici – un om întreabă unde este alt om. Dar îi pusesem o întrebare şi, dacă răspundea, am fi… am fi stat de vorbă cu adevărat. Eu, un *mojarad*, un tânăr burlac, şi ea, o tânără necăsătorită. Unul dintre noi având şi un *trecut*. Situaţia se transforma vertiginos în material de bârfă, şi încă unul de primă mână. Limbile otrăvite aveau să se pornească. Iar ea avea să poarte singură povara otrăvii lor, nu eu – eram perfect conştient de dublul standard afgan, care favoriza sexul masculin. Nu – „L-ai văzut cum o ţinea de vorbă?“, ci – „Vaaai, ai văzut-o cum nu-l mai lăsa să plece? Ah, ce *lochak*.“

Conform standardelor afgane, întrebarea mea fusese îndrăzneaţă. Prin ea mă dezvăluisem şi nu lăsasem nici un dubiu în legătură cu interesul meu pentru ea. Dar eram bărbat şi tot ce riscam era să-mi fie rănit orgoliul. Rănile se vindecă. Reputaţia, nu. Oare avea să-mi accepte provocarea?

A întors cartea astfel încât să-i văd coperta: *La răscruce de vânturi*.

— Ai citit-o? m-a întrebat.

Am dat din cap că da. Îmi simţeam bătăile inimii pulsând chiar şi în spatele ochilor.

— E o poveste tristă.

— Am auzit că scrii.

Oare cum de aflase? Îi spusese tatăl ei sau întrebase ea? Imediat am etichetat ambele scenarii ca absurde. Taţii şi fiii puteau vorbi liber despre femei, dar nici o fată afgană – nici o fată afgană decentă şi *mohtaram* măcar – nu i-ar fi pus tatălui ei întrebări despre un tânăr. Şi nici un tată, mai ales un paştun cu *nang* şi *namoos*, nu ar fi vorbit despre un *mojarad* cu fiica lui, decât dacă acesta ar fi fost un *khastegar* – un pretendent, care făcuse deja onorabilul gest de a-şi trimite tatăl să-i bată la uşă.

De necrezut, dar m-am auzit zicând:

— Nu ai vrea să citeşti ceva scris de mine?

— Mi-ar plăcea, a zis ea. În acel moment am simţit o stânjeneală în vocea ei, mi-am dat seama din felul cum a început să-i joace privirea. Poate se uita după general. Mă întrebam ce ar fi zis dacă m-ar fi găsit vorbind atât de nepotrivit de mult timp cu fiica lui.

— Poate îţi aduc una într-o zi, am mai zis. Şi mă pregăteam să mai adaug ceva, când femeia pe care o văzusem cu Soraya a apărut pe alee. Ducea o pungă de plastic, plină cu fructe. Când a dat cu ochii de noi, şi-a mutat privirea de la Soraya la mine şi înapoi. A zâmbit.

— Amir jan, mă bucur să te văd, a zis, descărcând conţinutul sacoşei pe faţa de masă. Pe o sprânceană i-a apărut un strop micuţ de sudoare. Părul ei roşu, coafat în formă de coif, strălucea în soare – se vedeau şi porţiuni ale pielii capului, acolo unde i se rărise părul. Avea ochii mici şi verzi, înfundaţi într-o faţă rotundă ca o varză, dinţii îmbrăcaţi în aur şi degetele scurte ca nişte cârnaţi. Un Allah de aur se odihnea pe pieptul ei, cu lanţul îngropat sub cutele de piele ale gâtului.

— Eu sunt Jamila, mama lui Soraya jan.

— *Salaam*, Khala jan, am zis stânjenit, aşa cum eram deseori în preajma afganilor, pentru că ea mă cunoştea pe mine, iar eu nu aveam habar cine este ea.

— Ce mai face tatăl tău? a zis.

— E bine, mulţumesc.

— Ştii, bunicul tău, Ghazi Sahib, cel care a fost judecător, avea un unchi – văr cu bunicul meu, a adăugat. Aşa că suntem rude. A zâmbit, dezvelindu-şi dinţii îmbrăcaţi, şi am observat că gura ei avea colţul din dreapta puţin mai lăsat. Ochii ei s-au mutat iar de la Soraya la mine.

Îl întrebasem odată pe Baba de ce fiica generalului Taheri nu s-a măritat încă. „Nu a avut peţitori. Nu unii demni“, adăugase el. Dar nu spusese mai mult, Baba ştia cât de devastatoare putea fi bârfa de acest tip pentru perspectivele de căsătorie ale unei fete care vrea să se mărite bine. Bărbaţii afgani, mai ales cei din familii cu reputaţie bună, erau creaturi capricioase. Un zvon colo, o insinuare dincolo şi fugeau ca păsările speriate. Aşa că nunţile veniseră şi trecuseră, dar nimeni nu cântase *ahesta boro* pentru Soraya, nimeni nu îi pictase palmele cu henna, nimeni nu îi ţinuse un *Coran* deasupra vălului de mireasă, iar pe la nunţi dansase doar cu tatăl ei, generalul Taheri.

Iar acum, această femeie, această mamă, cu un zâmbet viclean şi dornic, cu speranţa de-abia disimulată în privire. M-am agăţat puţin de sentimentul de putere pe care mi-l conferea poziţia cu care fusesem învestit, şi asta numai datorită faptului că ieşisem câştigător la loteria genetică care îmi stabilise sexul.

Nu reuşisem niciodată să-i citesc gândurile generalului, dar în privinţa soţiei lui, atâta puteam spune: dacă urma să am vreun adversar în toată povestea asta – oricum ar fi *ea* – acela nu avea să fie doamna Taheri.

— Ia loc, Amir jan, a zis repede. Soraya, adu-i un scaun, *bachem*. Şi spală o piersică. Sunt dulci şi proaspete.

— Nu, mulţumesc! am zis. Ar trebui să plec. Mă aşteaptă tatăl meu.

— Da? a zis Khanum Taheri, vizibil impresionată că făcusem ce dicta politeţea şi declinasem oferta. Atunci, ia măcar asta! A aruncat o mână de kiwi şi câteva piersici într-o pungă de hârtie şi a insistat să le iau. Transmite-i tatălui tău „Salaam“ şi vino oricând să ne vezi.

— O să vin, mulţumesc, Khala jan, am zis. Cu coada ochiului am văzut-o pe Soraya uitându-se în altă parte.

— parcă ziceai că te duci după Coca-Cola, a zis Baba, luându-mi punga de piersici. Mă privea, în acelaşi timp serios şi glumeţ. Am început să inventez ceva, dar el a muşcat dintr-o pară şi a dat din mână:

— Nu te mai strădui, Amir, doar ţine minte ce ţi-am spus!

NOAPTEA ACEEA, ÎN PAT, am stat să mă gândesc la picăturile de soare din ochii Sorayei şi la gropiţele delicate pe care le avea la baza gâtului. Mi-am tot repetat conversaţia noastră, iar şi iar. Oare chiar spusese „Am auzit că scrii“ sau, mai degrabă, „Am auzit că eşti scriitor“? Care din ele?

M-am zvârcolit între cearceafuri şi m-am zgâit la tavan, neliniştit de

cele şase zile şi şase nopţi dificile, interminabile de *yelda*, care aveau să treacă până să o văd iar.

AŞA AU MERS LUCRURILE câteva săptămâni. Aşteptam până pleca generalul să se plimbe şi atunci treceam ca din întâmplare pe la standul Taherilor. Dacă era acolo şi Khanum Taheri, îmi oferea ceai şi *kolcha*, după care vorbeam despre Kabulul din vremurile bune, despre oamenii pe care îi cunoscuserăm, despre artrita ei. Fără îndoială, observase că vizitele mele coincid cu absenţele soţului ei, dar nu se dădea niciodată de gol. „Oh, Kaka tocmai a plecat. Nu te-ai întâlnit cu el?“ – zicea întotdeauna. Începuse să îmi placă să fie şi Khanum Taheri acolo, şi nu doar pentru felul ei amabil de a fi; Soraya era mai relaxată şi mai vorbăreaţă cu mama ei în preajmă. Ca şi când prezenţa ei ar fi conferit legitimitate lucrului care se petrecea între noi – oricare o fi fost acela –, deşi nu în aceeaşi măsură în care ar fi făcut-o prezenţa generalului. Prezenţa lui Khanum Taheri în calitate de „dădacă“ ne făcea întâlnirile, dacă nu impermeabile la bârfă, cel puţin nu îndeajuns de interesante, cu toate că atitudinea la limita slugărniciei pe care o avea faţă de mine o stânjenea vizibil pe Soraya.

Într-o zi, Soraya şi cu mine eram singuri şi stăteam de vorbă. Îmi povestea despre şcoală, că urmează şi ea cursuri de formare profesională la Colegiul „Ohlone Junior“ din Fremont.

— În ce vrei să te specializezi?

— Vreau să fiu profesoară, a zis ea.

— Zău? De ce?

— Asta mi-am dorit dintotdeauna. Când locuiam în Virginia, mi-am luat certificatul ESL şi acum predau o seară pe săptămână la biblioteca publică. Şi mama a fost profesoară, preda farsi şi istorie la Liceul de fete „Zarghoona“ din Kabul.

Un bărbat cu ditamai burdihanul şi pălărie de vânător a oferit trei dolari pe un set de sfeşnice în valoare de cinci dolari şi Soraya i le-a dat. Apoi a aruncat monedele într-o cutie mică de bomboane de la picioarele ei. M-a privit cu sfială: Vreau să-ţi spun o poveste – a zis –, dar mă simt cam stânjenită.

— Spune-mi-o!

— Nu e aşa de interesantă!

— Te rog, spune-mi-o!

Ea a râs.

— Ei bine, când eram în clasa a patra la Kabul, tatăl meu a angajat o femeie pe nume Ziba să ajute la treburile casei. Ziba avea o soră în Iran, la Mashad şi, fiindcă era analfabetă, mă ruga din când în când să-i scriu câte o

scrisoare pentru sora ei. Iar când sora ei îi trimitea răspuns, i-l citeam eu Zibei. Într-o zi, am întrebat-o dacă nu vrea să înveţe să scrie şi să citească. Mi-a zâmbit larg, cu ochii strălucitori şi mi-a spus că i-ar plăcea tare mult. Aşa că ne aşezam la masa din bucătărie, după ce îmi terminam lecţiile, şi o învăţam Alef-beh. Îmi amintesc că uneori, în timp ce îmi făceam temele, o priveam cum învârte bucăţile de carne puse în oala de pe foc, apoi se aşează la masă, cu creionul în mână, ca să-şi facă tema pe care i-o dădusem de cu seară. Ei bine, după un an, Ziba ştia să citească cărţi pentru copii. Stăteam în curte şi îmi citea povestea Darei şi a Sarei – încet, dar corect. Începuse să îmi spună „Moalem Soraya“, profesoara Soraya.

Râse din nou.

— Ştiu că sună stupid, dar când Ziba a scris prima ei scrisoare, am ştiut că nu vreau să fiu altceva decât profesoară. Eram atât de mândră de ea şi simţeam că am făcut ceva folositor, înţelegi?

— Da, am minţit. Mă gândeam la felul în care îmi folosisem ştiinţa de carte ca să îl ridiculizez pe Hassan. Cum îl tachinam în legătură cu cuvintele grele, pe care nu le înţelegea.

— Tata ar vrea să urmez Dreptul, mama face aluzii la Facultatea de Medicină, dar eu o să fiu profesoară. Nu se plăteşte prea bine, dar asta vreau!

— Şi mama a fost profesoară! am zis.

— Ştiu, a zis. Mi-a spus mama. S-a înroşit; şi-a dat seama că din ceea ce spusese pe nerăsuflate o să mă prind că avuseseră loc „conversaţii despre Amir“. Am făcut un efort uriaş ca să nu zâmbesc.

— Ţi-am adus ceva. Am pescuit sulul de file capsate din buzunarul de la spate. După cum ţi-am promis, am zis şi i-am înmânat una din povestirile mele.

— Ah, ţi-ai adus aminte! a zis, radiind de plăcere. Mulţumesc! Abia am avut timp să mai observ că mi se adresase cu „tu“, nu cu formalul *shoma*, când zâmbetul i-a dispărut brusc. Culoarea i s-a scurs din obraji şi ochii i s-au oprit pe ceva din spatele meu. M-am întors şi am dat nas în nas cu generalul Taheri.

— Amir jan, scriitorul nostru aspirant, ce plăcere! a zis el. Zâmbea subţire.

— *Salaam*, sahib general, am îngăimat cu greu printre buzele strânse.

A trecut pe lângă mine, îndreptându-se spre gheretă.

— Ce zi frumoasă, nu-i aşa? a zis, cu degetul mare înfipt în buzunarul de la vestă, iar cu mâna cealaltă întinsă spre Soraya. Ea i-a dat paginile.

— Au zis că o să plouă săptămâna asta, dar pare greu de crezut, nu-i aşa?

Luă paginile rulate şi le aruncă la coşul de gunoi. Se întoarse apoi

spre mine şi zise, punându-mi cu blândeţe mâna pe umăr:

— Să facem câţiva paşi împreună! Ştii, *bachem*, am devenit chiar mândru de tine. Eşti un băiat cumsecade, chiar cred asta, dar… – oftă şi făcu un semn vag cu mâna – uneori chiar şi băieţilor cumsecade trebuie să le aduci aminte de unele lucruri. Deci, e de datoria mea să îţi reamintesc că în acest târg de vechituri te afli printre ai tăi. Se opri; ochii lui lipsiţi de expresie mă sfredeliră un moment, apoi continuă: Vezi tu, aici *oricine* este un povestitor înnăscut. Zâmbi, dezvăluind două şiruri de dinţi intacţi: Te rog să-i transmiţi salutări tatălui tău, Amir jan.

Şi-a lăsat mâna în jos şi a zâmbit din nou.

— CARE-I PROBLEMA? a întrebat Baba. Încasa bani de la o femeie în vârstă pentru un căluţ pe tălpici de lemn.

— Totul e bine, am zis eu. M-am aşezat pe un televizor vechi. Apoi mi-am descărcat sufletul.

— Of, Amir, a oftat el.

Lucrurile au luat o altă întorsătură; n-am mai apucat să meditez prea mult la ce mi se întâmplase fiindcă în cursul săptămânii Baba a răcit.

Răceala lui a început cu tuse şi strănuturi. Pe urmă a scăpat de guturai, dar tusea a persistat. Tuşea şi scuipa în batistă, apoi punea batista făcută ghemotoc în buzunar. Mă ţineam de capul lui să meargă la doctor, dar nici nu mă băga în seamă. Ura doctorii şi spitalele. Din câte ştiam eu, singura dată când Baba fusese la un doctor a fost când s-a îmbolnăvit de malarie în India.

Apoi, după vreo două săptămâni, l-am surprins în baie, tuşind cu flegmă cu mici pete de sânge.

— De când se întâmplă asta? l-am întrebat.

— Ce avem la cină?

— Te duc la doctor.

Chiar dacă Baba era şef de tură la benzinărie, proprietarul nu-i oferise asigurare de sănătate şi el, necugetat, nu insistase. Aşa că l-am dus la spitalul municipal din San Jose. Doctorul gălbejit şi cu ochii umflaţi care ne-a primit s-a prezentat ca rezident în anul doi.

— Arată mai tânăr ca tine şi mai bolnav ca mine, a mormăit Baba.

Rezidentul ne-a trimis la o radiografie toracică. Apoi, când asistenta ne-a chemat iar înăuntru, doctorul completa un formular.

— Duceţi asta la registratură, a spus, mâzgălind de zor.

— Ce este? l-am întrebat.

— Un bilet de trimitere.

Mâzgăleşte. *Mâzgăleşte*.

— Pentru ce?

— Pneumologie.

— Ce-i asta?

M-a privit scurt, şi-a ridicat ochelarii, potrivindu-şi-i mai bine pe nas. A început iar să mâzgălească.

— Are o pată pe plămânul drept. Vreau să-l vadă doctorul de la clinică.

— O pată? am zis, iar încăperea mi s-a părut deodată prea mică.

— Cancer? a întrebat Baba, pe un ton nepăsător.

— Posibil. Oricum, e suspect, a mormăit doctorul.

— Şi nu ne puteţi spune mai multe? l-am întrebat.

— Nu prea. Am nevoie mai întâi de o tomografie computerizată, apoi trebuie să-l vadă un specialist. Mi-a întins biletul. Ziceaţi că tatăl dumneavoastră fumează, nu?

— Da.

A dat din cap. S-a uitat de la mine la Baba şi înapoi.

— O să primiţi rezultatele prin telefon, în două săptămâni.

Aş fi vrut să-l întreb cum o să trăiesc având cuvântul acela, „suspect“, în minte timp de două săptămâni nesfârşite. Cum o să mănânc, să muncesc, să învăţ? Cum putea să mă trimită acasă cu acel cuvânt?

Am luat fişa şi am predat-o la registratură. În noaptea aceea am aşteptat până a adormit Baba şi, folosind o pătură pe post de covoraş de rugăciune, m-am rugat, atingând cu fruntea pământul, recitând versuri pe jumătate uitate din *Coran* – versuri pe care mullahul din Kabul ne obligase să le învăţăm; m-am rugat unui Dumnezeu despre care nu eram sigur că există, să se milostivească de noi. Acum îl invidiam pe mullah, îi invidiam siguranţa şi credinţa.

Au trecut două săptămâni şi nu a sunat nimeni. Iar când am sunat eu, mi-au zis că au pierdut biletul de trimitere. Sunt sigur că l-am predat la ghişeu? Au spus că or să sune ei peste alte trei săptămâni. Am răscolit cerul şi pământul, dar am reuşit să obţin radiografia într-o săptămână, nu în trei, şi a mai durat încă două până să ajungem la specialist.

Vizita la pneumolog – doctorul Schneider – a decurs bine, până când Baba l-a întrebat de unde este de fel. Doctorul Schneider a răspuns „Rusia“. Baba s-a enervat.

— Scuzaţi-ne, domnule doctor, am zis, trăgându-l pe Baba deoparte. – Doctorul Schneider a zâmbit şi a rămas cu spatele la noi, ţinând stetoscopul în mână. – Baba, în sala de aşteptare am citit biografia doctorului Schneider. E născut în Michigan. *Michigan!* E american – mai american decât vom fi noi doi vreodată.

— Nu-mi pasă unde e născut, e tot un *roussi* – a zis Baba, strâmbându-se de parcă rostise un cuvânt murdar. Părinţii lui erau *roussi*, bunicii lui erau *roussi*. Jur pe faţa mamei tale că îi rup mâna dacă mă atinge.

— Părinţii doctorului Schneider au fugit din *Shorawi*, nu înţelegi? Au evadat!

Dar Baba nu voia să audă de nimic. Uneori, mă gândeam că singurul lucru pe care-l mai iubea la fel de mult ca pe fosta lui soţie era Afganistanul, fosta lui ţară. Aproape că îmi venea să urlu de supărare, dar am oftat şi m-am întors spre doctorul Schneider:

— Îmi pare rău, domnule doctor. Nu o să meargă!

Următorul pneumolog, doctorul Armani, era iranian şi Baba l-a acceptat imediat. Dr. Armani avea vorba dulce, mustaţa răsucită şi o claie de păr grizonat. Ne-a spus că a văzut rezultatele tomografiei computerizate, dar că trebuie să îl supună pe Baba unei proceduri numite bronhoscopie, prin care să preleveze din masa pulmonară o probă pe care să o trimită la anatomopatolog. L-a programat pentru săptămâna care urma. I-am mulţumit şi l-am scos pe Baba din cabinet, gândindu-mă că acum am de trăit o săptămână întreagă cu acest nou cuvânt, „probă“, care suna parcă şi mai înspăimântător decât „suspect“. Mi-aş fi dorit ca Soraya să fie acolo, cu mine.

S-a dovedit că, asemenea Satanei, şi cancerul are mai multe nume. Al lui Baba se chema „carcinom celular“. Avansat. Inoperabil. Baba l-a întrebat pe dr. Armani care este diagnosticul. Dr. Armani şi-a muşcat buza şi a spus „prost“.

— Există, bineînţeles, şi varianta chimioterapiei, a zis. Dar este doar paliativă.

— Asta ce înseamnă? a întrebat Baba.

Dr. Armani a oftat:

— Înseamnă că nu ar schimba mare lucru în privinţa rezultatului, doar ar prelungi durata de viaţă.

— Iată un răspuns clar, dr. Armani. Vă mulţumesc pentru el, a zis atunci Baba. Dar nu vreau chimioterapie. Avea aceeaşi expresie hotărâtă pe faţă ca în ziua în care pusese bonurile de masă pe biroul doamnei Dobbin.

— Dar, Baba…!

— Să nu mă mai contrazici în public, Amir. Niciodată. Cine te crezi?

O VREME, nici măcar cancerul nu l-a putut ţine pe Baba departe de talcioc. Sâmbăta ne făceam drumurile prin toată regiunea „după marfă“, Baba la volan şi eu pe post de copilot, iar duminica puneam marfa la vânzare. Lămpi de alamă. Mănuşi de baseball. Jachete de schi cu fermoarul stricat. Baba se saluta cu vechi cunoştinţe din fosta noastră patrie, iar eu mă târguiam cu clienţii

pentru un dolar sau doi. De parcă mai conta. De parcă ziua în care aveam să fiu orfan nu se apropia tot mai mult cu fiecare închidere a talciocului.

Uneori, generalul Taheri şi soţia lui treceau şi pe la noi. Generalul, diplomat, îmi zâmbea şi îmi strângea mâna între ale lui. Dar observasem un nou gen de reticenţă în purtarea lui Khanum Taheri, o reticenţă tulburată doar de mici zâmbete secrete, aruncate pe furiş, când generalul se uita în altă parte.

Îmi amintesc de vremea aceea ca de o perioadă a mai multor premiere: prima dată când l-am auzit pe tata gemând în baie. Prima dată când am văzut sânge pe perna lui. În cei trei ani de când conducea benzinăria, Baba nu sunase niciodată să se învoiască. O altă premieră.

Până la sărbătoarea de Halloween din acel an, Baba ajunsese să fie atât de obosit sâmbăta pe la prânz, încât rămânea la volan cât mă duceam eu să mă târguiesc pentru toate ciurucurile alea. De Ziua Recunoştinţei, obosea înainte de prânz. Când au început să apară sănii pe peluzele din faţa caselor şi zăpadă artificială pe pinii Douglas, Baba rămânea acasă, iar eu umblam cu dubiţa Volkswagen de colo-colo prin peninsulă.

Uneori, la talcioc, cunoştinţele din Afganistan mai făceau câte o remarcă despre cât de mult a slăbit Baba. La început, era sub formă de compliment, ba chiar întrebau care e dieta lui secretă. Dar întrebările şi complimentele au încetat, în timp ce scăderea în greutate, nu. Şi kilogramele au continuat să se topească văzând cu ochii. Obrajii i s-au scofâlcit. Şi tâmplele i s-au scobit. Ochii i s-au dus în fundul capului.

Apoi, într-o duminică rece, imediat după Anul Nou, Baba îi vindea un abajur de veioză unui filipinez, în timp ce eu scotoceam în maşină, căutând o pătură cu care să îi acopăr picioarele.

— Hei, omule, tipul ăsta are nevoie de ajutor! am auzit vocea alarmată a filipinezului. M-am întors şi l-am văzut pe Baba la pământ. Braţele şi picioarele îi erau contorsionate.

— *Komak!* am strigat. Ajutor! Am fugit spre Baba. Avea spume la gură, pe toată barba. Ochii daţi peste cap nu lăsau la vedere decât albul bulbucat.

Oamenii dădeau năvală spre noi. Am auzit pe cineva zicând că e o criză de epilepsie. Altcineva urla: „Sunaţi la salvare, sunaţi la 911!“ Am auzit paşi care alergau. Cerul s-a întunecat din cauza mulţimii de gură-cască adunată în jurul nostru.

Spuma de la gura lui Baba a devenit roşie. Îşi muşca limba. Am îngenuncheat lângă el şi l-am apucat de braţ. I-am spus: „Sunt aici, Baba! Sunt aici, o să fie bine.“ De parcă aş fi putut să-i uşurez convulsiile. Le-am zis să-l lase pe Baba în pace. Am simţit ceva umed sub genunchi. Am văzut că vezica lui Baba se golise. Şşş, Baba jan, sunt aici. Fiul tău e lângă tine.

DOCTORUL, CU BARBA ALBĂ şi chel ca-n palmă, m-a scos din încăpere.

— Vreau să ne uităm împreună pe tomografia tatălui tău! a zis el. A pus filmele sus, pe nişte ecrane luminate şi mi-a arătat, cu vârful ascuţit al creionului, pozele cancerului lui Baba, aşa cum un poliţist arată familiei victimei găurile lăsate de glonţ. Creierul lui Baba arăta ca secţiunea transversală a unei alune mari, străbătută de nişte chestii cenuşii, de forma unor mingi de tenis.

— După cum puteţi vedea, cancerul s-a metastazat, a zis el. Va trebui să ia steroizi ca să reducă inflamaţia creierului şi medicaţie antiepileptică. Recomand şi radioterapie paliativă. Ştiţi ce înseamnă asta?

Am zis că ştiu. Puteam deja să vorbesc despre cancer cu o anumită fluenţă.

— Bine, atunci, a mai zis. Şi-a verificat pagerul. Trebuie să plec, dar mă puteţi apela pe pager dacă mai aveţi întrebări.

— Mulţumesc.

Am petrecut noaptea pe un scaun, lângă patul lui Baba.

ÎN DIMINEAŢA URMĂTOARE, sala de aşteptare de jos era plină de afgani. Măcelarul din Newark. Un inginer care lucrase cu Baba la construirea orfelinatului. Intrau pe rând şi îl salutau pe Baba, cu voce joasă. Îi urau însănătoşire grabnică. Baba era treaz; ameţit şi epuizat, dar treaz.

Spre prânz au sosit generalul Taheri cu soţia. Soraya a apărut şi ea numaidecât. Ne-am uitat unul la celălalt şi apoi ne-am ferit privirea în acelaşi timp.

— Ce mai faci, prietene? a zis generalul Taheri, luându-i mâna lui Baba.

Baba i-a făcut semn spre perfuzia care îi atârna de braţ. A zâmbit palid. Generalul i-a răspuns cu un alt zâmbet.

— Nu trebuia să vă deranjaţi cu toţii, a croncănit Baba.

— Nu-i nici un deranj, i-a răspuns Khanum Taheri.

— Nu, nici un fel de deranj. Nu aveţi nevoie de nimic? a adăugat generalul Taheri. Chiar nimic? Spuneţi-mi ca unui frate!

Mi-am amintit ce-mi spusese Baba odată despre paştuni: *Putem fi căpoşi şi ştiu că suntem mult prea mândri, dar, la nevoie, crede-mă, pe nimeni nu ţi-ai dori să ai în preajmă mai mult decât pe un paştun.*

Baba şi-a scuturat capul pe pernă.

— Venirea dumneavoastră aici mi-a adus lumină în ochi.

Generalul a zâmbit şi i-a strâns mâna lui Baba.

— Ce mai faci, Amir jan? Ai nevoie de ceva?

Felul în care mă privea, bunătatea din ochii lui…

— Nu, mulţumesc, sahib general! Sunt…

Am simţit un nod în gât şi ochii mi s-au umplut de lacrimi. Am fugit din salon.

Am plâns pe hol, lângă ecranul pe care, noaptea trecută, văzusem chipul ucigaşului.

Uşa de la salonul lui Baba s-a deschis şi a ieşit Soraya. A venit lângă mine. Purta un tricou cenuşiu şi blugi. Avea părul lăsat pe spate. Aş fi vrut să găsesc alinarea în braţele ei.

— Îmi pare atât de rău, Amir! mi-a zis. Cu toţii ne-am dat seama că ceva nu e în ordine, dar nu am ştiut că e vorba de asta.

Mi-am şters ochii cu mâneca.

— N-a vrut să se afle!

— Ai nevoie de ceva?

— Nu, şi am încercat să zâmbesc. Şi-a pus mâna peste a mea. Prima noastră atingere.

I-am luat-o. Am dus-o la faţă. La ochi. I-am dat drumul.

— Mai bine te duci înăuntru, altfel tatăl tău o să-mi ceară socoteală.

A zâmbit şi a dat din cap.

— Ar trebui.

S-a întors să plece.

— Soraya?

— Da?

— Îmi pare bine că ai venit. Înseamnă… enorm pentru mine.

L-AU EXTERNAT PE BABA două zile mai târziu. Au chemat un specialist numit oncolog radioterapeut, care să stea de vorbă cu el şi să-l convingă să facă radioterapie. Baba a refuzat. Au încercat să mă convingă pe mine să-l lămuresc. Dar îi văzusem privirea. Le-am mulţumit, am semnat formularele şi l-am dus pe Baba acasă cu Fordul meu Torino.

În noaptea aceea, Baba stătea întins pe canapea, învelit cu o pătură de lână. I-am adus ceai fierbinte şi migdale prăjite. Mi-am pus braţele în jurul lui şi l-am ridicat, mult prea uşor. Oasele umerilor păreau nişte aripi de pasăre în mâinile mele. I-am tras pătura până sub subsuori, peste coastele pe care se întindea pielea subţire şi gălbejită.

— Ce pot să mai fac pentru tine, Baba?

— Nimic, *bachem*. Mulţumesc.

M-am aşezat lângă el.

— Atunci, mă întrebam dacă ai putea să faci ceva pentru mine. Dacă nu eşti prea obosit.

— Ce?

— Vreau să mergi în *khastegari*. Vreau să-i ceri generalului Taheri mâna fiicei lui.

Buzele uscate ale lui Baba s-au destins într-un zâmbet. Un punct verde pe o frunză uscată.

— Eşti sigur?

— Niciodată n-am fost mai sigur de ceva în viaţa mea.

— Te-ai gândit bine?

— *Balay*, Baba.

— Atunci dă-mi telefonul. Şi carneţelul meu negru.

Am clipit.

— Acum?

— Păi, când?

— Bine, atunci.

I-am dat telefonul şi carneţelul negru în care Baba îşi nota numerele de telefon ale prietenilor lui afgani. I-a căutat pe Taheri. A format numărul. Şi-a dus receptorul la ureche. Îmi simţeam inima cum o ia la trap.

— Jamila jan? *Salaam alaykum*, a zis. S-a prezentat, apoi a făcut o pauză. Mult mai bine, mulţumesc. A fost atât de frumos din partea ta să vii. A dat din cap. O să ţin minte, mulţumesc. Sahib general este acasă? Pauză. Mulţumesc.

S-a uitat la mine cu o licărire în ochi. Nu ştiu de ce, dar îmi venea să râd. Sau să chiui. Mi-am dus mâna făcută pumn la gură şi am muşcat. Baba a râs uşor, pe nas.

— Sahib general, *Salaam alaykum*… Da, mult mai bine… *Balay*... Sunteţi amabil. Sahib general, v-am sunat ca să vă-ntreb dacă n-aş putea să vă fac o vizită mâine dimineaţă, dumneavoastră şi lui Khanum Taheri. E o chestiune de onoare… Da… Unsprezece e cum nu se poate mai bine. Pe mâine. *Khoda hafez*.

A pus receptorul în furcă. Ne-am uitat unul la altul. Eu am început să chicotesc. Baba la fel.

BABA S-A PIEPTĂNAT şi şi-a dat cu apă prin păr. L-am ajutat să îmbrace o cămaşă albă curată şi i-am făcut nod la cravată, fără să îmi scape cei doi centimetri de spaţiu gol dintre nasturele de la guler şi gâtul lui Baba. M-am gândit la toate spaţiile goale pe care o să le lase Baba în urma lui după ce se va duce, apoi am încercat să mă gândesc la altceva. Nu se dusese. Nu încă. Iar asta era o zi pentru gânduri de bine. Sacoul de la costumul maro, cel pe care îl purtase la ceremonia mea de absolvire, atârna pe el ca pe un umeraş; Baba se topise prea mult ca să-l mai umple cum trebuie. A trebuit să-i suflec mânecile. M-am aplecat şi i-am legat şireturile.

Familia Taheri locuia într-o casă cu etaj dintr-o zonă rezidenţială din Fremont, cunoscută pentru numărul mare de locuitori de origine afgană. Casa avea bovindouri, acoperişul înclinat şi o verandă împrejmuită pe care am văzut ghivece cu muşcate. Pe alee se găsea parcată dubiţa gri a generalului.

L-am ajutat pe Baba să iasă din Ford şi m-am strecurat din nou în spatele volanului. S-a aplecat prin fereastra dinspre scaunul pasagerului:

— Să stai acasă, te sun eu într-o oră.

— Bine, Baba, i-am zis. Să ai noroc.

A zâmbit.

Am demarat. În oglinda retrovizoare, l-am văzut pe Baba care şontâcăia pe aleea din faţa casei Taherilor ca să ducă la îndeplinire o ultimă îndatorire părintească.

AM STRĂBĂTUT LIVINGUL apartamentului nostru în sus şi în jos, în aşteptarea telefonului de la Baba. Cincisprezece paşi în lungime. Zece şi jumătate în lăţime. Şi dacă generalul o să zică nu? Dacă nu-i place de mine? Mă tot duceam în bucătărie, să mă uit la ceasul de la cuptor.

Telefonul a sunat chiar înainte de prânz. Era Baba.

— Deci?

— Generalul a acceptat.

Am răsuflat uşurat. M-am aşezat. Îmi tremurau mâinile.

— A acceptat?

— Da, dar Soraya jan e sus, în camera ei. Înainte de toate, ar vrea să vorbească cu tine.

— Bine.

Baba a mai zis ceva cuiva, apoi s-a auzit un dublu clic în timp ce punea receptorul în furcă.

— Amir? Era vocea Sorayei.

— *Salaam.*

— Tata a zis da.

— Ştiu, i-am răspuns. Am trecut receptorul în cealaltă mână. Zâmbeam. Sunt atât de fericit că nici nu ştiu ce să zic.

— Şi eu sunt fericită, Amir. Eu… nu pot să cred că se-ntâmplă cu-adevărat.

Am râs.

— Ştiu.

— Ascultă, a zis, vreau să-ţi spun ceva. Ceva ce trebuie să ştii înainte să…

— Nu-mi pasă, orice-ar fi.

— Ba trebuie să ştii. Nu vreau să pornim cu secrete. Şi aş prefera să

auzi de la mine, nu de la alţii.

— Dacă asta o să te facă să te simţi mai bine, spune-mi. Dar n-o să se schimbe nimic.

La celălalt capăt al firului a urmat o pauză lungă.

— Pe vremea când locuiam în Virginia, am fugit cu un afgan. Aveam optsprezece ani atunci… eram rebelă… proastă, iar el… era cu drogurile. Am trăit cu el aproape o lună. Afganii din Virginia nu mai vorbeau de altceva. În cele din urmă, Padar ne-a dat de urmă. Ne-am trezit cu el la uşă şi… m-a obligat să mă-ntorc acasă. M-am purtat ca o isterică. Strigam. Urlam. I-am strigat că-l urăsc… În fine, m-am întors acasă şi… – Plângea. – Scuză-mă. Am auzit-o cum pune receptorul jos. Şi-a suflat nasul. Îmi pare rău, a zis, cu vocea răguşită. Când am ajuns acasă am văzut că mama suferise un atac cerebral, partea dreaptă a feţei era paralizată şi… m-am simţit atât de vinovată. Nu merita. La scurt timp, Padar a hotărât să ne mutăm în California.

A urmat o perioadă de tăcere.

— Şi cum te înţelegi acum cu tatăl tău? am întrebat.

— Mereu am avut neînţelegeri, şi acum mai avem, dar îi sunt recunoscătoare că a venit după mine. Sunt convinsă că m-a salvat. A făcut o pauză. Deci, te deranjează ce ţi-am spus?

— Un pic, am spus. În privinţa asta mă simţeam dator să fiu sincer. Nu puteam să o mint şi să-i spun că *iftikhar*, mândria, nu mi-a fost deloc rănită la aflarea veştii că ea a fost cu un bărbat, în timp ce eu nu dusesem încă nici o femeie în pat. M-a deranjat un pic, dar cugetasem destul la chestiunea asta în săptămânile dinaintea celei în care l-am rugat pe Baba să se ducă în *khastegari*. Iar într-un final, întrebarea care nu-mi dădea pace era aceasta: Cum puteam eu, dintre toţi oamenii, să pedepsesc pe cineva, pe oricine, pentru trecutul lor?

— Te deranjează până-ntr-acolo încât să te răzgândeşti?

— Nu, Soraya. Nici pe departe, am zis. Nimic din ce-ai zis nu schimbă situaţia. Vreau să ne căsătorim.

A bufnit-o plânsul.

Am invidiat-o. Secretul ei nu mai era secret. Rezolvat. Am deschis gura şi am fost gata-gata să-i spun cum l-am trădat pe Hassan, cum am minţit şi cum am distrus relaţia de patruzeci de ani dintre Baba şi Ali. Dar nu am făcut-o. Bănuiam că erau multe aspectele în care Soraya Taheri era o persoană mai bună decât mine. Curajul era doar unul dintre ele.

XIII.

Când am ajuns a doua zi la casa Taherilor, pentru *lafz* – ceremonia de logodnă – a trebuit să parchez Fordul în stradă. Aleea care ducea spre casă era plină de maşini parcate bară la bară. Purtam un costum bleumarin pe care îl cumpărasem cu o zi înainte, după ce îl adusesem pe Baba de la *khastegari*. Mi-am îndreptat cravata în oglinda retrovizoare.

— Eşti *khoshteep*, mi-a zis Baba. Chipeş.

— Mulţumesc, Baba! Te simţi bine? Ai putere să faci faţă?

— Să fac faţă? E cea mai fericită zi din viaţa mea, Amir! mi-a zis, cu un zâmbet obosit.

PRIN UŞĂ RĂZBĂTEAU râsete, glasuri şi muzică afgană în surdină – părea un *ghazal* clasic de Ustad Sarahang. Am sunat la uşă. Un chip s-a ivit printre perdelele geamului de la hol, apoi a dispărut.

— Au sosit, s-a auzit vocea unei femei. Vorbăria a încetat. Cineva a oprit muzica.

Khanum Taheri a deschis uşa.

— *Salaam alaykum*, ne-a salutat, radioasă. Îşi făcuse părul permanent şi purta o rochie neagră, elegantă, lungă până la glezne. Când am păşit în hol i s-au umezit ochii: De-abia ai venit în casa noastră şi eu încep să plâng, Amir jan! a zis. I-am sărutat mâna, aşa cum mă instruise Baba cu o seară în urmă.

Ne-a condus printr-un hol puternic luminat spre living. Pe pereţii lambrisaţi am văzut pozele celor care urmau să devină noua mea familie: o Khanum Taheri mult mai tânără şi cu părul înfoiat, alături de general, cu cascada Niagara în fundal; Khanum Taheri într-o rochie dintr-o bucată şi generalul cu un sacou cu revere înguste şi strâns pe talie, cu cravată îngustă şi un păr bogat şi negru; Soraya pe cale să urce într-un *montagne russe*, zâmbind şi făcând cu mâna, cu aparatul dentar strălucind în soare. O poză a generalului, strălucitor în uniforma de gală, dând mâna cu regele Hussein al Iordaniei. Un portret al lui Zahir Shah.

Livingul era ticsit cu vreo douăzeci şi ceva de invitaţi, aşezaţi pe

scaune înşiruite pe lângă pereţi. Când a intrat Baba, toată lumea s-a ridicat. Am făcut înconjurul încăperii, Baba înaintea mea, încetişor, eu în urmă, strângând mâini şi salutând oaspeţii. Generalul – în acelaşi costum gri – şi Baba s-au îmbrăţişat, bătându-se uşurel cu palma pe spate. Şi-au spus saluturile – *Salaam* – cu voci pline de respect şi pe un ton scăzut.

Generalul m-a ţinut o clipă de mâini şi a zâmbit atotştiutor, ca şi când mi-ar fi spus: „Vezi, *bachem*, ăsta e modul corect – afgan – de a face lucrurile astea.“ Ne-am sărutat de trei ori pe obraz.

Ne-am aşezat apoi în încăperea înţesată de lume, eu şi Baba, unul lângă altul, iar în celălalt capăt, generalul şi soţia lui. Respiraţia lui Baba era mai grea acum şi îşi tot ştergea transpiraţia de pe frunte şi de pe chelie cu batista. M-a văzut că mă uit la el şi a reuşit să îmi adreseze un zâmbet chinuit.

— Sunt bine, a mormăit.

Fidelă tradiţiei, Soraya nu se găsea de faţă.

După câteva momente de conversaţie politicoasă, generalul şi-a dres vocea. În încăpere s-a făcut brusc tăcere şi toată lumea şi-a lăsat privirea în jos, spre mâini, în semn de respect. Generalul a dat din cap către Baba.

Baba şi-a dres şi el vocea. A început să vorbească, dar nu reuşea să termine propoziţiile fără să se oprească să tragă aer în piept:

— Sahib general, Khanum Jamila jan,… cu mare umilinţă, eu şi fiul meu… am venit azi la dumneavoastră. Sunteţi… nişte oameni onorabili… dintr-o familie bună şi de stirpe nobilă. Eu vin doar cu *ihtiram* şi cu cel mai mare respect pentru dumneavoastră, numele familiei dumneavoastră şi… pentru memoria strămoşilor dumneavoastră.

S-a oprit o clipă, şi-a tras sufletul, şi-a şters transpiraţia de pe frunte:

— Amir jan este unicul meu fiu… singurul meu odor şi mi-a fost un fiu bun. Sper să se dovedească… demn de bunătatea dumneavoastră. Vă rog să ne onoraţi pe Amir jan şi pe mine… şi să-l acceptaţi pe fiul meu în familia dumneavoastră.

Generalul a încuviinţat politicos din cap.

— Suntem onoraţi să urăm bun-venit în familia noastră fiului unui om ca dumneavoastră! a zis el. Aveţi o reputaţie fără pată. Am fost umilul dumneavoastră admirator în Kabul şi am rămas astfel până azi. Ne simţim onoraţi de faptul că familiile noastre se unesc. Amir jan, ţie îţi urez bun-venit în casa mea, unde vii ca fiu, ca soţ al fiicei mele, care este *noor* a ochilor mei. Durerea ta va fi durerea noastră, fericirea ta va fi fericirea noastră. Sper că vei ajunge să ne priveşti, pe Khala Jamila şi pe mine, ca pe nişte părinţi şi mă rog pentru fericirea ta şi a frumoasei noastre Soraya jan. Vă dăm amândurora binecuvântarea noastră.

Toată lumea a început să aplaude şi la acest semn capetele s-au întors

spre hol. Momentul aşteptat de mine.

Soraya a apărut în capătul coridorului. Era îmbrăcată într-o superbă rochie tradiţională afgană de culoarea vinului, cu mâneci lungi şi ornamente de aur.

Mâna lui Baba a strâns-o pe a mea. Khanum Taheri a izbucnit din nou în lacrimi. Încet, Soraya a venit spre noi, urmată de un şir de tinere din familia ei.

A sărutat mâna tatei. S-a aşezat în cele din urmă lângă mine, cu ochii plecaţi.

Aplauzele au crescut în intensitate.

CONFORM TRADIŢIEI, familia Sorayei trebuia să organizeze petrecerea de logodnă – *Shirini-khori* sau „Ceremonia mâncatului de dulciuri“. Apoi ar fi urmat perioada de logodnă, care trebuia să ţină câteva luni, şi nunta, care ar fi fost plătită de Baba.

Cu toţii am căzut de acord să scurtăm *Shirini-khori*. Toată lumea ştia de ce, cu toate că nimeni nu o spunea cu voce tare: Baba nu mai avea mult de trăit.

În timpul pregătirilor de nuntă Soraya şi cu mine nu am ieşit niciodată singuri – de vreme ce nu eram încă căsătoriţi, nici măcar trecuţi prin *Shirini-khori*, nu s-ar fi cuvenit. Aşa că a trebuit să mă mulţumesc cu invitaţiile la cină ale familiei Taheri, la care mergeam cu Baba. Mă aşezam de partea cealaltă a mesei, privind-o pe Soraya, imaginându-mi cum ar fi să-i simt capul pe piept, să-mi umplu nările cu parfumul părului ei, s-o sărut, să fac dragoste cu ea.

Baba a cheltuit vreo 35.000 dolari, aproape toate economiile lui de o viaţă, pentru *awroussi* – ceremonia de nuntă. A închiriat un restaurant afgan în Fremont, cu o sală mare de ceremonii – proprietarul îl cunoştea de la Kabul şi i-a făcut o reducere serioasă. Baba a plătit *chilas* – perechea noastră de verighete de căsătorie şi inelul cu diamant ales de mine. Mi-a cumpărat fracul şi costumul tradiţional, de culoare verde, pentru *nika* – ceremonia legămintelor.

Dintre toate pregătirile frenetice pentru nuntă – majoritatea preluate, din fericire, de Khanum Taheri şi prietenele ei – îmi amintesc doar câteva momente.

Îmi amintesc de *nika* noastră. Eram aşezaţi în jurul mesei, eu şi Soraya îmbrăcaţi în verde – culoarea Islamului, dar şi a primăverii şi a unui nou început. Eu purtam costum, Soraya (singura femeie de la masă) – o rochie cu mâneci lungi şi văl. În jurul mesei se mai aflau Baba, generalul Taheri (de data asta în frac) şi câţiva dintre unchii Sorayei. Eu şi Soraya ne uitam în

pământ, în semn de respect solemn, aruncându-ne doar priviri furişe, cu coada ochiului. Mullahul le-a pus martorilor întrebările cuvenite şi a citit din *Coran*. Ne-am rostit legămintele. Am semnat certificatele. Unul dintre unchii Sorayei, venit din Virginia, Sharif jan, fratele lui Khanum Taheri, s-a ridicat şi şi-a dres glasul. Soraya îmi spusese că locuia în America de peste douăzeci de ani. Lucra pentru INS şi era căsătorit cu o americancă. Era şi poet. Un omuleţ cu faţă de pasăre şi păr cârlţos, care a citit un lung poem dedicat Sorayei, mâzgălit pe o hârtie cu antetul hotelului.

— *Wah, wah*, Sharif jan! a exclamat toată lumea când a terminat de citit.

Îmi amintesc cum m-am dus spre estradă, îmbrăcat de data asta în frac, mână în mână cu Soraya, o *pari* înveşmântată în alb, cu chipul ascuns sub văl. Baba şchiopăta lângă mine, generalul şi soţia lui păşeau alături de fiica lor. O procesiune de unchi, mătuşi şi veri ne urmau în timp ce ne croiam drum prin sală, trecând printre şiruri de oaspeţi care aplaudau şi prin lumina orbitoare a flash-urilor aparatelor de fotografiat. Unul dintre verii Sorayei, fiul lui Sharif jan, a ţinut *Coranul* deasupra capetelor noastre în timp ce înaintam cu greu prin mulţimea de oameni. Cântecul de nuntă – *ahesta boro* – a izbucnit din piepturile invitaţilor, acelaşi pe care îl cântase ofiţerul rus la punctul de trecere din Mahipar, în noaptea în care eu şi Baba am fugit din Kabul:

Transformă dimineaţa într-o cheie şi arunc-o în puţ
Alunecă încet, frumoasă lună, alunecă încet.
Fă soarele dimineţii să uite a se mai ridica spre răsărit,
Alunecă încet, frumoasă lună, alunecă încet.

Îmi amintesc că stăteam pe sofaua aşezată ca un tron, pe estradă, cu mâna Sorayei într-a mea, priviţi de peste trei sute de perechi de ochi. A urmat *Ayena Masshaf*, când ni s-a dat o oglindă şi au aruncat un văl deasupra capetelor noastre, ca să putem privi în intimitate chipul celuilalt reflectat în oglindă. Văzând faţa zâmbitoare a Sorayei în oglindă, în momentul acela de intimitate oferit de văl, i-am murmurat pentru prima oară că o iubesc. Pe obraji i-au înflorit bujori ca focul.

Îmi mai amintesc imaginea colorată a platourilor cu *chopan kabob*, *sholeh-goshti* şi orez cu portocale sălbatice. Îl văd pe Baba, aşezat între noi pe sofa, zâmbind. Văd imaginea unor bărbaţi transpiraţi din cap până-n picioare, dansând tradiţionalul *attan*, în cerc, legănându-se, rotindu-se repede, şi mai repede în ritmul frenetic al tamburinei, până ce, cu excepţia câtorva, au căzut jos de oboseală. Îmi amintesc că mi-aş fi dorit ca Rahim Khan să fie acolo.

Şi îmi mai amintesc că m-am întrebat dacă şi Hassan s-o fi căsătorit

sau nu. Şi dacă da, a cui faţă pictată în henna o fi văzut în oglinda de sub văl?

PE LA DOUĂ DIMINEAŢA, petrecerea s-a mutat de la restaurant în apartamentul lui Baba. Ceaiul a curs din nou şi muzica a răsunat până când vecinii au chemat poliţia. Apoi, cu o oră înainte de răsăritul soarelui, după ce toţi oaspeţii au plecat, Soraya si cu mine ne-am culcat pentru prima oară unul lângă altul. Toată viaţa mea fusesem înconjurat numai de bărbaţi. În noaptea aceea, am descoperit tandreţea unei femei.

SORAYA A FOST cea care a propus să se mute cu noi – cu Baba şi cu mine.

— M-am gândit că ai vrea să locuim separat, am zis.

— Cu Kaka jan aşa bolnav cum e? mi-a răspuns ea. Ochii ei mi-au spus că nu aşa trebuie începută o căsnicie. Am sărutat-o.

— Îţi mulţumesc!

Soraya s-a dedicat îngrijirii tatălui meu. Îi pregătea pâinea prăjită şi ceaiul de dimineaţă, îl ajuta să se dea jos din pat sau să meargă la culcare. Îi dădea analgezicele, îi spăla hainele şi îi citea în fiecare după-amiază ziarele – rubrica de politică externă. Îi gătea felurile lui favorite, *shorwa* de cartofi, deşi el de-abia putea să mănânce câteva linguri, şi îl scotea în fiecare zi la o plimbare scurtă în jurul blocului. Şi după ce Baba a căzut la pat, ea îl întorcea de pe o parte pe alta, din oră în oră, ca să nu facă escare.

Într-o zi, am venit acasă de la farmacie cu morfina lui Baba. Imediat ce am închis uşa, am zărit cu coada ochiului cum Soraya ascunde ceva sub pătura lui Baba.

— Hei, v-am văzut! Ce făceaţi voi doi acolo? am zis.

— Nimic, a răspuns Soraya, zâmbind.

— Mincinoaso!

Am ridicat pătura lui Baba.

— Ce-i asta? am zis, cu toate că, de îndată ce am ridicat caietul legat în piele, am ştiut ce este. Mi-am trecut degetele peste cusăturile aurite ale copertei. Mi-am amintit brusc de focurile de artificii din noaptea în care Rahim Khan îmi dăduse caietul, noaptea în care îmi sărbătorisem cei treisprezece ani, cu flăcări luminoase care explodau în verde, roşu şi galben pe cerul nopţii.

— Nu-mi vine să cred că poţi să scrii aşa! mi-a zis Soraya.

Baba şi-a ridicat cu greu capul de pe pernă:

— Eu am pus-o să ia caietul. Sper să nu te superi.

I-am dat caietul înapoi Sorayei şi am ieşit din încăpere. Baba nu suporta să mă vadă plângând.

LA O LUNĂ DUPĂ NUNTĂ, Taherii – Sharif cu soţia lui, Suzy, şi câteva

mătuşi ale Sorayei – au venit la noi la cină. Soraya a pregătit *sabzi challow*, orez alb cu spanac şi miel. După cină, am băut cu toţii ceai verde şi am jucat cărţi în grupuri de câte patru. Eu şi Soraya jucam cu Sharif şi cu Suzy pe măsuţa de cafea, chiar lângă canapeaua pe care stătea Baba întins, acoperit cu o pătură de lână. Baba mă privea cum glumesc cu Sharif, cum îmi împletesc degetele cu ale Sorayei sau îi dau o buclă pe după ureche. Parcă îl zăream zâmbind în sinea lui, la fel de larg ca însuşi cerul nopţii din Kabul, când tremurau plopii şi cântecul greierilor din grădină umplea întunericul nopţii.

Chiar înainte de miezul nopţii, Baba ne-a rugat să-l ajutăm să meargă la culcare. Soraya şi cu mine i-am pus braţele pe după umerii noştri, apoi l-am cuprins de spate şi l-am ridicat încet. Când l-am aşezat dincolo, pe pat, a rugat-o pe Soraya să îi stingă veioza de la căpătâi. Ne-a spus să ne aplecăm şi ne-a dat fiecăruia o sărutare.

— O să vin să îţi aduc morfina şi un pahar de apă, Kaka jan, a spus Soraya.

— Nu, nu în seara asta, a răspuns Baba. În seara asta nu mă doare nimic.

— OK, a zis ea. L-a învelit şi am închis uşa în urma noastră.

Baba nu s-a mai trezit niciodată.

TOATE LOCURILE DE PARCARE de lângă moscheea din Hayward erau ocupate. Pe spaţiul verde din spatele clădirii, automobile şi SUV-uri erau înghesuite pe mai multe rânduri. Oamenii trebuiau să caute la mai multe străzi distanţă ca să găsească un loc de parcare.

Zona destinată bărbaţilor, în moschee, era o încăpere de formă pătrată, acoperită cu carpete afgane şi presărată cu saltele subţiri aşezate în rânduri paralele. Bărbaţii îşi lăsau încălţămintea la intrare şi se aşezau pe saltele, cu picioarele încrucişate. Un mullah recita la microfon *surrah* din *Coran*. Eu m-am aşezat lângă uşă, poziţia tradiţională a membrilor familiei celui decedat. Generalul Taheri stătea chiar lângă mine.

Prin uşa deschisă, puteam vedea rândurile de maşini parcate, cu soarele bătându-le în parbriz. Din unele se dădeau jos bărbaţi în costume închise la culoare şi femei în rochii negre, cu capul acoperit de tradiţionalul *hijab*.

În timp ce în încăpere răsunau cuvintele *Coranului*, m-am gândit la vechea poveste cu Baba care se luptase cu ursul negru, în Baluchistan. Baba se luptase toată viaţa cu urşii. Îşi pierduse soţia de tânăr. Crescuse singur un fiu. Îşi părăsise patria mult iubită, în care se născuse – *watan* a lui. Avusese parte de sărăcie. Umilinţă. În cele din urmă, sosise un urs pe care nu l-a mai putut birui. Dar chiar şi în lupta asta, pierduse după regulile lui.

După fiecare rundă de rugăciuni, grupuri de oameni îndoliaţi făceau coadă la ieşire, salutându-mă şi prezentându-şi condoleanţele. Le strângeam îndatoritor mâinile. Pe mulţi dintre ei abia dacă îi cunoşteam. Le zâmbeam politicos, mulţumindu-le pentru cele spuse şi pentru gândurile pe care i le adresau lui Baba.

— … m-a ajutat să-mi construiesc o casă în Taimani…

— … să se odihnească în pace…

— … nu aveam la cine să apelez, iar el m-a ajutat şi mi-a împrumutat bani…

— … mi-a făcut rost de slujbă… de-abia mă cunoştea…

— … ca un frate mi-a fost…

Îi ascultam şi îmi dădeam seama cât de mult din ceea ce eram şi fiinţa mea întreagă se datorau felului în care mă modelase Baba, aşa cum îi modelase şi pe ceilalţi, rămânându-le în amintire. Întreaga mea viaţă fusesem „băiatul lui Baba“. Acum, el nu mai era. Baba nu îmi va mai arăta calea de urmat; trebuia să mi-o aflu singur.

Gândul ăsta m-a speriat de moarte.

Mai devreme, la mormântul din mica porţiune de cimitir destinată musulmanilor, privisem cum îl coboară pe Baba în pământ. Mullahul începuse să se certe cu cineva în legătură cu *ayat*-ul corect ce trebuia recitat la mormânt. Ar fi ieşit cu scandal, dacă nu ar fi intervenit generalul Taheri. Mullahul a ales în cele din urmă un *ayat* şi l-a recitat, uitându-se urât la celălalt tip. Am privit cum se aruncă prima lopată de pământ şi am plecat. M-am dus în cealaltă parte a cimitirului. M-am aşezat la umbra unui arţar roşu.

Acum, după ce ultimul dintre cei prezenţi şi-a prezentat condoleanţele, moscheea s-a golit; nu mai era decât mullahul care decupla microfoanele şi punea *Coranul* în învelitoarea lui. Am ieşit împreună cu generalul, în lumina târzie a soarelui de după-amiază. Am coborât treptele şi am trecut pe lângă un grup de bărbaţi care povesteau ceva, învăluiţi în nori de fum de ţigară. Auzeam frânturi de conversaţie: un meci de fotbal în Union City săptămâna viitoare, un restaurant afgan nou în Santa Clara. Viaţa mergea înainte, lăsându-l deja pe Baba în urmă.

— Cum te simţi, *bachem*? m-a întrebat generalul Taheri.

Mi-am încleştat dinţii. Mi-am înghiţit lacrimile care ameninţaseră toată ziua să dea năvală.

— Mă duc s-o caut pe Soraya, am zis.

— Bine.

M-am îndreptat spre zona din moschee unde erau femeile. Soraya stătea pe scări împreună cu mama ei şi două doamne pe care le-am recunoscut vag de la nuntă. I-am făcut semn. I-a spus ceva mamei ei şi a venit spre mine:

— Putem să mergem?

— Bineînţeles. M-a luat de mână.

Ne-am plimbat în tăcere, pe o alee de pietriş şerpuitoare, mărginită de un gard viu pitic. Ne-am aşezat pe o bancă şi am privit un cuplu în vârstă îngenuncheat în faţa unui mormânt aflat la câteva rânduri mai încolo. Puneau un buchet de margarete pe piatra de mormânt.

— Soraya?

— Da?

— O să-mi fie dor de el.

Şi-a pus mâna la mine în poală. *Chila* lui Baba a strălucit pe inelarul ei. În spatele ei, îi vedeam pe cei veniţi la înmormântarea lui Baba, urcându-se în maşini şi înscriindu-se în traficul de pe Mission Boulevard. Curând aveam să plecăm şi noi şi, pentru prima oară, Baba avea să rămână singur-singurel.

Soraya m-a tras spre ea şi lacrimile au început în sfârşit să curgă.

PENTRU CĂ SORAYA şi cu mine nu fuseserăm logodiţi mai multă vreme, aşa cum era datina, multe lucruri pe care le-am aflat despre Taheri au fost după ce ne-am căsătorit şi am intrat în familie. De exemplu, am aflat că, o dată pe lună, generalul suferea de migrene groaznice, care durau aproape o săptămână. Când îl apuca durerea de cap, generalul se ducea în camera lui, se dezbrăca, stingea lumina, încuia uşa şi nu mai ieşea până nu-şi revenea. Nimeni nu avea voie să intre la el sau să bată la uşă. Uneori ieşea îmbrăcat în costumul lui gri, mirosind a somn şi a aşternuturi, cu ochii umflaţi şi injectaţi. Am aflat de la Soraya că el şi Khanum Taheri dormeau în camere separate de când se ştia ea. Am aflat că putea să fie rău, ca atunci când gusta o înghiţitură din *qurma* pe care soţia i-o aşezase pe masă şi ofta, dând-o la o parte.

— Îţi fac altceva de mâncare, zicea atunci Khanum Taheri, dar el o ignora, se îmbufna şi mânca pâine cu ceapă. Asta o înfuria pe Soraya, iar pe mama ei o făcea să plângă. Soraya îmi zisese că tatăl ei ia antidepresive. Am aflat că îşi întreţinea familia din ajutorul social, fără să se fi angajat vreodată de când veniseră în America. Prefera să încaseze cecul emis de guvern decât să se degradeze făcând o muncă nedemnă de poziţia lui – considera piaţa de vechituri doar un hobby, un loc unde te duci să te întâlneşti cu amicii afgani. Generalul credea că, mai devreme sau mai târziu, Afganistanul avea să fie eliberat, monarhia reinstaurată şi serviciile lui necesare din nou. Aşa că, în fiecare zi, îşi punea costumul lui gri, îşi întorcea ceasul de buzunar şi aştepta.

Am mai aflat că, pe vremuri, Khanum Taheri – căreia îi spuneam acum Khala Jamila – fusese renumită în Kabul pentru vocea ei minunată. Deşi talentată, nu cântase niciodată ca profesionistă – am auzit că interpreta desăvârşit cântece populare, *ghazal*, chiar şi *raga*, care erau de obicei

rezervate bărbaţilor. Dar, oricât de mult îi plăcea generalului muzica – avea chiar o impresionantă colecţie de casete cu *ghazal*-uri clasice interpretate de cântăreţi afgani şi hinduşi – era de părere că interpretarea cântecelor trebuia lăsată în seama celor care nu au o reputaţie de pierdut. Să nu cânte în public fusese una din condiţiile pe care generalul i le pusese încă de când se căsătoriseră. Soraya mi-a spus că mama ei ar fi vrut să ne cânte la nuntă, măcar un singur cântec, dar generalul îi aruncase doar o privire şi „problema“ se rezolvase de la sine. Khala Jamila juca la loto o dată pe săptămână şi se uita în fiecare seară la Johnny Carson. Îşi petrecea ziua în grădină, îngrijindu-şi trandafirii, viţa-de-vie, muşcatele şi orhideele.

După ce m-am căsătorit cu Soraya, florile şi Johnny Carson au trecut pe locul doi. Eu eram noua bucurie din viaţa Khalei Jamila. Spre deosebire de felul de a fi reţinut şi oficios al generalului – care nu mă corectase când continuasem să-i spun „sahib general“ –, Khala Jamila nu făcea nici un secret din faptul că mă adoră. În primul rând, îi ascultam răbdător lista interminabilă de boli, un lucru la care generalul făcuse demult urechea toacă. Soraya mi-a mai zis că, de la infarct , orice bătaie neregulată a inimii era un nou „infarct“, orice junghi prin oase era artrită reumatoidă, iar dacă i se zbătea ochiul, era hemipareza care însoţeşte atacul de cord. Îmi amintesc când Khala Jamila mi-a zis prima oară că are un nodul în gât:

— O să mă învoiesc de la şcoală mâine şi te duc la doctor, i-am zis, la care generalul a zâmbit şi mi-a răspuns:

— Păi, în cazul ăsta ar fi bine să pui cartea în cui, *bachem*. Fişele medicale ale lui Khala seamănă cu opera lui Rumi: pot fi legate în mai multe volume.

Dar nu era doar faptul că găsise pe cineva care să-i asculte monologurile despre boală. Cred cu tărie că şi dacă aş fi luat o puşcă şi aş fi pornit într-o expediţie de măcelărire a unor nevinovaţi, tot m-aş fi bucurat de dragostea ei fără rezerve. Pentru că îi vindecasem inima de cea mai grea boală. Îi spulberasem teama cea mai mare, teama oricărei mame afgane: că nici un *khastegar* onorabil nu-i va cere mâna fiicei ei. Că fata ei va îmbătrâni singură, fără soţ şi fără copii. Orice femeie are nevoie de un bărbat. Chiar dacă acesta ucide cântecul din ea.

Şi tot de la Soraya aflasem detaliile întâmplării din Virginia.

Eram la o nuntă. Unchiul Sorayei, cel care lucra pentru INS, îşi căsătorea fiul cu o fată afgană din Newark. Nunta a avut loc în acelaşi restaurant unde, în urmă cu şase luni, ne căsătoriserăm şi noi – unde sărbătoriserăm *awroussi*. Stăteam într-un grup mare de nuntaşi, privind cum mireasa primeşte inelul de la familia mirelui, când fără să vrem am auzit două doamne de vârstă mijlocie vorbind chiar în spatele nostru:

— Ce mireasă frumoasă, a zis una dintre ele. Uită-te la ea, e atât de *maghbool*, ca luna.

— Da, zisese cealaltă. Şi fără de pată, pe deasupra. Virtuoasă, nu a avut nici un prieten.

— Ştiu. Bine a făcut băiatul că n-a luat-o pe verişoară-sa.

Soraya a izbucnit în plâns pe drumul de întoarcere spre casă. Am tras Fordul pe dreapta, imediat după o curbă de pe Fremont Boulevard şi am oprit chiar în lumina unui felinar.

— E în regulă, i-am spus, dându-i părul pe spate. Cui crezi că îi pasă?

— E atât de al naibii de nedrept, a lătrat ea.

— Mai bine uită.

— Fiii lor merg în cluburi de noapte, în căutare de „prospături“ şi îşi lasă prietenele însărcinate, fac copii din flori şi nimeni nu zice un cuvinţel. Oh, doar sunt bărbaţi şi se distrează şi ei! Eu am făcut o singură greşeală şi, dintr-o dată, toată lumea vorbeşte de *nang* şi *namoos*, iar eu trebuie să rabd să mi se arunce asta în faţă tot restul vieţii!

I-am şters cu degetul o lacrimă de pe linia maxilarului, chiar deasupra semnului ei din naştere.

— Nu ţi-am spus că tatăl meu a apărut cu o armă în noaptea aceea. I-a spus… că are două gloanţe pe ţeavă, unul pentru tipul ăla şi unul pentru el însuşi, dacă nu vin acasă. Eu urlam, îl făceam pe tata în tot felul şi îi ziceam că n-o să mă poată ţine închisă veşnic, că aş fi vrut să fie mort.

Lacrimile i se adunau sub pleoape.

— Chiar i-am spus asta, că aş fi vrut să fie mort. Când m-a adus acasă, mama m-a luat în braţe şi a început şi ea să plângă. Spunea lucruri pe care nu le înţelegeam, pentru că bălmăjea atât de tare cuvintele. Aşa că tata m-a dus sus, în camera mea şi m-a aşezat în faţa oglinzii. Mi-a întins o foarfecă şi mi-a spus calm să îmi tai tot părul. M-a privit în timp ce mă tundeam. Nu am ieşit din casă săptămâni în şir. Şi când am făcut-o, am auzit numai şoapte în spatele meu sau doar îmi imaginam că le aud peste tot pe unde mă duceam. Asta se întâmpla acum patru ani, la trei mii de mile distanţă, iar eu tot le mai aud.

— Să-i ia dracu’! am zis.

A scos un sunet, nici plâns, nici râs.

— Când ţi-am povestit, la telefon, în noaptea de *khastegari*, eram sigură că o să te răzgândeşti.

— Nici o şansă, Soraya.

A zâmbit şi m-a luat de mână.

— Sunt atât de norocoasă că te-am găsit! Eşti atât de diferit de orice alt afgan pe care l-am cunoscut.

— Hai să nu mai vorbim despre asta niciodată, OK?

— OK.

Am sărutat-o pe obraz şi am ieşit din curbă. În timp ce conduceam, mă întrebam de ce sunt diferit. Poate pentru că fusesem crescut de un bărbat; nu crescusem printre femei şi nu fusesem expus direct dublului standard cu care societatea afgană îşi trata membrii. Poate pentru că Baba fusese el însuşi un tată afgan atipic, un liberal care trăise după propriile reguli, un rebel care nesocotise sau urmase regulile societăţii după cum considera el că îi folosesc sau nu.

Dar cred că, în mare parte, motivul pentru care nu-mi păsa de trecutul Sorayei era că îl aveam pe al meu. Ştiam foarte bine ce înseamnă să ai regrete.

LA SCURT TIMP după moartea lui Baba, Soraya şi cu mine ne-am mutat într-o garsonieră din Fremont, la doar câteva străzi depărtare de casa generalului şi a Khalei Jamila. Părinţii Sorayei ne-au cumpărat o canapea de piele maro şi un serviciu de farfurii Mikasa, ca daruri de casă nouă. Generalul mi-a mai făcut cadou o maşină de scris IBM nou-nouţă. În cutie strecurase un bileţel scris în farsi:

Amir jan,
Sper să descoperi multe povestiri pe tastele astea.
Generalul Iqbal Taheri

Am vândut dubiţa Volkswagen a lui Baba şi nu am mai călcat niciodată în piaţa de vechituri. În fiecare vineri mergeam la mormântul lui; uneori, găseam un buchet proaspăt de frezii şi ştiam că Soraya fusese şi ea pe acolo.

Soraya şi cu mine am intrat în rutină şi am început să ne bucurăm de micile miracole ale vieţii de oameni căsătoriţi. Foloseam aceeaşi periuţă de dinţi şi şosete, ne dădeam unul celuilalt ziarul de dimineaţă. Ea dormea pe partea dreaptă a patului, eu o preferam pe cea stângă. Ei îi plăceau pernele moi, iar mie, cele tari. Ea ronţăia cerealele uscate, ca atare, şi bea laptele după aceea.

Am fost admis la San Jose State University în vara aceea şi m-am hotărât să îmi iau licenţa în literatură engleză. Mi-am luat o slujbă de paznic, în schimburi, la un depozit de mobilă din Sunnyvale. Era o muncă extrem de plictisitoare, dar avea un avantaj de necontestat: la şase seara, când toată lumea pleca şi umbrele începeau să se aştearnă printre canapelele învelite în folie protectoare şi aşezate unele peste altele până în tavan, îmi luam cărţile şi caietele şi mă apucam de studiat. În biroul mirosind a esenţă de pin mi-am început şi primul roman.

Soraya mi s-a alăturat la San Jose State University în anul următor şi, spre supărarea tatălui ei, s-a înscris la specializarea învăţământ.

— Nu ştiu de ce îţi iroseşti talentul în felul ăsta, a zis generalul într-o seară, la masă. Amir jan, ştiai că în liceu avea numai zece? Se întoarse spre ea: O fată inteligentă ca tine ar putea deveni avocată sau politolog. Şi, *Inshallah*, când Afganistanul va fi din nou liber, ai putea contribui la scrierea noii constituţii. Ar fi nevoie de tineri afgani talentaţi, ca tine. Poate ţi-ar oferi chiar un post de ministru, având în vedere din ce familie te tragi.

Am observat expresia încordată de pe faţa Sorayei:

— Nu mai sunt o fetiţă, *Padar*, sunt femeie măritată. Şi-apoi, vor avea nevoie şi de profesori.

— Oricine poate să predea!

— Mai este orez, *Madar*? a întrebat Soraya.

După ce generalul s-a scuzat ca să meargă la o întâlnire cu nişte prieteni în Hayward, Khala Jamila a încercat s-o consoleze pe Soraya:

— Îţi vrea binele, a zis ea. Vrea să ai succes.

— Ca să se laude în faţa prietenilor cu fata lui, avocata? Altă medalie pentru general, a zis Soraya.

— Ce prostii mai spui şi tu!

— Succesul, a şuierat Soraya. Măcar eu nu-s ca el, să stau, în timp ce alţii se luptă cu *Shorawi*, şi pe urmă să aştept să se aşeze praful bătăliei, ca să mă pot muta înapoi şi să-mi cer mica slujbă în guvern. Poate că nu se plăteşte prea bine în învăţământ, dar asta e ceea ce vreau să fac! E ceea ce iubesc şi oricum e mult mai bine aşa, decât să trăiesc din ajutorul social, că tot veni vorba.

Khala Jamila şi-a muşcat buzele:

— Dacă te aude spunând aşa ceva, n-o să-ţi mai vorbească niciodată.

— Nu te teme, a răbufnit Soraya, aruncându-şi şerveţelul în farfurie. N-o să-i rănesc preţiosul orgoliu.

ÎN VARA ANULUI 1988, cu vreo şase luni înainte ca sovieticii să se retragă din Afganistan, mi-am terminat primul roman, o poveste despre un tată şi un fiu din Kabul, compusă în mare parte la maşina de scris pe care o primisem de la general. Am trimis scrisori de prezentare mai multor agenţii literare şi am fost uluit într-o zi de august, când am deschis cutia poştală şi am găsit un răspuns de la o agenţie din New York. Îmi cereau să le trimit manuscrisul, ceea ce am şi făcut, chiar a doua zi. Soraya a depus un sărut pe manuscrisul împachetat cu grijă, iar Khala Jamila a insistat să îl trecem pe sub Coran. Mi-a spus că dacă manuscrisul meu o să fie acceptat spre tipărire, are să facă *nazr* pentru mine, un ritual de sacrificare a unei oi a cărei carne avea să fie

împărţită săracilor.

— Te rog, fără *nazr*, Khala jan, i-am zis, sărutând-o pe obraz. Doar *zakat*, dă nişte bani unor oameni necăjiţi, bine? Fără animale sacrificate.

Şase săptămâni mai târziu, un bărbat pe nume Martin Greenwalt a sunat de la New York şi s-a oferit să mă reprezinte. I-am spus imediat Sorayei.

— Faptul că am agent nu e o garanţie că o să fiu publicat. Dacă Martin îmi vinde romanul, atunci o să fiu celebru.

La o lună după aceea, Martin m-a sunat şi mi-a zis că sunt un romancier în curs de publicare. Când i-am spus Sorayei, a ţipat de bucurie.

Am sărbătorit în seara aceea, la cină, cu părinţii Sorayei. Khala Jamila a făcut *kofta* – chifteluţe cu orez – şi *ferni* alb. Generalul, cu ochii uşor umeziţi, mi-a spus că este mândru de mine. După ce au plecat generalul Taheri şi soţia sa, Soraya şi cu mine am sărbătorit cu o sticlă de Merlot scump, pe care o cumpărasem în drum spre casă – generalul nu era de acord ca femeile să bea alcool, aşa că Soraya nu bea în prezenţa lui.

— Sunt atât de mândră de tine! a zis, ridicând paharul să ciocnim. Şi Kaka ar fi fost mândru.

— Ştiu, i-am răspuns, gândindu-mă la Baba şi dorindu-mi să mă poată vedea.

Mai târziu în noaptea aceea, după ce Soraya a adormit – vinul o făcea întotdeauna să adoarmă repede – am stat pe balcon şi am respirat aerul răcoros de vară. M-am gândit la Rahim Khan şi la micul bileţel de încurajare pe care mi l-a scris după ce mi-a citit prima povestire. Şi m-am gândit la Hassan: „Într-o bună zi, *Inshallah*, o să fii un mare scriitor – îmi zisese odată – şi oamenii de pretutindeni or să-ţi citească poveştile.“ Era atâta bine şi atâta fericire în viaţa mea, încât m-am întrebat dacă merit chiar şi o părticică din toate acestea.

Romanul a apărut în vara anului următor –1989 – şi editura m-a trimis într-un turneu de promovare în cinci oraşe. Am ajuns o mică celebritate în comunitatea afgană. În anul acela, Shorawi s-au retras din Afganistan. Ar fi trebuit să fie un moment de glorie pentru afgani. În loc de asta, a reizbucnit războiul, de data asta între afganii mujahedini şi guvernul-marionetă rusesc de la Najibullah; afganii se refugiau din nou în Pakistan. În anul acela s-a terminat Războiul Rece şi tot atunci a căzut zidul Berlinului. A fost anul Pieţei Tienanmen. În mijlocul tuturor acestor evenimente, Afganistanul a fost uitat. Iar generalul Taheri, ale cărui speranţe se treziseră după retragerea ruşilor, a revenit în cele din urmă la obiceiurile lui.

Tot în anul acela, eu şi Soraya am început să sperăm că vom avea un copil.

IDEEA DE A FI TATĂ a declanşat un vârtej de emoţii în sufletul meu. O consideram înspăimântătoare, revigorantă, înfricoşătoare şi entuziasmantă în acelaşi timp. Oare ce fel de tată aş fi – mă întrebam. Voiam să fiu exact ca Baba, dar voiam şi să nu semăn deloc cu el.

Dar a trecut un an şi nu s-a întâmplat nimic. Cu trecerea fiecărui ciclu, Soraya devenea tot mai frustrată, mai nerăbdătoare, mai iritată. Între timp, aluziile subtile ale lui Khala Jamila deveniseră replici explicite: „*Kho dega!*“ – „Aşa, când credeţi că o să ajung să cânt *alahoo* pentru *nawasa*?“ Generalul – paştun adevărat – nu discuta problema, pentru că ar fi făcut referire la un act sexual care o implica pe fiica sa şi un bărbat, chiar dacă bărbatul ăsta îi era soţ de peste patru ani. Dar ochii i se îngustau, atenţi, când Khala Jamila ne tachina în legătură cu un posibil copilaş.

— Uneori durează ceva mai mult, i-am spus Sorayei într-o noapte.

— Un an e destul de mult, mi-a răspuns răspicat, cu o voce pe care nu i-o recunoşteam. Ceva nu e în regulă, sunt sigură.

— Atunci, hai să mergem la doctor.

DOCTORUL ROSEN era un ins rotofei, cu o faţă bucălată şi nişte dinţi micuţi şi regulaţi şi un vag accent est-european, ceva slav, parcă. Avea o adevărată pasiune pentru trenuri – cabinetul lui era plin de cărţi despre istoria căilor ferate, modele de locomotive, picturi în care apăreau trenuri alergând pe şine printre dealuri verzi şi peste poduri. Chiar deasupra biroului avea atârnată o plăcuţă pe care scria: „Viaţa e un tren. Urcă în el.“

Ne-a prezentat „planul de acţiune“: eu urma să fiu consultat primul.

— Cu bărbaţii e simplu, a zis el, bătând darabana cu degetele pe biroul de mahon. „Ţevăria“ bărbatului e la fel ca mintea lui: simplă, fără prea multe surprize. În cazul dumneavoastră, doamnelor, lucrurile nu stau la fel… Cred că Dumnezeu s-a gândit mult când v-a făcut.

M-am întrebat dacă le serveşte acelaşi text cu „ţevăria“ tuturor cuplurilor care-i trec pragul.

— Ferice de noi, a zis Soraya, iar dr. Rosen a râs, dar în vocea lui se auzeau câteva note false. Mi-a dat un halat de spital şi un recipient de plastic, iar Sorayei i-a întins o trimitere pentru nişte analize de rutină ale sângelui. Ne-am strâns mâinile. Bine aţi venit la bord, a zis, în timp ce ne conducea spre uşă.

EU AM TRECUT TESTUL CU BRIO.

În următoarele luni au urmat o mulţime de analize pentru Soraya: temperatura bazală a corpului, analize ale sângelui pentru orice hormon imaginabil, sumar de urină, apoi ceva care se numea „analiza mucusului cervical“, investigaţii cu ultrasunete, alte analize ale sângelui şi alt sumar de urină. A mai fost supusă

unei proceduri numite histerescopie – dr. Rosen i-a introdus un telescop în uter şi a analizat cu atenţie interiorul. Nu a găsit nimic. „Ţevile“ sunt în regulă, ne-a anunţat în timp ce-şi dădea jos mănuşile de cauciuc. Aş fi vrut să nu mai vorbească aşa – doar nu eram instalaţii sanitare. Când a terminat cu analizele, ne-a spus că nu poate să ne explice de ce nu putem avea copii. Nu era ceva neobişnuit, se numea „infertilitate cu etiologie necunoscută“.

A urmat faza de tratament. Am încercat cu un medicament care se numea „Clomiphene“ şi cu hMG – nişte injecţii pe care şi le-a făcut Soraya. Când şi acestea au dat greş, dr. Rosen ne-a recomandat fertilizarea *in vitro*. Am primit o scrisoare politicoasă de la casa de asigurări, cu urări de bine şi scuze că nu pot acoperi şi aceste costuri.

Aşa că am plătit din avansul pe care îl primisem pentru roman. Fertilizarea in vitro s-a dovedit lungă, frustrantă, plină de detalii stânjenitoare şi, în cele din urmă, un eşec lamentabil. După luni petrecute în sala de aşteptare, citind reviste precum *Cum să faci menajul* sau *Reader's Digest*, după teancuri de halate de hârtie şi săli de examinare reci, cu mobilă laminată şi lămpi fluorescente, după umilinţa repetată de a discuta amănuntele vieţii noastre sexuale cu necunoscuţi, după injecţiile, analizele şi colectarea de probe, ne-am întors la dr. Rosen şi la trenurile lui.

Stătea în faţa noastră, bătând darabana cu degetele pe birou, când a rostit pentru prima dată cuvântul „adopţie“. Soraya a plâns tot drumul spre casă.

Ea a fost cea care le-a dat vestea părinţilor ei în week-end-ul de după ultima noastră vizită la dr. Rosen. Stăteam cu toţii aşezaţi pe scăunele pliante, de picnic, în curtea din spate a Taherilor, făcând păstrăv la grătar şi bând iaurt *dogh*. Era înainte de înserat, într-o zi de martie a anului 1991. Khala Jamila udase trandafirii şi caprifoiul pe care îl sădise de curând, iar parfumul lor se amesteca în aer cu aroma de păstrăv prăjit. Era a doua oară când se întindea spre Soraya, ca s-o mângâie pe păr şi să-i spună:

— Dumnezeu ştie cum e mai bine, *bachem*. Poate nu a fost să fie!

Soraya îşi tot privea mâinile. Era obosită, ştiam asta, obosită şi sătulă de tot şi de toate.

— Doctorul a zis că am putea să adoptăm un copil, a murmurat.

Generalul Taheri a ridicat brusc capul. A pus grătarul pe suport:

— A zis el asta?

— Zicea că e o posibilitate, a mai spus Soraya.

Vorbisem acasă despre adopţie. Soraya era nehotărâtă.

— Ştiu că e prostesc şi, poate, inutil, mi-a zis, pe când ne îndreptam spre ai ei, dar nu mă pot abţine. Am visat dintotdeauna să ţin în braţe un copilaş despre care să ştiu că l-am hrănit din sângele meu nouă luni de zile, că

m-aş putea uita în ochii lui într-o zi şi să văd cu uimire că seamănă cu ai tăi sau ai mei, că acel copilaş va creşte şi va avea zâmbetul tău sau al meu. Fără asta… oare e rău că gândesc aşa?

— Nu, i-am zis.

— Oare sunt egoistă?

— Nu, Soraya.

— Fiindcă, dacă chiar vrei să facem asta…

— Nu, i-am spus din nou. Dacă ne hotărâm, nu trebuie să avem nici cea mai mică îndoială şi trebuie să fim amândoi de acord, altfel nu ar fi corect pentru copilaş.

Şi-a sprijinit capul de geamul portierei şi a rămas tăcută tot restul drumului.

Acum generalul stătea chiar lângă ea:

— *Bachem*, adopţia asta… Nu ştiu dacă e o soluţie pentru noi, afganii.

Soraya mi-a aruncat o privire obosită şi a oftat.

— În primul rând, când aceşti copii cresc, vor să ştie cine sunt părinţii lor biologici, a continuat el. Şi nu poţi să-i condamni. Uneori, părăsesc casa unde ai muncit din greu, ani de zile, ca să le asiguri traiul şi pornesc în căutarea celor care le-au dat viaţă. Legătura de sânge e un lucru extrem de puternic, *bachem*, să nu uiţi asta niciodată!

— Nu mai vreau să vorbesc despre asta, a răspuns Soraya.

— O să-ţi mai spun un singur lucru, i-a zis generalul. Mi-am dat seama că e răscolit pe dinăuntru şi că va urma unul din micile lui discursuri: Uite, să vorbim despre Amir jan, aici de faţă. Cu toţii i-am cunoscut tatăl, i-am cunoscut şi bunicul şi străbunicul din Kabul. Pot să mă gândesc la generaţii de strămoşi de-ai lui. Tocmai de aceea, când tatăl lui, Allah să-l odihnească, a venit la *khastegari*, nu am stat pe gânduri nici o clipă. Şi, crede-mă, nici tatăl lui nu ar fi fost de acord să-ţi ceară mâna dacă nu ar fi ştiut din cine ne tragem noi. Sângele reprezintă o legătură puternică, *bachem*, iar când adopţi un copil, nu ştii al cui sânge îţi intră în casă. Sigur, dacă am fi fost americani, nu ar fi contat. Aici oamenii se căsătoresc din dragoste, iar numele şi strămoşii nu au nici o însemnătate. Şi adoptă copii în aceeaşi manieră: câtă vreme copilul e sănătos, toată lumea e fericită. Dar noi, noi suntem afgani, *bachem*!

— E gata peştele ăla? a întrebat Soraya. Ochii generalului Taheri au zăbovit asupra ei. A bătut-o uşurel pe genunchi: Fii fericită şi mulţumeşte-te cu faptul că eşti sănătoasă şi ai un soţ bun.

— Tu ce crezi, Amir jan? m-a întrebat Khala Jamila.

Am aşezat cu grijă paharul pe marginea balustradei, printre ghivecele

cu muşcate proaspăt udate.

— Cred că sahib general are dreptate.

Mai liniştit, generalul dădu din cap şi porni spre grătar.

Toţi aveam motivele noastre ca să nu vrem să adoptăm un copil. Soraya le avea pe ale ei, generalul pe ale lui, iar al meu era următorul: credeam că poate cineva, cândva, undeva hotărâse să-mi nege dreptul la paternitate pentru lucrurile pe care le făcusem. Poate era pedeapsa mea şi poate că era meritată.

Nu a fost să fie, zisese Khala Jamila. Sau poate că aşa a fost să fie.

LA CÂTEVA LUNI după aceea, cu avansul primit pentru al doilea roman am cumpărat o căsuţă drăguţă în stil victorian, cu două dormitoare, în Bernal Heights din San Francisco. Avea acoperişul ţuguiat, duşumele de lemn masiv şi o curte minusculă, în spate, cu un grătar şi un mic spaţiu unde puteai face plajă. Generalul m-a ajutat să văruiesc pereţii şi să mai lustruiesc scândurile micii verande de lemn. Khala Jamila ne-a boscorodit fiindcă ne mutam la o oră depărtare de ei, mai ales acum, când Soraya avea nevoie de toată dragostea şi de tot sprijinul ei – fără să-i treacă măcar prin minte că tocmai manifestările ei bine intenţionate dar în exces o făcuseră pe Soraya să-şi dorească să se mute.

UNEORI, ÎN TIMP CE SORAYA dormea alături de mine, stăteam întins în pat şi ascultam scârţâitul uşii batante de la verandă, pe care vântul o deschidea şi o închidea ritmic, cântecul greierilor ascunşi în grădină, şi aproape că simţeam golul din pântecele Sorayei, de parcă era ceva viu, care respiră. Golul ăsta pătrunsese în căsnicia noastră, în râsul nostru şi în momentele în care făceam dragoste. Şi noaptea târziu, în întunericul camerei noastre, simţeam cum se ridică din interiorul Sorayei şi se aşază între noi. Cum doarme între noi. Ca un nou-născut.

XIV.

Iunie 2001

Am lăsat receptorul în furcă şi m-am holbat mult timp la el. Până când nu m-a lătrat Aflatoon nici nu mi-am dat seama cât de tăcută devenise încăperea. Soraya închisese sonorul televizorului.

— Eşti palid, Amir, mi-a zis, de pe canapeaua pe care ne-o făcuseră ai ei cadou de casă nouă pentru primul nostru apartament. Stătea acolo, cu capul lui Aflatoon cuibărit pe pieptul ei şi cu picioarele acoperite cu o pătură veche. Urmărea distrată pe PBS un documentar despre lupii din Minnesota şi corecta în acelaşi timp lucrările copiilor de la cursurile şcolii de vară. Era al şaselea an de când preda la aceeaşi şcoală. S-a ridicat în şezut şi Aflatoon a sărit jos de pe canapea. Generalul ne botezase căţelul – un cocker spaniol auriu – cu traducerea în farsi a numelui *Platon*, pentru că, zicea el, dacă te uitai suficient de mult şi de atent în ochii lui negri, puteai să juri că nutreşte gânduri înţelepte, poate chiar filosofice.

Sub bărbia Sorayei se vedea un început de guşă. Ultimii zece ani îi mai rotunjiseră şoldurile şi îi adăugaseră câteva şuviţe cenuşii în părul negru ca pana corbului. Dar încă mai avea chipul acela de prinţesă invitată la balul regelui, cu frumoasele ei sprâncene în formă de aripi de pasăre şi cu nasul a cărui linie elegantă desena o uşoară curbă, asemenea unei litere din vechile scrieri arabe.

— Eşti palid, a repetat Soraya, punând teancul de foi pe masă.

— Trebuie să plec în Pakistan.

S-a ridicat în picioare.

— Pakistan?

— Rahim Khan e foarte bolnav.

O gheară mi-a strâns inima când am rostit cuvintele astea.

— Vechiul partener de afaceri al lui Kaka?

Nu îl cunoscuse niciodată pe Rahim Khan, dar îi povestisem eu despre el. Am încuviinţat.

— Of, a zis ea, îmi pare atât de rău, Amir!

— Eram foarte apropiaţi, am zis. Când eram copil, îmi aduc aminte că a fost primul adult pe care l-am privit ca pe un prieten.

Mi-i aminteam, pe el şi pe Baba, bând ceai în biblioteca lui Baba, apoi fumând la fereastră, în timp ce o mireasmă dulceagă venită dinspre grădină răsucea coloanele gemene de fum de ţigară.

— Îmi amintesc că mi-ai povestit despre asta, a mai zis Soraya. Apoi a făcut o pauză. Cât timp vei fi plecat?

— Nu ştiu; vrea să mă vadă.

— Este…?

— Da, nu e nici o primejdie. O să mă întorc teafăr şi nevătămat, Soraya.

Da, asta era întrebarea care-i stătuse pe buze încă de la începutul discuţiei. Cei cincisprezece ani de căsnicie ne transformaseră în ghicitori de gânduri.

— Ies puţin să mă plimb.

— Vrei să vin cu tine?

— Nu, aş prefera să fiu singur.

M-AM URCAT ÎN MAŞINĂ şi m-am îndreptat spre parcul Golden Gate. Am luat-o apoi la pas pe malul Lacului Spreckels, din partea de nord a parcului. Era o după-amiază frumoasă de duminică; soarele strălucea în apa pe undele căreia pluteau zeci de bărci miniaturale, împinse de briza răcoroasă din San Francisco. M-am aşezat pe o bancă şi am privit un bărbat care îi arunca o minge de fotbal fiului său, spunându-i să întindă braţul drept, din umăr, nu într-o parte. Mi-am ridicat privirea şi am văzut două zmeie roşii cu cozi lungi, albastre. Pluteau sus, deasupra copacilor din partea de vest a parcului, pe deasupra morilor de vânt.

M-am gândit la un comentariu pe care îl făcuse Rahim Khan, chiar înainte să închidă telefonul. Îl făcuse în trecere, ca pe un gând rostit cu voce tare. Am închis ochii şi l-am văzut la celălalt capăt al firului bruiat de tot soiul de interferenţe – cu buzele uşor întredeschise şi capul lăsat într-o parte. Şi iarăşi ceva din ochii lui negri, ca două lacuri fără fund, m-a făcut să mă gândesc la un secret nerostit între noi. Doar că acum ştiam că ştie. Bănuielile mele de-a lungul tuturor acestor ani fuseseră adevărate. Ştia de Assef, de zmeu, de bani şi de ceasul cu arătătoare fosforescente. Ştiuse dintotdeauna.

„Vino. Există o cale să redevii bun“, aşa îmi zisese Rahim Khan la telefon, chiar înainte să închidă. O spusese în trecere, ca pe un gând rostit cu voce tare.

O cale să redevii bun.

CÂND AM AJUNS ACASĂ, Soraya vorbea la telefon cu mama ei:

— Nu, nu pentru mult timp, Madar jan – o săptămână, poate două… Da, da, tu şi Padar puteţi să staţi la mine…

Cu doi ani în urmă, generalul îşi fracturase şoldul drept. Avusese iar o migrenă şi, ieşind din camera lui, ameţit şi orbit de durere, se împiedicase de un capăt deşirat al covorului. Ţipătul lui o făcuse pe Khala Jamila să vină în goană de la bucătărie.

— S-a auzit ca un *jaroo*, o coadă de mătură ruptă în două, afirma ea cu plăcere, deşi doctorul îi zisese că nu avea cum să audă nimic. Fractura de şold a generalului şi toate complicaţiile care au urmat – pneumonia, toxinele din sânge, şederea prelungită în spital – puseseră capăt văicărelilor Khalei Jamila în legătură cu propria ei sănătate. Şi dăduseră tonul noilor jelanii legate de sănătatea generalului. Povestea oricui voia sau nu voia s-o asculte că doctorii le spuseseră că rinichii generalului nu mai funcţionează cum trebuie. „Dar ei nu au mai văzut rinichi de afgan până acum, nu-i aşa?“, zicea ea mândră. Ce-mi aduc cel mai bine aminte în legătură cu şederea în spital a generalului este că, după ce el adormea, Khala Jamila începea să-i cânte cântece pe care mi le aminteam din Kabul; le auzisem la vechiul radio cu tranzistori al lui Baba.

Fragilitatea generalului şi trecerea timpului îndulciseră şi relaţia lui cu Soraya. Mergeau împreună la plimbare, ieşeau să ia prânzul împreună duminica şi, uneori, generalul rămânea la orele ei. Stătea în fundul clasei, îmbrăcat în vechiul lui costum gri lustruit, cu bastonul în poală, zâmbind. Ba chiar, uneori, lua şi notiţe.

ÎN NOAPTEA ACEEA, am stat întins în pat lângă Soraya – ea cu spatele lipit de pieptul meu, eu cu faţa îngropată în părul ei. Mi-am amintit de vremurile când stăteam amândoi cu frunţile lipite, după ce făcuserăm dragoste, şi ne sărutam şi ne şopteam tot felul de lucruri despre picioruşe mititele, primii paşi, primele surâsuri şi primele cuvinte, până ce ni se îngreunau pleoapele de somn. Apoi şoaptele s-au schimbat; vorbeam despre şcoală, despre noul meu roman sau chicoteam comentând vreo rochie caraghioasă de la ultima petrecere la care fusesem. Încă mai făceam dragoste cu plăcere, uneori chiar mai mult de atât, dar erau şi nopţi în care tot ce simţeam era uşurarea că am terminat, că mă pot depărta, uitând – măcar pentru un timp – lipsa de consistenţă a ceea ce tocmai făcusem. Chiar dacă nu o spunea niciodată, ştiam că şi Soraya simţea la fel uneori. În acele nopţi, ne rostogoleam fiecare pe partea lui de pat, lăsându-ne duşi de ceea ce ne salva întotdeauna – pe ea, somnul, pe mine, o carte.

În noaptea în care a sunat Rahim Khan stăteam pe întuneric şi

urmăream cu privirea dârele argintii, paralele, pe care le desenase luna pe perete, strecurându-se printre jaluzelele lăsate. La un moment dat, cred că înainte de răsăritul soarelui, m-a furat somnul. Şi l-am visat pe Hassan alergând prin zăpadă, în timp ce cingătoarea *chapan*-ului verde i se târa pe jos, iar zăpada scârţâia sub cizmele lui negre, de cauciuc. Striga peste umăr: „Pentru tine, de încă o mie de ori!“

O SĂPTĂMÂNĂ MAI TÂRZIU stăteam lângă hublou, într-un avion al companiei Pakistani International Airlines, şi mă uitam la doi oameni în uniformă care îndepărtau saboţii de la roţi. Avionul s-a desprins de pistă şi în scurt timp zburam, despicând norii. Mi-am sprijinit capul de hublou. Şi am aşteptat, în zadar, să adorm.

XV.

La trei ore după ce avionul meu a aterizat la Peshawar, mă găseam pe tapiseria scămoşată şi ruptă a banchetei unui taxi care mirosea puternic a fum de ţigară. Şoferul, un omuleţ transpirat care fuma ţigară de la ţigară, s-a prezentat ca fiind Gholam; conducea nonşalant şi nesăbuit, evitând în ultima clipă ciocnirile, fără să pună pauză torentului de vorbe care îi ieşeau pe sub mustaţă:

— … teribil ce se întâmplă în ţara asta a voastră, *yar*. Afganii şi pakistanezii sunt ca fraţii, vă spun eu. Musulmanii trebuie să se ajute între ei, aşa că…

L-am mai temperat, mulţumindu-mă să dau politicos din cap. Îmi aminteam Peshawarul destul de bine din cele câteva luni pe care le petrecusem acolo cu Baba, în 1981. Acum ne îndreptam spre vest pe strada Jamrud, trecând de Cantonament şi de casele lui luxoase, cu ziduri înalte. Zgomotul oraşului s-a strecurat brusc până la urechile mele, amintindu-mi de o versiune mai aglomerată a Kabulului pe care îl ştiam eu, mai ales a zonei Kocheh-Morgha, sau Bazarul Puilor, unde mergeam cu Hassan şi ne cumpăram cartofi tăvăliţi în sos *chutney* şi apă cu aromă de cireşe.

Străzile erau pline de biciclişti, de pietoni care traversau în toate direcţiile şi de ricşe motorizate, care lăsau dâre de fum albăstrui – toţi şi toate unduindu-se printr-un labirint de străduţe înguste şi alei. Negustori bărboşi înveliţi în pături subţiri vindeau abajururi făcute din piei de animale, covoare, şaluri brodate şi obiecte de aramă îngrămădite pe tarabele înghesuite pe şiruri nesfârşite. Oraşul clocotea de larmă: ţipetele vânzătorilor îmi ajungeau la urechi combinate cu hârâit de muzică indiană, cu rateurile zgomotoase ale ricşelor şi clopoţeii căruţelor trase de cai. Mirosuri bogate, plăcute şi neplăcute, într-o combinaţie unică, pluteau prin geamul deschis al portierei – aroma de *pakora* şi de *nihari* pe care Baba le iubise atât de mult, amestecată cu miasma gazelor de eşapament, motorină arse de la motoarele diesel şi cu mirosul de putred, gunoaie şi excremente.

Imediat ce am trecut de clădirile din cărămidă roşie ale Universităţii din Peshawar, am intrat într-o zonă pe care şoferul meu cel ciudat a numit-o „Oraşul afgan“. Am văzut magazine de dulciuri şi vânzători de covoare, dughene de kebab, copii cu mâini murdare vânzând ţigări, mici restaurante care aveau pictate pe vitrine hărţi ale Afganistanului – toate întreţesute cu agenţii de ajutorare situate pe străzi lăturalnice.

— Mulţi fraţi de-ai dumneavoastră sunt în zona asta, *yar*. Unii îşi deschid mici afaceri, dar cei mai mulţi sunt tare săraci. Şoferul a plescăit din limbă şi a oftat. Imediat ajungem.

M-am gândit la ultima dată când îl văzusem pe Rahim Khan, în 1981. Venise să-şi ia rămas-bun, în noaptea în care Baba şi cu mine am fugit din Kabul. Mi-am amintit cum Baba şi el s-au îmbrăţişat în hol, plângând încetişor. Când Baba şi cu mine am ajuns în Statele Unite, au păstrat legătura. Vorbeau la telefon de cinci-şase ori pe an şi, uneori, Baba îmi dădea şi mie receptorul. Ultima oară când vorbisem cu Rahim Khan fusese la scurt timp după ce murise Baba. Vestea ajunsese la Kabul şi mă sunase. Vorbisem doar câteva minute şi legătura se întrerupsese.

Şoferul a oprit în faţa unei clădiri înalte, la o intersecţie aglomerată unde se întâlneau două străzi şerpuitoare. I-am plătit cursa, mi-am luat valiza şi m-am oprit în faţa uşii de lemn, cu intarsii. Clădirea avea balcoane de lemn şi geamuri cu obloanele deschise – la multe dintre ele atârnau rufe puse la uscat. Am urcat pe scările care scârţâiau, până la etajul al doilea, apoi pe un coridor întunecos, până la ultima uşă pe dreapta. Am verificat adresa scrisă pe o bucată de hârtie cu antetul unui hotel şi am bătut.

Apoi, o chestie făcută din piele şi oase, care se dădea drept Rahim Khan, a deschis uşa.

UN PROFESOR CARE PREDA scriere creativă la San Jose State University ne spunea mereu, când venea vorba de clişee: „Fugiţi de ele ca de ciumă!“ Apoi râdea singur de propria-i glumă. Râdea şi clasa cu el, dar eu mă gândeam de fiecare dată că poate şi clişeele au însemnătatea lor. Câteodată merg direct la ţintă. Dar utilitatea unui clişeu poate fi umbrită de anumite proverbe sau sintagme care circulă sub formă de clişeu. De exemplu, chestia cu „elefantul din magazinul de porţelanuri“ se potrivea foarte bine întâlnirii mele cu Rahim Khan.

Ne-am aşezat pe o saltea plină de cocoloaşe, lângă peretele opus ferestrei care dădea spre strada gălăgioasă de dedesubt. Lumina soarelui se strecura înăuntru şi trimitea un fascicul triunghiular pe covorul afgan de pe podea. Două scaune pliante se odihneau sprijinite de un perete, iar în celălalt colţ al încăperii se zărea un mic samovar de aramă. Am turnat ceai în ceşti.

— Cum m-ai găsit? l-am întrebat.

— Nu e greu să găseşti pe cineva în America. Am cumpărat o hartă a Statelor Unite şi am sunat la Informaţii în oraşele din Carolina de Nord. E minunat şi ciudat, în acelaşi timp, să te văd adult, a mai zis.

Am zâmbit şi mi-am pus trei cuburi de zahăr. Lui îi plăcea negru şi amar, mi-am amintit eu.

— Baba nu a apucat să îţi spună, dar acum cincisprezece ani m-am căsătorit. Adevărul era că, la vremea aceea, cancerul se metastazase şi creierul lui Baba avusese de suferit – uita uşor, era neglijent.

— Te-ai căsătorit? Cu cine?

— O cheamă Soraya Taheri.

Gândul mi-a zburat spre ea, înapoi acasă; probabil că îşi face griji din cauza mea. Eram bucuros că nu e singură.

— Taheri? A cui fată e?

I-am spus. Ochii i s-au luminat:

— Oh, da, îmi amintesc acum. Nu e fata generalului Taheri, căsătorit cu sora lui Sharif jan? Cum o chema…

— Jamila jan.

— *Balay!* a zis, zâmbind. L-am cunoscut pe Sharif jan în Kabul, acum mult timp, înainte să se mute în America.

— Acum lucrează de ani de zile la INS; se ocupă de cazurile multor afgani.

— *Haiii*, a oftat. Tu şi Soraya aveţi copii?

— *Nay*.

— Oh. Şi-a sorbit zgomotos ceaiul şi nu a mai cerut altul. Rahim Khan fusese dintotdeauna unul dintre cei mai intuitivi oameni pe care i-am cunoscut.

I-am povestit mult despre Baba, despre slujba lui, despre piaţa de vechituri şi cum, în cele din urmă, a murit fericit. I-am vorbit despre studiile pe care le făcusem, despre cărţile mele – patru romane publicate mă făceau să mă simt un scriitor în toată puterea cuvântului. A zâmbit auzind asta şi mi-a spus că nu avusese nici cel mai mic dubiu. I-am povestit cum scrisesem la început povestirile în caietul cu scoarţe de piele pe care mi-l dăduse, dar el nu-şi mai aducea aminte.

Conversaţia a ajuns, inevitabil, la talibani.

— E atât de rău pe cât se aude? am zis.

— *Nay*, e mai rău, mult mai rău, mi-a răspuns. Nu te mai lasă să fii om. Mi-a arătat o cicatrice deasupra ochiului său drept, care trasa o cărare întortocheată prin sprânceana stufoasă. A fost un meci de fotbal pe Ghazi Stadium, în 1998. Kabulul juca împotriva celor de la Mazar-i-Sharif, cred.

Jucătorii nu aveau voie nici măcar să poarte pantaloni scurţi – expunere indecentă, presupun. A râs obosit, apoi a continuat: Oricum, Kabulul a marcat un gol şi omul care stătea lângă mine a izbucnit în urale zgomotoase. Deodată, un tânăr cu barbă care patrula printre rânduri – nu cred să fi avut mai mult de optsprezece ani, după înfăţişare – a venit spre mine şi m-a lovit cu patul kalaşnikovului în frunte: Mai fă aşa o dată şi o să-ţi tai limba, măgar bătrân ce eşti! mi-a zis.

Rahim Khan şi-a trecut un deget bătătorit peste cicatrice.

— Eram destul de bătrân să-i fiu bunic, dar stăteam acolo, cu sângele curgând şiroaie pe faţă şi cerându-mi iertare de la nenorocitul ăla de pui de căţea.

I-am mai turnat ceai. Rahim Khan mi-a mai povestit câte ceva. Unele le ştiam, altele, nu. Mi-a spus că, după cum se înţelesese cu Baba, a locuit o vreme în casa noastră, mai precis din 1981 – lucru pe care îl ştiam. Baba îi „vânduse“ casa lui Rahim Khan, la scurt timp după ce noi am fugit din Kabul. Baba crezuse că problemele din Afganistan sunt trecătoare – simple întreruperi ale unui mod de viaţă la care nu aveam de ce să renunţăm pe termen lung, o viaţă cu petreceri în casa din Wazir Akbar Khan şi cu picnicuri la Paghman. Aşa că îi încredinţase casa lui Rahim Khan, ca să aibă grijă de ea până se vor rezolva lucrurile.

Rahim Khan mi-a povestit cum, la preluarea conducerii Kabulului de către Alianţa Nordului, între 1992 şi 1996, diferite facţiuni au emis pretenţii asupra unor părţi din Kabul.

— Dacă mergeai din zona Shar-e-Nau în zona Kerteh-Parwan ca să-ţi cumperi un covor, riscai să fii împuşcat sau aruncat în aer de o rachetă – asta dacă reuşeai să treci de toate punctele de control. Practic, aveai nevoie de viză ca să treci dintr-un cartier în altul. Aşa că oamenii stăteau cuminţi la locul lor şi se rugau ca următoarea rachetă să nu le dărâme casa.

Mi-a mai povestit cum oamenii săpau găuri în pereţii caselor ca să poată face nişte scurtături pe străzile primejdioase şi să se mişte prin cartier aşa, din gaură în gaură. În alte părţi, oamenii nu săpau gropi, ci tunele sub pământ, în care se mutau să trăiască.

— De ce nu ai plecat şi tu? l-am întrebat.

— Kabulul era casa mea. Încă mai este.

Şi-a tras nasul, apoi a continuat:

— Îţi mai aminteşti de strada care ducea de la casa voastră la *Qishla*, barăcile militare de lângă şcoala Istiqlal?

— Da.

Era scurtătura pe care mergeam la şcoală. Mi-am amintit de ziua în care am trecut pe acolo cu Hassan, iar soldaţii i-au aruncat vorbe murdare

despre mama lui. Mai târziu, la cinema, Hassan plânsese, iar eu îmi pusesem braţul în jurul umerilor lui.

— Când au venit talibanii şi le-au dat un picior undeva celor din Alianţă şi i-au scos din Kabul, am dansat pe străzi de bucurie, a zis Rahim Khan. Şi, crede-mă, nu eram singurul. Oamenii sărbătoreau la *Chaman*, la *Deh-Mazang*, îi întâmpinau pe talibani pe străzi, urcând pe tancurile lor şi făcându-şi poze cu ei. Oamenii erau sătui până peste cap de luptele permanente, obosiţi de rachete, de gloanţe şi explozii, obosiţi să-i mai vadă pe Gulbuddin şi cohorta lui trăgând în tot ce mişcă. Alianţa a făcut mai mult rău Kabulului decât *Shorawi*. Au distrus orfelinatul construit de tatăl tău, ştiai asta?

— De ce? am întrebat. De ce să fi distrus un orfelinat?

Mi-am amintit cum stăteam lângă Baba în ziua ceremoniei de inaugurare a orfelinatului. Vântul îi smulsese căciula de pe cap şi toată lumea râsese, apoi se ridicase şi aplaudase, după ce îşi rostise discursul. Iar acum orfelinatul era doar o grămadă de moloz. Toţi banii cheltuiţi de Baba, toate nopţile în care trudise deasupra planurilor construcţiei, toate „vizitele“ la şantier, ca să se asigure că fiecare cărămidă este la locul ei, că fiecare bârnă sau perete a fost pus exact unde trebuie…

— Pierderi colaterale, a zis Rahim Khan. Nu vrei să ştii, Amir jan, cum arătau ruinele alea. Erau bucăţi din corpurile copiilor peste tot…

— Deci, când au venit talibanii…

— Au fost primiţi ca nişte eroi, a continuat Rahim Khan.

— În sfârşit, pace.

— Da, speranţa e un lucru ciudat. Pace, în sfârşit, dar cu ce preţ?

Un acces violent de tuse îl apucă brusc pe Rahim Khan, scuturându-i trupul sfrijit înainte şi înapoi. Când a scuipat în batistă, aceasta s-a pătat imediat de sânge. M-am gândit că e un moment la fel de bun ca oricare altul să mă ocup de elefantul din magazinul de porţelanuri.

— Ce mai faci? l-am întrebat. Vreau să zic, ce mai faci *cu adevărat*?

— Ca să spun drept, mor, a zis, cu o voce bolborosită. Alt acces de tuse. Din nou sânge în batistă. S-a şters la gură, apoi şi-a trecut mâneca peste fruntea transpirată, de la o tâmplă scobită la cealaltă. Mi-a aruncat o privire scurtă. Apoi a dat din cap şi am ştiut că îmi citise următoarea întrebare pe faţă: N-o mai duc mult, a rostit cu greu.

— Cât?

A ridicat din umeri. A tuşit din nou.

— Nu cred să mai apuc toamna, mi-a zis.

— Lasă-mă să te iau la mine. Pot să-ţi găsesc un doctor bun. Tot timpul apar tratamente noi. Sunt tot felul de medicamente şi de tratamente

experimentale pentru care poţi să optezi.

Băteam câmpii şi îmi dădeam şi eu seama de asta. Dar era mai bine decât să plâng, ceea ce probabil că aveam să fac oricum.

A slobozit un mic zgomot ce semăna a râs, arătându-şi dinţii lipsă de jos. Era cel mai obosit râs pe care îl auzisem vreodată.

— Văd că ai preluat de la americani optimismul care i-a făcut celebri. Asta e foarte bine. Noi, afganii, suntem un popor melancolic, nu-i aşa? Ne bălăcim prea des în prea multă *ghamkhori* şi autocompătimire. Ne dăm bătuţi în faţa pierderii, a suferinţei, le acceptăm ca pe lucruri normale, care fac parte din viaţă, uneori chiar necesare. *Zendagi migzara*, zicem noi – viaţa merge mai departe. Numai că eu nu mă las înfrânt de soartă, caut să fiu pragmatic. Am fost la câţiva doctori buni de aici şi toţi mi-au spus acelaşi lucru. Am încredere în ce mi-au spus şi îi cred. Se va face voia Domnului!

— Nu există decât ceea ce faci şi ceea ce nu faci, i-am zis.

Rahim Khan a râs.

— Acum ai vorbit exact ca tatăl tău. Îmi e atât de dor de el. Dar *e* voia lui Dumnezeu, Amir jan, chiar aşa este.

A făcut o pauză.

— Şi-apoi, mai există un motiv pentru care te-am chemat aici. Am vrut să te văd înainte de a închide ochii, da, dar mai este ceva.

— Cere-mi orice!

— Ştii că am stat mulţi ani în casa tatălui tău, după ce aţi plecat?

— Da.

— N-am fost tot timpul singur. Hassan a locuit cu mine.

— Hassan, am zis.

Oare când îi pronunţasem numele ultima dată? Ghimpii vinii aceleia vechi mă săgetau din nou, de parcă pronunţându-i numele aş fi risipit o vrajă care îi permitea acum durerii să mă încerce iar. Dintr-o dată mi s-a părut că aerul din cămăruţa lui Rahim Khan este prea dens, prea cald, prea încărcat de mirosurile străzii.

— M-am gândit să-ţi scriu şi să-ţi spun totul, dar nu eram sigur că vrei să ştii. M-am înşelat?

Adevărul era că nu, nu se înşelase. Dacă ar fi fost să mint, aş fi spus că da. M-am hotărât pentru calea de mijloc:

— Nu ştiu!

A tuşit din nou, scuipând sânge în batistă. Când şi-a aplecat capul să scuipe, am văzut nişte plăgi acoperite de cruste de culoarea mierii.

— Te-am chemat aici ca să îţi cer ceva. Vreau să faci ceva pentru mine, dar înainte să-ţi spun despre ce e vorba, aş vrea să-ţi vorbesc despre Hassan. M-ai înţeles?

— Da, am murmurat cu glas pierit.

— Vreau să-ţi spun totul despre el, vreau să-ţi dezvălui tot. Mă asculţi?

Am încuviinţat din cap.

Atunci, Rahim Khan a mai luat o înghiţitură de ceai. Şi-a rezemat capul de perete şi a început să vorbească.

XVI.

Au fost mai multe motivele pentru care m-am dus în Hazarajat, în 1986, să-l caut pe Hassan. Cel mai important, Allah să mă ierte, era că mă simţeam singur. Majoritatea prietenilor şi rudelor mele fie fuseseră ucişi, fie reuşiseră să fugă din ţară, în Pakistan sau în Iran. Abia dacă mai ştiam pe cineva în Kabul, oraşul unde îmi petrecusem întreaga viaţă. Toată lumea fugise. Dacă mă duceam la o plimbare în zona Karteh-Parwan, acolo unde îşi făceau veacul vânzătorii de pepeni – îţi mai aminteşti? – practic nu mai recunoşteam pe nimeni. Nimeni pe care să-l saluţi, nimeni cu care să stai la un *chai*, nimeni cu care să depeni poveşti, doar soldaţi *roussi*, patrulând pe străzi. Aşa că în cele din urmă nu m-am mai dus în oraş. Îmi petreceam zilele în casa tatălui tău, studiind, citind cărţile vechi ale mamei tale, ascultând ştirile sau urmărind propaganda comunistă de la televizor. Apoi îmi făceam rugăciunea – *namaz* – şi îmi pregăteam ceva de mâncare, mai citeam câte ceva, iar mă rugam şi mă duceam la culcare. Dimineaţa mă trezeam ca să o iau de la capăt.

Şi cu artrita mea, îmi era tot mai greu să mă ocup de casă. Tot timpul mă dureau genunchii şi spatele. Dimineaţa mă trezeam şi îmi lua cel puţin o oră să îmi dezmorţesc încheieturile înţepenite, mai ales iarna. Nu voiam ca locuinţa tatălui tău să ajungă în paragină. Avusesem parte de multe momente frumoase acolo, atâtea amintiri, Amir jan! Nu era drept – tatăl tău o proiectase singur, însemnase atât de mult pentru el, şi îi mai şi promisesem că voi avea grijă de ea, când voi doi aţi plecat în Pakistan. Acum nu mai eram decât eu şi casa… Am făcut ce am crezut că e mai bine. Am încercat să ud pomii la câteva zile, să tai iarba de pe peluză, să am grijă de flori, să repar lucrurile care trebuiau reparate, dar, chiar şi aşa, îmi era greu, fiindcă nu mai eram nici eu tânăr.

Cumva m-am descurcat eu. Cel puţin o vreme. Dar când mi-a ajuns la urechi vestea morţii tatălui tău… pentru prima dată m-am simţit îngrozitor de singur în casa aceea. Am simţit un gol de nesuportat.

Aşa că, într-o bună zi, am umplut rezervorul Buick-ului şi am plecat

spre Hazarajat. Mi-am amintit că, după plecarea lui Ali din casă, tatăl tău mi-a zis că el şi cu Hassan s-au mutat într-un sătuc, chiar lângă Bamiyan. Ali avea un văr acolo, din câte îmi aminteam eu. Nu aveam nici o idee dacă Hassan mai e acolo sau nu, nici dacă cineva ar şti să-mi spună unde se dusese. În fond, trecuseră zece ani de când Ali şi Hassan plecaseră din casa tatălui tău. Prin 1986, Hassan trebuie să fi fost deja un adult de douăzeci şi doi sau douăzeci şi trei de ani. Asta dacă mai era în viaţă, fiindcă *Shorawi* – putrezească-le oasele în iad pentru ce au făcut în *watan* al nostru – uciseseră atâţia tineri afgani. Nu trebuie să-ţi mai spun, că ştii şi tu.

Dar, din mila lui Dumnezeu, era acolo. Nu mi-a luat prea mult să-l găsesc – tot ce am avut de făcut a fost să pun câteva întrebări în Bamiyan şi oamenii m-au îndreptat spre satul lui. Nici nu-mi amintesc cum se numeşte sau dacă are un nume. Îmi amintesc doar că era o zi toridă de vară, iar eu mergeam cu maşina pe un drum prăfuit, pustiu, mărginit doar de tufişuri arse de soare, de trunchiuri răsucite de copaci pitici şi de smocuri de iarbă pârlită de secetă. Am trecut pe lângă un măgar mort, care putrezea la marginea drumului. De după o cotitură, pe pământul pustiu cât vedeai cu ochii a apărut brusc o îngrămădire de bordeie de chirpici, profilate pe cerul fără nori şi munţii ca nişte colţi ascuţiţi.

Oamenii din Bamiyan îmi spuseseră că o să dau de el foarte uşor – locuia în singura casă din sat care avea o grădină împrejmuită. Zidul de lut, scund şi plin de găuri, împrejmuia căsuţa, care nu era altceva decât un bordei ridicat la rang de casă. Nişte copii desculţi se jucau pe uliţă cu o minge de tenis zdrenţuită, pe care o loveau cu beţele. S-au zgâit la mine când am parcat şi am oprit motorul. Am bătut la poarta de lemn şi am intrat într-o curte mică în care nu se aflau decât un lămâi desfrunzit şi câteva straturi de căpşuni. Mai încolo, la umbra unui acacia, într-un colţ se găsea un *tandoor* şi am zărit un om care scormonea în jarul de dedesubt. Aşeza apoi nişte aluat pe o lopată mare, de lemn, pe care o vâra în *tandoor*. Când m-a văzut, a scăpat lopata din mână. Cu greu l-am făcut să nu-mi mai sărute mâinile.

— Lasă-mă să te privesc, am spus. A făcut un pas înapoi. Crescuse atât de înalt – m-am ridicat pe vârfuri şi tot nu-i ajungeam decât până la bărbie. Soarele bamiyan îi tăbăcise pielea şi i-o înnegrise mai mult decât îmi aminteam eu; pierduse şi câţiva dinţi din faţă. Pe bărbie avea câteva smocuri de păr. În rest, aceiaşi ochi verzi, înguşti, aceeaşi cicatrice deasupra buzei superioare, aceeaşi faţă rotundă, acelaşi zâmbet afabil. Şi tu l-ai fi recunoscut, Amir jan, sunt sigur de asta.

Am intrat înăuntru. Într-un colţ al camerei, o tânără femeie hazară, cu tenul deschis, ţesea un şal. Era însărcinată, după cum se vedea cu ochiul liber.

— Ea e soţia mea, Rahim Khan, a zis Hassan mândru. O cheamă

Farzana jan.

Era o femeie timidă, care a vorbit cu o voce atât de curtenitoare şi înceată încât aducea mai degrabă a şoaptă şi nu şi-a ridicat frumoşii ochi de culoarea alunei ca să-mi întâlnească privirea. Dar felul cum se uita la Hassan îl făcea să pară demn de a sta pe tron, la *Arg*.

— Când se va naşte copilul? am zis, după ce ne-am aşezat cu toţii în camera cu pereţi de chirpici. Nu era nimic înăuntru, doar un covor deşirat, câteva vase, două saltele şi o lanternă.

— *Inshallah*, iarna asta, a zis Hassan. Mă rog să fie băiat, ca să ducă mai departe numele tatălui meu.

— Că veni vorba de Ali, el unde e?

Hassan şi-a lăsat privirea în pământ. Mi-a povestit că Ali şi vărul lui – proprietarul căsuţei – fuseseră omorâţi de o mină de teren, cu doi ani în urmă, chiar la ieşirea din Bamiyan. O mină. Există oare o moarte mai afgană decât asta, Amir jan? Şi, din cine ştie ce motiv absurd, am fost sigur că piciorul drept al lui Ali – cel strâmbat de poliomielită – a fost cel care l-a trădat şi a călcat pe mina respectivă. Vestea morţii lui Ali m-a întristat profund. Tatăl tău ar fi umblat toată ziua prin casă, plângând şi jelind.

Farzana ne-a făcut *shorwa* cu fasole, napi şi cartofi. Ne-am spălat pe mâini şi am muiat *naan* proaspăt scoasă din *tandoor* în *shorwa* – era cea mai bună mâncare pe care o gustasem în ultimele luni. Atunci l-am rugat pe Hassan să se mute cu mine la Kabul. I-am spus despre casă, cum nu mă mai pot îngriji singur de ea de acum încolo. I-am spus că îl voi plăti bine şi că el, împreună cu a lui *khanum*, ar trăi confortabil. S-au uitat unul la altul fără să spună o vorbă. Mai târziu, după ce ne-am spălat pe mâini şi Farzana ne-a adus struguri, Hassan mi-a spus că aici e casa lui acum; el şi Farzana îşi croiseră aici traiul.

— Iar Bamiyanul e atât de aproape. Cunoaştem multă lume acolo. Iertaţi-mă, Rahim Khan, vă rog să mă înţelegeţi.

— Bineînţeles, i-am zis. Nu aveţi de ce să vă cereţi iertare, înţeleg.

În timp ce ne beam ceaiul, după *shorwa*, Hassan m-a întrebat de tine. I-am spus că eşti în America, dar că nu ştiu nimic mai mult. Hassan avea atâtea întrebări. Te-ai căsătorit? Ai copii? Cât de înalt eşti? Mai înalţi zmeie? Dar la cinematograf mai mergi? Eşti fericit? Mi-a spus că se împrietenise cu un bătrân profesor de farsi din Bamiyan, care l-a învăţat să scrie şi să citească. Dacă ţi-ar fi scris o scrisoare, aş fi fost dispus s-o expediez eu? Şi după părerea mea, i-ai fi răspuns? I-am spus ce ştiam despre tine din puţinele conversaţii telefonice cu tatăl tău, dar la cele mai multe dintre întrebări nu am ştiut să-i răspund. Apoi, m-a întrebat despre tatăl tău. Când i-am spus, Hassan şi-a îngropat faţa în palme şi a izbucnit în lacrimi. A plâns toată noaptea ca un

copil.

Au insistat să rămân peste noapte la ei. Farzana mi-a încropit un culcuş şi mi-a lăsat un pahar cu apă rece de la fântână în cazul în care mi-ar fi fost sete. Toată noaptea am auzit-o şoptindu-i câte ceva lui Hassan, iar pe el l-am auzit oftând.

Dimineaţa, Hassan mi-a spus că el şi Farzana s-au hotărât să se mute la Kabul cu mine.

— Nu ar fi trebuit să vin aici, am spus. Ai avut dreptate, Hassan jan. Ai o *zendagi*, o viaţă aici. A fost necugetat din partea mea să vin şi să-ţi cer să laşi totul baltă. Eu îmi cer iertare.

— Nu prea avem la ce să renunţăm, Rahim Khan, a răspuns Hassan. Avea încă ochii umflaţi şi roşii. Vom merge cu dumneavoastră şi vă vom ajuta să aveţi grijă de casă.

— Sunteţi absolut siguri?

A încuviinţat şi şi-a lăsat capul în jos:

— Agha sahib mi-a fost ca un al doilea tată… Dumnezeu să-l odihnească!

Şi-au îngrămădit lucrurile în mijlocul unei cuverturi zdrenţuite şi i-au legat colţurile. Am încărcat bocceaua în Buick. Hassan s-a aşezat în pragul casei şi a ţinut *Coranul*, pe care noi l-am sărutat şi pe sub care am trecut. Apoi am pornit spre Kabul. Îmi amintesc că, în timp ce demaram, Hassan s-a întors să-şi vadă casa pentru ultima oară.

Când am ajuns la Kabul, am descoperit că Hassan nu are nici cea mai mică intenţie să se mute *în* casă.

— Dar toate camerele astea sunt goale, Hassan jan. Nu locuieşte nimeni în ele, i-am zis.

Dar nici n-a vrut să audă. A zis că e o chestiune de *ihtiram*, o chestiune de respect. El şi Farzana şi-au mutat lucrurile în cocioaba din spate, acolo unde se născuse el. Am încercat să-i conving să se mute într-una din camerele de oaspeţi de la etaj, dar Hassan nici nu a vrut să audă.

— Ce o să creadă Amir aga? mi-a zis el. Ce o să creadă când va veni înapoi la Kabul, după război, şi va vedea că am încercat să-i iau locul în casă?

Timp de patruzeci de zile, Hassan a purtat doliu după tatăl tău.

În ciuda protestelor mele, el şi Farzana se ocupau de tot: curăţenie, spălat, gătit. Hassan se îngrijea de florile din grădină, smulgea buruienile, curăţa tulpinile de frunze uscate şi s-a apucat să planteze tufe de trandafiri. A zugrăvit pereţii. În casă a măturat şi în încăperile nefolosite de ani buni şi a curăţat băile în care nimeni nu mai făcuse o baie. De parcă ar fi pregătit casa pentru întoarcerea cuiva. Îţi mai aminteşti de peretele din spatele rândului de porumb plantat de tatăl tău, Amir jan? Cum îi ziceaţi, tu şi Hassan: „Peretele

porumbului bolnav“? O rachetă distrusese o bună porţiune de zid, într-o noapte din toamna aceea. Hassan a reconstruit peretele cu mâna lui, cărămidă cu cărămidă, până s-a ridicat ca înainte, drept, intact. Nu ştiu ce m-aş fi făcut fără ei.

Apoi, mai târziu, în toamna aceea, Farzana a dat naştere unei fetiţe. Era moartă. Hassan a sărutat feţişoara neînsufleţită a copilului şi a îngropat-o în curtea din spate, lângă tufele de măceş. Am acoperit moviliţa cu frunze de plop. Eu am rostit o rugăciune. Farzana a rămas în colibă toată ziua şi a jelit – e un sunet care-ţi rupe inima, Amir jan, bocetul unei mame. Mă rog lui Allah să nu auzi niciodată aşa ceva.

Dincolo de zidurile acelei case, războiul se înteţea cu fiecare zi. Dar noi trei, în casa tatălui tău, ne creasem propriul nostru refugiu. Vederea a început să mă lase de pe la sfârşitul lui 1980, aşa că Hassan a început să-mi citească din cărţile mamei tale. Ne aşezam în living, lângă sobă şi Hassan începea să-mi citească din Masnawi sau Khayyám, în timp ce Farzana pregătea mâncarea în bucătărie. Şi în fiecare dimineaţă, Hassan punea o floare pe moviliţa de lângă tufele de măceş.

Pe la începutul lui 1990, Farzana a rămas iar însărcinată. Tot în anul acela, pe la mijlocul verii, o femeie cu faţa acoperită de un *burqa* de culoarea cerului albastru a intrat într-o dimineaţă pe poarta din faţă. Când m-am apropiat de ea, am văzut-o că se clatină, de parcă ar fi fost prea lipsită de vlagă ca să se mai poată ţine pe picioare. Am întrebat-o ce vrea, dar nu mi-a răspuns.

— Cine eşti? am întrebat-o.

Dar ea s-a prăbuşit chiar acolo, pe aleea principală. Am strigat după Hassan să mă ajute şi am dus-o în casă, în living. Am aşezat-o pe canapea şi i-am dat *burqa* la o parte. În spatele vălului era o bătrână fără dinţi, cu şuviţe răvăşite de păr sur şi cu cicatrici pe braţe. Arăta de parcă nu ar fi mâncat de zile întregi. Dar ce era mai rău – fără tăgadă – era faţa; cineva luase un cuţit şi… Amir jan, tăieturile mergeau dintr-o parte în alta, uite aşa şi aşa. Una dintre tăieturi pornea de pe obraz spre rădăcina părului şi nu-i cruţase nici ochiul stâng. Era grotescă. I-am tamponat fruntea cu o cârpă umedă şi a deschis ochii:

— Unde este Hassan? a murmurat.

— Sunt aici, a spus Hassan. I-a luat mâna şi a strâns-o uşurel.

Ochiul rămas întreg s-a rotit spre el:

— Am umblat cale lungă ca să văd dacă eşti tot atât de frumos în carne şi oase pe cât erai în visele mele. Şi eşti, chiar mai frumos.

I-a tras mâna spre faţa ei desfigurată.

— Zâmbeşte-mi, te rog!

Hassan a făcut întocmai şi bătrâna a început să plângă.

— Când ai ieşit din mine, zâmbeai. Iar eu nici măcar nu te-am luat în braţe. Allah să mă ierte, nici măcar nu te-am luat în braţe!

Nici unul dintre noi nu o mai văzuse pe Sanaubar de când fugise cu o trupă de cântăreţi şi dansatori, în 1964, chiar după ce se născuse Hassan. Nu ai văzut-o niciodată, Amir, dar în tinereţea ei fusese o adevărată apariţie. Avea un zâmbet cu gropiţe şi un mers legănat, care-i scotea din minţi pe bărbaţi. Nici un trecător de pe stradă, fie el bărbat sau femeie, nu se putea abţine să nu se mai uite o dată la ea. Iar acum…

Hassan i-a lăsat mâna şi a fugit afară. M-am dus după el, dar alerga prea repede. L-am văzut fugind în sus, pe deal, acolo unde vă jucaţi voi doi; picioarele lui ridicau nori de praf. L-am lăsat. Am stat cu Sanaubar toată ziua, până când cerul de un albastru strălucitor a devenit purpuriu. A căzut noaptea şi lumina lunii scălda norii de pe cer, iar Hassan tot nu se întorsese. Sanaubar a izbucnit în plâns şi a ţipat că a greşit când a venit înapoi, poate o greşeală chiar mai mare decât cea pe care a făcut-o când a plecat.

Hassan s-a întors în dimineaţa următoare, obosit şi năuc, ca şi cum nu ar fi dormit toată noaptea. A luat mâna lui Sanaubar în mâinile lui şi i-a spus că poate să plângă dacă doreşte, dar că nu e nevoie; venise acasă acum – a zis el, acasă la familia ei. I-a atins cicatricile de pe faţă şi a mângâiat-o pe păr.

Hassan şi Farzana au îngrijit-o până s-a făcut bine. Îi spălau hainele şi o hrăneau. I-am dat una dintre camerele de oaspeţi de la etaj. Uneori, când priveam pe fereastră, afară, în curte, îi vedeam pe Hassan şi pe mama lui îngenunchind amândoi şi culegând roşii sau tăind trandafiri, stând de vorbă. Recuperau toţi anii pierduţi, bănuiesc. Din câte ştiu, el nu a întrebat-o niciodată unde a fost sau de ce a plecat, dar nici ea nu i-a spus nimic. Cred că unele poveşti nu au nevoie să fie istorisite.

Sanaubar a fost cea care a moşit copilul lui Hassan, în iarna lui 1990. Nu începuse încă să ningă, dar vânturile iernii suflau prin curţi, îndoind tulpinile florilor şi răsucind frunzele uscate în aer. Îmi amintesc că Sanaubar a ieşit din colibă ţinându-şi nepotul în braţe, înfăşurat într-o pătură de lână. Stătea acolo, radioasă, sub cerul mohorât şi plumburiu, cu râuri de lacrimi pe obraji, iar vântul ca un bici îi împrăştia părul sur, în timp ce ţinea strâns copilaşul, de parcă nu ar mai fi vrut să-i dea drumul. Nu şi de data asta. I l-a dat lui Hassan, iar el mi l-a dat mie – am cântat rugăciunea de *Ayat-ul-kursi* la urechea micuţului.

L-au botezat Sohrab, după numele eroului preferat al lui Hassan din *Shahnamah*, după cum ştii, Amir jan. Era un băieţel frumos, dulce ca zahărul şi avea acelaşi temperament ca şi tatăl său. Să o fi văzut pe Sanaubar cu copilaşul, Amir jan. El devenise centrul universului ei. Îi cosea hăinuţe, îi

făcea jucării din bucăţele de lemn, beţe şi iarbă uscată. Când, la un moment dat, copilul a făcut febră, l-a vegheat toată noaptea şi n-a pus nimic în gură timp de trei zile. A ars *isfand* ca să îndepărteze *nazar*, deochiul. După ce a împlinit vreo doi ani, Sohrab a început s-o strige *Sasa*. Erau de nedespărţit.

A trăit cât să-l vadă împlinind patru ani, apoi, într-o dimineaţă, pur şi simplu nu s-a mai trezit. Arăta calmă şi împăcată, de parcă nu o deranja deloc că a murit. Am îngropat-o în cimitirul de pe deal, cel de lângă rodiu, iar eu am spus o rugăciune. Pierderea a fost grea pentru Hassan – întotdeauna e mai dureros să ai şi să pierzi, decât să nu fi avut deloc. Totuşi, cel mai greu a fost pentru micuţul Sohrab. Tot umbla în jurul casei, căutând-o pe *Sasa*, dar ştii cum sunt copiii, uită atât de repede.

Între timp – asta era prin 1995 – *Shorawi* fuseseră înfrânţi şi izgoniţi de mult, iar Kabulul aparţinea acum *massoud*-ilor, *rabbani*-lor şi mujahedinilor. Luptele dintre facţiuni erau cumplite şi nimeni nu ştia dacă are să trăiască până la sfârşitul zilei sau nu. Urechile ni se obişnuiseră cu şuieratul şi căderea rachetelor, cu focul mitralierelor, iar ochii, cu imaginea oamenilor care dezgropau cadavre de sub grămezile de moloz. În zilele acelea, Amir jan, Kabulul semăna destul de bine cu iadul pe pământ. Allah a fost bun cu noi, totuşi; zona Wazir Akbar Khan nu a fost atacată aşa de tare, aşa că ne-a fost ceva mai uşor decât oamenilor din alte cartiere.

În zilele în care zgomotul luptelor părea că s-a mai domolit puţin, Hassan îl ducea pe Sohrab la Grădina Zoologică să-l vadă pe leul Marjan sau la cinematograf. Hassan l-a învăţat să tragă cu praştia, iar mai târziu – cred că avea vreo opt ani împliniţi – Sohrab a devenit un ţintaş excelent; putea să tragă de pe terasă într-un con pus pe gard. Hassan l-a învăţat să scrie şi să citească, fiindcă – zicea el – fiul lui nu avea să fie un analfabet ca el. M-am ataşat foarte mult de micuţul acela; îl văzusem făcând primii paşi, murmurând primul cuvânt. Îi cumpăram cărţi de poveşti de la librăria de lângă cinematograful Park – care a fost distrus între timp – şi Sohrab le citea de îndată ce le primea. Îmi amintea de tine, Amir jan, ce mult îţi plăcea să citeşti când erai mic. Uneori, îi citeam seara, la culcare, sau îi spuneam ghicitori, alteori îl învăţam şmecherii cu cărţile de joc. Îmi lipseşte tare mult.

În iarna aceea, Hassan şi-a dus fiul să înalţe primul lui zmeu. Nu mai erau atât de multe competiţii ca pe vremuri – nimeni nu se simţea în siguranţă să stea prea mult pe afară, dar se mai ţineau câteva concursuri răzleţe. Hassan îl lua pe Sohrab în spinare şi bătea străzile aşa, vânând zmeie sau cocoţându-se în copacii în care aterizaseră zmeiele. Îţi mai aminteşti, Amir jan, ce vânător de zmeie grozav era Hassan? Nu-şi pierduse îndemânarea. Pe la sfârşitul iernii, Hassan şi Sohrab au atârnat zmeiele după care alergaseră pe pereţii holului de la intrare. Parcă erau tablouri, nu alta.

Ţi-am spus deja cum am sărbătorit venirea talibanilor, în 1996, şi cum au pus capăt luptelor de zi cu zi. Îmi amintesc că m-am întors acasă în seara aceea şi l-am găsit pe Hassan în bucătărie, ascultând la radio. Avea o privire serioasă. L-am întrebat ce s-a întâmplat iar el a scuturat din cap:

— Dumnezeu să-i ajute pe hazari de-acum încolo, Rahim Khan sahib, a mai adăugat.

— Războiul s-a terminat, Hassan! i-am spus. Va fi pace, *Inshallah*, şi fericire, şi linişte. Fără rachete, fără crime, fără înmormântări!

Dar el a închis radioul şi m-a întrebat dacă mai doresc ceva înainte de culcare.

O săptămână mai târziu, talibanii interziceau concursurile de zmeie. Doi ani mai târziu, în 1998, îi măcelăreau pe hazari la Mazar-i-Sharif.

XVII.

Rahim Khan şi-a întins picioarele şi s-a sprijinit de peretele gol, cu încetineala omului căruia o mişcare cât de mică îi declanşează săgeţi de durere. De afară se auzea răgetul unui măgar, iar cineva striga ceva în urdu. Soarele începea să apună, licărind roşietic prin crăpăturile din zidurile clădirilor dărăpănate.

Încă o dată am avut revelaţia enormităţii lucrului pe care îl făcusem atunci, în iarna aceea şi în vara următoare. Numele îmi răsunau în cap: Hassan, Sohrab, Ali, Farzana şi Sanaubar. Auzindu-l pe Rahim Khan pomenind numele lui Ali, m-am simţit ca atunci când găseşti o cutie muzicală veche, prăfuită, pe care n-ai mai deschis-o de mult timp. Ridici capacul şi melodia începe să picure imediat: „Pe cine ai mai mâncat azi, Babalu? Pe cine ai mai mâncat, Babalu chior ce eşti?“ Am încercat să invoc faţa îngheţată în timp a lui Ali, să-i zăresc, *cu adevărat*, privirea liniştită, dar timpul poate fi atât de lacom – uneori îţi fură toate detaliile şi le ţine numai pentru el.

— Hassan mai locuieşte şi acum în casa aceea? am întrebat.

Rahim Khan a ridicat ceaşca de ceai la buzele uscate şi a luat o înghiţitură. Apoi a pescuit un plic din buzunarul de la piept al vestei şi mi l-a dat:

— E pentru tine.

Am rupt plicul. Înăuntru am găsit o fotografie Polaroid şi o scrisoare împăturită. Un minut şi mai bine m-am uitat la fotografie.

Un bărbat înalt, cu turban alb şi *chapan* cu dungi verzi, stătea lângă un băieţel în faţa porţilor de fier forjat. Soarele îl lumina din stânga, umbrindu-i pe jumătate faţa rotundă. Zâmbea, cu ochii mijiţi, la obiectiv şi cu gura întredeschisă, din care lipseau doi dinţi din faţă. Chiar şi în fotografia aceasta neclară, bărbatul cu *chapan* emana o siguranţă, o relaxare care se vedeau din felul în care stătea, cu picioarele uşor depărtate si cu braţele încrucişate lejer pe piept, cu capul uşor plecat să nu-i bată soarele în ochi. Dar, mai ales, se vedea din felul în care zâmbea. Uitându-te la fotografie, ai fi putut crede că omul acesta găseşte că lumea a fost bună cu el. Rahim Khan avusese

dreptate: da, l-aş fi recunoscut dacă ne-am fi ciocnit din întâmplare, pe stradă. Băieţelul, desculţ, îl ţinea cu o mână de picior, iar capul ras i se odihnea pe coapsa tatălui său. Şi el zâmbea cu ochii mijiţi din cauza luminii soarelui.

Am despăturit scrisoarea. Era scrisă în farsi. Fără puncte sau virgule omise, fără cuvinte scrise împreună, cu un scris atât de lizibil că părea al unui copil. Am început să citesc:

În numele lui Allah cel binefăcător,
Cel milostiv,
Lui Amir aga, cu cel mai adânc respect,

Farzana jan, Sohrab şi cu mine ne rugăm ca această scrisoare să vă găsească sănătos şi scăldat în binecuvântarea lui Allah. Vă rog să transmiteţi cele mai călduroase mulţumiri lui Rahim Khan sahib pentru că v-a adus scrisoarea. Sper ca într-o zi să ţin în mână o scrisoare de la dumneavoastră şi să citesc despre viaţa dumneavoastră din America. Poate o fotografie a dumneavoastră ne-ar putea bucura privirile. Le-am vorbit mult despre dumneavoastră lui Farzana jan şi lui Sohrab, despre cum am crescut împreună, cum ne-am jucat şi am alergat pe străzi. Au râs ascultând trăznăile pe care le făceam împreună!

Amir aga,

Din nefericire, Afganistanul tinereţii noastre a murit de mult. Bunătatea a dispărut din ţară şi nu mai poţi să te salvezi printre atâtea omoruri. Tot timpul, numai omoruri. În Kabul, frica domneşte peste tot, pe străzi, pe stadioane, în pieţe, face parte din viaţa noastră de aici, Amir aga. Sălbaticilor care conduc watan *al nostru nu le pasă de demnitatea şi decenţa umană. Zilele trecute, am însoţit-o pe Farzana jan la bazar ca să cumpere nişte cartofi şi* naan. *L-a întrebat pe vânzător cât costă cartofii, dar el n-a auzit-o, cred că era tare de o ureche. Aşa că ea a întrebat mai tare şi, dintr-o dată, un tânăr taliban a venit în fugă şi a lovit-o cu un băţ peste picioare. A lovit-o atât de tare încât a căzut jos. Ţipa şi o blestema, spunând că Ministerul Viciului şi al Virtuţii nu le dă voie femeilor să ridice vocea. Câteva zile bune a avut o vânătaie mare, roşie, pe piciorul lovit. Şi eu ce altceva puteam să fac decât să stau şi să mă uit cum soţia mea este bătută? Dacă m-aş fi luptat, câinele ăla ar fi băgat bucuros un glonţ în mine, fără să clipească! Şi atunci ce s-ar fi ales de Sohrab al meu? Străzile sunt deja pline de orfani înfometaţi şi îi mulţumesc lui Allah în fiecare zi că sunt viu, nu pentru că mi-ar fi frică de moarte, ci pentru că soţia mea are un soţ şi fiul meu nu e orfan.*

Aş vrea să-l vedeţi pe Sohrab. E un băiat tare bun. Rahim Khan sahib şi cu mine l-am învăţat să scrie şi să citească, ca să nu crească şi să fie prost ca tatăl lui. Şi ce mai trage cu praştia, numai să-l vedeţi! Uneori îl iau pe Sohrab prin Kabul şi îi cumpăr bomboane. În Shar-e-Nau mai trăieşte încă omul-maimuţă şi, când ne întâlnim cu el, îl plătesc să vadă şi Sohrab dansul maimuţei. Să-l vedeţi numai cum râde! Noi doi mergem adesea în cimitirul de pe deal. Vă mai amintiţi cum stăteam cu dumneavoastră sub rodiu şi îmi citeaţi din Shahnamah*? Pe deal iarba s-a uscat, iar pomul nu a mai prins rod de ani buni, dar Sohrab şi cu mine stăm la umbra lui şi eu îi citesc din* Shahnamah*. Nu mai e nevoie să vă spun că partea care îi place cel mai mult este cea cu Rostam şi Sohrab, cel al cărui nume îl poartă. În curând va putea să citească singur din carte. Sunt un tată foarte mândru şi foarte norocos.*

Amir aga,

Rahim Khan sahib e foarte bolnav. Tuşeşte toată ziua şi văd sânge pe mânecă, atunci când se şterge la gură. A slăbit mult şi tare m-aş bucura să mănânce puţin din shorwa *şi orezul pe care i le găteşte Farzana jan. Dar el ia doar o îmbucătură sau două şi numai din politeţe faţă de Farzana jan. Sunt atât de îngrijorat de soarta acestui om scump şi mă rog în fiecare zi pentru el. Peste câteva zile va pleca în Pakistan, să consulte nişte doctori de acolo şi,* Inshallah*, să sperăm că se va întoarce cu veşti bune. Dar în adâncul inimii mă tem pentru el. Farzana jan şi cu mine i-am spus micului Sohrab că Rahim Khan sahib se va face bine. Ce putem face? Are numai zece ani şi îl adoră pe Rahim Khan sahib. El a crescut cu Rahim Khan sahib lângă el. Dumnealui îl ducea prin bazar să-i cumpere baloane şi biscuiţi, dar acum e prea slăbit să mai facă asta. Am avut multe vise în ultima vreme, Amir aga. Unele dintre ele sunt coşmaruri cu cadavre care putrezesc în şteang. Mă trezesc transpirat şi gâfâind. Totuşi, visez şi multe lucruri bune şi lăudat fie Allah pentru asta! Visez că Rahim Khan sahib se va face bine. Mai visez că fiul meu va creşte ca să devină un om bun, liber şi o persoană importantă. Visez că florile de* lawla *vor înflori din nou pe străzile Kabulului, iar muzica* rubab *se va revărsa din casele în care vor fierbe samovarele, în timp ce zmeiele vor pluti pe cer. Şi mai visez la ziua în care vă veţi întoarce la Kabul, ca să revedeţi locurile unde aţi copilărit. Dacă aşa va fi, veţi găsi aici un bătrân şi credincios prieten, care vă aşteaptă.*

Allah să vă lumineze calea mereu,
Hassan

Am citit scrisoarea de două ori. Am împăturit-o şi m-am mai uitat un

timp la fotografie. Apoi le-am băgat pe amândouă în buzunar.

— El ce mai face? am întrebat.

— Scrisoarea aia a fost scrisă acum şase luni, cu câteva zile înainte să plec la Peshawar – a zis Rahim Khan –, iar fotografia am făcut-o chiar în ziua plecării. La o lună după sosirea la Peshawar, am primit un telefon de la un vecin din Kabul. Iată povestea pe care mi-a spus-o: la scurt timp după ce am plecat s-a răspândit zvonul cum că o familie hazară locuieşte singură într-o casă mare din Wazir Akbar Khan sau cel puţin aşa au zis talibanii. Doi funcţionari talibani au venit să investigheze şi l-au interogat pe Hassan. Când Hassan le-a spus că locuieşte împreună cu mine, l-au acuzat că minte, cu toate că mulţi vecini, inclusiv cel care mă sunase, au confirmat versiunea lui. Talibanii au spus că e un mincinos şi un hoţ ca toţi hazarii şi i-au ordonat să-şi ia familia şi să părăsească casa până la apusul soarelui. Hassan a protestat. Dar vecinul spune că talibanii se uitau la casa mare şi frumoasă – oare cum a zis? – da, „ca nişte lupi la o turmă de oi“. I-au spus lui Hassan că se vor muta ei acolo ca să păstreze totul în ordine, chipurile, până mă întorc eu. Hassan a protestat din nou. Aşa că l-au scos în stradă…

— Nu, am îngăimat.

— Şi i-au ordonat să îngenuncheze…

— Nu, Doamne, nu.

— Şi l-au împuşcat în ceafă.

— Nu.

— Farzana a venit ţipând şi s-a repezit la ei…

— Nu.

— Şi au împuşcat-o şi pe ea. Legitimă apărare, aşa au pretins mai târziu.

Dar tot ce am putut să fac a fost doar să şoptesc „Nu. Nu. Nu“, iar şi iar.

M-AM TOT GÂNDIT la ziua aceea din 1974, când ne aflam în camera de spital, imediat după operaţia lui Hassan. Baba, Rahim Khan, Ali şi cu mine ne foiam în jurul patului, privindu-l cum îşi examinează noua buză în oglindă. Toată lumea din camera aceea era acum ori moartă, ori pe moarte. Toţi, mai puţin eu.

Apoi am văzut altceva: un bărbat în vestă militară, cu ţeava unui kalaşnikov proptită în ceafa lui Hassan. Împuşcătura răsună pe strada casei tatălui meu. Hassan se prăbuşeşte pe asfalt, iar viaţa lui, trăită sub semnul loialităţii fără recompense, se scurge din el ca zmeiele duse de vânt pe care obişnuia să le alerge.

— Talibanii s-au mutat în casă, a continuat Rahim Khan, sub pretextul

evacuării unui intrus. Moartea lui Hassan şi a Farzanei au fost considerate cazuri de legitimă apărare. Nimeni nu a mai suflat nici o vorbă despre asta, mai ales de teama talibanilor, bănuiesc. Oricum, nimeni nu avea de gând să rişte ceva pentru o pereche de servitori hazari.

— Şi ce au făcut cu Sohrab? am întrebat. Mă simţeam obosit, secătuit de vlagă. Trupul lui Rahim Khan a fost zguduit de un nou acces de tuse, care a durat un timp. Când şi-a mai revenit, avea faţa roşie şi ochii injectaţi.

— Am auzit că ar fi într-un orfelinat din Karteh-Seh. Amir jan… Apoi a început din nou să tuşească. Iar când s-a oprit, arăta mai bătrân decât cu câteva clipe în urmă, de parcă mai îmbătrânea puţin cu fiecare acces de tuse. Amir jan, te-am rugat să vii aici pentru că voiam să te văd înainte de a muri, dar asta nu e tot.

Nu am spus nimic. Cred că ştiam deja ce vrea să îmi spună.

— Vreau să te duci la Kabul. Vreau să-l aduci pe Sohrab aici, a mai zis.

M-am luptat să-mi găsesc cuvintele. De-abia avusesem timp să mă obişnuiesc cu ideea că Hassan e mort.

— Te rog să mă asculţi. Cunosc aici, în Peshawar, un cuplu de americani, Thomas şi Betty Caldwell. Sunt creştini şi conduc o mică organizaţie caritabilă din donaţii private. În general, găzduiesc şi hrănesc copii afgani, care şi-au pierdut părinţii. Am văzut-o. E un loc curat şi sigur, unde copiii sunt bine îngrijiţi, iar soţii Caldwell sunt oameni cumsecade. Mi-au şi spus că Sohrab va fi binevenit în casa lor şi…

— Rahim Khan, doar nu vorbeşti serios!

— Copiii sunt fragili, Amir jan. Kabulul e deja plin de copii distruşi şi nu vreau ca Sohrab să ajungă unul dintre ei.

— Rahim Khan, nu vreau să merg la Kabul. Nu pot! i-am spus.

— Sohrab e un băieţel talentat. Putem să-i oferim o viaţă nouă, o nouă speranţă aici, lângă oameni care să-l iubească. Thomas aga este un bărbat cumsecade, iar Betty khanum este atât de drăguţă; ar trebui să vezi cum se poartă cu orfanii aceia.

— De ce eu? De ce nu rogi pe altcineva să se ducă? Plătesc, dacă e vorba de bani.

— Nu de bani e vorba, Amir! a tunat Rahim Khan. Sunt un bătrân pe moarte şi nu accept să fiu insultat! *Niciodată* nu a fost vorba despre bani în ceea ce mă priveşte şi tu ştii asta! Şi de ce tu? Cred că ştim amândoi de ce trebuie să fii tu, nu-i aşa?

Nu am vrut să înţeleg comentariul, dar am înţeles. L-am înţeles chiar prea bine.

— Am o soţie în America, o casă, o carieră şi o familie. Kabulul e un

loc periculos, ştii asta, şi tu îmi ceri să risc totul pentru… M-am oprit.

— Ştii, mi-a zis Rahim Khan, odată, când tu nu erai de faţă, stăteam de vorbă cu tatăl tău. Şi ştii cum îşi făcea griji pe atunci, în legătură cu tine. Îmi amintesc că mi-a zis: „Rahim, un băiat care nu se apără singur devine un bărbat care nu poate apăra nimic.“ Mă întreb, oare asta ai devenit?

Mi-am lăsat privirea în jos.

— Ce îţi cer eu este să îndeplineşti ultima dorinţă a unui bătrân muribund, mi-a spus, cu o voce gravă.

Îşi jucase bine ultima carte, cea mai bună. Sau, cel puţin, aşa am crezut atunci. Cuvintele lui atârnau deasupra noastră, dar el măcar ştia ce să spună. Eu încă mai bâjbâiam în căutarea cuvintelor potrivite şi dintre noi doi, eu eram scriitorul. În cele din urmă, m-am oprit la următoarea replică:

— Poate că Baba avea dreptate!

— Îmi pare rău că gândeşti aşa, Amir!

Nu puteam să mă uit la el.

— Şi tu nu gândeşti la fel?

— Dacă aş fi făcut-o, nu te-aş fi rugat să vii aici.

M-am jucat puţin cu verigheta:

— Iar tu întotdeauna m-ai supraestimat, Rahim Khan.

— Întotdeauna te-ai judecat prea aspru!

A ezitat.

— Ar mai fi ceva, ceva ce nu ştii.

— Te rog, Rahim Khan…

— Sanaubar nu a fost prima soţie a lui Ali.

A fost rândul meu să ridic privirea.

— A mai fost însurat cu o hazară din regiunea Jaghori. Asta se întâmpla cu mult înainte ca tu să te fi născut. Au fost căsătoriţi timp de trei ani.

— Şi ce legătură are asta cu restul?

— După aceşti trei ani, în care nu au avut copii, femeia l-a lăsat şi s-a căsătorit cu un bărbat din Khost. *I*-a născut trei fete. Asta încerc să îţi spun.

Începeam să întrevăd ce vrea să-mi zică. Dar nu voiam să ascult restul poveştii. Aveam o viaţă bună în California, o casă drăguţă în stil victorian, cu acoperiş ascuţit, o căsnicie reuşită, socri care mă iubeau şi o carieră promiţătoare ca scriitor. Nu aveam nevoie de porcăriile astea.

— Ali era steril!

— Ba nu, nu era! El şi Sanaubar l-au avut pe Hassan, nu-i aşa? L-au avut pe Hassan…

— Nu, nu l-au avut, a zis Rahim Khan.

— Ba da!

— Ba nu, Amir.

— Atunci, cine…

— Cred că ştii deja cine.

M-am simţit ca un om care alunecă de pe o stâncă într-o prăpastie şi se agaţă, în cădere, de mici tufe şi crengi de măceş, dar tot ajunge jos, cu mâinile goale. Camera se clătina cu mine.

— Hassan ştia? am zis cu glas străin.

Rahim Khan a închis ochii. A scuturat din cap că nu.

— Nenorociţilor, am murmurat. M-am ridicat în picioare. Blestemaţilor! am ţipat de data asta. Toţi, toţi sunteţi o şleahtă de mincinoşi ordinari.

— Te rog, stai jos! a zis atunci Rahim Khan.

— Cum aţi putut să ne ascundeţi asta? Mai ales lui? aproape că am urlat.

— Te rog, gândeşte-te puţin, Amir jan! Era o situaţie ruşinoasă. Oamenii ar fi vorbit. În vremurile acelea, un bărbat avea doar onoarea lui, reputaţia şi dacă oamenii ar fi vorbit… Nu puteam spune nimănui, cred că înţelegi asta.

S-a întins să mă ia de mână. I-am respins atingerea şi am pornit spre uşă.

— Amir jan, te rog, nu pleca!

Am deschis uşa şi m-am întors cu faţa spre el:

— De ce? Ce mi-ai mai putea spune? Am treizeci şi opt de ani şi tocmai am aflat că toată viaţa mea a fost o minciună nenorocită! Ce ai putea să-mi mai spui ca să mă simt mai bine? Nimic. Absolut nimic.

Şi acestea fiind zise, am ieşit ca o furtună din apartament.

XVIII.

Soarele aproape că apusese, înmuind cerul în râuri de roşu şi violet. Am coborât pe străduţa îngustă şi aglomerată care trecea pe lângă casa lui Rahim Khan, o alee zgomotoasă din labirintul celorlalte străduţe pe care se înghesuiau pietonii, bicicliştii şi conducătorii de ricşe. La colţurile străzilor erau afişe cu reclame la Coca-Cola şi la ţigări; alte afişe făceau reclamă unor filme în care actriţe cu forme voluptuoase dansau cu bărbaţi bine făcuţi, cu ten măsliniu, pe fundalul unui câmp presărat cu gălbenele.

Am intrat într-o mică ceainărie plină de fum şi am cerut o ceaşcă de ceai. M-am lăsat pe picioarele din spate ale scaunului pliant şi mi-am mângâiat, absent, faţa. Senzaţia aceea de cădere începea să pălească. Dar în locul ei începeam să mă simt ca un om care se trezeşte în propria lui casă şi găseşte toată mobila mutată din loc, aşa că fiecare ungher cunoscut îi apare acum străin. Dezorientat, omul trebuie să se deprindă iar cu locurile până atunci familiare şi să înveţe să se orienteze în noul spaţiu.

Cum putusem să fiu atât de orb? Semnele fuseseră evidente, în tot acest timp; acum mi se reîntorceau în memorie, parcă în zbor – Baba, angajându-l pe dr. Kumar ca să-i aranjeze buza de iepure lui Hassan. Baba, care nu lipsea niciodată de la ziua de naştere a lui Hassan. Mi-am amintit brusc de ziua aceea în care plantam lalele, iar eu l-am întrebat pe Baba dacă s-a gândit vreodată să-şi ia alţi servitori. „Hassan nu pleacă nicăieri“ – lătrase el. „O să stea aici, cu noi, unde îi este locul. Asta e casa lui, iar noi suntem familia lui.“ Şi cât plânsese, şi iar *plânsese*, când Ali îl anunţase că pleacă împreună cu Hassan.

Ospătarul mi-a aşezat dinainte o ceaşcă de ceai. Acolo unde picioarele în formă de x ale mesei se încrucişau existau câteva şuruburi, din care unul era gata să cadă. M-am aplecat şi l-am strâns. Aş fi vrut să-mi pot „repara“ şi viaţa la fel de uşor. Am luat o înghiţitură din cel mai negru şi tare ceai pe care îl băusem în ultimii ani, încercând să mă gândesc la Soraya, la general şi la Khala Jamila, la romanul pe care îl aveam de terminat. Am încercat să privesc

strada clocotind de lume, oamenii care se vânturau în sus şi în jos, care intrau şi ieşeau din micile cofetării. Am încercat să ascult muzica *Qawali* difuzată la radioul cu tranzistori de la masa de alături. Orice. Dar nu-l vedeam decât pe Baba în noaptea în care am avut ceremonia de absolvire, stând alături de mine în Fordul pe care tocmai mi-l dăruise, mirosind a bere şi spunându-mi: „Aş fi vrut să fie şi Hassan cu noi astăzi.“

Cum putuse să mă mintă în toţi anii ăştia? Dar pe Hassan? Mă luase pe genunchi când eram mic, mă privise în ochi şi îmi spusese: „Nu există decât un singur păcat, iar acesta este hoţia… Când spui o minciună, îi furi altcuiva dreptul la adevăr.“ Nu aşa îmi spusese? Şi acum, la cincisprezece ani de când îl îngropasem, aflam că Baba fusese un hoţ. Şi un hoţ de cea mai joasă speţă, pentru că lucrurile pe care le furase erau sacre: de la mine – dreptul de a şti că am un frate, de la Hassan – identitatea şi de la Ali – onoarea. *Nang*-ul lui. *Namoos*-ul lui.

Întrebarea asta nu-mi dădea pace: cum reuşise Baba să-l privească pe Ali în ochi? Cum putuse Ali să trăiască în casa aceea, zi de zi, ştiind că fusese dezonorat de stăpânul său în cel mai groaznic mod în care un bărbat afgan poate fi dezonorat? Şi cum aveam să împac imaginea asta nouă a lui Baba cu cea care mi se imprimase de atâta vreme în minte – cea în care purta vechiul lui costum maro şi urca şontâcăind aleea spre casa Taherilor, ca să ceară mâna Sorayei pentru mine?

Iată un alt clişeu care l-ar fi scos din sărite pe profesorul meu de scriere creativă: aşchia nu sare departe de trunchi. Dar era adevărat, nu-i aşa? După cum a ieşit la iveală, eu şi Baba semănam mai mult decât mi-aş fi putut imagina. Amândoi îi trădasem pe cei care şi-ar fi dat şi viaţa pentru noi. Cu această reflecţie mi s-a mai clarificat un lucru: că Rahim Khan mă chemase aici nu doar ca să-mi răscumpăr propriile păcate, ci şi pe cele ale lui Baba.

Rahim Khan îmi spusese că fusesem întotdeauna prea aspru cu mine însumi. Dar mă întrebam… Sigur că nu-l făcusem eu pe Ali să calce pe mină şi nici nu-i adusesem pe talibani în casă, să-l împuşte pe Hassan, dar îi alungasem, practic, pe Ali şi pe Hassan din căminul lor. Oare era prea mult să-mi imaginez că lucrurile ar fi stat altfel, dacă nu aş fi făcut ce făcusem? Poate că Baba i-ar fi adus şi pe ei în America. Poate că acum Hassan ar fi avut casa lui şi o slujbă, o familie şi o viaţă într-o ţară în care nimănui nu-i pasă dacă eşti sau nu hazar. Poate că nu. Sau poate că da.

„Nu pot merge la Kabul“, îi spusesem lui Rahim Khan. „Am o soţie în America, o casă, o carieră şi o familie.“ Dar cum să-mi fac bagajele şi să mă duc liniştit acasă, când poate că ceea ce făcusem îi răpise lui Hassan şansa de a avea şi el aceleaşi lucruri?

Mi-aş fi dorit ca Rahim Khan să nu mă fi sunat. Aş fi vrut să mă fi

lăsat să trăiesc în neştiinţa mea. Dar mă sunase. Iar ceea ce îmi dezvăluise schimbase lucrurile. Mă făcuse să văd că întreaga mea viaţă – cu mult înainte de iarna lui 1975, începând chiar cu perioada în care femeia hazară mă hrănea şi avea grijă de mine – fusese un cerc vicios al minciunilor, trădărilor şi secretelor.

„Mai există o cale să fii din nou bun“, îmi spusese.

O cale de a închide cercul.

Un băieţel. Un orfan. Fiul lui Hassan. Undeva, în Kabul.

O RICŞĂ M-A DUS ÎNAPOI, în faţa casei lui Rahim Khan. Mi-am amintit că Baba spunea că una dintre problemele mele era că altcineva trebuia să lupte mereu în locul meu. Acum aveam treizeci şi opt de ani. Părul începea să mi se rărească şi să încărunţească, iar de curând văzusem că în colţurile ochilor îmi apăruseră ridurile acelea cărora li se spune laba-gâştii. Eram mai matur acum, chiar dacă, poate, nu suficient de matur ca să încep să-mi port singur de grijă, să lupt în nume propriu. Baba minţise în legătură cu multe lucruri, aşa cum ieşise la iveală, dar în privinţa asta, nu.

Am privit iar chipul rotund din fotografie şi felul cum îl lumina soarele. Chipul fratelui meu. Hassan fusese cel care mă iubise cândva într-un fel irepetabil, ca nimeni, niciodată. El ne părăsise, dar o părticică din el încă mai trăia. Era în Kabul.

Aşteptând.

L-AM GĂSIT PE RAHIM KHAN rugându-se, zicând *namaz* într-un colţ al încăperii. Era doar o siluetă întunecată, care îşi pleca fruntea la pământ, cu faţa spre răsărit, acolo unde cerul începea să prindă culoarea sângelui. Am aşteptat până când a terminat.

Apoi i-am spus că plec la Kabul. I-am spus să-i sune pe Caldwelli dimineaţă.

— O să mă rog pentru tine, Amir jan, mi-a zis.

XIX.

Iarăşi răul de maşină. După ce am trecut de pancarta ciuruită de gloanţe pe care scrie: „Bun-venit în trecătoarea Khyber“, am început să simt că salivez în exces. Ceva în stomacul meu se răsucea şi se zvârcolea. Farid, şoferul, mi-a aruncat o privire rece. Nu găseam pic de compasiune în ochii lui.

— Putem să lăsăm geamul în jos? l-am întrebat.

Şi-a aprins o ţigară şi şi-a îndesat-o între cele două degete pe care le mai avea la mâna stângă, în afară de cel pe care-l ţinea pe volan. Fără să-şi ia ochii negri de la şosea, s-a aplecat, a luat şurubelniţa de jos şi mi-a dat-o. Am înfipt-o în micul orificiu din portieră, deasupra mânerului, şi am început s-o învârt ca să cobor geamul.

Farid mi-a aruncat o altă privire dezaprobatoare. Detectam o anumită animozitate în ea, nu prea bine ascunsă. A continuat să fumeze. De când plecasem din Fort Jamrud nu scosese mai mult de douăzeci de cuvinte.

— *Tashakor*, am mormăit. Mi-am scos capul pe geam şi am lăsat aerul rece al amiezii să-mi răcorească faţa. Călătoria prin ţinuturile tribale din trecătoarea Khyber, drumul care se ondula printre stâncile de şist şi calcar erau aşa cum mi le aminteam de când eu şi Baba trecuserăm pe aici, în 1974. Munţii sterpi şi impozanţi aveau prăpăstii adânci şi piscuri zimţate, ca nişte colţi uriaşi. Vechi fortăreţe, cu ziduri din chirpici pe jumătate dărâmate, se zăreau din vârf în vârf de munte. Am încercat să îmi ţin ochii lipiţi de Hindu Kush cel învăluit în zăpadă şi situat în partea de nord, dar de fiecare dată când stomacul mi se liniştea cât de puţin, camionul trecea printr-o groapă sau intra într-o serpentină şi iar simţeam un nou val de greaţă.

— Ia o lămâie!

— Poftim?

— Lămâie. Bună la greaţă, a zis Farid. Iau întotdeauna una la mine când e de mers pe aici.

— *Ney*, mulţumesc, i-am spus. Numai gândul că aş mai fi băgat ceva acid în stomac şi mă lua iar greaţa.

Farid a mârâit:

— Sigur, nu e un medicament de fiţe, ca alea americane, dar e un remediu pe care îl ştiu de la mama.

Am regretat că dădusem cu piciorul şansei de a sparge gheaţa dintre noi.

— Păi, atunci, poate îmi dai un pic.

A înşfăcat o pungă de hârtie din spate şi a scos o jumătate de lămâie. Am muşcat din ea şi am aşteptat câteva minute.

— Ai avut dreptate, mă simt mai bine, l-am minţit. Ca afgan, ştiam că e mai bine să te simţi rău decât să fii nepoliticos. M-am forţat să zâmbesc.

— Dacă cunoşti vechile leacuri din *watan*, nu mai ai nevoie de medicamente fiţoase, a mai zis Farid. Tonul era înţepat. Şi-a scuturat scrumul şi s-a privit mulţumit în oglinda retrovizoare. Era un tajik deşirat, cu faţa smeadă şi tăbăcită de vreme, cu umeri înguşti şi cu un gât lung, punctat de mărul lui Adam care îi ieşea mult în afară, iţindu-se prin barbă, mai ales când întorcea capul. Era îmbrăcat destul de asemănător cu mine; presupun că asta era îmbrăcămintea comună tuturor afganilor: o pătură aspră de lână înfăşurată peste un *pirhan-tumban* cenuşiu şi o vestă. Pe cap purta un *pakol* maro, înclinat uşor într-o parte, ca eroul tajik Ahmad Shah Massoud, pe care conaţionalii săi îl supranumiseră „Leul din Panjsher“.

Rahim Khan îmi făcuse cunoştinţă cu Farid în Peshawar. Îmi spusese că Farid are douăzeci şi nouă de ani, cu toate că faţa lui ridată şi muncită îl făcea să pară cu douăzeci de ani mai bătrân. Se născuse în Mazar-i-Sharif, unde locuise până ce tatăl lui îşi mutase familia la Jalalabad, pe când Farid avea zece ani. La paisprezece ani se alăturase *jihadului* anti-*Shorawi*, împreună cu tatăl său. Luptaseră în Valea Panjsher timp de doi ani, până când o rafală de mitralieră trasă dintr-un elicopter îl doborâse pe bătrân. Farid avea două neveste şi cinci copii.

— A avut şapte, îmi zisese Rahim Khan, cu o privire tristă, dar şi-a pierdut fetiţele cele mai mici cu câţiva ani în urmă, într-o explozie a unei mine de teren, chiar la ieşirea din Jalalabad. În aceeaşi nenorocire şi-a pierdut şi el câteva degete de la picioare şi cele două de la mâna stângă. După asta, se mutase cu soţiile şi copiii în Peshawar.

— Punctul de control, a mormăit Farid. Am alunecat puţin în scaun, cu braţele încrucişate pe piept, uitând pentru o clipă de greaţă. Dar nu aveam de ce să-mi fac griji; doi membri ai miliţiei pakistaneze s-au apropiat de Land Cruiser-ul nostru rablagit, au aruncat o privire înăuntru şi ne-au făcut semn că putem trece.

Farid fusese primul pe lista pregătirilor pe care o întocmisem împreună cu Rahim Khan, o listă care includea: dolari schimbaţi pentru taxele

din Kaldar şi Afganistan, hainele tradiţionale şi *pakolul*, pe care, culmea, nu le purtasem nici măcar când locuiam în Afganistan, fotografia lui Hassan cu Sohrab şi, poate cel mai important lucru dintre toate, o barbă artificială, neagră şi lungă până la piept, care să mă facă să arăt ca un *Shari'a* – sau cel puţin versiunea talibană a unui *Shari'a*. Rahim Khan cunoştea un tip din Peshawar, care era specialist în confecţionarea lor, plasându-le uneori unor reporteri de război occidentali.

Rahim Khan ar fi vrut să mai stau cu el câteva zile, ca să plănuim lucrurile cu grijă. Dar eu ştiam că trebuie să plec cât mai repede. Îmi era teamă să nu mă răzgândesc. Îmi era teamă că aş delibera, chibzui, agoniza, dezbate şi m-aş convinge singur să nu mă duc acolo. Îmi era teamă că gândul la viaţa mea din America m-ar fi tras înapoi, că m-aş fi aruncat iar în fluviul acela uriaş, în care mi-aş fi găsit uitarea şi aş fi lăsat lucrurile acestea pe care le aflasem în ultimele zile să cadă la fund. Îmi era teamă că m-aş fi lăsat dus de ape, departe de ceea ce aveam de făcut. De Hassan. De trecutul care mă chema. Şi de această ultimă şansă de a-mi răscumpăra vina. Aşa că am plecat înainte ca un asemenea lucru să se întâmple. Cât despre Soraya, nu puteam să-i spun că mă întorc în Afganistan. Dacă i-aş fi spus, şi-ar fi rezervat loc în primul avion spre Pakistan.

Trecurerăm graniţa şi sărăcia îşi arăta colţii de pretutindeni. De ambele părţi ale drumului, am văzut înşirate mici cătune, ca nişte jucării împrăştiate printre stânci. Am văzut case de lut distruse şi colibe care constau doar din patru stâlpi de lemn şi un acoperiş deasupra. Am văzut copii îmbrăcaţi în zdrenţe fugind după o minge prin faţa colibelor. Câţiva kilometri mai încolo, am văzut o mulţime de oameni stând pe vine şi ciugulind, asemenea unui cârd de ciori, din carcasa unui vechi tanc sovietic incendiat, în timp ce vântul ridica păturile în care erau înfăşuraţi. În spatele lor, o femeie într-o *burqa* maro ducea pe umăr un vas mare de lut, păşind pe o potecă bătătorită spre un şir de bordeie.

— Ciudat! am zis.

— Ce?

— Mă simt ca un turist în propria mea ţară, i-am răspuns, uitându-mă la un cioban care mâna vreo şase capre costelive de-a lungul drumului.

Farid a început să râdă. Şi-a stins ţigara.

— Tot mai consideri locul ăsta ca fiind ţara ta?

— Cred că o parte din mine o va considera mereu.

— După douăzeci de ani de trai în America, a zis, virând brusc ca să evite o groapă de mărimea unei mingi de volei.

Am dat din cap:

— Am crescut în Afganistan.

Farid a râs iar.

— De ce faci aşa?

— Nu contează, a murmurat el.

— Nu, vreau să ştiu: de ce faci aşa?

În oglinda retrovizoare, am văzut ceva fulgerându-i în ochi.

— Chiar vrei să ştii? a mârâit. Lasă-mă să ghicesc, aga sahib: probabil că ai locuit într-o casă mare cu două sau trei etaje, cu o curte frumoasă în spate, pe care grădinarul o umplea cu flori şi pomi fructiferi. Totul împrejmuit de ziduri, desigur. Tatăl tău conducea o maşină americană. Ai avut servitori, probabil hazari. Părinţii tăi angajau muncitori care să le decoreze casa pentru *mehmanis*-urile elegante pe care le dădeau, aşa încât prietenii lor să se simtă bine când veneau să povestească despre călătoriile lor în America sau Europa. Şi pun pariu pe lumina ochilor întâiului meu născut că asta e prima dată când porţi un *pakol*.

A rânjit, dezvelind nişte dinţi prematur cariaţi.

— Am ghicit?

— De ce spui asta? l-am întrebat.

— Pentru că ai vrut să ştii! mi-a replicat. Mi-a arătat apoi un bătrân în zdrenţe care căra un balot imens de iarbă, înaintând încet pe drumul prăfuit. Ăsta e adevăratul Afganistan, aga sahib! Ăsta-i Afganistanul pe care-l ştiu eu. Dar tu? Tu ai fost dintotdeauna turist aici, doar că nu ai ştiut.

Rahim Khan mă avertizase să nu mă aştept la o primire călduroasă în Afganistan din partea celor care rămăseseră şi luptaseră în războaie.

— Îmi pare rău de tatăl tău, i-am zis. Îmi pare rău de fetele tale şi îmi pare rău de mâna ta.

— Asta nu înseamnă nimic pentru mine, a răspuns. A scuturat din cap. Şi de ce mai vii pe aici? Ca să vinzi pământurile lui Baba? Să bagi banii în buzunar şi să fugi înapoi în America la mămica?

— Mama mea a murit la naştere, i-am spus.

A oftat şi şi-a aprins încă o ţigară. Nu a mai spus nimic.

— Trage pe dreapta!

— Ce?

— Trage pe dreapta, la naiba! i-am spus. Mi se face rău.

M-am aruncat din maşină de îndată ce a intrat pe un refugiu de la marginea şoselei.

PÂNĂ DUPĂ-AMIAZA TÂRZIU, relieful se schimbase, de la vârfurile bătute de soare şi stâncile golaşe la un peisaj mai verde şi mai rural. Drumul nostru cobora din Landi Kotal, prin teritoriile Shinwari, către Landi Khana. Intrasem în Afganistan pe la Torkham. De o parte şi de alta a drumului se

înşiruiau pini, mai puţini decât îmi aminteam şi mulţi dintre ei sfrijiţi, dar era plăcut să vezi iar copaci, după drumul arid prin trecătoarea Khyber. Ne apropiam de Jalalabad, unde Farid avea un frate care ne putea găzdui peste noapte.

Soarele nu apusese de tot când am intrat în Jalalabad, capitala statului Nangarhar – cândva un oraş renumit pentru fructele şi pentru clima sa plăcută. Farid conducea acum prin faţa clădirilor şi caselor de piatră din centru. Nu mai erau atât de mulţi palmieri cum ţineam eu minte, iar unele case fuseseră transformate în ruine şi grămezi de moloz.

Farid a virat pe un drum îngust şi desfundat şi a parcat Land Cruiser-ul de-a lungul unui şanţ de scurgere. M-am strecurat afară din maşină, m-am întins şi am inspirat adânc. Pe vremuri, vântul bătea dinspre câmpiile din jurul Jalalabadului, pe care fermierii cultivau trestie de zahăr, şi impregnau aerul oraşului cu o dulce mireasmă. Am închis ochii şi am căutat dulceaţa aerului, dar nu am găsit-o.

— Hai să mergem! a zis Farid nerăbdător. Am luat-o pe jos, pe drumul de pământ, şi am trecut pe lângă nişte plopi desfrunziţi presăraţi de-a lungul unor ziduri dărâmate, de chirpici. Farid m-a condus către o casă părăginită, fără etaj, şi a bătut în uşa de placaj.

O femeie tânără cu ochi verzi ca oceanul şi cu o eşarfă albă, drapată astfel încât să-i ascundă chipul, a apărut o clipă în uşă. M-a văzut întâi pe mine, a clipit, apoi l-a recunoscut pe Farid şi i s-au luminat ochii.

— *Salaam alaykum*, Kaka Farid!

— *Salaam*, Maryam jan, a răspuns Farid, dăruindu-i ceva ce mie îmi refuzase toată ziua: un zâmbet cald. O sărută pe creştet. Fata se dădu la o parte, urmărindu-mă precaut în timp ce intram după Farid în căsuţă.

Tavanul jos era lipit cu lut, pereţii de chirpici – complet goi şi singura sursă de lumină erau două lanterne aşezate într-un colţ. Ne-am descălţat şi ne-am aşezat pe rogojina care acoperea duşumeaua. De-a lungul unuia dintre pereţi stăteau trei băieţi, cu picioarele încrucişate, pe o saltea acoperită cu o pătură cu marginile destrămate. Un bărbat înalt şi bărbos, cu umeri înguşti, s-a ridicat să ne salute. L-a îmbrăţişat pe Farid şi s-au sărutat pe obraji. Farid mi l-a prezentat ca fiind Wahid, fratele lui mai mare.

— El e din America, a spus către Wahid, arătându-mă cu degetul.

Ne-a lăsat singuri şi s-a dus să-i salute pe cei trei băieţi.

Wahid s-a aşezat împreună cu mine lângă peretele din faţa băieţilor, care tăbărâseră pe Farid şi i se căţărau în spinare. În ciuda protestelor mele, Wahid i-a poruncit unuia dintre băieţi să mai aducă o pătură, ca să stau mai bine pe podea, şi i-a cerut lui Maryam să-mi toarne nişte ceai. Apoi s-a interesat cum a fost călătoria din Peshawar şi prin trecătoarea Khyber.

— Sper că nu v-aţi întâlnit cu *dozd*-ii, a mai spus. Trecătoarea Khyber era renumită atât pentru relieful ei accidentat, cât şi pentru bandiţii care se foloseau de dificultăţile terenului ca să-i jefuiască pe trecători. Înainte să pot răspunde, a făcut cu ochiul şi a zis cu voce scăzută: Bineînţeles, nici un *dodz* cu scaun la cap nu şi-ar pierde timpul cu o maşină aşa de urâtă ca cea a fratelui meu.

Farid se juca cu cel mai mic dintre băieţi şi îl gâdila pe sub coaste cu mâna lui bună. Puştiul chicotea şi dădea din picioare.

— Măcar eu am maşină, ripostă Farid. Că veni vorba, ce-ţi mai face măgarul?

— Măgarul meu e un mijloc de transport mai bun decât maşina ta.

— *Khar khara mishnassah*, i-o întoarse Farid. Numai un măgar poate înţelege alt măgar. Toţi au început să râdă şi m-am alăturat şi eu corului. Am auzit voci de femei din camera alăturată. De unde stăteam, vedeam jumătate din odaie. Maryam şi o femeie mai în vârstă, care purta un *hijab* maro – probabil mama – vorbeau cu voce scăzută şi turnau ceai dintr-un ibric.

— Şi ce faceţi în America, Amir aga? m-a întrebat Wahid.

— Sunt scriitor, i-am răspuns. Mi s-a părut că îl aud pe Farid chicotind.

— Scriitor? a zis Wahid, vizibil impresionat. Şi scrieţi despre Afganistan?

— Ei bine, da, am scris, dar mai scriu şi despre altele, i-am răspuns. Ultimul meu roman, *Anotimpul cenuşii*, e despre un profesor universitar care intră într-o şatră de ţigani, după ce îşi găseşte nevasta în pat cu unul dintre studenţii lui. N-a fost o carte proastă. Unii cronicari au numit-o „bună“, iar unul a spus chiar „captivantă“.

Dar brusc m-am simţit stânjenit; speram ca Wahid să nu mă întrebe despre ce e cartea.

— Poate ar trebui să scrii din nou despre Afganistan, a zis Wahid, ca să afle şi lumea ce ne fac talibanii, nouă şi ţării ăsteia.

— Păi, nu sunt… chiar genul acela de scriitor.

— Ah, a mai spus Wahid, dând din cap şi îmbujorându-se. Tu ştii mai bine, bineînţeles. Nu e treaba mea să-ţi dau lecţii…

Chiar atunci, Maryam şi cealaltă femeie au intrat în odaie cu o tavă cu două ceşti şi un ceainic. M-am ridicat în picioare, în semn de respect şi mi-am lipit palmele împreunate de piept, înclinându-mi capul.

— *Salaam alaykum*, am zis.

Femeia, care îşi pusese *hijabul* ca să-şi ascundă partea de jos a feţei, şi-a înclinat la rându-i capul.

— *Salaam*, mi-a răspuns cu o voce de-abia auzită. Privirile nu ni s-au

întâlnit nici o clipă. A turnat ceaiul, timp în care eu am rămas în picioare.

Femeia a pus ceaşca aburindă înaintea mea şi a ieşit din cameră – picioarele ei desculţe nu scoteau nici un sunet. M-am aşezat şi am sorbit din ceaiul tare şi negru. Wahid a rupt în cele din urmă tăcerea stânjenitoare.

— Deci, ce te-a adus înapoi în Afganistan?

— Ce îi aduce pe *toţi* înapoi, dragă frate, a zis Farid, vorbindu-i lui Wahid, dar fără să mă scape nici o secundă din ochi.

— *Bas!* a răbufnit Wahid.

— Mereu e la fel, a zis Farid. Vând pământurile astea, vând casele, iau banii şi fug ca şoarecii. Întoarce-te în America şi cheltuieşte-i într-o vacanţă în Mexic, cu familia.

— Farid! a mugit Wahid. Copiii şi chiar Farid au clipit. Ai uitat oare cum se cuvine să te porţi? Asta e casa *mea*! Amir aga este oaspetele meu în noaptea asta şi n-am să-ţi permit să mă faci de râs în acest fel!

Farid a deschis gura, gata-gata să spună ceva, apoi s-a răzgândit şi nu a mai adăugat nimic. S-a sprijinit cu spatele de perete, a mormăit ceva şi şi-a pus piciorul mutilat peste cel întreg. Dar ochii lui acuzatori nu m-au părăsit nici o clipă.

— Iartă-ne, Amir aga, a zis Wahid. Din copilărie, frate-meu a vorbit fără să se gândească prea mult.

— E vina mea, am zis, încercând să zâmbesc sub privirea intensă a lui Farid. Nu mă simt jignit. Ar fi trebuit să-i explic cu ce treburi am venit în Afganistan. Nu am venit să vând vreo proprietate. Mă duc la Kabul să caut un băieţel.

— Un băieţel, a repetat Wahir.

— Da. Am pescuit fotografia din buzunarul de la cămaşă. Când am văzut chipul lui Hassan, am simţit cum rana proaspătă a morţii lui se deschide din nou. A trebuit să-mi întorc ochii de la el. I-am dat poza lui Wahid. A studiat-o atent. S-a uitat de la mine la poză şi înapoi.

— Ăsta-i băiatul?

Am încuviinţat din cap.

— Un copil hazar?

— Da.

— Ce înseamnă el pentru tine?

— Tatăl lui a însemnat mult, bărbatul din poză. Acum e mort.

Wahid a clipit.

— Îţi era prieten?

Instinctul mă îndemna să spun „da“, de parcă, într-un fel, şi eu încercam să păstrez secretul lui Baba. Dar se adunaseră prea multe minciuni din trecut.

— E fratele meu vitreg.

Am înghiţit cu greu, apoi am adăugat:

— Fratele meu vitreg nelegitim.

Am răsucit cana şi am început să mă joc cu toarta.

— Nu am vrut să mă bag unde nu îmi fierbe oala.

— Nu te-ai băgat, i-am răspuns.

— Ce vrei să faci cu el?

— Să-l duc la Peshawar. Sunt nişte oameni acolo care or să aibă grijă de el.

Wahid mi-a dat înapoi fotografia şi şi-a lăsat mâna grea pe umărul meu:

— Eşti un bărbat de onoare, Amir aga. Un adevărat afgan.

Am simţit cum mă chircesc pe dinăuntru.

— Sunt mândru să te am oaspete în casa mea în noaptea asta, a zis Wahid.

I-am mulţumit şi am îndrăznit să arunc o privire spre Farid. Acum se uita în pământ, jucându-se cu marginile destrămate ale saltelei de paie.

LA SCURT TIMP DUPĂ ACEEA, Maryam şi mama ei au adus două castronaşe aburinde cu *shorwa* de legume şi două bucăţi de pâine.

— Îmi pare rău că nu vă putem oferi şi carne, a zis Wahid. Acum numai talibanii îşi mai permit să mănânce carne.

— Arată minunat, am zis. Şi chiar arăta. Le-am oferit şi lui şi copiilor, dar Wahid mi-a spus că familia mâncase înainte de venirea noastră. Farid şi cu mine ne-am suflecat mânecile, am înmuiat pâinea în *shorwa* şi am mâncat cu mâna.

În timp ce mâncam, am văzut că băieţii lui Wahid, toţi trei cu feţele murdare şi părul castaniu tuns scurt sub tichii, aruncau priviri furişe spre ceasul meu digital. Cel mic i-a şoptit ceva la ureche celui de lângă el. Acesta a încuviinţat, fără să-şi ia ochii de la ceas. Cel mai mare dintre băieţi, care cred că avea vreo doisprezece ani, a început să se legene înainte şi înapoi, fără să-şi dezlipească privirea de la încheietura mea. După cină şi după ce m-am spălat pe mâini în apa pe care Maryam mi-a turnat-o dintr-o cană de lut, i-am cerut permisiunea lui Wahid să-i dau băiatului *hadia* – un dar. El a refuzat, dar când am insistat, a acceptat cu reţinere. Am descheiat brăţara ceasului şi i l-am dat celui mai mic dintre fraţi. A murmurat un *Tashakor* anemic.

— Îţi arată cât e ceasul în orice oraş din lume, i-am spus. Băieţii au dat toţi din cap, politicoşi, trecându-şi ceasul unul altuia şi încercându-l cu rândul. Dar s-au plictisit repede şi, în curând, ceasul zăcea abandonat pe salteaua de paie.

— AI FI PUTUT SĂ-MI SPUI, a zis Farid mai târziu. Stăteam întinşi unul lângă altul, pe rogojinile pregătite de soţia lui Wahid.

— Ce să-ţi spun?

— De ce ai venit în Afganistan.

Vocea lui îşi pierduse asprimea pe care i-o simţisem încă de la prima întâlnire.

— Nu m-ai întrebat, i-am răspuns.

— Dar ar fi trebuit să-mi spui.

— Dar nu m-ai întrebat.

S-a răsucit ca să stăm faţă în faţă. Şi-a pus braţul sub cap:

— Poate te ajut să-l găseşti pe băiat.

— Îţi mulţumesc, Farid, i-am răspuns.

— N-ar fi trebuit să-mi dau cu părerea.

Am oftat.

— Nu-ţi face griji. Aveai mai multă dreptate decât îţi poţi imagina.

ARE MÂINILE LEGATE LA SPATE cu o frânghie groasă, care îi intră în carnea încheieturilor. E legat la ochi cu o cârpă neagră. Îngenunchează pe stradă, la marginea unei rigole cu apă stătută, capul i se apleacă şi umerii i se încovoaie. Genunchii i se lovesc de pavajul tare şi sângele ţâşneşte prin materialul pantalonilor în timp ce se leagănă înainte şi înapoi, rugându-se. E după-amiaza târziu şi umbra lui alungită se mişcă înainte şi înapoi pe caldarâm. Murmură ceva, iar eu mă apropii: „… de încă o mie de ori“ – asta spune. „Pentru tine, de încă o mie de ori!“ Se leagănă înainte şi înapoi. Îşi ridică fruntea. Văd cicatricea palidă de deasupra buzei de sus.

Nu suntem singuri.

Văd trăgaciul. Apoi îl văd pe cel care ţine pistolul. E înalt, poartă o vestă argintie ca solzii de peşte şi un turban negru. Se uită în jos, la omul legat la ochi din faţa lui, cu o privire în care nu se citeşte nimic altceva decât o pustietate vastă, cavernoasă. Face un pas înapoi, încarcă pistolul, lipeşte ţeava de ceafa omului aflat în genunchi. Pentru o clipă, lumina soarelui care păleşte străluceşte pe ţeava pistolului.

Împuşcătura scoate un zgomot asurzitor.

Văd faţa din spatele perdelei de fum. Eu sunt bărbatul cu vestă argintie ca solzii de peşte.

Mă trezesc cu un ţipăt sugrumat în gât.

AM IEŞIT AFARĂ. Scăldat în lumina argintie a cornului lunii, mi-am ridicat privirea spre cerul plin de stele. Greierii cântau în întuneric şi o pală de vânt trecea printre copaci. Pământul era rece sub tălpile mele goale şi deodată, pentru prima oară de când trecusem graniţa, am simţit că am revenit acasă.

După toţi aceşti ani, eram din nou aici, pe pământul strămoşilor mei. Acesta era pământul pe care străbunicul meu se căsătorise cu a treia lui soţie, cu un an înainte să moară în epidemia de holeră care a lovit Kabulul în 1915. Ea îi dăruise ceea ce primele lui două neveste nu putuseră – un fiu, în sfârşit! Tot pe acest pământ bunicul fusese la vânătoare cu regale Nadir Shah şi împuşcaseră o căprioară. Mama mea murise pe pământul acesta. Şi tot aici mă luptasem eu pentru dragostea tatălui meu.

Am stat rezemat de unul dintre pereţii de chirpici ai casei. Am simţit o legătură de sânge puternică cu aceste bătrâne pământuri… care m-a surprins. Fusesem plecat de suficient de multă vreme încât să uit şi să fiu uitat. Aveam o casă într-un loc ce putea să fie la fel de bine într-o altă galaxie, dacă priveai lucrurile din punctul de vedere al oamenilor care dormeau dincolo de zidul de care mă sprijinisem. Credeam că uitasem ţinuturile acestea. Dar nu era aşa. Şi, sub lumina semilunii palide ca osul de fildeş, am simţit Afganistanul fremătând sub picioarele mele. Poate că nici el nu mă uitase.

Am privit spre vest şi m-am minunat, gândindu-mă că undeva, dincolo de munţii aceia, încă mai există Kabulul. Chiar exista, nu era doar o amintire veche sau un titlu de ştire de la pagina a cincisprezecea din *San Francisco Chronicle*. Undeva, dincolo de acei munţi, spre vest, dormea oraşul unde eu şi fratele meu cu buză de iepure ridicaserăm zmeie. Undeva, acolo, bărbatul legat la ochi din visul meu murise de o moarte care nu folosea nimănui. Cândva, dincolo de aceşti munţi făcusem o alegere. Iar acum, după un sfert de secol, această alegere mă adusese înapoi, chiar aici, pe pământul acesta.

Eram gata să intru înapoi, când am auzit voci venind din casă. Am recunoscut una; era a lui Wahid.

— …nu a mai rămas nimic pentru copii.

— Suntem flămânzi, dar nu suntem sălbatici! Ne e oaspete. Ce era să fac? zicea el pe un ton ciudat de reţinut.

— … să găsim mâine ceva!

Vocea femeii era grea de lacrimi.

— Cu ce hrănesc…

M-am strecurat înăuntru în vârful picioarelor. Am înţeles acum de ce băieţii nu se arătaseră deloc interesaţi de ceasul meu. Nu se uitaseră admirativ la el, ci la mâncare.

NE-AM LUAT RĂMS-BUN devreme în dimineaţa următoare. Chiar înainte să urc în Land Cruiser, i-am mulţumit lui Wahid pentru ospitalitate. A arătat spre căsuţa din spatele lui.

— Asta e casa ta, mi-a zis. Cei trei fii ai săi stăteau în pragul uşii,

privindu-ne. Cel mic purta ceasul, care-i atârna la încheietura firavă.

Am mai aruncat o privire în oglinda retrovizoare în timp ce Farid pornea motorul. Wahid stătea înconjurat de băieţii lui, învăluit în norul de praf stârnit de maşina noastră. M-am gândit atunci că, într-o altă lume, băieţii aceştia nu ar fi fost atât de înfometaţi încât să nu poată fugi după maşină.

Cu ceva timp în urmă, în dimineaţa aceea, după ce m-am asigurat că nu mă vede nimeni, am repetat un gest pe care îl mai făcusem cu douăzeci şi şase de ani în urmă: am pus un pumn de bani sub saltea.

XX.

Farid mă avertizase. Da, o făcuse. Dar, după cum s-a dovedit, îşi răcise gura degeaba.

Coboram cu maşina pe drumul plin de gropi şi şanţuri care merge, din serpentină în serpentină, de la Jalalabad până la Kabul. Ultima oară când călătorisem pe drumul acela fusese în camionul cu prelată, în sens opus. Baba era gata-gata să fie omorât de ofiţerul acela *roussi* drogat, care cânta – Baba mă enervase în noaptea aceea atât de tare, mă speriase, iar în cele din urmă mă făcuse să mă simt mândru de el. Drumul dintre Kabul şi Jalalabad îţi rupea oasele în timp ce coborai serpentinele care unduiau printre colţi de stâncă, iar acum arăta ca o relicvă, o relicvă a două războaie. Cu douăzeci de ani în urmă, văzusem cu ochii mei câte ceva din primul. Mărturiile lui sumbre zăceau încă de-a lungul drumului: carcase de tancuri sovietice incendiate, camioane militare ruginind cu roţile în sus, o maşină de teren rusească căzută în prăpastie. Al doilea război – pe acesta îl văzusem la televizor. Iar acum îl vedeam prin ochii lui Farid.

Virând fără efort pe marginea gropilor din mijlocul şoselei stricate, Farid era în elementul lui. Devenise mult mai vorbăreţ după noaptea petrecută în casa lui Wahid. Aştepta să mă instalez pe scaunul din dreapta şi se uita la mine când vorbeam. Ba chiar a zâmbit o dată sau de două ori. Manevrând volanul cu mâna mutilată, arăta cu cealaltă spre satele cu colibe de pământ înşirate de-a lungul drumului, unde cunoscuse multă lume cu ani în urmă. Mulţi dintre aceştia – spunea el – ori au murit, ori trăiesc acum în taberele de refugiaţi din Pakistan.

— Şi, uneori, morţii sunt mai norocoşi, a mai adăugat.

A arătat spre rămăşiţele sfărâmate şi spulberate ale unui mic sat. Acum nu mai era decât o adunătură de pereţi înnegriţi şi dărăpănaţi. Am văzut un câine dormind lângă unul dintre ziduri.

— Am avut odată un prieten acolo – mi-a spus Farid – care repara grozav de bine biciclete. Şi cânta foarte frumos şi din tamburină. Talibanii l-

au omorât şi pe el, şi familia şi au dat foc satului.

Am trecut prin satul ars până la temelii, iar câinele nici nu s-a mişcat.

PE VREMURI, CA SĂ AJUNGI de la Jalalabad la Kabul nu-ţi lua decât două ore, poate ceva mai mult. Mie şi lui Farid ne-au trebuit patru ore ca să ajungem la Kabul. Şi când am ajuns… Farid m-a prevenit imediat ce am trecut de barajul de la Mahipar:

— Kabulul nu mai e cum ţi-l aminteşti tu, mi-a zis.

— Am auzit.

Farid mi-a aruncat o privire care spunea că a auzi şi a vedea nu-i totuna. Şi avea dreptate. Pentru că atunci când am văzut în sfârşit Kabulul desfăşurându-se la picioarele noastre am fost sigur, absolut sigur că undeva greşiserăm drumul. Farid probabil că mi-a văzut chipul stupefiat: probabil că tot ducând şi aducând oamenii din Kabul se familiarizase cu expresia asta pe feţele celor care nu mai văzuseră oraşul de multă vreme.

M-a bătut cu palma pe umăr:

— Bine ai venit înapoi! mi-a zis cu amărăciune.

GUNOI ŞI CERŞETORI. Oriunde mă uitam, numai asta vedeam. Mi-am amintit de cerşetorii de pe vremuri – Baba avea totdeauna grijă să-şi umple buzunarul cu bancnote afgane, special pentru ei. Nu l-am văzut vreodată refuzând să le dea un bănuţ. Acum, însă, erau la fiecare colţ de stradă, îmbrăcaţi în zdrenţe de cânepă şi cu mâinile murdare întinse în speranţa unui bănuţ. Iar cei mai mulţi dintre ei erau copii slăbuţi şi palizi, unii nu mai mari de cinci-şase ani. Stăteau în poala mamelor lor, acoperite cu *burqa*, înşirate de-a lungul rigolelor sau în intersecţiile aglomerate şi intonând: *Bakhshesh, bakhshesh!*; şi încă ceva, ceva ce nu observasem din prima clipă: rar dacă vedeai pe vreunul dintre ei lângă un părinte de sex bărbătesc – războiul transformase taţii din Afganistan într-o marfă de lux.

Treceam prin cartierul Karteh-Seh, mergând spre vest – pe una din cele mai impozante magistrale ale anilor şaptezeci: Jadeh Maywand. Chiar la nord se vedea râul Kabul, complet secat. Pe dealurile de la sud se ridica vechiul zid dărâmat al cetăţii. Imediat mai la est se găsea Bala Hissar Fort – străvechea citadelă pe care căpetenia Dostum o cucerise în 1992 –, situată pe muntele Shirdarwaza, acelaşi de pe care mujahedinii bombardaseră Kabulul cu rachete între 1992 şi 1996, provocând o mare parte din pagubele pe care le vedeam acum. Lanţul muntos Shirdarwaza se întindea până hăt departe, în vest. În aceşti munţi, îmi amintesc, avea loc *Topeh chasht*, „tunul de la amiază“. În fiecare zi, aşa se anunţa sosirea amiezii şi, în luna de Ramadan, căderea serii. Pe atunci auzeai mugetul tunului în tot oraşul.

— Când eram copil, veneam aici, la Jadeh Maywand, am murmurat.

Pe vremea aceea erau magazine şi hoteluri, lumini de neoane şi restaurante. Cumpăram zmeie de la un bătrân pe nume Saifo, care avea un mic magazin de zmeie chiar lângă Poliţie.

— Clădirea Poliţiei mai este încă acolo, a zis Farid. Nu ducem lipsă de poliţişti în oraşul ăsta. Dar n-o să mai vezi zmeie sau magazine care să le vândă nici în Jadeh Maywand, nici în altă parte din Kabul. Zilele acelea s-au dus de mult!

Jadeh Maywand se transformase într-un gigantic castel de nisip. Clădirile care nu se prăbuşiseră complet se ţineau cu chiu, cu vai în picioare, aveau găuri în acoperiş şi ziduri ciuruite de rachete. Blocuri întregi fuseseră rase de pe faţa pământului, iar în locul lor rămăseseră doar nişte imense mormane de moloz. Am văzut un panou pentru reclame ciuruit de gloanţe şi înfipt într-un unghi nefiresc printre dărâmături, pe care scria: „Beţi Coca-Co…“, am văzut copii care se jucau printre ruinele unei clădiri fără geamuri, printre resturi şi gunoaie. Biciclişti şi căruţe trase de catâri se învârteau printre copii, câini vagabonzi şi maldăre de gunoaie. O ceaţă prăfoasă acoperea oraşul şi fuioare de fum se ridicau spre cer.

— Unde sunt copacii? am întrebat.

— Oamenii i-au tăiat pentru lemne de foc, într-o iarnă, mi-a răspuns Farid. *Shorawi* au tăiat şi ei o mulţime, fiindcă lunetiştii se ascundeau în ei.

M-a cuprins o mare tristeţe. A mă întoarce în Kabul mi se părea la fel cu a te ciocni din întâmplare de un vechi prieten şi a vedea că viaţa nu l-a cruţat şi că a rămas pe drumuri, fără nici un rost.

— Tatăl meu a construit un orfelinat în Shar-e-Kohna, în vechiul oraş, la sud de aici, am zis.

— Îmi amintesc de el, a zis Farid. A fost distrus acum câţiva ani.

— Poţi să tragi un pic pe dreapta? i-am zis. Vreau să mă plimb puţin pe aici. Nu durează mult.

Farid a oprit chiar într-o curbă, aproape de ruinele unei construcţii abandonate, care nu mai avea nici măcar o uşă.

— Aici era o farmacie, a murmurat Farid, pe când coboram din maşină. Am luat-o pe jos spre Jadeh Maywand şi am cotit-o la dreapta, spre vest.

— Ce miroase aşa? am zis. Ceva mă făcea să lăcrimez.

— Miros de motorină arsă, a spus Farid. Generatoarele oraşului rămân mereu în pană, aşa că, dacă n-au electricitate, oamenii folosesc motorină pe post de combustibil.

— Motorină… Îţi mai aminteşti cum miroseau străzile astea pe vremuri?

Farid a zâmbit:

— A kebab.

— Kebab de miel – am zis.

— Miel – a spus Farid, simţind, parcă, gustul cuvântului de pe limbă. Singurii din Kabul care mai mănâncă acum miel sunt talibanii.

M-a tras de mânecă:

— Că veni vorba…

De noi se apropia o maşină:

— Patrula bărboşilor, a mormăit Farid.

Era prima dată când îi vedeam pe talibani. Sigur, îi văzusem la televizor, pe internet, pe copertele revistelor şi prin ziare. Dar iată-mă acum la mai puţin de trei metri de ei, spunându-mi că gustul pe care l-am simţit brusc în gură nu este cel al fricii pure, nealterate. Spunându-mi că nu simt cu adevărat cum carnea parcă mi se strânge pe oase şi inima îmi bate gata să-mi sară din piept. Iată-i venind. În toată splendoarea.

Camioneta Toyota roşie trecea alene pe lângă noi. O mână de tineri cu feţe împietrite stăteau pe vine în spate, cu armele atârnate pe umăr. Toţi aveau bărbi şi turbane negre. Unul dintre ei, un tânăr până în douăzeci de ani, cu pielea foarte smeadă şi sprâncene stufoase, învârtea un bici în mână, lovind cu el ritmic marginea camionetei. Ochii iscoditori s-au oprit asupra mea. Mi-au susţinut privirea. Nu mă simţisem atât de dezbrăcat în viaţa mea. Apoi talibanul a scuipat – un scuipat îngălbenit de nicotină – şi şi-a întors privirea. Am simţit că pot din nou să respir. Camioneta a coborât spre Jahed Maywand, lăsând în urmă un nor de praf.

— Ce-i cu tine? a şuierat Farid.

— De ce?

— Să nu te mai zgâieşti niciodată la ei! M-ai înţeles? Niciodată!

— Păi, n-am vrut, i-am răspuns.

— Prietenul dumitale are dreptate, aga, mi-a zis cineva. Mai bine ai zgândări un câine turbat cu un băţ. Vocea cea nouă era a unui cerşetor, care stătea desculţ pe treptele unei clădiri ciuruite de gloanţe. Purta un *chapan* numai zdrenţe şi un turban mizerabil. Pleoapa stângă era lăsată peste orbita goală. Cu o mână deformată de artrită a arătat în direcţia camionetei roşii: Se plimbă toată ziua cu maşina, sunt în căutare. Caută şi speră că, mai devreme sau mai târziu, cineva o să-i provoace. Şi, mai devreme sau mai târziu, cineva o face. Atunci, câinii petrec şi plictiseala de peste zi se risipeşte şi toată lumea zice: *Allah-u-akbar!* Iar în zilele în care nu apare nici un „îndrăzneţ“, ei bine, atunci există şi violenţă gratuită, nu-i aşa?

— Să-ţi ţii privirea în pământ când sunt talibanii prin preajmă, a zis Farid.

— Prietenului tău nu i-ar prisosi un sfat bun, s-a băgat şi cerşetorul în

discuţie. Lătră o tuse umedă şi scuipă într-o batistă murdară. Iertaţi-mă, dar nu aveţi cumva câţiva afgani care să vă prisosească? murmură printre gâlgâituri.

— *Bas*. Hai să mergem! a zis Farid, trăgându-mă de braţ.

I-am dat bătrânului o sută de mii de afgani, echivalentul a vreo trei dolari. Când s-a aplecat să ia banii de jos, putoarea lui, de lapte acrit şi picioarele nespălate de cine ştie când, mi-a izbit nările şi privirea, iar stomacul mi s-a strâns periculos. A ascuns în grabă banii la brâu, în timp ce singurul ochi care îi mai rămăsese arunca priviri pieziş-îngrijorate.

— Ştii unde e orfelinatul din Karteh-Seh? l-am întrebat.

— Nu e greu de găsit, e chiar la vest de Bulevardul Darulaman, mi-a zis. Copiii au fost mutaţi din Karteh-Seh după ce vechiul orfelinat a fost lovit de rachete. Iar asta e ca şi cum ai salva pe cineva din cuşca leului, ca să-l arunci în cea a tigrului.

— Mulţumesc, aga, i-am zis şi m-am întors să plec.

— A fost prima oară, *nay*?

— Poftim?

— Prima oară când ai văzut un taliban, aşa-i?

Nu am mai zis nimic. Bătrânul cerşetor a dat din cap şi a zâmbit, dezvelind nişte dinţi îngălbeniţi, strâmbi şi cariaţi.

— Îmi amintesc prima dată când i-am văzut intrând în Kabul. Ce zi glorioasă! a mai zis. Crimele or să înceteze! *Wah, wah!* Dar, cum spune poetul: „Ce fără griji părea iubirea, / Dar a venit apoi necazul!“

Un zâmbet mi s-a întins pe faţă:

— Ştiu *ghazal*-ul acesta. E din Hafez.

— Da, aşa e, a răspuns bătrânul. Cum să nu ştiu, că doar am predat la universitate.

— Da?

Bătrânul a tuşit.

— Din 1958 până în 1996. Am predat Hafez, Khayyám, Rumi, Beydel, Jami, Saadi. Odată, am fost chiar invitat să ţin o conferinţă în Teheran, asta era în 1971. Tema era misticul Beydel. Îmi aduc aminte că atunci când am terminat, toţi s-au ridicat şi m-au aplaudat. Ha! a scuturat din cap. Dar i-ai văzut pe tinerii aceia din camionetă? Ce valoare crezi că are pentru ei sufismul?

— Şi mama a predat la Universitate, am spus.

— Cum o chema?

— Sofia Akrami.

Ochiul a reuşit să sclipească din spatele vălului tulbure aşternut de cataractă.

— Buruienile deşertului îşi duc mai departe traiul, dar florile de

primăvară înfloresc şi se ofilesc. Atâta graţie, atâta demnitate, ce tragedie!

— Ai cunoscut-o pe mama? am întrebat, îngenunchind în faţa bătrânului.

— Da, am cunoscut-o, a zis el. De multe ori stăteam la poveşti, după ore. Ultima dată a fost într-o zi ploioasă, chiar înainte de examenele de licenţă, când am împărţit amândoi o minunată bucată de prăjitură cu migdale. Prăjitură cu migdale şi ceai fierbinte cu miere. Era destul de vizibil pe atunci că e însărcinată şi, tocmai de aceea, parcă şi mai frumoasă. Nu am să uit niciodată ce mi-a spus în ziua aceea.

— Ce? Te rog, spune-mi! Baba mi-o descrisese întotdeauna în tuşe succinte: „Era o femeie minunată.“ Dar mereu tânjisem după detalii: cum îi strălucea părul în soare, ce aromă de îngheţată prefera, ce cântec îi plăcea să fredoneze, dacă îşi rodea unghiile… Baba îşi luase amintirile cu el în mormânt. Poate că atunci când îi rostea numele îşi amintea de vina lui, de ceea ce făcuse atât de repede după ce ea n-a mai fost.

— Mi-a spus: „Mi-e teamă“, iar eu am întrebat-o : „De ce?“ Mi-a răspuns: „Pentru că sunt atât de profund de fericită, dr. Rasul. O astfel de fericire e înspăimântătoare.“ Am întrebat-o de ce şi ea mi-a zis: „Nu eşti lăsat să fii atât de fericit decât dacă urmează să ţi se ia ceva“, şi a mai spus: „Ei, gata acum cu prostiile astea!“

Farid m-a luat de braţ:

— Ar trebui să mergem, Amir aga, a zis, cu voce blândă. Mi-am smucit braţul.

— Şi altceva? Ce altceva a mai zis?

Trăsăturile bătrânului s-au îmblânzit:

— Aş vrea să-mi amintesc, pentru tine, dar altceva nu-mi mai vine în cap. Mama ta a murit demult, iar ţinerea mea de minte e făcută bucăţi, la fel ca şi clădirile astea. Îmi pare rău.

— Un lucru cât de mic, ceva, orice.

Bătrânul a zâmbit.

— O să încerc să-mi amintesc, îţi promit. Întoarce-te şi caută-mă!

— Mulţumesc, i-am spus. Mulţumesc din tot sufletul.

Şi chiar credeam ce spusesem. Acum ştiam că mamei îi plăcea prăjitura cu migdale şi ceaiul îndulcit cu miere, că folosise la un moment dat cuvântul „profund“ şi că se temea pentru fericirea ei. Aflasem mai multe lucruri despre mama mea de la acest bătrân de pe stradă, decât aflasem vreodată de la Baba.

Luând-o înapoi spre maşină, nici unul dintre noi nu a scos un cuvânt despre ceea ce mulţi străini de Afganistan ar fi numit „o coincidenţă improbabilă“ – un cerşetor de pe stradă, care să îmi cunoască mama. Noi doi

ştiam că în Afganistan, în Kabul, mai ales, o asemenea „absurditate“ este ceva obişnuit. Baba spunea: „Ia doi afgani care nu s-au văzut în viaţa lor, pune-i în aceeaşi încăpere zece minute şi imediat or să descopere că sunt rude.“

L-am lăsat pe bătrân pe treptele clădirii. Am vrut să dau curs propunerii lui şi să vin să-l mai văd – poate şi-ar mai fi amintit ceva despre mama –, dar nu l-am mai văzut niciodată.

AM GĂSIT NOUL ORFELINAT în partea de nord a Karteh-Seh-ului, pe malurile secate ale râului Kabul. Era un soi de baracă terasată, cu pereţi ciuruiţi şi ferestre bătute în scânduri. Farid îmi spusese pe drum că în cartierul Karteh-Seh războiul nu a cruţat clădirile şi, după ce ne-am dat jos din maşină, am văzut că avusese dreptate. Străzile cu cratere în asfalt erau mărginite de clădiri în ruine şi case abandonate. Am trecut de scheletul ruginit al unei maşini cu roţile în sus, de un televizor fără ecran, pe jumătate îngropat în grămada de gunoaie, de un zid pe care cuvintele: „Zenda bad taliban!“ – „Trăiască talibanii!“ erau scrise cu vopsea neagră.

Un omuleţ scund, aproape chel, cu o barbă zbârlită şi cenuşie s-a ivit în uşă. Purta o zdreanţă de sacou de stofă groasă, o tichie şi nişte ochelari cu o lentilă spartă, care i se odihneau pe vârful nasului. Din spatele ochelarilor, ochii mici şi scrutători, care semănau cu două boabe de mazăre, îşi tot mutau privirea de la mine la Farid:

— *Salaam alaykum*, a zis.

— *Salaam alaykum*, am răspuns. I-am arătat fotografia: Îl căutăm pe băieţelul acesta.

S-a uitat rapid peste ea:

— Regret, nu l-am văzut niciodată.

— Dar de-abia ai aruncat o privire, prietene, i-a zis Farid. De ce nu te uiţi mai atent?

— *Lotfan*, am adăugat. Vă rog.

Bărbatul a luat poza. A studiat-o. Mi-a dat-o înapoi.

— *Nay*, îmi pare rău. Îl ştiu pe fiecare copil din instituţie şi ăsta nu mi-e cunoscut. Acum, dacă nu vă e cu supărare, am de lucru.

A închis uşa şi a tras zăvorul.

Am bătut cu pumnul în uşă:

— Aga, aga! Vă rog, deschideţi uşa! Nu vrem să-i facem nici un rău!

— V-am spus, nu e aici, a răspuns vocea de dincolo de uşă. Acum, vă rog să plecaţi!

Farid a făcut un pas spre uşă şi şi-a sprijinit fruntea de ea:

— Prietene, nu suntem talibani, a zis cu voce joasă, precaută. Omul care e cu mine vrea să ia copilul într-un loc mai sigur.

— Vin din Peshawar, i-am zis. Un bun prieten al meu cunoaşte o pereche de americani, care administrează o casă de copii.

Am simţit prezenţa omului de dincolo de uşă. L-am simţit cum stă acolo, ascultând, ezitând, prins între suspiciune şi speranţă.

— Ascultaţi, l-am cunoscut pe tatăl lui Sohrab, i-am zis. Îl chema Hassan. Pe mama lui o chema Farzana. Bunicii lui îi spunea *Sasa*. Ştie să scrie şi să citească. Şi e foarte bun la trasul cu praştia. Pentru copilul acesta mai există speranţe, aga, poate să scape. Te rog, deschide uşa!

De cealaltă parte, tăcere.

A trecut o clipă, apoi s-a auzit zăvorul. Faţa îngustă a bărbatului a reapărut în crăpătura uşii. S-a uitat de la mine la Farid şi înapoi:

— Te înşeli în privinţa unui singur lucru.

— Care?

— Nu e doar „foarte bun“ la trasul cu praştia, este *extraordinar*.

Am zâmbit.

— Nu se desparte de ea nici o clipă. O îndeasă la brâul pantalonilor, oriunde s-ar duce.

OMUL NE-A LĂSAT SĂ INTRĂM şi s-a prezentat: „Zaman“ – directorul orfelinatului.

— Vă conduc în birou, a zis.

L-am urmat pe holurile întunecoase şi sumbre, pe unde treceau copii desculţi, îmbrăcaţi cu pulovere deşirate. Am trecut prin încăperi cu duşumelele goale ascunse ici-colo de covoare zdrenţuite. Geamurile sparte erau acoperite de folii de plastic. Camerele erau pline de paturi cu rame metalice, dar fără saltele.

— Câţi orfani sunt aici? a întrebat Farid.

— Mai mulţi decât avem noi locuri. Vreo două sute cincizeci, a zis Zaman din mers. Dar nu sunt toţi *yateem*. Mulţi dintre ei şi-au pierdut taţii în război, iar mamele nu-i pot hrăni, pentru că talibanii nu le lasă să lucreze. Aşa că îşi aduc copiii aici.

Făcu apoi un gest cu mâna, ca şi cum ar fi măturat ceva, şi adăugă încet:

— Locul ăsta e mai bun decât strada, dar nu cu mult. Clădirea asta nu a fost construită ca locuinţă – a fost un depozit al unui fabricant de covoare. Aşa că nu există apă caldă, iar fântâna e secată.

Îşi coborî vocea şi mai mult:

— I-am întrebat pe talibani de nu ştiu câte ori dacă nu ne dau nişte bani să săpăm o fântână nouă, dar ei îşi învârt mătăniile pe degete şi ne dau acelaşi răspuns de fiecare dată. Nici un ban.

Omul râse fără urmă de veselie. Apoi arătă spre un şir de paturi de-a lungul unui perete:

— Nu avem destule paturi şi nici saltele. Mai rău, nu avem nici pături de ajuns.

Ne arătă o fetiţă sărind coarda cu alţi doi copii:

— O vedeţi pe fetiţa aia? Iarna trecută, copiii au trebuit să împartă păturile; fratele ei a murit, pentru că a rămas fără pătură.

Omul a mers mai departe.

— Ultima oară când am verificat magazia, mai aveam provizii de orez pentru mai puţin de o lună – iar când astea se vor termina, copiii vor mânca doar pâine şi ceai la micul dejun *şi* cină.

Am observat că nu pomenise nimic de prânz.

S-a oprit şi s-a întors spre mine:

— E foarte puţin ce li se oferă aici – practic, nu prea mai e mâncare, nu sunt haine, nici măcar apă curată. Aici sunt copii care şi-au pierdut copilăria, dar tragedia este că ăştia sunt cei norocoşi. Funcţionăm mult peste capacitate şi în fiecare zi trebuie să întorc de la uşă mame care îşi aduc copiii aici.

A făcut un pas spre mine:

— Spuneţi că mai e o speranţă pentru Sohrab? Sper să nu minţiţi, aga. Dar… s-ar putea să fi venit prea târziu.

— Ce vreţi să spuneţi?

A plecat capul în pământ:

— Urmaţi-mă!

CEEA CE TRECEA DREPT CABINETUL directorului era o cămăruţă cu pereţii goi, crăpaţi, o rogojină pe jos, o masă şi două scaune pliante. Când ne-am aşezat jos, am văzut deodată un şobolan mare şi gri, scoţându-şi capul dintr-o gaură din perete şi traversând grăbit camera. S-a apropiat de mine şi mi s-a strâns stomacul când mi-a adulmecat pantofii, apoi pe ai lui Zaman, după care a zbughit-o pe uşa deschisă.

— Ce voiaţi să spuneţi cu „e prea târziu“? l-am întrebat.

— Doriţi nişte *chai*? Aş putea să fac un pic.

— *Nay*, mulţumesc, aş prefera să stăm de vorbă.

Zaman s-a lăsat pe spate în scaun şi şi-a încrucişat braţele pe piept:

— Ce vă voi spune acum nu e prea plăcut. Ca să nu mai vorbim că ar putea fi şi foarte periculos.

— Pentru cine?

— Pentru dumneavoastră, pentru mine şi, bineînţeles, pentru Sohrab, dacă pentru el nu o fi deja prea târziu.

— Trebuie să aflu, i-am spus.

A încuviinţat din cap.

— Da, de acord, dar înainte trebuie să vă pun o întrebare: cât de tare vă doriţi să vă revedeţi nepotul?

M-am gândit la bătăile de stradă de când eram copii, cum Hassan lua totdeauna loviturile asupra sa, chiar dacă era singur împotriva a doi, chiar trei adversari. Stăteam şi priveam, tentat să mă iau şi eu la trântă, dar ceva mă oprea în ultima clipă, nu ştiu ce.

M-am uitat de-a lungul coridorului şi am văzut un grup de copii care dansau în cerc. O fetiţă, cu piciorul stâng amputat sub genunchi, stătea pe o saltea roasă de şobolani şi zâmbea şi bătea din palme alături de ceilalţi copii. L-am văzut şi pe Farid uitându-se la ei, în timp ce mâna lui cu degete amputate atârna de-a lungul coapsei. Mi-am amintit de băieţii lui Wahid… şi mi-am dat seama: Nu o să plec din Afganistan până nu îl găsesc pe Sohrab.

— Spuneţi-mi unde este, am zis.

Privirea lui Zaman a zăbovit puţin asupra mea. Apoi a dat din cap, a luat un pix şi a început să se joace răsucindu-l între degete:

— Să nu mă băgaţi în chestia asta.

— Promit.

A bătut darabana cu pixul în tăblia biroului:

— În ciuda promisiunii dumneavoastră, cred că voi ajunge să regret, dar poate că oricum nu mai contează. Sunt deja condamnat. Dar dacă se poate face ceva pentru Sohrab… O să vă spun, pentru că vă cred. Aveţi privirea unui om disperat.

Tăcu o bună bucată de vreme.

— Este un mai-mare al talibanilor, a murmurat. Vine la o lună sau două. Aduce ceva bani şi, chiar dacă nu sunt prea mulţi, tot e mai bine decât nimic.

A pus ochii în pământ:

— De obicei ia o fetiţă. Dar nu mereu.

— Şi dumneata permiţi una ca asta? a zis Farid din spatele meu. A început să se apropie de Zaman, înconjurând masa.

— Ce pot face eu? a ripostat Zaman. Se îndepărtă de birou.

— Dar dumneata eşti director aici, a mai zis Farid. Slujba dumitale în asta constă: să ai grijă de copiii ăştia.

— Nu pot face nimic să-l împiedic.

— Dar vinzi copiii! a lătrat Farid.

— Farid, aşază-te, lasă-l în pace! am zis. Dar era deja prea târziu, pentru că Farid tocmai sărea peste masă. Scaunul lui Zaman a zburat când Farid a căzut peste el, ţintuindu-l pe director de podea. Acesta, zdrobit sub

greutatea lui Farid, scotea nişte ţipete înfundate. Picioarele lui loveau un sertar care s-a deschis, iar mai multe foi de hârtie s-au împrăştiat pe jos.

Am fugit în spatele biroului şi am înţeles de ce era înăbuşit ţipătul lui Zaman: Farid îl strângea de gât. L-am înşfăcat pe Farid de umeri cu ambele mâini şi l-am tras cât am putut de tare. M-a scuturat cât colo.

— Ajunge! am lătrat.

Dar faţa i se înroşise puternic, iar buzele i se schimonosiseră.

— Îl omor! Nu poţi să mă opreşti! Îl omor! gâfâia.

— Dă-i drumul!

— Îl omor!

Ceva din vocea lui îmi spunea că, dacă nu iau repede măsuri, voi asista la prima crimă din viaţa mea.

— Se uită copiii, Farid. Se uită copiii, i-am zis. Muşchii umerilor i s-au încordat sub strânsoarea mea şi, pentru o clipă, am crezut că va continua să-l strângă pe Zaman de gât. Apoi s-a întors şi i-a văzut pe copii. Stăteau tăcuţi în uşă, ţinându-se de mâini, unii dintre ei plângând. Am simţit muşchii lui Farid relaxându-se puţin. Mâinile i-au căzut fără vlagă şi s-a sculat în picioare. S-a uitat în jos, la Zaman, şi l-a scuipat în faţă. Apoi s-a îndreptat spre uşă şi a închis-o.

Zaman s-a ridicat cu greu în picioare, şi-a trecut mâneca peste buzele însângerate şi şi-a şters scuipatul de pe obraz. Tuşind şi gâfâind, şi-a pus tichia la loc pe cap, a cules ochelarii, a văzut că au ambele lentile crăpate şi i-a pus deoparte. Şi-a îngropat faţa în mâini. O vreme, nici unul dintre noi nu a mai scos o vorbă.

— L-a luat pe Sohrab acum o lună, a cârâit el în cele din urmă, cu faţa încă îngropată în mâini.

— Şi îţi mai spui director? i-a zis Farid.

Zaman şi-a lăsat mâinile să cadă.

— Nu am mai fost plătit de peste şase luni. Sunt falit, pentru că mi-am cheltuit toate economiile de-o viaţă cu orfelinatul ăsta. Tot ce am avut sau moştenit, am vândut ca să pot întreţine locul ăsta uitat de Dumnezeu. Crezi că eu nu am familie în Pakistan şi în Iran? Aş fi putut să fug ca toţi ceilalţi. Dar n-am făcut-o. Am rămas. Am rămas pentru *ei*. A arătat spre uşă. Dacă refuz să-i dau un copil, ia zece. Aşa că îi dau voie să ia unul şi las judecata în seama lui Allah. Îmi calc pe mândrie şi iau… blestemaţii, jegoşii lui… de bani murdari. Pe urmă mă duc în *bazaar* şi cumpăr mâncare pentru copii.

Farid şi-a lăsat ochii în jos.

— Ce se întâmplă cu copiii pe care îi ia? am întrebat.

Zaman s-a frecat la ochi cu degetul mare şi cu arătătorul.

— Uneori vin înapoi.

— Cine e el? Cum dăm de el? am întrebat.

— Duceţi-vă mâine la Stadionul Ghazi. Îl veţi vedea la pauză. Este cel care poartă ochelari de soare negri.

Şi-a cules apoi ochelarii sparţi şi i-a răsucit în mână.

— Acum, aş vrea să plecaţi. Copiii sunt speriaţi.

Ne-a condus până afară.

În timp ce camioneta se punea în mişcare, l-am văzut pe Zaman în oglinda retrovizoare, stând în prag. Un grup de copii îl înconjurase, trăgându-l de poalele cămăşii ieşite din pantaloni. Am văzut că purta ochelarii sparţi.

XXI.

Am traversat râul şi am luat-o spre nord, spre aglomerata Piaţă Paştunistan. Baba mă ducea acolo, la Restaurantul „Khyber“, ca să mâncăm kebab. Clădirea mai stătea încă în picioare, dar uşile erau ferecate cu lacăte, ferestrele – sparte, iar de pe firmă lipseau literele K şi R.

Am văzut un cadavru chiar lângă restaurant. Avusese loc o spânzurare. Un tânăr atârna la capătul unei frânghii legate de o grindă. Avea faţa buhăită şi vânătă, hainele pe care le purtase în ultima zi a vieţii lui erau zdrenţuite şi pline de sânge. Totuşi, aproape nimeni nu părea să bage de seamă că atârnă acolo.

Am trecut cu maşina prin piaţă, în tăcere, şi ne-am îndreptat spre cartierul Wazir Akbar Khan. Cât vedeai cu ochii, o perdea de praf acoperea oraşul, cu clădirile lui de cărămidă uscată la soare. Câteva străzi mai la nord de Piaţa Paştunistan, Farid a arătat spre doi oameni care vorbeau cu însufleţire, la un colţ de stradă. Unul şchiopăta de un picior, celălalt fiindu-i amputat de la genunchi. Legăna o proteză în braţe:

— Ştii ce fac? Se tocmesc pe picior.

— Îşi vinde piciorul?

Farid încuviinţă, dând din cap.

— Poţi să iei bani buni pe el pe piaţa neagră. Cu ei îţi hrăneşti copiii vreo două săptămâni.

SPRE SURPRINDEREA MEA, majoritatea caselor din Wazir Akbar Khan încă mai aveau acoperişuri şi zidurile mai stăteau în picioare. Ba chiar erau într-o stare destul de bună. Încă se mai iţeau crengi de copaci peste zidurile grădinilor, iar străzile nu erau aşa de sufocate de gunoaie ca cele din cartierul Karteh-Seh. Indicatoarele pe jumătate şterse, unele răsucite şi cu urme de gloanţe în ele, încă mai arătau direcţia.

— Nu e aşa de rău, am observat.

— Nici nu-i de mirare. Unii dintre cei mai importanţi oameni locuiesc aici.

— Talibani?

— Şi ei, a zis Farid.

— Şi mai cine?

A intrat pe o stradă largă, cu trotuare destul de curate şi case intacte de o parte şi de alta.

— Păi, oamenii din spatele talibanilor – adevăratele „creiere“ ale guvernului ăstuia, dacă poţi să-l numeşti guvern: arabi, ceceni, pakistanezi, a mai zis Farid. Apoi a arătat spre nord-vest: Strada 15 e încolo şi i se spune Sarak-e-Mehmana. Strada oaspeţilor. Aşa li se spune pe-aici: oaspeţi. Eu cred că într-una din zile musafirii ăştia or să se pişe pe tot covorul!

— Cred că asta e! am zis. Chiar acolo!

Am arătat spre locul care îmi servea ca punct de reper când eram copil. „Dacă te rătăceşti vreodată“ – îmi zicea Baba – „ţine minte că strada noastră este cea care are în capăt o casă roz.“ Casa roz cu acoperiş ţuguiat a vecinului fusese singura, pe vremea aceea, care avea o asemenea culoare. Şi era încă singura.

Farid a întors maşina în mijlocul străzii. Chiar în faţă am văzut casa lui Baba.

AM GĂSIT BROSCUŢA ŢESTOASĂ încurcată printre tufele de măceş din curte. Nu ştiam cum a ajuns acolo şi eram prea bucuroşi ca să ne mai pese. I-am vopsit carapacea într-un roşu aprins – ideea lui Hassan, o idee excelentă, fiindcă în felul ăsta nu o mai puteam pierde niciodată prin tufişuri. Ne prefăceam că suntem doi exploratori cutezători, care au descoperit un gigantic monstru preistoric dintr-o junglă îndepărtată, pe care îl aduc înapoi, în lumea civilizată, ca să fie văzut. Am aşezat ţestoasa în căruciorul de lemn pe care Ali i-l dăduse în dar lui Hassan de ziua lui, cu o iarnă înainte, şi ne făceam că este o cuşcă de fier uriaşă. Păziţi-vă de fiara care scuipă foc şi pară! Mergeam pe iarbă şi trăgeam căruciorul după noi, printre meri şi cireşi, care se metamorfozaseră în zgârie-nori cu vârful până în cer. La miile de ferestre se iţeau capetele curioşilor care urmăreau spectacolul defilării noastre. O luam apoi pe sub micul podeţ semicircular pe care îl construise Baba lângă pâlcul de smochini; acesta devenise un pod suspendat care unea două oraşe, iar mica baltă de dedesubt era o mare înspumată. Artificiile explodau deasupra pilonilor masivi şi o armată întreagă de soldaţi aliniaţi de o parte şi de alta a podului susţinut de uriaşe cabluri de oţel ne dădea onorul. Micuţa ţestoasă se legăna în cărucior, în timp ce noi păşeam mândri pe aleea circulară de cărămidă roşie rezervată de obicei maşinilor celor care ne vizitau. Ne apropiam în pas de defilare de porţile de fier forjat şi răspundeam la salutul celor mai mari conducători ai lumii, care ne priveau şi aplaudau.

Noi, Hassan şi Amir, celebrii aventurieri şi cei mai mari exploratori ai lumii, urma să primim o medalie de onoare pentru faptele noastre de bravură…

AM PĂŞIT PRECAUT PE ALEEA de cărămidă roşie, bătută de soare şi năpădită de buruieni. Am stat lângă porţile de fier forjat ale casei tatălui meu, simţindu-mă ca un străin. Mi-am pus mâinile pe grilajul ruginit, amintindu-mi cum fugisem pe porţile astea de mii de ori când eram copil, temându-mă de lucruri care nu mai păreau deloc importante acum, dar care erau atât de importante pe atunci. M-am uitat înăuntru.

Aleea care ducea de la poartă până la casă mi-a adus aminte de căzăturile pe care le-am luat, când eu, când Hassan, în vara în care am învăţat să mergem pe bicicletă. Acum aleea nu mi se mai părea atât de lungă pe cât mi-o aminteam. Asfaltul se fisurase în formă de lovitură de fulger, iar printre crăpături răsăriseră buruieni viguroase. Majoritatea plopilor fuseseră doborâţi – plopii în care Hassan şi cu mine ne căţăram ca să ne jucăm cu oglinzile şi să-i deranjăm pe vecinii din casa de alături. Singurul care mai rămăsese în picioare nu mai avea nici o frunză. Zidul porumbului suferind mai era încă acolo, dar de-a lungul lui nu mai era nici un porumb, în floare sau altfel. Vopseaua începuse să se scorojească, iar tencuiala căzuse pe suprafeţe mai mari. Peluza arăta acum la fel de maronie ca şi pâcla care sufoca oraşul, presărată cu petice chelite, fără iarbă, pe care nu mai creştea nimic.

Un jeep era parcat pe alee şi dintr-o dată m-am simţit contrariat; ce căuta maşina aia pe locul Mustangului negru al lui Baba? Ani de zile, cei opt cilindri ai Mustangului umpluseră dimineţile de zgomot, trezindu-mă din somn. Atunci am văzut şi petele de ulei de sub jeep, care se întinseseră pe asfaltul aleii, ca nişte planşe uriaşe pentru testul Rorschach. În spatele jeepului zăcea o roabă goală răsturnată pe o parte. Nici urmă de tufele de trandafiri pe care le plantaseră Baba şi Ali pe partea stângă a aleii. Doar noroi care ameninţa şi asfaltul. Şi buruieni.

În spatele meu, Farid a claxonat de două ori.

— Hai să mergem, aga. Atragem atenţia asupra noastră, a strigat.

— Mai lasă-mă un minut, i-am spus.

Casa însăşi nu mai semăna cu uriaşa reşedinţă albă pe care mi-o aminteam din copilărie. Părea mai mică. Acoperişul se prăvălise pe alocuri, iar unele ţigle erau crăpate. Ferestrele dinspre living, hol şi de la baia de la etaj – cea a camerei de oaspeţi – erau toate sparte şi peticite la întâmplare cu folie de plastic sau scânduri de lemn bătute în cuie direct în rame. Vopseaua, cândva de un alb orbitor, ajunsese de un gri fantomatic, iar tencuiala căzută pe alocuri dezvelea cărămizile de dedesubt. Treptele de la intrare se măcinaseră pe ici-colo. Ca atâtea alte lucruri din Kabul, casa tatălui meu era însăşi

imaginea splendorii decăzute.

Am găsit fereastra vechiului meu dormitor – la etajul al doilea, al treilea geam, la sud de scările de la intrarea principală. M-am ridicat pe vârfuri, dar nu am văzut nimic înăuntru, doar umbre. Acum douăzeci şi cinci de ani, stătusem în spatele acelor geamuri, pe care şiroia ploaia şi pe care eu le abuream cu răsuflarea mea. Îi priveam pe Ali şi Hassan care îşi încărcau bunurile în portbagajul maşinii tatălui meu.

— Amir aga, m-a strigat, din nou, Farid.

— Da, vin, am strigat drept răspuns.

Deşi ar fi fost un gest nebunesc, aş fi vrut să intru. Aş fi vrut să păşesc pe treptele de la intrare, unde Ali ne punea, pe Hassan şi pe mine, să ne scoatem cizmele pline de zăpadă. Aş fi vrut să intru în hol, să simt mirosul cojilor de portocală pe care Ali le arunca întotdeauna în sobă, ca să ardă cu rumeguşul. Să stau la masa din bucătărie, să beau ceai cu o felie de *naan*, şi să-l ascult pe Hassan cântând vechi cântece hazare.

Alt claxon. M-am întors spre Land Cruiser-ul parcat de-a curmezişul trotuarului. Farid fuma, aşezat la volan.

— Trebuie să mă mai uit la un singur lucru, i-am spus.

— Poţi să te grăbeşti?

— Lasă-mă zece minute.

— Atunci, du-te.

Apoi, tocmai când mă pregăteam să mă duc:

— Dar uită totul. Pe urmă o să-ţi fie mai uşor!

— Ca să ce?

— Ca să poţi merge mai departe, a mai zis Farid. Apoi şi-a aruncat ţigara pe geam. Ce mai trebuie să mai vezi? Dă-mi voie să te scutesc de deranj: nimic din ce-ţi aminteşti nu a supravieţuit. Mai bine să uiţi!

— Nu mai vreau să uit! i-am zis. Lasă-mă doar zece minute!

ABIA DACĂ TRANSPIRAM, eu şi Hassan, când urcam dealul, la nord de casa lui Baba. Ne căţăram până în vârf, fugărindu-ne, sau ne aşezam pe o pantă lină de unde se vedea mai bine aeroportul, în depărtare. Ne uitam cum decolează sau aterizează avioanele. Pe urmă, o luam iar la fugă.

Acum, când am ajuns în vârful dealului, am simţit că fiecare respiraţie gâfâită îmi toarnă foc în piept. Sudoarea îmi curgea pe faţă. Am stat un pic încercând să-mi recapăt respiraţia, cu un junghi în coastă. Apoi am pornit în căutarea cimitirului părăsit. Nu mi-a trebuit mult să-l găsesc. Era tot acolo, la fel ca şi bătrânul rodiu.

M-am sprijinit de zidul cenuşiu al cimitirului în care Hassan îşi îngropase mama. Vechea poartă de metal dispăruse, iar pietrele de mormânt

abia se mai vedeau prin hăţişul de buruieni încâlcite, care puseseră stăpânire pe tot. Două ciori stăteau pe zidul scund care împrejmuia cimitirul.

Hassan zisese în scrisoare că rodiul nu mai făcuse fructe de ani de zile. Uitându-mă la pomul cocârjat şi fără frunze m-am îndoit că va mai face vreodată. M-am aşezat sub el, amintindu-mi de câte ori ne căţărasem în el, de câte ori îi chinuisem crengile şi ne legănasem picioarele, de picăturile de soare care se strecurau printre frunze şi ne pictau feţele într-un mozaic de umbre şi lumini. Am simţit deodată în gură gustul astringent de rodie.

M-am lăsat uşor în genunchi şi mi-am trecut mâinile peste trunchiul copacului. Şi am găsit ce căutam. Literele săpate în coaja copacului nu se mai vedeau aşa de bine, dar încă mai puteai citi: „Amir şi Hassan – sultanii din Kabul“. Am urmărit cu degetele curba fiecărei litere. Am cules mici bucăţi de scoarţă din crevasele minuscule.

Am stat cu picioarele încrucişate la poalele copacului şi am privit spre sud la oraşul copilăriei mele. În vremurile acelea, copacii îşi iţeau vârfurile de dincolo de zidurile fiecărei case. Cerul se întindea vast şi albastru, iar hainele se uscau pe frânghiile de rufe, strălucind în soare. Dacă ascultai cu mare atenţie, puteai chiar să auzi vocea vânzătorului de fructe care trecea prin Wazir Akbar Khan, împreună cu măgăruşul său: „Portocale, caise, struguri!“ La căderea serii se auzea *azan*, chemarea muezinului la rugăciune, în moscheea din Shar-e-Nau.

Am auzit un claxon şi l-am văzut pe Farid făcându-mi semn cu mâna. Era timpul să plecăm.

AM PORNIT-O IAR SPRE SUD, înapoi spre Piaţa Paştunistan. Am depăşit mai multe camioane roşii, pline ochi cu tineri înarmaţi şi bărboşi. Farid înjura încet ori de câte ori depăşeam o asemenea maşină.

Am luat o cameră la un mic hotel de lângă Piaţa Paştunistan. Trei fetiţe îmbrăcate în rochiţe negre identice, cu eşarfe albe, stăteau agăţate de bărbatul cu ochelari din spatele tejghelei. Mi-a cerut şaptezeci şi cinci de dolari, un preţ incredibil, dat fiind felul cum arăta hotelul, dar nu m-a deranjat. Să exploatezi ca să-ţi întreţii casa de pe plajă din Hawaii era una, iar s-o faci ca să-ţi hrăneşti copiii era cu totul altceva.

Nu exista apă caldă curentă, iar la toaleta cu vasul crăpat nu se putea trage apa. Exista un singur pat cu ramă de fier şi o saltea uzată, o pătură zdrenţuită şi un scaun de lemn într-un colţ. Fereastra care dădea spre piaţă se spărsese şi nu mai fusese înlocuită. Când mi-am pus valiza jos am observat o pată de sânge pe perete, deasupra patului.

I-am dat lui Farid nişte bani şi a plecat să caute ceva de mâncare. S-a întors cu patru bucăţi de kebab care îţi luau ochii, *naan* proaspătă şi un castron

de orez alb. Ne-am aşezat pe pat şi am devorat totul. Un singur lucru nu se schimbase în Kabul, la urma urmei: kebabul era tot atât de suculent şi delicios pe cât îmi aminteam.

În noaptea aceea, eu am dormit în pat, iar Farid pe jos, învelit într-o pătură suplimentară, pentru care proprietarul mi-a mai cerut o taxă. În cameră nu era nici o sursă de lumină, cu excepţia razelor lunii care se strecurau prin fereastra spartă. Farid mi-a zis că proprietarul i-a povestit cum Kabulul nu mai are curent electric de două zile şi că generatorul hotelului nu mai funcţionează nici el. Am mai vorbit o vreme. Mi-a povestit cum crescuse în Mazar-i-Sharif, în Jalalabad, apoi despre cum se alăturaseră el şi tatăl său *jihadului* şi luptaseră împotriva lui *Shorawi* în Valea Panjsherului. Rămăseseră fără mâncare şi fuseseră nevoiţi să mănânce lăcuste ca să supravieţuiască. Mi-a povestit despre ziua în care rafala de mitralieră trasă din elicopter i-a ucis tatăl şi de ziua când mina de teren i-a răpit două dintre fetiţe. M-a întrebat despre America. I-am spus că acolo poţi să intri într-o băcănie şi să cumperi orice tip de cereale din cincisprezece-douăzeci de sortimente. Mielul este întotdeauna proaspăt şi laptele rece, fructele din belşug şi apa limpede. În orice casă există un televizor cu o telecomandă şi poţi să-ţi iei şi antenă de satelit dacă vrei. Se pot recepţiona peste cinci sute de canale.

— Cinci sute? a exclamat Farid.

— Cinci sute.

Am rămas tăcuţi o vreme. Tocmai când credeam că a adormit, Farid a început să chicotească:

— Aga, ai auzit ce a făcut mullahul Nasruddin când fiica lui a venit acasă şi s-a plâns că a bătut-o bărbatul?

Mai-mai că-l auzeam zâmbind în întuneric, ceea ce mi-a adus şi mie un zâmbet pe faţă. Nu există afgan în lume care să nu ştie măcar câteva glume despre mullahul cel plin de ifose.

— Ce?

— A bătut-o şi el, pe urmă a trimis-o înapoi la bărbatu-său să-i spună că mullahul nu e prost: dacă are să-i mai bată fiica, şi el o să-i bată, în schimb, nevasta.

Am râs. În parte din cauza glumei, în parte bucuros că umorul afgan nu s-a schimbat. Războaiele treceau, se inventase internetul şi un robot se plimbase pe Marte, dar în Afganistan noi tot mai spuneam glume cu mullahul Nasruddin.

— O ştii pe aia cu mullahul care îşi pusese o boccea grea în spinare şi umbla călare pe măgar? i-am spus.

— Nu.

— Cineva de pe stradă l-a întrebat de ce nu pune bocceaua pe măgar?

El i-a răspuns: „Ar fi o cruzime, atârn şi aşa destul de greu pe bietul animal.“

Ne-am mai spus bancuri cu mullahul Nasruddin, până le-am înşirat pe toate pe care le ştiam; s-a aşternut din nou tăcerea.

— Amir aga? a zis Farid, întorcându-mă din pragul somnului.

— Da?

— De ce eşti aici? Vreau să zic, de ce eşti *cu adevărat* aici?

— Ţi-am spus deja.

— Pentru băiat?

— Da, pentru băiat.

Farid s-a zvârcolit pe duşumea.

— Greu de crezut.

— Uneori şi mie mi-e greu să cred că sunt aici.

— Nu… Ce am vrut eu să te întreb e… de ce băiatul *acela*? Ai bătut atâta drum din America pentru… un *shi'a*?

Mi-a pierit tot cheful de râs. Şi de somn.

— Sunt obosit, i-am spus. Hai să dormim puţin.

Sforăitul lui Farid a răsunat curând, stârnind ecouri în încăperea goală. Eu am rămas treaz, cu braţele încrucişate pe piept, zgâindu-mă la stelele care se vedeau prin geamul spart şi gândindu-mă că, poate, e adevărat ce spun oamenii despre Afganistan. Poate chiar e un loc fără speranţă.

O MULŢIME AGITATĂ umplea Stadionul Ghaza, cum am văzut după ce am trecut de tunelul de la intrare. Mii de oameni se vânzoleau pe terasele de beton. Copiii se jucau pe culoare şi se fugăreau în sus şi-n jos pe scări. Mirosul de boabe de *garbanzo* în sos picant plutea în aer, amestecat cu cel de sudoare şi bălegar. Am trecut împreună cu Farid printre oameni care vindeau ţigări, seminţe de pin şi biscuiţi.

Un băiat costeliv într-o haină de stofă m-a înşfăcat de cot şi mi-a suflat în ureche, dacă nu vreau să cumpăr nişte „poze sexy“.

— Foarte sexy, aga, mi-a zis, rotindu-şi ochii vioi în toate părţile. Îmi amintea de o fată care, în urmă cu câţiva ani, încercase să-mi vândă droguri în cartierul Tenderloin din San Francisco. Puştiul şi-a desfăcut cu precauţie haina şi mi-a arătat în treacăt pozele sexy: ilustrate din filme indiene înfăţişând actriţe cu ochii încondeiaţi şi complet îmbrăcate, în braţele actorilor principali.

— Sexy, nu? a repetat.

— Nu, mulţumesc, i-am spus, împingându-l într-o parte.

— Dacă-l prind ăştia, or să îi dea o mamă de bătaie, că taică-său o să se răsucească în mormânt, a şoptit Farid.

Evident, nu existau bilete cu locuri. Nimeni nu ne-a condus politicos să ne arate locurile, rândul sau zona. Aşa ceva nu se întâmpla nici în vremea

monarhiei. Am găsit un loc decent pe care să stăm, chiar la stânga de centrul terenului, cu toate că şi pentru asta a fost nevoie de ceva dat din coate şi picioare din partea lui Farid.

Mi-am amintit ce verde era iarba de pe teren în anii şaptezeci, când Baba mă aducea la meciurile de fotbal. Acum, gazonul era o porcărie. Erau găuri şi cratere peste tot şi, mai ales, două gropi zdravene chiar în spatele uneia dintre porţi. Nu mai era nici fir de iarbă, doar pământul gol. La scurtă vreme după ce echipele au intrat în cele din urmă pe teren – toţi jucătorii purtând pantaloni lungi, în ciuda căldurii – şi a început meciul, a devenit dificil să urmăreşti mişcările jucătorilor învăluite în norii de praf pe care îi stârneau. Tineri talibani cu bice se plimbau în sus şi-n jos pe culoare şi îi loveau pe cei care aclamau prea tare.

Fuseseră aduşi la scurt timp după ce se fluierase de pauză. Două camionete roşii prăfuite, ca cele pe care le văzusem în oraş, chiar în ziua în care ajunsesem, intraseră pe stadion, prin porţile deschise. Mulţimea se ridicase în picioare. O femeie cu o *burqa* verde stătea în cabina uneia dintre camionete, iar un bărbat cu ochii legaţi – în cealaltă. Camionetele au făcut înconjurul stadionului, încet, ca şi când ar fi vrut să lase lumea să se uite bine. Efectul a fost cel scontat: oamenii îşi lungeau gâturile, se ridicau pe vârfuri şi arătau cu degetul. Chiar lângă mine, vedeam cum mărul lui Adam din gâtul lui Farid se mişcă în sus şi-n jos în timp ce el murmura o rugăciune.

Camionetele roşii au intrat pe teren, îndreptându-se încet spre unul din capete, în nori de praf şi cu soarele reflectat în capacele roţilor. O a treia camionetă li s-a alăturat la destinaţie. Era plină cu ceva şi, brusc, am înţeles la ce foloseau cele două gropi din spatele porţii. Acum începuseră să descarce a treia camionetă. Mulţimea murmura, anticipând ce avea să urmeze.

— Vrei să rămâi? a întrebat Farid, pe un ton grav.

— Nu, i-am răspuns. În viaţa mea nu îmi mai dorisem atât de tare să fiu în alt loc decât acum. Dar trebuie să rămânem.

Doi talibani cu armele pe umăr îl ajutau pe bărbatul legat la ochi din prima camionetă şi alţi doi pe femeia cu *burqa* din a doua să coboare din maşină. Pe femeie o părăsiră puterile şi se prăvăli la pământ. Soldaţii o ridicară cu forţa, dar ea se prăbuşi iar. Când au vrut s-o ridice din nou, a început să ţipe şi să-i lovească. Câte zile voi avea nu o să uit urletul acela! Era ca al unui animal sălbatic ce încearcă să-şi elibereze piciorul prins într-o capcană. Alţi doi talibani li s-au alăturat celorlalţi şi i-au ajutat să o arunce într-una din gropile adânci până la piept. Bărbatul legat la ochi, însă, îi lăsase să-l coboare în groapa săpată pentru el fără să opună nici o rezistenţă. Acum nu se mai vedeau decât busturile celor doi acuzaţi ieşind din pământ.

Un cleric grăsuliu, cu barbă albă, îmbrăcat cu straie cenuşii, stătea

lângă poartă, dregându-şi vocea într-un microfon. În spatele lui, femeia din groapă ţipa în continuare.

Omul începu să recite o rugăciune lungă din *Coran*, iar vocea lui nazală vibra în liniştea ce cuprinsese brusc întreg stadionul. Mi-am amintit ce îmi spusese Baba odată, cu multă vreme în urmă: „Mă piş pe bărbile tuturor maimuţelor ălora făţarnice. Nu fac nimic altceva decât să îşi mute mătăniile dintr-o mână în alta şi să recite dintr-o carte scrisă într-o limbă pe care nici măcar nu o înţeleg. Dumnezeu să ne ajute, dacă Afganistanul va cădea vreodată în mâinile lor“.

Când rugăciunea a luat sfârşit, clericul şi-a dres iar vocea:

— Fraţi şi surori! a spus în farsi. Vocea lui a bubuit peste tot stadionul. Ne-am adunat cu toţii aici pentru a duce la îndeplinire *Shari'a*. Suntem cu toţii aici ca să facem dreptate. Suntem aici pentru că voinţa lui Allah şi cuvântul profetului Mohamed, pacea fie cu el, sunt vii şi respectate aici, în Afganistan, multiubita noastră patrie. Ascultăm ce spune Dumnezeu şi respectăm întru totul cuvântul Lui, pentru că nu suntem decât nişte biete creaturi umile, fără putere înaintea măreţiei Lui. Şi ce ne spune nouă Dumnezeu, vă întreb? ce ne spune nouă dumnezeu? Dumnezeu ne spune să pedepsim orice păcătos după felul păcatului său. Acestea nu sunt vorbele mele, nici ale fraţilor mei. Astea sunt vorbele lui dumnezeu!

Făcu un gest cu mâna, arătând spre cer. Capul îmi pocnea, iar soarele era mult prea fierbinte.

— Orice păcătos trebuie să fie pedepsit după felul păcatului său, a repetat mulahul, de data asta cu o voce care scădea în intensitate, chiar dacă era în microfon. Rostea răspicat fiecare cuvânt, ca să obţină un efect mai dramatic. Şi ce pedeapsă, fraţi şi surori, este mai potrivită pentru adulter? Cum să pedepsim pe cei care dezonorează sfânta instituţie a căsătoriei? Ce să le facem celor care scuipă faţa lui Dumnezeu? Cum să răspundem celor care aruncă cu pietre în Casa Domnului? vom arunca şi noi cu pietre asupra lor!

A închis microfonul. Un murmur surd s-a răspândit prin mulţime.

Lângă mine, Farid scutura din cap:

— Şi mai zic că sunt musulmani, mi-a şoptit la ureche.

Apoi, din camionetă a coborât un bărbat înalt, cu umeri largi. Apariţia lui a smuls urale câtorva spectatori. De data asta, nu mai era nimeni lovit cu biciul pentru că aclama prea tare. Hainele lui, orbitor de albe, străluceau în lumina soarelui de amiază. Poalele cămăşii fluturau în briza uşoară, iar braţele întinse îl făceau să arate ca Iisus răstignit pe cruce. A mulţumit mulţimii rotindu-se uşor, într-un cerc complet. Când a ajuns cu faţa spre sectorul nostru, am văzut că purta ochelari de soare cu lentile negre, ca ai lui John Lennon.

— Ăsta trebuie să fie omul nostru, a zis Farid.

Talibanul cel înalt cu ochelari negri s-a îndreptat spre grămada de pietre pe care o descărcaseră mai devreme din camionetă. A luat o piatră şi a arătat-o mulţimii. Zgomotul a încetat, înlocuit de un fel de bâzâit care a înecat întregul stadion. M-am uitat împrejur şi am văzut că toată lumea este ca în transă. Talibanul, semănând absurd de mult cu un jucător de baseball, a azvârlit piatra spre groapa în care se afla bărbatul legat la ochi. L-a lovit în tâmplă. Femeia a ţipat din nou. Mulţimea a scos un „ooo“ de uimire. Am închis ochii şi mi-am acoperit faţa cu mâinile. „Ooo“-urile mulţimii rimau cu fiecare zbârnâit de piatră care zbura prin aer şi au continuat o vreme. Când s-au oprit, l-am întrebat pe Farid dacă s-a terminat. A spus că nu. Bănuiesc că îi apucase durerea de gât. Nu ştiu cât timp am mai stat cu faţa în mâini. Ştiu că am deschis din nou ochii când am auzit oamenii din jurul meu întrebând: „*Mort? Mort? E mort?*“

Bărbatul din groapă era acum o masă însângerată de carne şi zdrenţe sfâşiate. Bărbia i se sprijinea în piept. Talibanul cu ochelari ca ai lui John Lennon se uita la un altul care învârtea în mână o piatră, chiar lângă gropi. Omul care se juca cu piatra avea un stetoscop. S-a apropiat de bărbatul din groapă şi l-a ascultat, punându-i pâlnia aparatului pe piept, apoi a scuturat din cap către talibanul cu ochelari de soare. Mulţimea murmura.

John Lennon s-a întors spre grămada de bolovani.

Când s-a terminat totul, după ce cadavrele însângerate au fost aruncate fără nici o ceremonie în spatele camionetelor roşii – în maşini separate –, câţiva bărbaţi cu lopeţi s-au grăbit să astupe gropile. Unul a făcut o încercare inutilă de a acoperi uriaşele pete de sânge cu ţărână, dar în zadar. Câteva minute mai târziu, echipele au luat terenul în stăpânire. A doua repriză putea începe.

Întâlnirea noastră a fost stabilită pentru ora trei după-amiază, în aceeaşi zi. Uşurinţa cu care obţinusem întrevederea m-a uimit. Mă aşteptasem la amânări, o serie de întrebări măcar, eventual o verificare a actelor. Dar mi-am amintit cum decurg lucrurile şi la nivel oficial, şi la nivel neoficial în Afganistan: tot ce a avut Farid de făcut a fost să-i spună unuia dintre talibanii cu bice că am o chestiune personală de discutat cu omul în alb. Farid şi cu el au schimbat câteva vorbe. Apoi tipul cu biciul a încuviinţat din cap şi a strigat ceva în paştună către un tânăr de pe teren, care a alergat apoi spre tribuna din sud-est, unde talibanul cu ochelari de soare discuta cu mulahul rotofei care oficiase slujba. Cei trei au vorbit ceva şi l-am văzut pe tipul cu ochelarii de soare privind în sus. A dat din cap a încuviinţare şi a spus ceva la urechea mesagerului. Tânărul ne-a adus mesajul.

Era stabilit – la ora trei.

XXII.

Farid a intrat cu Land Cruiser-ul pe aleea din faţa unei case mari din Wazir Akbar Khan. A parcat la umbra sălciilor care îşi revărsau ramurile peste zidul clădirii de pe Strada 15, Sarah-e-Mehmana, Strada Oaspeţilor. A oprit motorul şi am rămas tăcuţi câteva minute, ascultând tinc-tinc-ul motorului care se răcea. Farid îşi lăsase scaunul pe spate şi se juca cu cheile din contact. Mi-am dat seama că se pregăteşte să-mi spună ceva.

— Presupun că vrei să te aştept în maşină, a zis în cele din urmă, pe un ton parcă de scuză şi fără să se uite la mine. De aici încolo e treaba ta, eu…

L-am bătut uşurel pe braţ.

— Ai făcut mult mai mult decât ne-am înţeles când te-am plătit. Nu mă aştept să vii cu mine.

Dar adevărul era că nu aş fi vrut să intru singur. În ciuda celor pe care le aflasem despre Baba, mi-aş fi dorit să îl am acum alături. Baba ar fi dat buzna pe uşile de la intrare şi ar fi cerut să fie dus la mai-marele întregului circ şi le-ar fi strigat că se pişă pe bărbile lor, dacă cineva i-ar fi stat în cale. Dar Baba era mort de mult şi îngropat în porţiunea rezervată afganilor dintr-un mic cimitir din Hayward. Chiar luna trecută îi dusesem la cimitir, împreună cu Soraya, un buchet de margarete şi frezii. Eram pe cont propriu.

M-am dat jos din maşină şi m-am îndreptat spre porţile înalte, din lemn masiv. Am apăsat pe sonerie, dar nu s-a auzit nimic – tot mai era pană de curent –, aşa că a trebuit să bat. O clipă mai târziu, am auzit voci de partea cealaltă şi doi bărbaţi înarmaţi cu kalaşnikovuri au întredeschis poarta.

M-am uitat la Farid care mă aştepta în maşină şi am mormăit: „Mă întorc“, fără să fiu deloc sigur de asta.

Bărbaţii înarmaţi m-au percheziţionat atent, pipăindu-mă chiar şi între picioare. Unul a zis ceva în paştună şi au început amândoi să chicotească. Apoi mi-au dat drumul înăuntru şi m-au condus de-a lungul unei peluze foarte îngrijite, a unui rând de muşcate şi a unui gard viu pitic care mărginea zidurile casei. Departe, în celălalt capăt al curţii, lângă fântână, se zărea o veche

pompă manuală. Mi-am amintit de casa lui Kaka Homayoun, din Jalalabad, care avea şi ea o fântână cu pompă, exact ca asta, şi mi-am mai amintit de Fazila şi Karima, gemenele inseparabile. Îmi plăcea să arunc pietricele în fântână şi să ascult cum fac „pleosc“.

Am urcat câteva trepte şi am pătruns într-o clădire spaţioasă, cu foarte puţine decoraţiuni. Am traversat holul – unul dintre pereţi era împodobit cu un steag afgan cât toate zilele –, apoi bărbaţii aceia m-au condus pe nişte scări, într-o încăpere unde erau două canapele identice, de culoarea mentei şi un televizor cu ecran uriaş, în colţul cel mai îndepărtat al camerei. Un covor de rugăciune care înfăţişa o Meccă uşor alungită era bătut în cuie pe unul dintre pereţi. Cel mai în vârstă dintre cei doi bărbaţi mi-a făcut semn cu patul puştii spre canapea. M-am aşezat. Au ieşit din cameră.

Am pus picior peste picior. Mi le-am întins. Mi-am pus mâinile asudate pe genunchi. Oare asta mă făcea să par speriat? Mi le-am împreunat, apoi am decis că aşa e chiar mai rău, aşa că le-am încrucişat la piept. Sângele îmi bubuia în tâmple. M-am simţit ciudat de singur. Gândurile mi se roteau prin minte, dar aş fi preferat să nu gândesc deloc, pentru că o parte din mine, cea responsabilă cu bunul-simţ, ştia că fac o nebunie. Eram la mii de kilometri distanţă de soţia mea, aşteptând, într-o încăpere ca o celulă, să vină un bărbat pe care îl văzusem omorând două persoane chiar în ziua aceea. *Era* o nebunie. Mai rău, un lucru cu totul necugetat . Exista o probabilitate destul de mare să o transform pe Soraya într-o *biwa* – văduvă, la treizeci şi şase de ani. „Ăsta nu eşti tu, Amir“, – zicea o parte din mine. „Tu nu eşti îndrăzneţ. Aşa te-ai născut. Şi nici nu e un lucru aşa de rău, pentru că ceea ce te salvează este tocmai faptul că nu te-ai minţit niciodată în privinţa asta. Nu în privinţa asta. Nu-i nimic rău în a fi laş, dacă asta înseamnă să fii şi prudent. Dar când laşul uită cine e… Dumnezeu să-l ocrotească!“

Lângă canapea era o măsuţă de cafea. Măsuţa avea picioare în formă de x, iar locul unde se intersectau picioarele era întărit printr-un inel metalic susţinut de şuruburi. Oare unde mai văzusem o masă ca asta? Unde? Apoi mi-am amintit: în ceainăria aglomerată din Peshawar, în noaptea aceea când ieşisem să mă plimb. Pe măsuţă era un platou cu struguri negri. Am luat o boabă şi mi-am îndesat-o în gură. Trebuia să îmi ocup timpul cu ceva, orice, ca să nu mai aud vocea aceea din capul meu. Boaba era dulce. Am mai luat una, fără să ştiu că era ultima îmbucătură de hrană solidă pe care aveam să o mai mănânc multă vreme de atunci înainte.

Uşa s-a deschis şi cei doi bărbaţi înarmaţi au revenit, încadrându-l pe talibanul înalt, în alb, care purta încă ochelarii negri ca ai lui John Lennon. Cu umerii lui largi, părea un soi de guru mistic al mişcării New Age.

A luat loc în faţa mea şi şi-a pus mâinile pe braţele scaunului. O lungă

perioadă de timp nu a scos nici un sunet. Stătea pur şi simplu acolo, privindu-mă, bătând darabana cu o mână pe tapiţeria scaunului, iar cu cealaltă învârtind nişte mătănii turcoaz. Acum purta o vestă neagră peste cămaşa albă şi un ceas de aur. Am zărit o pată de sânge pe mâneca lui stângă. Faptul că nu se schimbase de haine după execuţia din ziua aceea mi s-a părut morbid şi fascinant în acelaşi timp.

La răstimpuri egale, mâna liberă plutea prin aer cu o mişcare ascendentă, iar degetul mare atingea ceva invizibil. Făcea mişcări uşoare în sus şi în jos, într-o parte şi în alta, de parcă mângâia un animal de casă nevăzut. Una din mâneci i se ridică, dezvelindu-i antebraţul şi atunci am văzut urmele – le mai văzusem la vagabonzii din San Francisco ce îşi făceau veacul pe aleile întunecate din oraş.

Pielea îi era mult mai palidă decât a celorlalţi doi bărbaţi, aproape la fel de albă ca hârtia, şi câteva picături de transpiraţie îi străluceau pe frunte, chiar la marginea turbanului negru. Barba, lungă până la piept, ca a celorlalţi, era şi ea mai deschisă la culoare.

— *Salaam alaykum*, mi-a zis.

— *Salaam*.

— Acum poţi să te descotoroseşti de chestia, mi-a zis.

— Poftim?

A făcut un semn cu mâna şi unul dintre indivizii înarmaţi a venit spre mine. „Pârrrrr“ – dintr-o dată, obrajii au început să mă usture de parcă mi-ar fi luat foc, iar talibanul a început să se joace cu barba mea falsă, aruncând-o în sus şi în jos şi hlizindu-se. Şeful a rânjit şi el:

— Una dintre cele mai bune pe care le-am văzut în ultima vreme, zău! Nu credeţi?

Îşi pocnea degetele, după un ritm numai de el ştiut:

— Ei, cum te-ai distrat la spectacolul de astăzi, *Inshallah*?

— Asta era? Spectacol? am zis, masându-mi obrajii şi sperând că vocea nu îmi va trăda explozia de teroare pe care o simţeam în interior.

— Justiţia publică este cel mai mare spectacol din lume, prietene! Dramă. Suspans. Şi, cel mai bun lucru, educă masele.

A pocnit scurt din degete. Cel mai tânăr dintre cele două gărzi i-a aprins ţigara. Talibanul a râs. Apoi a mormăit ceva în barbă. Mâinile îi tremurau şi aproape că a scăpat ţigara.

— Dar dacă voiai un spectacol adevărat, ar fi trebuit să mă vezi la Mazar. Asta se întâmpla în august 1998.

— Poftim?

— I-am lăsat afară, să-i mănânce câinii.

Am înţeles unde vrea să bată.

S-a ridicat, a făcut câţiva paşi în jurul canapelei, apoi s-a aşezat din nou. Vorbea foarte repede.

— Ne-am dus din uşă în uşă şi i-am săltat pe băieţi şi pe bărbaţi. Îi împuşcam chiar acolo, în faţa familiilor lor. Ca să vadă şi ei. Să îşi amintească cine sunt şi unde le este locul – acum aproape că ţipa; uneori spărgeam uşa de la intrare şi intram în casă. Şi… eu… trăgeam cu mitraliera foc continuu, până când nu mai vedeam nimic în cameră de atâta fum.

Se aplecă spre mine, ca cineva care urma să-mi împărtăşească un mare secret.

— Nu poţi să cunoşti înţelesul cuvântului „eliberator“ decât după ce ai făcut aşa ceva – să stai într-o încăpere plină de ţinte vii şi să laşi gloanţele să zboare, eliberat de remuşcări şi vină, ştiind că eşti bun, virtuos şi cumsecade. Ştiind că faci lucrarea Domnului. Pur şi simplu îţi taie răsuflarea.

Sărută mătăniile şi îşi înclină capul.

— Îţi aminteşti, Javid?

— Da, aga sahib, răspunse cel mai tânăr dintre paznici. Cum aş putea să uit?

Citisem în ziare despre masacrul hazarilor de la Mazar-i-Sharif. S-a întâmplat chiar după ce talibanii au pus stăpânire pe Mazar, unul dintre ultimele oraşe care au opus rezistenţă. Îmi amintesc cum Soraya, cu faţa palidă, fără strop de sânge în obraji, mi-a dat ziarul cu articolul respectiv la micul-dejun.

— Din uşă în uşă. Nu ne opream decât ca să mâncăm şi să ne facem rugăciunea, a zis talibanul. O spusese cu mândrie, ca cineva care povesteşte despre o mare petrecere la care a avut norocul să participe.

— Am lăsat cadavrele pe stradă, iar dacă familiile lor încercau să îi bage pe furiş înapoi în casă, îi împuşcam şi pe ei. Îi lăsam pe străzi zile în şir. Pentru câini. Carne pentru câini.

Şi-a strivit brusc ţigara. S-a frecat la ochi cu mâini tremurătoare.

— Vii din America?

— Da.

— Ce mai face târfa aia acum?

Am simţit brusc şi imperios nevoia de a urina. M-am rugat să treacă.

— Caut un băiat.

— Ca toată lumea, nu? mi-a zis. Bărbaţii cu kalaşnikovuri au început să râdă. Aveau dinţii pătaţi cu verde de la *naswar*.

— Am auzit că e aici, la dumneavoastră, am zis. Îl cheamă Sohrab.

— O să te întreb ceva: ce faci cu târfa aia? De ce nu eşti aici, cu fraţii tăi musulmani, să-ţi slujeşti patria?

— Sunt plecat de multă vreme, atât mi-a dat prin minte să zic. Îmi

simţeam capul înfierbântat. Mi-am strâns genunchii şi mi-am ţinut vezica în frâu.

Talibanul s-a întors spre cei doi bărbaţi de lângă uşă.

— Ăsta e răspuns? i-a întrebat.

— *Nay*, aga sahib, au zis la unison, zâmbind.

Şi-a întors privirea spre mine. A ridicat din umeri.

— Ei zic că ăsta nu e un răspuns.

Îşi mai aprinse o ţigară.

— În cercul meu sunt şi unii care cred că a-ţi abandona *watan*-ul când are mai multă nevoie de tine e totuna cu trădarea. Te-aş putea aresta pentru trădare, ba chiar te-aş putea împuşca pentru asta. Nu ţi-e frică?

— Eu sunt aici numai pentru băiat.

— Nu ţi-e frică?

— Ba da.

— Aşa şi trebuie, mai zise. Apoi se întinse pe canapea şi strivi ţigara.

M-am gândit la Soraya. Asta m-a liniştit. M-am gândit la semnul ei din naştere în formă de semilună, la ochii ei luminoşi. M-am gândit la noaptea nunţii, când ne-am uitat unul la altul în oglindă, sub vălul verde, şi cum i s-au îmbujorat obrajii când i-am şoptit că o iubesc. Mi-am amintit cum am dansat amândoi, pe un vechi cântec afgan, învârtindu-ne uşor, iar şi iar, în timp ce ceilalţi ne priveau şi băteau din palme, iar lumea nu era decât o învolburare de flori, rochii, fracuri şi feţe zâmbitoare.

Talibanul zicea ceva.

— Poftim?

— Te-am întrebat dacă ţi-ar plăcea să-l vezi. Ţi-ar plăcea să-mi vezi băiatul?

Buza de sus i s-a deformat, într-un rictus la pronunţarea ultimelor cuvinte.

— Da.

Gărzile părăsiră camera. Am auzit scârţâitul unei uşi. Am auzit un paznic spunând ceva în paştună, cu voce aspră. Apoi paşi şi un clinchet de clopoţei. Îmi amintea de omul maimuţă, după care fugeam, împreună cu Hassan, pe Shar-e-Nau. Îi dădeam o rupie din banii noştri de buzunar pentru un dans. Clopoţelul de la gâtul maimuţei lui făcea exact acelaşi zgomot.

Apoi s-a deschis uşa şi a intrat paznicul. Ducea pe umăr o combină stereo. În spatele lui venea un băiat îmbrăcat într-un *pirhan-tumban* larg, de culoarea safirului.

Asemănarea îţi tăia răsuflarea. Te dezorienta complet. Fotografia făcută cu aparatul lui Rahim Khan nu te pregătea pentru aşa ceva.

Băiatul avea faţa rotundă ca o lună plină a tatălui său, mica lui bărbie

îndrăzneaţă, urechile răsucite în formă de scoică şi aceeaşi expresie. Era păpuşa chinezească a copilăriei mele, chipul care se ivea din spatele cărţilor de joc decolorate în serile lungi de iarnă, faţa din spatele plasei de protecţie împotriva ţânţarilor, când dormeam vara pe terasa casei tatălui meu. Avea capul ras, ochii daţi cu mascara şi obrajii fardaţi cu un roşu aprins. Când s-a oprit în mijlocul camerei, clopoţeii atârnaţi în jurul gleznelor lui au încetat să mai sune.

Ochii i-au căzut asupra mea. Parcă cereau ajutor. Apoi a privit în altă parte. În cele din urmă, şi-a coborât privirea asupra picioarelor lui goale.

Unul din paznici a apăsat un buton şi muzica paştună a umplut încăperea. Tamburina, orga şi tânguirea *dil-roba*-ului. Bănuiesc că muzica nu constituia un păcat, câtă vreme era cântată pentru urechi de taliban. Cei trei bărbaţi au început să bată din palme.

— *Wah wah! Mashallah!* ziceau.

Sohrab şi-a ridicat braţele în aer şi a făcut încet o piruetă. S-a ridicat pe vârfuri, s-a învârtit graţios, s-a lăsat în genunchi, s-a ridicat din nou şi iar s-a rotit. Mânuţele lui se răsuceau din încheieturi, degetele pocneau şi capul i se legăna ca un pendul de la stânga la dreapta. Picioarele îi băteau în podea, clopoţeii scoteau sunete în perfectă armonie cu tamburina. Îşi ţinea ochii închişi.

— *Mashallah!* au izbucnit în urale. *Shahbas!* Bravo! Cei doi paznici fluierau şi râdeau. Talibanul îmbrăcat în alb îşi mişca capul în ritmul muzicii, cu gura pe jumătate deschisă într-o grimasă de lăcomie.

Sohrab dansă în cerc, cu ochii închişi şi dansă până ce muzica se opri. Clopoţeii mai clinchetiră o ultimă dată, când îşi scutură piciorul pe ultima notă a cântecului. Apoi încremeni într-o plecăciune.

— *Bia*, *bia*, băiatul meu! zise talibanul, chemându-l pe Sohrab la el. Sohrab se duse, cu capul plecat, şi se aşeză între coapsele acestuia. Talibanul îşi înfăşură braţele în jurul băiatului.

— Ce talentat e, *nay*? Băiatul meu hazar! zise iar. Mâinile îi alunecară pe spinarea copilului, în sus şi-n jos, apoi i se strecurară la subţioară. Unul dintre paznici îi făcu un semn cu cotul celuilalt şi chicoti. Talibanul le spuse să plece şi să ne lase singuri.

— Da, aga sahib, au zis în timp ce ieşeau.

Talibanul îl întoarse cu faţa spre mine. Îşi trecu braţul în jurul taliei lui Sohrab, odihnindu-şi bărbia pe umărul copilului. Sohrab se uita în jos, la picioare, dar mai arunca priviri furişe către mine. Mâna bărbatului aluneca în sus şi-n jos peste pântece, masându-i-l. În sus şi-n jos, uşor, blând.

— Mă întreb, a zis talibanul, în timp ce ochii lui injectaţi mă priveau peste umărul lui Sohrab, oare ce s-o fi întâmplat cu bătrânul *Babalu*?

Întrebarea m-a izbit ca un ciocan drept între ochi. Am simţit cum îmi piere culoarea din obraji. Picioarele mi se răciseră brusc. Apoi mi-au amorţit şi nu le-am mai simţit deloc.

A râs.

— Da' ce credeai, că dacă îţi pui o barbă falsă n-o să te mai recunosc? Uite, să-ţi spun ceva ce pun pariu că n-ai ştiut niciodată despre mine: nu uit niciodată figura cuiva, absolut niciodată. Cu ochii la mine, şi-a trecut uşor buzele peste urechea lui Sohrab. Am auzit că tatăl tău a murit. *Tsk-tsk*. Întotdeauna mi-am dorit să mă ocup de el. Acum se pare că va trebui să mă mulţumesc cu prăpăditul de fiu-său.

Atunci şi-a scos ochelarii de soare şi şi-a îndreptat ochii tulburi spre mine. Erau albaştri. Am încercat să trag aer în piept, dar nu am reuşit. Am încercat să clipesc, dar nu am putut. Momentul părea suprarealist – nu, nu suprarealist, ci *absurd* –, îmi tăiase respiraţia şi oprise lumea în loc. Faţa îmi ardea toată. Ce zicea vechiul proverb despre bănuţul fals? Aşa era şi trecutul meu, se întorcea mereu cu aceeaşi faţă în sus. Numele lui se ridică la suprafaţă din adâncuri, dar nu voiam să-l rostesc, de parcă a-l murmura însemna să arunc blestemul asupra mea. Dar el era deja acolo, în carne şi oase, la nici zece paşi de mine, după atâţia ani! Numele îmi scăpă de pe buze:

— Assef.

— Amir jan.

— Ce faci aici? am zis, ştiind cât de prostească fusese întrebarea, fără să fiu însă în stare să spun altceva.

— Eu?

Assef ridică dintr-o sprânceană.

— Eu sunt în elementul meu. Întrebarea e ce cauţi tu aici?

— Ţi-am spus deja, am murmurat.

Vocea îmi tremura. Aş fi vrut să nu fie aşa, aş fi vrut să nu simt cum carnea mi se strânge pe oase.

— Băiatul?

— Da.

— De ce?

— Îţi dau bani, i-am spus. Pot cere să-mi fie trimişi telegrafic.

— Bani? zise Assef. Plescăi din vârful buzelor a nemulţumire. Ai auzit vreodată de Rockingham? E un colţ de rai în vestul Australiei. Ar trebui să îl vezi, kilometri şi kilometri de plajă. Apa e verde, cerul, albastru. Părinţii mei locuiesc acolo, într-o vilă pe plajă. În spatele casei e un mic teren de golf şi un lac. Tata joacă golf în fiecare zi. Mama preferă tenisul, iar tata spune că are un rever al naibii de bun. Au un restaurant cu specific afgan, două magazine de bijuterii; ambele afaceri merg nemaipomenit de bine.

Rupse o boabă din strugurele negru. O băgă, drăgăstos, în gura lui Sohrab.

— Aşa că, dacă am nevoie de bani, *eu* le telegrafiez şi ei îmi trimit.

Îl sărută pe Sohrab pe gât. Copilul tresări uşor, apoi închise iar ochii.

— Şi-apoi, nu m-am luptat cu *Shorawi* pentru bani. Nici cu talibanii nu m-am dat ca să am bani. Vrei să ştii de ce m-am dat de partea talibanilor?

Buzele mi se uscaseră. Le-am lins şi mi-am dat seama că şi limba mi se uscase.

— Ţi-e sete? a zis Assef, pe un ton afectat.

— Nu.

— Eu cred că ţi-e sete.

— Nu, mi-e bine.

Adevărul e că încăperea mi se părea deodată prea încinsă – sudoarea îmi ţâşnea prin toţi porii, brăzdându-mi pielea. Oare chiar se întâmplau toate astea? Chiar stăteam faţă în faţă cu Assef?

— Treaba ta, a zis. Aşa, unde rămăsesem? Ah, da, cum de m-am dat cu talibanii. Păi, după cum îţi aminteşti, nu prea eram eu religios din cale-afară. Dar într-o zi am avut o epifanie. S-a întâmplat pe când eram în închisoare. Vrei să auzi povestea?

Nu am răspuns nimic.

— Bine! O să ţi-o spun, oricum, a zis. Am stat ceva vreme închis, la Poleh-Charkhi, după ce Babrak Karmal a preluat puterea, în 1980. Am ajuns acolo într-o noapte, când un grup de soldaţi *Parchami* au mărşăluit în casa noastră şi ne-au poruncit, sub ameninţarea armelor – tatălui meu şi mie – să îi urmăm. Nemernicii nu ne-au spus de ce, nici nu-i răspundeau mamei la întrebări. Nu că ar fi fost vreun mister, toată lumea ştia: comuniştii nu au stil. Veneau din familii sărace, fără nume nobiliare. Aceiaşi câini care nu meritau nici să-mi lingă pantofii înainte de *Shorawi*, veniseră acum să mă ameninţe pe mine, să-mi pună arma în ceafă, să-mi fluture steagul *Parchami* şi să-mi ţină penibilul lor discurs despre căderea burgheziei, purtându-se de parcă ei ar fi fost nobilii. Se întâmpla peste tot acelaşi lucru: îi umflau pe bogaţi, îi aruncau în temniţă şi dădeau un exemplu tovarăşilor. Oricum, eram înghesuiţi în grupuri de câte şase într-o celulă minusculă, de mărimea unui frigider. În fiecare noapte, comandantul – o corcitură, jumătate hazar, jumătate uzbec, care puţea ca un măgar în putrefacţie – scotea câte un prizonier din celulă şi-l bătea până îi curgea sudoarea râuri-râuri pe faţa aia a lui grasă. Pe urmă îşi aprindea o ţigară, se întindea şi pleca. În noaptea următoare alegea pe altcineva şi tot aşa. Într-o noapte mi-a venit rândul. Nu putea pica într-un moment mai prost. Urinam cu sânge de trei zile. Pietre la rinichi. Şi dacă nu ai avut niciodată aşa ceva, crede-mă pe cuvânt: e cea mai cumplită durere pe

care ţi-ai putea-o imagina. Avea şi mama din astea şi zicea odată că mai bine ar mai naşte o dată decât să mai treacă printr-o durere ca asta. Oricum, ce puteam face? M-au târât afară din celulă, iar ăla a început să mă lovească. Avea cizme lungi până la genunchi, cu vârfuri metalice – şi le punea în fiecare noapte pentru mica lui distracţie. A început să mă joace în picioare. Eu ţipam şi ţipam, iar el mă lovea întruna şi, deodată, m-a lovit în rinichiul stâng şi piatra s-a mişcat. Pur şi simplu! Of, ce uşurare! – Assef a început să râdă. – Atunci am urlat: „Allah-u-akbar!“ şi el m-a lovit şi mai tare, dar eu am început să râd. S-a înfuriat şi m-a lovit şi mai tare, dar cu cât dădea mai tare, cu atât mai tare râdeam. M-au târât înapoi în celulă, iar eu tot mai râdeam. Am râs şi am râs pentru că, dintr-o dată, am înţeles că fusese un mesaj din partea lui Dumnezeu: era de partea *mea*. Voia să rămân viu pentru că avea un motiv. Ştii, am dat nas în nas cu comandantul ăla pe câmpul de luptă, câţiva ani mai târziu – e nostim cum le potriveşte Dumnezeu. L-am găsit chiar la ieşirea din Meymanah, în tranşee, sângerând, cu o bucată de şrapnel înfiptă în piept. Încă mai purta cizmele alea. L-am întrebat dacă îşi mai aminteşte de mine. A zis că nu. I-am spus acelaşi lucru pe care ţi l-am spus şi ţie adineauri – că nu uit niciodată o faţă. Apoi l-am împuşcat în ouă. De atunci mi-am dat seama de misiunea mea.

— Ce misiune? m-am trezit întrebând. Să omori oamenii cu pietre? Să violezi copiii? Să biciuieşti femeile pentru că poartă tocuri? Să măcelăreşti hazari? Şi toate astea în numele Islamului?

Cuvintele îşi luaseră zborul înainte să pot face ceva – pur şi simplu m-a luat gura pe dinainte. Aş fi vrut să le iau înapoi, să le înghit. Dar ieşiseră deja. Trecusem linia şi, oricât de mică îmi fusese speranţa de a mai scăpa cu viaţă, acum acea speranţă dispăruse cu totul.

O oarecare surpriză se putea citi pe faţa lui Assef, dar a dispărut imediat, ca o părere.

— S-ar putea să fie chiar distractiv, până la urmă, a zis, râzând. Dar sunt lucruri pe care trădătorii ca tine nu le pot pricepe.

— Cum ar fi?

Sprânceana lui Assef se ridică:

— Cum ar fi mândria pentru ai tăi, pentru datinile şi limba ta. Afganistanul este ca o superbă reşedinţă sufocată de gunoaie şi cineva trebuie să scoată gunoiul afară.

— Şi tu asta ai făcut în Mazar, mergând din uşă în uşă? Ai scos gunoiul afară?

— Exact.

— În Occident au o expresie pentru asta. Îi zic „purificare etnică“.

— Chiar aşa?

Faţa lui Assef s-a luminat.

— „Purificare etnică“… Îmi place cum sună.

— Nu-l vreau decât pe băiatul acesta.

— Purificare etnică, murmură Assef, savurând cuvintele.

— Vreau băiatul, am zis din nou. Ochii lui Sohrab s-au întors o fracţiune de secundă spre mine. Era privirea mielului dus la tăiere. Semăna până şi la mascara cu care îl dăduseră pe la ochi – îmi amintesc cum, de *Eid*-ul *quorban*, molahul care intra în curtea noastră dădea cu mascara pe la ochii oii şi o hrănea cu un cubuleţ de zahăr înainte de a-i tăia beregata. Mi s-a părut că văd o rugăminte în ochii lui Sohrab.

— Spune-mi de ce, a zis atunci Assef, muşcându-l uşor pe Sohrab de lobul urechii. Stai cuminte. Picături de sudoare i se rostogoleau pe frunte.

— Asta-i treaba mea!

— Ce vrei să faci cu el? m-a întrebat. Apoi, cu un zâmbet complice: …sau să-i faci?

— Asta-i dezgustător, i-am zis.

— De unde ştii? Ai încercat?

— Vreau să-l duc într-un loc unde o să-i fie mai bine.

— Spune-mi de ce.

— Asta-i treaba mea, i-am zis. Nu ştiu ce mă îmboldise să fiu aşa direct, poate faptul că ştiam că o să mor oricum.

— Mă întreb, a zis Assef, mă întreb de ce ai bătut atâta drum, Amir? Ai bătut atâta drum pentru un hazar? De ce eşti acum, aici? De ce eşti *de fapt* aici?

— Am motivele mele, i-am răspuns.

— Foarte bine, atunci, a zis Assef râzând. Apoi i-a făcut vânt lui Sohrab, împingându-l de la spate, drept peste masă. Şoldurile lui Sohrab au lovit tăblia mesei, răsturnând-o cu picioarele în sus şi împrăştiind strugurii peste tot. El căzu peste ei, cu faţa în jos şi îşi pătă cu suc de struguri cămaşa care acum părea însângerată. Picioarele în x ale mesei, cu cercul metalic care le strângea în punctul de întâlnire, arătau spre tavan.

— Atunci, ia-l, a zis Assef.

L-am ajutat pe Sohrab să se ridice în picioare şi l-am curăţat de câteva coji de strugure care i se lipiseră de pantaloni.

— Hai, ia-l, a zis iar Assef, arătând spre uşă.

L-am luat pe Sohrab de mână. Era mică, cu pielea uscată şi bătătorită. Degetele i s-au mişcat şi s-au strecurat printre ale mele. L-am revăzut pe Sohrab cel din fotografia Polaroid, felul cum braţul i se înfăşura în jurul piciorului lui Hassan, în timp ce capul i se odihnea pe şoldul tatălui său. Amândoi zâmbeau. Clopoţeii au răsunat când am traversat camera.

Am ajuns până la uşă.

— Bineînţeles, a zis Assef în spatele nostru, nu am zis că poţi să-l iei pe gratis.

M-am întors.

— Ce vrei?

— Trebuie să-l câştigi.

— Şi ce vrei?

— Noi doi avem o afacere neterminată, a spus atunci Assef. Îţi aminteşti, nu-i aşa?

Nu avea de ce să-şi facă griji. Nu aş fi putut uita pentru nimic în lume ziua în care Daoud Khan l-a alungat pe rege. Întreaga mea viaţă de adult, de câte ori auzeam de numele lui Daoud Khan, îl vedeam pe Hassan cu praştia îndreptată spre faţa lui Assef, pe Hassan spunându-i că de acum înainte vor trebui să-i spună „Assef cel chior“ în loc de „Assef *Goshkhor*“. Îmi aminteam ce invidios fusesem pe curajul lui Hassan, cum îl făcuse pe Assef să dea înapoi şi cum Assef ne promisese că se va răzbuna pe amândoi. Îşi ţinuse promisiunea cu Hassan. Acum îmi venise şi mie rândul.

— În regulă, i-am răspuns, neştiind ce altceva să-i spun. Nu aveam de gând să cerşesc; asta i-ar fi făcut răzbunarea şi mai dulce.

Assef chemă din nou paznicii în cameră.

— Vreau să mă ascultaţi bine, le-a spus. Peste o clipă o să închid uşa. Apoi el şi cu mine o să ducem la bun sfârşit o afacere mai veche. Indiferent ce auziţi, să nu intraţi! M-aţi auzit? Să nu intraţi!

Paznicii încuviinţară. Apoi se uitară de la Assef la mine:

— Da, aga sahib.

— Când totul se va fi sfârşit, numai unul dintre noi va ieşi viu din această încăpere, a mai zis Assef. Dacă va fi el, atunci şi-a câştigat libertatea şi-l lăsaţi să treacă, aţi înţeles?

Paznicul mai în vârstă se legănă de pe un picior pe celălalt.

— Dar, aga sahib…

— Dacă va fi el, îl lăsaţi să treacă, urlă Assef.

Cei doi paznici s-au strâmbat, dar au dat din cap în semn că au înţeles. Se întoarseră să plece. Unul dintre ei a dat să-l ia pe Sohrab.

— Lasă-l să stea, zise Assef. Apoi rânji. Lasă-l să privească. Băieţii au nevoie de lecţii.

Paznicii plecară. Assef îşi puse jos mătăniile. Se scotoci în buzunarul vestei negre şi ceea ce pescui de acolo nu mă surprinse nici cât negru sub unghie: boxul cu bile de oţel.

Are gel în păr şi o mustaţă la Clark Gable deasupra buzelor subţiri. Gelul înmuiase boneta din hârtie verde, pe care o poartă de obicei chirurgii în

sala de operaţii, şi lăsase o pată mai întunecată de forma continentului african. Asta îmi amintesc despre el. Asta şi lanţul de aur cu pandantivul cu Allah, atârnând la gâtul de o nuanţă întunecată. Se uită ţintă la mine şi îmi vorbeşte prea repede, într-o limbă pe care nu o înţeleg. Cred că e urdu. Ochii mei sunt fixaţi pe mărul lui Adam, care îi joacă în sus şi în jos, şi aş vrea să-l întreb câţi ani are de fapt – fiindcă arată mult prea tânăr, ca un actor dintr-un serial străin –, dar tot ce pot să mormăi este: Cred că i-am tras o bătaie zdravănă. Cred că i-am tras o bătaie zdravănă.

NU ŞTIU DACĂ I-AM TRAS o bătaie zdravănă lui Assef. Nu cred s-o fi făcut. Cum aş fi putut? Era prima dată când mă băteam cu cineva. Nu mai pocnisem pe nimeni până atunci.

Amintirea luptei mele cu Assef e extraordinar de vie în detalii: îmi aduc aminte că Assef a dat drumul la muzică, înainte de a scoate boxul. Apoi covorul, cel cu imaginea alungită a Meccăi, s-a desprins la un moment dat de pe perete şi mi-a căzut în cap; praful din el m-a făcut să strănut. Îmi amintesc cum Assef îmi arunca struguri în faţă, făcând spume la gură şi rostogolindu-şi ochii străbătuţi de vinişoare roşii. La un moment dat i-a căzut turbanul, dezvăluindu-i buclele blonde, lungi până la umăr.

Şi, bineînţeles, sfârşitul. Pe care îl văd cu o claritate desăvârşită. Întotdeauna îl voi vedea astfel.

Îmi amintesc, mai ales, asta: boxul lui sclipind în lumina după-amiezii; cât de rece mi s-a părut la primele lovituri şi cât de tare s-a încălzit de la sângele meu. Am fost izbit de perete şi un cui – de care poate, cândva, o fi atârnat vreun tablou – mi s-a înfipt în spate. Sohrab ţipând. Tamburina, orga, *dil-roba*. Eram strivit de perete. Boxul sfărâmându-mi oasele fălcilor. Mă înecam cu proprii mei dinţi şi mă gândeam la nenumăratele ore pe care le petrecusem la dentist. Izbit iar de perete. Prăbuşit pe duşumea, în timp ce sângele care îmi picura din buza ruptă murdărea covorul violet. Durerea care îmi sfâşia pântecul şi întrebarea: oare când voi putea să respir iar? Sunetul coastelor mele care trosneau ca acele crengi de copac pe care eu şi Hassan le rupeam ca să ne luptăm ca Sinbad din vechile filme. Sohrab ţipând. Faţa mea lovindu-se cu zgomot de colţul măsuţei cu televizorul. Acelaşi pârâit, de data asta sub ochiul meu stâng. Sohrab ţipând. Degete înşfăcându-mă de păr, trăgându-mi capul pe spate, lucirea boxului de oţel. Inoxidabil. Auzi-l din nou! Zgomotul acela de carne lovită, acum peste nas. Cad şi îmi muşc buza de durere; dinţii mei nu se mai aliniază cum ştiam. O altă lovitură. Sohrab ţipând.

Nu ştiu când am început să râd, dar am făcut-o. Mă durea când râdeam, mă dureau fălcile, coastele şi gâtul. Dar eu râdeam şi râdeam. Şi, cu cât râdeam mai tare, cu atât mai tare mă lovea, îmi trăgea pumni şi mă zgâria.

— CE-I ATÂT DE NOSTIM? urla Assef la fiecare nouă lovitură. Scuipatul lui mi-a aterizat în ochi. Sohrab ţipa.

— CE-I ATÂT DE NOSTIM? mugea Assef. O altă coastă pârâind, de data asta undeva jos, în partea stângă. Nostim era că, pentru prima oară din iarna lui 1975, mă simţeam împăcat. Râdeam fiindcă undeva, într-un colţ ascuns al minţii mele, văzusem toate astea şi chiar le aşteptasem cu nerăbdare. Îmi aminteam de ziua aceea de pe deal când îl bombardasem pe Hassan cu rodii, încercând să-l provoc. Dar el stătuse acolo, fără să facă nimic, în timp ce sucul roşu al fructelor îi înmuia tricoul, ca sângele. Apoi îmi luase rodia din mână şi şi-o zdrobise de frunte. „Acum eşti mulţumit?“, şuierase. „Te simţi mai bine?“ Nu mă simţisem nici mai fericit, nici mai bine – absolut deloc! Dar acum, acum – da. Corpul îmi era făcut bucăţele – cât de rău, aveam să aflu mai târziu –, dar *mă vindecasem*. În sfârşit, eram vindecat. Am râs iar.

Apoi, sfârşitul. Şi asta voi lua cu mine în mormânt:

Eram la pământ, râzând, iar Assef călare pe pieptul meu, cu faţa ca o mască a nebuniei, încadrată de bucle zbârlite, care se legănau la câţiva centimetri de faţa mea. Mâna lui liberă era încleştată în beregata mea. Cealaltă – cea cu boxul –, ridicată deasupra umărului. A înălţat pumnul încă şi mai sus, pregătindu-se pentru o nouă lovitură.

Deodată s-a auzit: „*Bas*“ – o voce subţirică.

Ne-am uitat amândoi.

— Gata, ajunge, vă rog!

Mi-am amintit de ceva ce-mi spusese directorul orfelinatului, când ne deschisese uşa, mie şi lui Farid. Cum îl chema? Zaman? „Nu se desparte niciodată de chestia aia“ – asta ne zisese. „O îndeasă la brâul pantalonilor, oriunde s-ar duce.“

— Ajunge.

Dâre îngemănate de mascara neagră şi lacrimi îi curgeau pe obraji, brăzdând roşul fardului. Buza de jos îi tremura. Din nas îi curgeau mucii.

— *Bas*, croncăni.

Mâna întinsă din umăr ţinea elasticul praştiei, tras până la capăt. Era ceva în lăcaşul praştiei, ceva strălucitor şi galben. Am clipit ca să-mi îndepărtez sângele din ochi şi am văzut că era una dintre bilele care ţineau înşurubate picioarele în x ale mesei. Sohrab ţinea praştia îndreptată spre faţa lui Assef.

— Gata, aga, vă rog, a zis, cu o voce răguşită şi tremurată. Nu-i mai faceţi rău!

Gura lui Assef s-a mişcat fără să scoată un singur cuvânt. A dat să spună ceva, apoi s-a oprit.

— Ce crezi că faci? a zis în cele din urmă.

— Vă rog, opriţi-vă, a spus Sohrab, în timp ce lacrimi proaspete îi izvorau din ochii verzi, amestecându-se cu mascara.

— Las-o jos, hazarule! a sâsâit Assef. Pune-o jos sau ce i-am făcut lui va fi nimic pe lângă ce-o să-ţi fac ţie.

Lacrimile au început din nou să curgă, neînfrânate. Sohrab a scuturat din cap:

— Vă rog, aga, a mai zis. Opriţi-vă.

— Pune-o jos!

— Nu-i mai faceţi rău.

— Pune-o jos, am zis!

— Vă rog!

— pune-o jos!

— *Bas*!

— PUNE-O JOS! Assef mi-a dat drumul din încleştare şi s-a repezit spre Sohrab.

Când Sohrab a dat drumul elasticului, praştia a scos un ţiuit. Apoi Assef a urlat. Şi-a dus mâna la locul unde până în urmă cu o secundă fusese ochiul lui stâng. Sângele îi ţâşnea printre degete. Sânge şi încă ceva – ceva alb, ca un soi de gel.

„I se spune lichid vitros“ – am gândit foarte limpede. „Am citit asta undeva. Lichid vitros.“

Assef s-a încovrigat pe covor. Se rostogolea de colo-colo, zvârcolindu-se, cu mâna încă lipită de orbita însângerată.

— Să mergem! a zis Sohrab. M-a luat de mână. M-a ajutat să mă ridic în picioare. Fiecare centimetru din corpul zdrobit mă durea îngrozitor. În spatele nostru, Assef continua să se zvârcolească.

— Afară! Scoateţi-i afară! a urlat.

Am deschis uşa pe bâjbâite. Ochii paznicilor s-au făcut cât cepele când m-au văzut şi m-am întrebat cum oi fi arătând. Stomacul mă durea cu fiecare respiraţie. Unul dintre paznici a zis ceva în paştună şi au trecut amândoi repede pe lângă noi, năpustindu-se în camera unde Assef încă mai urla:

— AFARĂ!

— *Bia*, a zis Sohrab, trăgându-mă de mână. Să mergem!

M-am împleticit pe hol, cu mâna mică a lui Sohrab într-a mea. Am mai privit o dată peste umăr. Paznicii, aplecaţi deasupra lui Assef, se ocupau de faţa lui. Atunci am înţeles: bila îi rămăsese înfiptă în orbită.

Lumea întreagă părea să se legene în sus şi-n jos, iar scările valsau în toate părţile în timp ce le coboram şontâcăind şi sprijinindu-mă de Sohrab. De undeva, de sus, ţipetele lui Assef se auzeau neîntrerupt, urletele unui animal

rănit. Ne-am trezit afară, la lumină, eu ţinându-l pe Sohrab pe după umeri. L-am văzut pe Farid alergând spre noi.

— *Bismillah! Bismillah!* Ochii i-au ieşit din orbite când m-a văzut.

M-a luat de subţioară şi m-a cărat în goană la maşină. Cred că am ţipat. Priveam cum sandalele lui izbesc ritmic asfaltul, lovindu-i călcâiele negre şi bătătorite. Mă durea când respiram. Apoi, dintr-o dată, m-am trezit privind tavanul Land Cruiser-ului, cu tapiţeria bej sfâşiată, auzind piuitul care atenţiona că o portieră nu este închisă. Zgomote de paşi care alergau în jurul maşinii. Farid şi Sohrab schimbând câteva cuvinte. Portiera trântindu-se şi motorul trezindu-se la viaţă. Am simţit cum maşina se smuceşte din loc, iar o mânuţă mi se aşază pe frunte. Copacii alergau pe lângă noi – îi vedeam pe fereastră. Am mai auzit voci pe stradă, cineva ţipa. Oftatul lui Sohrab. Farid încă repetând:

— *Bismillah! Bismillah!*

Cred că atunci am leşinat.

XXIII.

Nişte feţe care apar, despicând ceaţa şi durerea, apoi dispar iar. Se uită în jos, la mine, şi îmi pun întrebări. Toţi pun întrebări. Ştiu cine sunt? Mă doare ceva? Ştiam cine sunt şi mă durea peste tot. Voiam să le spun, dar dacă încercam să vorbesc mă durea îngrozitor. Ştiam asta pentru că, acum ceva vreme, poate un an, poate doi, poate zece, încercasem să-i vorbesc unui copil cu obrajii mâzgăliţi de ruj şi ochii înnegriţi de mascara. Copilul? Da, acum îl văd. Suntem într-o maşină oarecare, eu şi copilul şi nu cred că la volan e Soraya, pentru că Soraya niciodată nu conduce cu asemenea viteză. Aş vrea să-i spun ceva copilului ăstuia – mi se pare extrem de important să-i spun ceva. Dar nu-mi amintesc ce vreau să-i spun sau de ce ar fi atât de important. Poate că vreau să-i spun să nu mai plângă, fiindcă totul va fi bine de acum înainte. Sau poate nu. Nu ştiu de ce, dar vreau să-i mulţumesc copilului.

Feţe. Toate poartă bonete verzi. Intră şi ies din câmpul meu vizual. Vorbesc repede, folosind cuvinte pe care nu le înţeleg. Aud şi alte voci, alte zgomote, piuituri şi alarme. Şi mereu alte feţe. Care se uită în jos, la mine. Nu îmi amintesc nici una dintre ele, cu excepţia celei care are părul dat cu gel şi cu o mustaţă à la Clark Gable, aia care are boneta pătată în forma Africii. Domnul vedetă-de-telenovelă! E caraghios. Iar îmi vine să râd. Dar şi râsul doare.

Leşin.

ZICE CĂ O CHEAMĂ AISHA, „ca pe soţia profetului“. Părul care începe să îi albească e despărţit de o cărare pe mijlocul capului şi strâns în coadă de cal la spate. În nas are un cercel mic, în formă de soare. Poartă ochelari cu lentile groase, care îi fac ochii bulbucaţi şi imenşi. E îmbrăcată în verde şi are mâinile moi. Mă vede că mă uit la ea şi îmi zâmbeşte. Spune ceva în engleză. Ceva mă străpunge în piept, într-o parte.

Leşin.

LÂNGĂ PATUL MEU STĂ UN BĂRBAT. Îl ştiu. E oacheş şi deşirat şi are o

barbă lungă. Poartă un soi de pălărie – cum le zice pălăriilor ăstora, *pakol*? O poartă un pic înclinată pe o parte, ca cineva celebru, al cărui nume îmi scapă acum. Îl ştiu pe omul ăsta. M-a dus undeva cu maşina, cu ani în urmă. Îl ştiu. E ceva în neregulă cu gura mea. Aud un zgomot ca un fel de bolborosit.

Leşin.

SIMT O ARSURĂ ÎN BRAŢUL DREPT. Femeia cu ochelari cu lentile bifocale şi cu inel în formă de soare în nas e aplecată deasupra braţului meu, de care lipeşte un tubuleţ de plastic transparent. Îmi zice: „E potasiu. Înţeapă ca o albină, nu-i aşa?“ Are dreptate. Cum o cheamă? Ceva care are de-a face cu un profet. Şi pe ea o ştiu de câţiva ani buni. Înainte purta părul strâns într-o coadă de cal. Acum e ridicat într-un coc. Soraya îşi purta părul la fel, prima dată când am vorbit cu ea. Când o fi fost asta? Săptămâna trecută?

Aisha! Da.

Ceva nu-i în ordine cu gura mea. Şi ce mă înjunghie în piept?

Leşin.

SUNTEM ÎN MUNŢII SULAIMAN din Baluchistan şi Baba se luptă cu ursul negru. E Baba din copilăria mea, *Toophan agha*, specimenul care întruchipează prin excelenţă puterea paştună, nu omul topit de sub pături, cel cu obrajii scofâlciţi şi ochii înfundaţi în orbite. Se rostogolesc pe un petic de iarbă verde, amândoi, om şi fiară, iar părul castaniu şi cârlionţat al lui Baba flutură în vânt. Ursul rage, sau poate e Baba. Bale şi sânge; gheare şi mâini încleştate. Cad din nou la pământ cu un bubuit înfundat; Baba e călare pe pieptul ursului, iar degetele i se înfig în beregata animalului. Îşi ridică privirea spre mine şi acum văd. El sunt eu. Eu mă lupt cu ursul.

Mă trezesc. Omul slab şi smead e iar la căpătâiul meu. Îl cheamă Farid, acum îmi amintesc. Şi cu el e copilul din maşină. Chipul lui îmi aminteşte de sunetul unui clopoţel. Mi-e sete.

Leşin.

Îmi tot revin şi leşin.

NUMELE BĂRBATULUI cu mustaţa ca a lui Clark Gable se dovedeşte a fi dr. Faruqi. Nu este actor de telenovele, ci chirurg din cap până-n picioare, deşi încă mă mai gândesc la el ca la cineva pe care l-ar chema Armand şi care ar juca într-un serial fierbinte a cărui acţiune să se petreacă undeva, pe o insulă tropicală.

„Unde sunt?“, dau să întreb. Dar gura nu mi se deschide. Mă încrunt. Mormăi. Armand zâmbeşte; are dinţii orbitor de albi.

— Nu încă, Amir – îmi zice –, dar în curând. După ce îţi scot firele.

Vorbeşte o engleză cu accent urdu, gros, rotunjind sunetele.

— *Firele?*

Armand îşi încrucişează braţele pe piept; are antebraţe păroase şi poartă o verighetă de aur.

— Probabil că te-ntrebi unde te afli, ce ţi s-a întâmplat. E absolut normal, aşa se întâmplă postoperator, te simţi dezorientat. Hai să-ţi spun ce ştiu eu.

Voiam să-l întreb de fire. „Postoperator“? Unde era Aisha? Voiam să îmi zâmbească, să îşi pună mâinile moi într-ale mele.

Armand s-a încruntat, apoi a ridicat dintr-o sprânceană într-un fel plin de importanţă:

— Te afli într-un spital din Peshawar. Eşti la noi de două zile. Aveai nişte răni foarte grave, Amir, asta trebuie să-ţi spun. Pot spune, chiar, că eşti tare norocos că ai scăpat, prietene.

Şi-a clătinat arătătorul înainte şi înapoi ca un pendul şi mi-a zis:

— Ai avut splina ruptă, probabil – şi din fericire pentru tine – o ruptură de ultim moment, pentru că aveai semnele unei hemoragii interne mai vechi în cavitatea abdominală. Colegii de la secţia de chirurgie generală au trebuit să efectueze de urgenţă o splenectomie. Dacă ruptura s-ar fi produs mai înainte, ai fi sângerat până la moarte.

Mă bătu uşor cu palma pe braţul cu perfuzia şi îmi zâmbi:

— Ai mai avut şi câteva coaste rupte – una dintre ele ţi-a provocat un pneumotorax.

M-am încruntat. Am încercat să deschid gura din nou. Dar mi-am amintit de fire.

— Asta înseamnă un plămân perforat, mi-a explicat Armand mai departe. A tras uşor de un tubuleţ de plastic transparent din stânga mea. Am avut iar senzaţia că sunt înjunghiat în piept.

— Am închis perforaţia cu acest tub.

Am urmărit traiectoria firului de plastic care se pierdea pe undeva, printre bandaje, în pieptul meu, celălalt capăt intrând într-un fel de container pe jumătate plin cu un lichid care semăna cu apa. De aici venea bolborositul.

— Ai mai suferit şi câteva lacerări – asta înseamnă tăieturi.

Aş fi vrut să-i spun că ştiu ce înseamnă cuvântul; eram scriitor. Am dat să deschid gura. Iar uitasem de fire.

— Cea mai urâtă lacerare a fost pe buza de sus, a reluat Armand. Lovitura ţi-a despicat buza în două, chiar pe mijloc. Dar nu-ţi face griji, cei de la chirurgie plastică ţi-au cusut-o la loc şi, cred ei, rezultatul va fi excelent, chiar dacă vei rămâne cu o cicatrice. Nu s-a putut altfel. Ai mai avut o fractură orbitală pe partea stângă; ăsta ar fi osul orbitei şi a trebuit să-l „reparăm“ şi pe el. O să scapi de firele din maxilar în vreo şase săptămâni, mi-a mai zis

Armand. Până atunci – numai lichide şi shake-uri. O să slăbeşti puţin şi o să vorbeşti ca Al Pacino în primul film din seria *Naşul*, dar numai pentru o vreme.

A râs uşor.

— Dar azi mai ai o sarcină. Ştii care e?

Am scuturat din cap.

— Sarcina ta e să scapi de gaze. Fă asta şi o să putem să te hrănim cu lichide. Fără pârţuri, adio mâncare.

A râs din nou.

Mai târziu, după ce Aisha mi-a schimbat tubul de dren şi mi-a ridicat căpătâiul patului, aşa cum am rugat-o, am început să mă gândesc la ce mi se întâmplase. Ruptură de splină. Dinţi sparţi. Plămân perforat. Orbită crăpată. Dar, în timp ce mă uitam la un porumbel care ciugulea o fărâmitură de pâine de pe pervazul ferestrei, mă mai gândeam şi la altceva ce îmi spusese Armand / dr. Faruqi: „Lovitura ţi-a despicat buza de sus în două“, – aşa îmi zisese – „chiar pe mijloc“. Chiar pe mijloc, ca o buză de iepure.

FARID ŞI SOHRAB au venit să mă vadă a doua zi.

— Astăzi ne recunoşti? Îţi aminteşti? a zis Farid, glumind doar pe jumătate. Am dat din cap că da.

— *Al hamdullellah*! a zis radiind. Nu mai vorbeşti tâmpenii.

— Mulţumesc, Farid, i-am spus printre fălcile strâns cusute. Armand avusese dreptate – chiar aveam vocea lui Al Pacino din *Naşul*. Şi limba mă lua mereu prin surprindere ori de câte ori îşi scotea vârful printre spaţiile goale lăsate de dinţii pe care îi înghiţisem. Îţi mulţumesc din inimă, pentru tot.

A făcut un semn cu mâna şi a roşit puţin:

— *Bas*, n-ai de ce să-mi mulţumeşti, a zis. M-am întors spre Sohrab. Purta nişte haine noi – un *pirhan-tumban* maro-deschis, care îi venea cam mare, şi o tichie neagră pe cap. Se uita în jos, admirându-şi picioarele şi jucându-se cu perfuzorul încolăcit pe pat.

— Nu am făcut cunoştinţă aşa cum se cuvine, i-am zis. I-am întins mâna: eu sunt Amir.

S-a uitat la mâna mea, apoi la mine:

— Eşti acel Amir aga despre care îmi vorbea tata? m-a întrebat.

— Da.

Mi-am amintit cuvintele din scrisoarea lui Hassan: „Le-am vorbit atât de mult despre dumneavoastră lui Farzana jan şi lui Sohrab, despre cum am crescut împreună şi cum ne jucam şi alergam pe străzi. Au râs ascultând ce năzbâtii făceam noi doi!“

— Şi ţie îţi datorez mulţumiri, Sohrab jan – i-am zis. Mi-ai salvat

viaţa.

Nu a spus nimic. Mi-am lăsat mâna în jos, când am văzut că nu vrea să mi-o strângă.

— Îmi plac hainele astea noi, am murmurat.

— Sunt ale băiatului meu, a spus Farid. Lui i-au rămas mici. Îi vin destul de bine lui Sohrab, aşa mi se pare.

Apoi a mai zis că Sohrab poate sta la el, până îi găsesc un loc.

— Nu avem prea mult loc, dar ce să facem? Nu pot lăsa copilul în stradă. Şi-apoi, copiii mei au început să ţină la el. Aşa-i, Sohrab?

Dar băiatul se tot uita în jos, răsucind perfuzorul între degete.

— Voiam să te întreb – a zis Farid, ezitând un pic – ce s-a întâmplat în casa aia? Ce s-a întâmplat între tine şi talibanul ăla?

— Să zicem doar că am primit amândoi ce meritam, i-am zis.

Farid a dat din cap fără să mai insiste. Mi-a trecut prin minte că undeva, pe drumul dintre Peshawar şi Afganistan, deveniserăm prieteni.

— Şi eu voiam să te întreb ceva.

— Ce?

Nu voiam să întreb şi îmi era groază să aflu:

— Rahim Khan, am zis.

— S-a dus.

Inima mi s-a făcut cât un purice.

— E…

— Nu, nu, a plecat.

Mi-a dat o bucată de hârtie împăturită şi o cheiţă.

— Proprietarul mi-a dat astea când m-am dus să-l caut. A zis că Rahim Khan a plecat la o zi după noi.

— Şi unde s-a dus?

Farid a ridicat din umeri.

— Proprietarul habar n-are. A zis doar că Rahim Khan a lăsat scrisoarea şi cheia pentru tine şi dus a fost.

Îşi privi ceasul:

— E timpul să plec. *Bia*, Sohrab.

— Poţi să-l mai laşi puţin? i-am zis. Să-l iei mai târziu?

M-am întors către Sohrab.

— Vrei să stai puţin cu mine?

A dat din umeri fără să scoată o vorbă.

— Bineînţeles, a spus Farid. O să vin să-l iau înainte de *namaz*-ul de seară.

MAI ERAU ÎNCĂ TREI PACIENŢI în salon cu mine. Doi bărbaţi mai în

vârstă, unul cu piciorul în ghips, celălalt cu astm, şi un adolescent de cincisprezece-şaisprezece ani, căruia i se scosese apendicele. Bătrânul cu ghipsul se uita fix la noi, fără să clipească, mutându-şi privirea de la mine la băiatul hazar aşezat pe un scaun. Rudele vecinilor mei de salon – bătrâne cu *shalwar-kameez*-uri de culoare deschisă şi nişte copii, precum şi câţiva bărbaţi purtând tichii pe cap – se vânturau pe uşă, făcând gălăgie. Aduseseră *pakoras*, *naan*, *samosas*, *biryani*. Uneori, oamenii se plimbau pur şi simplu prin încăpere, aşa, ca bărbatul înalt şi bărbos, care intrase imediat după ce veniseră Farid şi Sohrab. Era înfăşurat într-o pătură maronie. Aisha l-a întrebat ceva în urdu. Dar el nu i-a dat nici o atenţie şi a cercetat scrutător camera. Mi s-a părut că la mine se uită puţin mai lung decât ar fi fost normal. Când sora i-a vorbit din nou, s-a învârtit în loc şi a ieşit.

— Cum te simţi? l-am întrebat pe Sohrab. A dat din umeri şi şi-a privit mâinile. Ţi-e foame? Doamna aceea de acolo mi-a dat o farfurie cu *biryani*, dar nu pot să mănânc, am zis. – Nu ştiam ce să-i mai spun. – N-o vrei tu?

A dat din cap că nu.

— Vrei să stăm de vorbă?

Iar a scuturat din cap.

Am stat aşa o vreme, în tăcere, eu proptit între perne, Sohrab pe scaunul cu trei picioare de lângă pat. La un moment dat am aţipit şi când m-am trezit lumina zilei mai scăzuse în intensitate, umbrele se întinseseră pretutindeni şi Sohrab stătea tot lângă mine. Îşi privea mâinile.

ÎN NOAPTEA ACEEA, după ce Farid l-a luat pe Sohrab, am deschis scrisoarea lui Rahim Khan. Amânasem s-o citesc cât de mult putusem. Scria:

Amir jan,

Inshallah, *sper ca această scrisoare să te găsească sănătos. Mă rog lui Allah să nu te fi pus în pericol şi ca Afganistanul să nu fie nemilos cu tine. Din ziua în care ai plecat te-am pomenit în toate rugăciunile mele.*

Ai avut dreptate să bănuieşti toţi anii ăştia că ştiu. Da, am ştiut. Hassan mi-a spus la scurt timp după ce s-a întâmplat. Ce ai făcut a fost greşit, Amir jan, dar nu uita că erai un băieţel când s-a întâmplat. Un băieţel tulburat. Erai prea aspru cu tine pe atunci, şi mai eşti şi acum – am văzut asta în ochii tăi, la Peshawar. Dar sper că vei ţine cont de ce-ţi spun: un bărbat care nu are conştiinţă şi nici bunătate în inimă, nici nu suferă. Sper ca suferinţa ta să fie curmată odată cu această călătorie în Afganistan.

Amir jan, mi-e ruşine de minciunile pe care ţi le-am spus în toţi anii aceştia. Aveai dreptate să fii furios, la Peshawar. Aveai dreptul să ştii. Aşa cum îl avea şi Hassan. Ştiu că nu ne absolvă pe nici unul dintre noi, dar

Kabulul în care trăiam noi pe atunci era o lume ciudată, în care erau lucruri mai importante decât adevărul.

Amir jan, ştiu cât de aspru a fost tatăl tău cu tine, când ai început să creşti. Am văzut cum sufereai şi tânjeai după afecţiunea lui, iar inima mea sângera pentru tine. Dar tatăl tău era un bărbat sfâşiat între două jumătăţi, Amir jan: tu şi Hassan. Vă iubea pe amândoi, dar nu-l putea iubi pe Hassan aşa cum îşi dorea – deschis, ca un tată. Aşa că a mărit pretenţiile în cazul tău – Amir, jumătatea legitimă din punct de vedere social, jumătatea care reprezenta moştenitorul bogăţiilor pe care le primise la rândul său de la strămoşi, al privilegiilor dublate prin ascunderea păcatelor care veneau odată cu aceste bogăţii. Când te vedea pe tine, se vedea pe el. Şi vina lui. Încă mai eşti supărat şi îmi dau seama că e prea devreme să accepţi ce îţi spun, dar poate că într-o zi vei înţelege că atunci când tatăl tău era aspru cu tine, era aspru şi cu el însuşi. Tatăl tău, asemenea ţie, era un suflet chinuit, Amir jan.

Nu pot descrie adâncimea şi întunecimea durerii care s-a abătut asupra mea când am aflat despre trecerea lui în nefiinţă. L-am iubit pentru că îmi era prieten, dar şi pentru că era un om bun, poate chiar un mare om. Şi asta e ceea ce vreau să înţelegi: că bunătatea, adevărata lui bunătate, s-a născut din remuşcările tatălui tău. Uneori, cred că tot ce făcea – hrănind săracii de pe străzi, construind un orfelinat, dând bani prietenilor aflaţi la ananghie – reprezenta de fapt o răscumpărare a păcatelor, Amir jan. Şi asta, cred eu, este esenţa răscumpărării păcatelor, Amir jan: când vinovăţia duce la bunătate.

Ştiu că, în cele din urmă, Dumnezeu va fi iertător. Ne va ierta pe tatăl tău şi pe mine, dar şi pe tine. Sper să poţi face şi tu la fel. Iartă-ţi tatăl, dacă poţi. Iartă-mă şi pe mine, dacă vrei. Dar, cel mai important, iartă-te pe tine însuţi.

Ţi-am lăsat nişte bani, cam tot ce mi-a mai rămas, de fapt. Cred că o să ai ceva cheltuieli când o să te întorci aici şi banii ăştia ţi le-ar putea acoperi. E o bancă în Peshawar; Farid ştie unde e. Banii sunt într-o cutie de valori. Ţi-am lăsat cheia.

Cât despre mine, e vremea să plec. Mi-a mai rămas puţin timp si aş vrea să-l petrec singur. Te rog, nu mă căuta. Asta e ultima mea rugăminte către tine.

Te las în mâinile lui Dumnezeu.

Prietenul tău dintotdeauna,
Rahim

Mi-am şters ochii cu mâneca pijamalei de spital. Am împăturit

scrisoarea şi am pus-o sub saltea.

„Amir, jumătatea legitimă din punct de vedere social, jumătatea care reprezenta moştenitorul bogăţiilor pe care le primise la rândul său de la strămoşi, precum şi privilegiile dublate prin ascunderea păcatelor care veneau odată cu aceste bogăţii.“ Poate de asta Baba şi cu mine ne înţeleseserăm atât de bine în Statele Unite – mi-am spus. Vindeam porcării pe bani puţini, aveam slujbe meschine şi un apartament întunecos – versiunea americană a unei colibe; poate că în America, atunci când se uita la mine, Baba vedea şi o fărâmă din Hassan.

„Tatăl tău, asemenea ţie, a fost un suflet chinuit“ – scrisese Rahim Khan. Poate chiar aşa şi era. Amândoi păcătuiserăm şi trădaserăm. Dar Baba găsise o cale de a face bine, mânat din propriile-i remuşcări. Eu ce făcusem, în afară de faptul că încercasem să scap de vină prin înlăturarea celor pe care îi trădasem, după care încercasem să uit totul? Ce făcusem altceva decât să mă transform într-un insomniac?

Ce făcusem în tot acest timp ca să îndrept lucrurile?

Când asistenta – nu Aisha, ci o femeie cu părul roşu, al cărei nume îmi scapă – a intrat cu o seringă în mână şi m-a întrebat dacă am nevoie de o injecţie cu morfină, am spus „da“.

A DOUA ZI DIMINEAŢĂ mi-au scos tubul de dren din torace. Armand le-a dat voie asistentelor să mă hrănească cu suc de mere. Când a venit cu paharul de suc pe care l-a pus pe noptiera de la capul patului, i-am cerut Aishei o oglindă. Şi-a ridicat ochelarii pe frunte şi a tras draperiile, lăsând lumina soarelui de dimineaţă să inunde încăperea.

— Dar ţine minte – mi-a zis peste umăr – o să arate mai bine peste câteva zile. Ginerele meu a avut un accident de motoretă anul trecut. Faţa lui frumoasă a fost târâtă pe asfalt şi arăta ca o vânătă. Acum e din nou frumoasă, ca a unui actor de cinema.

În ciuda asigurărilor ei, când m-am uitat în oglindă şi mi-am văzut faţa mi s-a tăiat respiraţia. Arăta de parcă cineva mi-ar fi înfipt duza unei pompe de bicicletă pe sub piele şi ar fi început să pompeze: ochii îmi erau vineţi şi umflaţi, dar cel mai rău arăta gura – o umflătură grotescă de o culoare combinată, roşu cu violet, toată numai copci şi julituri. Am încercat să zâmbesc, dar un val de durere mi-a săgetat buzele. Nu aveam să mai fac asta ceva vreme de acum încolo. Aveam copci de-a lungul obrazului stâng, până sub bărbie, şi pe frunte, până la linia părului.

Bătrânul cu piciorul în ghips a zis ceva în urdu. Am dat din umeri spre el şi am scuturat din cap. A arătat spre faţa lui, a lovit-o uşor cu palma şi a zâmbit larg, un rânjet fără dinţi.

— Foarte bine, a zis în engleză. *Inshallah!*

— Mulţumesc, am murmurat.

Farid şi Sohrab au intrat pe uşă chiar când puneam oglinda deoparte. Sohrab s-a aşezat pe scaunul de lângă pat şi şi-a sprijinit capul de tăblie.

— Ştii, cu cât pleci mai repede de aici, cu atât mai bine, mi-a zis Farid.

— Dr. Faruqi spune…

— Nu mă refeream la spital, mă refeream la Peshawar.

— De ce?

— Nu cred că o să mai fii în siguranţă mult timp, a zis iar Farid. Îşi coborî vocea: Talibanii au prieteni pe aici. Vor începe să te caute.

— Cred că au şi început, am murmurat. M-am gândit deodată la bărbosul care intrase în cameră şi stătuse acolo, zgâindu-se la mine.

Farid se aplecă spre mine:

— De îndată ce o să poţi să mergi, o să te duc la Islamabad. Nu vei fi nici acolo în siguranţă, nicăieri în Pakistan nu vei fi, dar e mai bine decât aici. Cel puţin vei câştiga ceva timp.

— Farid jan, probabil că nici de tine nu e prea bine. Poate n-ar trebui să fii văzut cu mine, doar ai o familie de care trebuie să ai grijă.

Farid a făcut un gest vag cu mâna:

— Băieţii mei sunt mici, dar foarte şmecheri. Ştiu să aibă grijă de mama şi de surorile lor.

A zâmbit.

— Şi-apoi, n-am zis că o fac pe gratis.

— Nu te-aş fi lăsat nici dacă te-ai fi oferit, am zis. Am uitat că nu pot să zâmbesc şi am încercat. O mică picătură de sânge mi s-a prelins pe bărbie.

— Pot să te mai rog ceva?

— Pentru tine, de încă o mie de ori, a zis Farid.

Şi, dintr-o dată, m-am trezit plângând. Oftam, înghiţind parcă aerul, în timp ce râuri de lacrimi îmi curgeau pe obrajii tăiaţi şi pe buzele cusute.

— Ce s-a întâmplat? s-a speriat Farid.

Mi-am îngropat faţa în mâini. Ştiam că tot salonul se uită la mine. După aceea m-am simţit obosit, pustiit:

— Îmi pare rău, am zis. Sohrab se uita la mine, încruntat.

Când am putut vorbi din nou, i-am spus lui Farid ce vreau:

— Rahim Khan a zis că locuiesc aici, în Peshawar.

— Poate ar fi bine să le scrii numele, mi-a zis Farid, privindu-mă cu precauţie, de parcă s-ar fi întrebat ce o să mă mai apuce în curând.

Le-am scris numele pe un colţ de hârtie ruptă dintr-un sul. „John şi Betty Caldwell“.

Farid a băgat bucăţica de hârtie în buzunar:

— O să-i caut cât pot de repede, a zis.

Apoi s-a întors spre Sohrab:

— Cât despre tine, o să vin să te iau diseară. Să nu-l oboseşti prea tare pe Amir aga.

Dar Sohrab se dusese la fereastră, unde vreo şase porumbei se plimbau nestingheriţi pe pervaz, în sus şi-n jos, ciugulind lemnul şi firimituri de pâine.

ÎN SERTARUL DIN MIJLOC al noptierei de lângă patul meu am găsit un număr din *National Geographic*, un creion cu vârful bont, un pieptene cu dinţi lipsă şi ceea ce căutam acum, în timp ce transpiraţia îmi curgea pe frunte din cauza efortului: un pachet cu cărţi de joc. Le numărasem mai devreme şi, în mod surprinzător, nu lipsea nici una. L-am întrebat pe Sohrab dacă vrea să jucăm. Nu mă aşteptam să-mi răspundă, ci doar să dea din cap. Era tăcut de când fugisem din Kabul.

Dar el s-a întors de la geam şi a spus:

— Singurul joc pe care îl ştiu este *panjpar*.

— Deja îmi pare rău pentru tine, pentru că sunt un mare maestru în materie de *panjpar*. Renumit la nivel mondial.

Şi-a reluat locul pe scaunul de lângă mine. I-am împărţit cele cinci cărţi:

— Când eu şi tatăl tău eram de vârsta ta, jucam jocul ăsta. Mai ales iarna, când ningea şi nu puteam ieşi afară. Jucam până apunea soarele.

A dat jos o carte, apoi a luat alta din grămadă. Îl priveam pe furiş, în timp ce îşi studia cărţile. Era leit tatăl lui din atâtea puncte de vedere: felul în care îşi desfăcea cărţile în evantai cu amândouă mâinile, felul în care îşi mijea ochii în timp ce se uita atent la ele, faptul că foarte rar privea o persoană în ochi.

Am jucat în tăcere. Am câştigat primul joc, apoi l-am lăsat să îl câştige pe al doilea şi le-am pierdut pe ultimele cinci pe cinstite.

— Eşti la fel de bun ca tatăl tău, poate chiar mai bun, am zis, după ultima partidă pierdută. Îl mai băteam uneori, dar cred că mă lăsa să câştig.

Am făcut o pauză înainte să spun:

— Tatăl tău şi cu mine am fost alăptaţi de aceeaşi femeie.

— Ştiu!

— Ce… ce ţi-a spus despre mine?

— Că eraţi cel mai bun prieten pe care l-a avut vreodată, mi-a răspuns.

Am început să mă joc cu valetul de caro.

— Mă tem că nu i-am fost un prieten chiar aşa de bun, i-am zis. Dar tare mult aş vrea să fiu prietenul tău. Ai vrea? Ţi-ar plăcea?

Mi-am pus cu blândeţe mâna pe braţul lui, dar a tresărit. A trântit cărţile şi s-a tras cât mai departe pe scaun. S-a ridicat şi s-a dus la fereastră. Cerul se umplea de fâşii roşii şi purpurii, pe măsură ce soarele apunea deasupra Peshawarului. De pe strada de dedesubt se auzeau claxoane, răgete de măgari, fluierat de poliţişti. Sohrab stătea în lumina aceea purpurie, cu fruntea lipită de geam şi pumnii strânşi la subsuoară.

AISHA A RUGAT UN COLEG asistent să mă ajute să fac primii paşi. Am început chiar în seara aceea. Am dat ocol camerei o singură dată, ţinându-mă cu o mână de stativul pe rotile al perfuzorului, iar cu cealaltă agăţându-mă de braţul asistentului. Mi-au trebuit zece minute ca să ajung iar la pat şi, între timp, incizia din stomac parcă îmi pulsa şi eram scăldat în transpiraţie. M-am aşezat pe pat, oftând, cu inima bătându-mi ca un ciocan în urechi şi gândindu-mă ce dor îmi e de soţia mea.

Sohrab şi cu mine am jucat apoi *panjpar*, aproape toată ziua următoare. Tot în tăcere. La fel şi în ziua următoare şi în următoarea. De-abia dacă vorbeam, doar jucam *panjpar* – eu, proptit între perne, el – pe scăunelul cu trei picioare, iar rutina asta nu era întreruptă decât de plimbarea obligatorie în jurul camerei sau de mersul la baia de pe hol. Mai târziu, în noaptea aceea, am avut un vis; am visat că Assef stă în uşa camerei mele de spital, cu bila încă înfiptă în orbită: „Noi doi suntem la fel“ – îmi zicea. „Ai supt lapte cu el de la acelaşi sân, dar eşti geamănul meu.“

ÎN ZIUA URMĂTOARE, la prima oră, i-am spus lui Armand că plec.

— E prea devreme pentru externare, a protestat el. Nu mai purta haine de chirurg, ci un costum bleumarin cu cravată galbenă. Avea din nou gel în păr. Încă mai iei antibiotice intravenos şi…

— Trebuie să plec, i-am spus. Vă sunt recunoscător tuturor pentru tot ce aţi făcut pentru mine. Cu adevărat. Dar chiar trebuie să plec.

— Unde o să mergeţi? a mai zis Armand.

— Mai bine să nu ştiţi.

— De-abia puteţi merge.

— Pot să merg până în capătul holului şi înapoi, i-am zis. O să fiu bine.

Planul era cam aşa: să ies din spital, să iau banii din cutia de valori de la bancă şi să-mi plătesc spitalizarea, să merg cu maşina până la orfelinatul lui John şi Betty Caldwell ca să-l las pe Sohrab, apoi să plec la Islamabad şi să-mi schimb planurile de călătorie. Să mai stau câteva zile până o să mă simt mai bine. Apoi să iau primul avion spre casă.

Ăsta era planul, până în dimineaţa aceea când au sosit Farid şi Sohrab.

— Prietenii ăştia ai tăi, Betty şi John Caldwell, nu sunt în Peshawar, mi-a zis Farid.

Îmi luase zece minute să-mi pun *pirhan-tumban*-ul. Pieptul, acolo unde mă tăiaseră ca să-mi pună tubul, mă durea când ridicam braţul, iar stomacul îmi pulsa, parcă, de fiecare dată când mă aplecam. Abia îmi trăgeam sufletul, respirând întretăiat, după efortul de a-mi aduna cele câteva lucruri care îmi aparţineau şi de a le băga într-o pungă maro, de hârtie. Dar reuşisem să mă pregătesc şi acum stăteam pe marginea patului, când a venit Farid cu noutăţi. Sohrab s-a aşezat pe pat, chiar lângă mine.

— Unde s-au dus? am întrebat.

Farid a scuturat din cap.

— Nu înţelegi…

— Pentru că Rahim Khan zicea…

— Am fost la Consulatul Statelor Unite, a zis Farid, luându-mi punga. Nu au existat niciodată un John şi o Betty Caldwell în Peshawar. Conform celor spuse de cei de la Consulat, nu există nici în vreo altă parte. Oricum, nu aici, în Peshawar.

Chiar lângă mine, Sohrab răsfoia paginile vechiului număr din *National Geographic*.

AM LUAT BANII DE LA BANCĂ. Managerul, un om gras, cu pete de transpiraţie la subsuori, îmi zâmbea strălucitor şi îmi tot repeta că nimeni de la bancă nu se atinsese de bani.

— Absolut nimeni, a zis grav, dând din arătător întocmai ca Armand.

Să mergi prin Peshawar cu atât de mulţi bani într-o pungă de hârtie era o experienţă uşor înfricoşătoare. În plus, aveam impresia că fiecare bărbos care se uită la mine este un ucigaş taliban, trimis de Assef. Frica mea era sporită de două lucruri: erau mulţi bărboşi în Peshawar şi toată lumea se uita insistent.

— Ce facem cu el? a zis Farid, mergând încetişor alături de mine, în drumul de la casieria spitalului spre maşină. Sohrab era aşezat pe bancheta din spate a Land Cruiser-ului, privind traficul prin geamul lăsat în jos şi cu bărbia sprijinită în palmă.

— Nu poate rămâne la Peshawar, am zis încetişor.

— Nu, Amir aga, nu poate rămâne, a spus şi Farid. Îmi citea întrebările ascunse printre vorbe. Îmi pare rău, aş vrea să…

— Nu-i nimic, Farid, i-am zis. Am reuşit chiar să afişez un zâmbet obosit. Ai destule guri de hrănit.

Lângă maşină stătea acum un câine, aşezat pe labele din spate şi

ridicat cu cele din faţă pe portiera maşinii, dând din coadă. Sohrab mângâia câinele.

— Cred că deocamdată va merge la Islamabad, am zis.

AM DORMIT APROAPE tot drumul până la Islamabad, adică vreo patru ore. Am visat mult, dar nu-mi mai amintesc decât un hocus-pocus de imagini, frânturi ale memoriei vizuale, ca şi cărţile într-un Rolodex: Baba marinând carnea de miel pentru cea de-a treisprezecea aniversare a zilei mele de naştere, Soraya şi cu mine făcând dragoste pentru prima dată, soarele care răsărea la est, urechile noastre încă răsunând de muzica de la nuntă, palmele ei vopsite cu henna împletindu-se cu ale mele. Apoi, când Baba ne luase, pe Hassan şi pe mine, la căpşuni, în Jalalabad, iar proprietarul ne spusese că putem mânca oricât vrem, cu condiţia să cumpărăm măcar patru kilograme – şi cum sfârşiserăm amândoi prin a ne văita de dureri de burtă. Cât de întunecat, aproape negru, arăta sângele lui Hassan pe zăpadă, picurând din turul pantalonilor. „Sângele e un lucru puternic, *bachem*.“ Khala Jamila bătând-o pe Soraya pe genunchi şi spunându-i: „Dumnezeu ştie mai bine, poate că nu a fost să fie.“ Eu pe teresa casei tatălui meu, dormind. Baba spunând că singurul păcat care contează este hoţia. Rahim Khan la telefon, explicându-mi că mai există o cale de a fi din nou bun. *O cale de a fi din nou bun*…

XXIV.

Dacă Peshawar era oraşul care îmi amintea de ceea ce fusese cândva Kabulul, atunci Islamabadul era oraşul în care Kabulul s-ar fi putut transforma într-o bună zi. Străzile erau mai largi decât în Peshawar, mai curate şi mărginite de hibiscuşi şi copaci. Bazarurile erau mai bine organizate şi nu erau atât de înţesate de ricşe şi biciclete. Arhitectura era şi ea mai elegantă, mai modernă şi am văzut parcuri în care trandafirii şi iasomia înfloreau la umbra copacilor.

Farid a găsit un mic hotel pe o stradă lăturalnică care se întindea la poalele dealurilor Margalla. Pe drum am trecut pe lângă celebra moschee Shah Faisal, considerată cea mai mare din lume, cu minaretele ei ascuţite şi turlele uriaşe, de beton. Sohrab a rămas cu gura căscată la vederea ei, apoi s-a aplecat pe geamul portierei şi a urmărit-o cu privirea până ce Farid a dat colţul.

CAMERA DE LA HOTEL ERA o versiune mult îmbunătăţită a celei din Kabul, unde stătusem cu Farid. Cearceafurile erau curate, covorul aspirat şi baia – sclipitoare. Aveai tot ce îţi trebuie – şampon, săpun, lame de ras, cadă şi prosoape mirosind a lămâie. Şi nici o pată de sânge pe pereţi. Şi încă un lucru: un televizor aşezat pe noptiera dintre cele două paturi de o persoană.

— Uite! i-am spus lui Sohrab. Am dat drumul la televizor apăsând pe buton – nu avea telecomandă – şi am început să schimb canalele. Am găsit un spectacol de marionete pentru copii, cu două oi pufoase care cântau în urdu. Sohrab s-a aşezat pe unul dintre paturi, cu genunchii la piept. Imaginile de la televizor i se reflectau în pupilele verzi în timp ce privea ecranul cu un chip ca de piatră, legănându-se înainte şi înapoi. Mi-am amintit de promisiunea pe care i-o făcusem cândva lui Hassan, că o să-i iau un televizor color, pentru el şi familia lui, când o să creştem mari.

— Trebuie să plec, Amir aga, a zis Farid.

— Rămâi aici peste noapte, i-am spus. Te aşteaptă un drum lung. Poţi pleca mâine.

— *Tashakor*, mi-a răspuns. Dar vreau să mă întorc în noaptea asta. Mi-e dor de copiii mei.

Apoi, îndreptându-se spre uşă, s-a oprit:

— La revedere, Sohrab jan, a zis. A aşteptat un răspuns, dar Sohrab nu-i dădea nici o atenţie. Se legăna doar înainte şi înapoi, cu faţa luminată de strălucirea argintie a imaginilor care dansau pe ecran.

Afară, i-am dat un plic. L-a deschis şi a rămas cu gura căscată.

— Nu ştiam cum să-ţi mulţumesc, i-am zis. Ai făcut atât de mult pentru mine.

— Cât e aici? a zis Farid, uşor ameţit.

— Ceva mai mult de două mii de dolari.

— Două… a început. Buza de jos îi tremura puţin. Mai târziu, când a pornit maşina, desprinzându-se din curbă, a claxonat de două ori şi mi-a făcut cu mâna. I-am răspuns. Nu l-am mai văzut niciodată.

M-am întors în camera de hotel şi l-am găsit pe Sohrab întins pe pat, încovrigat în forma literei C. Avea ochii închişi, dar nu-mi dădeam seama dacă doarme. Închisese televizorul. M-am întins pe patul meu şi m-am strâmbat de durere, ştergându-mi transpiraţia rece de pe frunte. Mă întrebam cât va mai ţine durerea asta care nu mă slăbea deloc când mă ridicam, mă aşezam sau mă întorceam de pe o parte pe alta, în pat. M-am mai întrebat când am să pot mânca hrană solidă. M-am întrebat ce voi face cu băieţelul rănit, care zăcea întins în patul de alături, cu toate că o parte din mine ştia deja.

Pe noptieră era o cană cu apă. Mi-am turnat un pahar şi am luat două pastile din cele pe care mi le dăduse Armand. Apa era caldă şi amăruie. Am tras draperiile şi m-am lăsat uşor pe pat, apoi m-am întins. Credeam că o să-mi explodeze pieptul, desfăcându-se brusc. Când durerea m-a lăsat puţin şi am început să respir din nou, mi-am tras pătura până la piept şi am aşteptat ca doctoriile lui Armand să-şi facă efectul.

CÂND M-AM TREZIT, CAMERA era şi mai întunecată. Felia de cer care se zărea printre perdele era purpurie; amurgul se topea încet în noapte. Cearceafurile erau leoarcă, iar capul parcă îmi bubuia. Visasem iar, dar nu-mi aminteam ce.

Inima mi-a sărit din piept când m-am uitat spre patul lui Sohrab şi am văzut că e gol. L-am strigat. Sunetul vocii mele m-a speriat. Era confuz să stai într-o cameră de hotel, pe întuneric, la mii de kilometri depărtare de casă, cu corpul făcut bucăţele, strigând numele unui băieţel pe care îl întâlnisem pentru prima oară cu numai câteva zile în urmă. L-am strigat din nou, fără răspuns. M-am chinuit să mă ridic din pat, am căutat în baie, pe holul strâmt din faţa camerei, nimic. Plecase.

Am încuiat uşa şi am şontâcăit până la biroul directorului, ţinându-mă cu o mână de balustrada special fixată de-a lungul peretelui. În hol era un palmier de plastic prăfuit, iar pe tapetul lipit pe perete zburau păsări flamingo roz. L-am găsit pe director citindu-şi ziarul în spatele biroului de la recepţie. I l-am descris pe Sohrab şi l-am întrebat dacă nu cumva l-a văzut. A pus ziarul pe birou şi şi-a dat jos ochelarii de citit. Avea un păr unsuros şi o mustaţă pătrăţoasă înspicată cu fire cenuşii. Mirosea vag a fructe tropicale – unele pe care nu le puteam recunoaşte.

— Eh, băieţilor le place să facă şotii, a zis, oftând. Eu am trei; toată ziua fug încolo şi-ncoace şi o necăjesc pe mama lor. A început să-şi facă vânt cu ziarul, zgâindu-se la fălcile mele cusute.

— Nu cred că a fugit ca să se joace, am spus. Şi nici nu suntem de aici. Mi-e teamă să nu se fi rătăcit.

A dat din cap a mustrare:

— Atunci n-ar fi trebuit să-l scăpaţi din ochi, domnule.

— Ştiu – i-am răspuns –, dar am adormit şi când m-am trezit dispăruse.

— Ştiţi, băieţii trebuie supravegheaţi tot timpul.

— Da, am zis şi am simţit cum îmi creşte tensiunea. Cum putea fi atât de obtuz şi de nepăsător?

Şi-a mutat ziarul dintr-o mână în cealaltă şi a mai zis:

— Acum, ar vrea biciclete.

— Cine?

— Băieţii mei, m-a lămurit. Mă tot bat la cap: „Tati, tati, te rugăm să ne iei biciclete şi n-o să te mai supărăm. Te rugăm, tati!“ Râse uşor, pe nas: Mama lor m-ar omorî, vă jur!

Mi l-am închipuit pe Sohrab zăcând într-un şanţ. Sau în portbagajul vreunei maşini, legat şi cu căluş la gură. Nu voiam să-mi pătez mâinile cu sângele lui. Nu şi cu al lui.

— Vă rog…, am spus. Mi-am mijit ochii şi i-am citit numele pe ecusonul de pe buzunarul cămăşii cu mânecă scurtă, de bumbac: …domnule Fayyaz, l-aţi văzut?

— Pe băiat?

Mi-am muşcat buza.

— Da, pe băiat! Băiatul care a venit cu mine. L-aţi văzut sau nu, pentru numele lui Dumnezeu?

Ziarul cu care-şi făcea vânt s-a oprit. Ochii i s-au îngustat:

— Prietene, nu face pe deşteptul cu mine, fiindcă nu eu sunt cel care l-a pierdut.

Cu toate că ce spunea el avea un grăunte de adevăr, am simţit cum mi

se urcă sângele la cap:

— Ai dreptate – e greşeala mea, aşa-i. Dar acum spune-mi, l-ai văzut?

— Îmi pare rău, a spus pe un ton politicos. Şi-a pus iar ochelarii pe nas şi şi-a deschis cu o mişcare bruscă ziarul. Nu am văzut nici un băiat.

Am stat un minut nemişcat la recepţie, încercând să nu ţip. Apoi, în timp ce ieşeam din hol, l-am auzit:

— Aveţi vreo idee pe unde s-o fi dus?

— Nu, am zis. Mă simţeam obosit. Obosit şi speriat.

— Îi place ceva în mod special? a mai zis. Am văzut că împăturise ziarul. Băieţii mei, de exemplu, ar face orice ca să meargă la un film american, de acţiune, mai ales alea cu Arnold Whatsanegger…

— Moscheea! am zis. Moscheea cea mare.

Mi-am amintit că vederea moscheei celei mari îl scosese pe Sohrab din apatie, când trecuserăm cu maşina pe acolo, că se aplecase în afară, pe geam, ca să o vadă mai bine.

— Shah Faisal?

— Da, mă puteţi duce acolo?

— Ştiaţi că e cea mai mare din lume? m-a întrebat.

— Nu, dar…

— Numai curtea moscheii poate adăposti patruzeci de mii de oameni.

— Mă puteţi duce acolo?

— Nu-i mai mult de un kilometru până acolo, a zis. Dar deja se îndepărta de pupitru.

— Vă plătesc, i-am mai zis.

A oftat şi a scuturat din cap.

— Aşteptaţi aici, mi-a spus. A dispărut într-o cameră din spate şi s-a întors purtând alţi ochelari şi cu nişte chei în mână; o femeie micuţă, grăsuţă, într-un sari portocaliu, venea în urma lui. I-a luat locul în spatele biroului de la recepţie.

— Nu vă iau nici un ban – mi-a suflat în faţă –, vă duc pentru că sunt tată, ca şi dumneavoastră.

MĂ GÂNDEAM CĂ O SĂ NE ÎNVÂRTIM prin oraş până la căderea nopţii. Mă şi vedeam la poliţie, descriindu-l pe Sohrab, sub privirea încărcată de reproş a lui Fayyaz. Aproape că auzeam vocea obosită şi dezinteresată a poliţistului punându-mi întrebările de rutină. Iar printre aceste întrebări oficiale o auzeam şi pe cea neoficială: Cui dracu’ îi pasă de încă un copil afgan mort?

Dar l-am găsit la vreo cincizeci de metri de moschee, stând pe jos, în parcarea aproape goală, pe o insuliţă de verdeaţă. Fayyaz a tras pe dreapta ca

să cobor:

— Trebuie să mă întorc, mi-a zis.

— E bine, o să ne întoarcem pe jos, i-am răspuns. Vă mulţumesc, domnule Fayyaz, vă mulţumesc din tot sufletul.

S-a întors spre mine şi s-a aplecat peste scaunul şoferului.

— Pot să vă spun ceva?

— Sigur.

În semiîntunericul amurgului, chipul lui era doar o pereche de ochelari, reflectând lumina tot mai slabă.

— Chestia e că… voi, afganii, sunteţi cam necugetaţi.

Eram obosit şi aveam dureri. Falca mă înjunghia. Iar nenorocitele alea de răni din piept şi stomac se simţeau ca sârma ghimpată pe sub piele. Dar, cu toate astea, am început să râd.

— Ce… ce am…, zicea Fayyaz, dar eu eram deja pe jos de râs, înecat de hohotele de râs care ieşeau cu greu din gura cusută.

— Oameni nebuni, a mai zis. Cauciucurile au scrâşnit când a demarat în trombă – doar luminile roşii de semnalizare se mai zăreau în lumina neclară a apusului.

— M-AI SPERIAT ÎNGROZITOR, i-am zis. M-am aşezat lângă el, strâmbându-mă de durere.

Se uita la moschee. Shah Faisal avea forma unui cort uriaş. Maşinile veneau şi plecau; pelerini îmbrăcaţi în alb aşteptau la coadă la intrarea şi la ieşirea din moschee. Am stat acolo, în tăcere, eu sprijinindu-mă de trunchiul unui copac, Sohrab lângă mine, cu genunchii la gură.

Am ascultat chemarea la rugăciune şi am văzut sutele de lumini ale clădirilor care se aprindeau pe măsură ce scădea lumina zilei. Moscheea strălucea ca un diamant în întuneric. Lumina cerul, faţa lui Sohrab.

— Ai fost vreodată la Mazar-i-Sharif? m-a întrebat Sohrab, cu bărbia sprijinită pe genunchi.

— Cu mult timp în urmă, nu-mi amintesc mare lucru.

— Tata m-a dus acolo când eram mic. Au venit cu noi şi mama, şi Sasa. Tata mi-a cumpărat o maimuţă din bazar. Nu una adevărată, ci din aceea pe care trebuie s-o umfli. Era maronie şi avea şi papion.

— Se poate să fi avut şi eu una când eram copil.

— Tata m-a dus la Moscheea Albastră, mi-a mai zis Sohrab. Îmi amintesc că erau atât de mulţi porumbei acolo, afară din *masjid*, şi nu le era frică de oameni. Au venit drept spre noi. Sasa mi-a dat bucăţele de *naan* şi am hrănit păsările. În scurt timp era plin de păsări în jurul meu. A fost distractiv.

— Cred că ţi-e tare dor de părinţii tăi, am spus. M-am întrebat dacă îl

văzuse pe talibanul care i-a târât părinţii în stradă. Speram că nu.

— Dar ţie ţi-e dor de părinţii tăi? m-a întrebat, odihnindu-şi obrazul pe genunchi şi uitându-se în sus la mine.

— Dacă mi-e dor de ai mei? Ei bine, pe mama nu am cunoscut-o niciodată. Tata a murit acum câţiva ani şi da, mi-e dor de el şi îmi lipseşte. Uneori, mult de tot.

— Îţi mai aduci aminte cum arăta?

M-am gândit la gâtul puternic al lui Baba, la ochii lui negri şi la părul lui castaniu şi zbârlit. Când stăteam pe genunchii lui mă simţeam de parcă aş fi stat pe două trunchiuri de copac.

— Îmi amintesc cum arăta, am zis. Şi cum mirosea.

— Eu încep să le uit feţele, mi-a zis Sohrab. E de rău?

— Nu, am spus. Se întâmplă, cu timpul.

M-am gândit la ceva. M-am uitat în buzunarul de la piept al hainei. Am găsit fotografia Polaroid a lui Hassan şi Sohrab.

— Uite, am zis.

A luat poza şi a dus-o la un centimetru de faţă, întorcând-o spre lumina care venea de la moschee. S-a uitat la ea mult timp. Am crezut că o să izbucnească în plâns, dar nu, n-a făcut-o. A ţinut-o doar cu amândouă mâinile şi şi-a trecut degetele peste suprafaţa ei. Mi-a venit în minte o expresie pe care o citisem sau o auzisem undeva: „Sunt mulţi copii în Afganistan, dar prea puţină copilărie.“ A întins mâna să mi-o dea înapoi.

— Păstreaz-o, i-am zis. E a ta.

— Mulţumesc.

S-a uitat iar la poză şi a băgat-o în buzunarul de la vestă. O căruţă trasă de un cal a trecut la trap. Nişte clopoţei dansau la gâtul calului şi sunau la fiecare pas.

— M-am gândit mult la moschei în ultima vreme, a zis Sohrab.

— Da? Şi la ce anume?

A ridicat din umeri.

— Doar aşa.

Şi-a ridicat faţa, privindu-mă drept în ochi. L-am văzut plângând liniştit, în tăcere.

— Pot să te întreb ceva, Amir aga?

— Bineînţeles.

— Oare Dumnezeu… – a început, apoi s-a înecat uşor. Oare Dumnezeu o să mă trimită în iad pentru ce i-am făcut acelui om?

M-am întins spre el şi a tresărit. M-am retras.

— *Nay*, bineînţeles că nu, i-am zis. Aş fi vrut să-l trag lângă mine, să-l ţin în braţe, să-i spun că viaţa fusese nedreaptă cu *el*, nicidecum invers.

Faţa i se schimonosise şi trăsăturile parcă îi îngheţaseră în efortul de a-şi păstra cumpătul.

— Tata îmi spunea că nu e bine să faci rău, nici măcar oamenilor răi, pentru că ei nu ştiu să fie altfel şi pentru că oamenii răi se schimbă uneori şi devin buni.

— Nu întotdeauna, Sohrab.

M-a privit întrebător.

— Pe omul acela care ţi-a făcut rău îl ştiu de mulţi-mulţi ani. Cred că ţi-ai dat seama de asta din conversaţia pe care am avut-o cu el. A… a încercat să-mi facă rău odată, când aveam vârsta ta, dar tatăl tău m-a salvat. Tatăl tău era foarte curajos şi întotdeauna mă salva când eram la ananghie, îmi lua mereu apărarea. Aşa că, într-o zi, omul acela s-a răzbunat pe tatăl său. L-a rănit foarte rău şi eu… eu nu l-am putut salva pe tatăl tău, aşa cum mă salvase el pe mine.

— De ce ar fi vrut cineva să-i facă rău lui tata? a zis Sohrab cu o voce slabă, bâzâitoare. El n-a fost rău cu nimeni, niciodată.

— Ai dreptate! Tatăl tău a fost un om bun. Dar tocmai asta încerc să-ţi spun, Sohrab jan. Există oameni răi pe lumea asta şi uneori oamenii răi nu se schimbă şi rămân răi. Uneori trebuie să le ţii piept. Ce i-ai făcut tu acelui om este ceea ce ar fi trebuit să-i fac eu cu mulţi ani în urmă. I-ai dat exact ce merita şi încă merita mai mult.

— Crezi că tata e dezamăgit de ce am făcut?

— Ştiu sigur că nu e, am spus. Mi-ai salvat viaţa la Kabul. Ştiu că e foarte mândru de tine pe chestia asta.

Şi-a şters faţa cu mâneca cămăşii. La colţul buzelor avea un balonaş de salivă. Şi-a îngropat faţa în mâini şi a plâns o vreme. Apoi a vorbit din nou:

— Mi-e dor de tata şi de mama, a spus cu voce răguşită. Şi mi-e dor şi de Sasa şi de Rahim Khan sahib. Dar uneori mă bucur că nu-s… nu-s aici, cu noi.

— De ce? i-am atins braţul. S-a tras imediat înapoi.

— Pentru că… – a zis, oftând şi tremurând – pentru că nu vreau să mă vadă… Sunt atât de murdar.

A inspirat adânc, apoi a dat drumul aerului odată cu un plâns bâzâit:

— Sunt atât de murdar şi plin de păcate.

— Nu eşti murdar, Sohrab, i-am spus.

— Oamenii ăia…

— Nu eşti deloc murdar.

— … mi-au făcut lucruri… Omul ăla rău şi cu ceilalţi doi… Mi-au… făcut… lucruri…

— Nu eşti nici murdar, nici păcătos.

I-am atins din nou braţul şi s-a tras imediat înapoi. M-am apropiat din nou, cu blândeţe şi l-am tras spre mine:

— N-o să-ţi fac rău, i-am şoptit. Îţi promit.

A rezistat puţin, apoi m-a lăsat să îl trag în braţele mele. Şi-a pus capul la pieptul meu, în timp ce corpul mic i se scutura cu fiecare suspin.

Între oamenii hrăniţi la acelaşi sân există o legătură aparte. Acum, în timp ce durerea băiatului îmi uda cămaşa de lacrimi, am înţeles că şi între noi doi se crease o legătură aparte. Ce se întâmplase în camera aceea, cu Assef, ne unise pentru totdeauna.

Căutasem momentul potrivit să pun întrebarea care mi se tot învârtea prin cap şi care mă ţinea treaz noaptea. Am hotărât că ăsta este momentul potrivit, aici şi acum, în luminile strălucitoare pe care le trimitea asupra noastră Casa lui Dumnezeu.

— Ai vrea să vii în America şi să locuieşti cu mine şi cu soţia mea?

Nu mi-a răspuns. A continuat să suspine cu faţa îngropată în cămaşa mea şi l-am lăsat în pace.

TIMP DE O SĂPTĂMÂNĂ nici unul dintre noi nu a adus în discuţie subiectul, de parcă întrebarea nici nu ar fi fost pusă vreodată. Apoi, într-o zi, am luat amândoi un taxi să mergem să vizităm platforma Daman-e-Koh sau „Poala muntelui“. Aflată la jumătatea distanţei spre vârful colinelor Margalla, oferea o privelişte panoramică a Islamabadului, cu străzile sale aliniate, curate, mărginite de copaci şi presărate cu case albe. Şoferul ne-a spus că se poate zări şi palatul prezidenţial.

— După ce plouă şi aerul e limpede, se poate vedea până hăt-departe, la Rawalpindi, a zis omul.

I-am văzut ochii în oglinda retrovizoare, trecând de la Sohrab la mine, înainte şi înapoi, înainte şi înapoi. Mi-am văzut şi propria faţă. Nu mai era chiar atât de umflată, dar căpătase o tentă gălbuie de la vânătăile care se retrăgeau.

Ne-am aşezat pe o bancă din zona de picnic, la umbra unui arbore de cauciuc. Era o zi călduroasă şi soarele îşi arunca suliţele din cerul de topaz. Pe băncile de lângă noi, cei veniţi cu familiile mâncau *samosa* şi *pakora*. Undeva se auzea un radio; era un cântec indian pe care mi s-a părut că îl recunosc, dintr-un film vechi, poate *Pakeeza*. Copilaşi – mulţi dintre ei de aceeaşi vârstă cu Sohrab – fugăreau mingiile de fotbal, râzând şi chiuind. Mi-am amintit de orfelinatul din Karteh-Seh, de şobolanul care îmi mirosise pantofii în biroul lui Zaman. Mi s-a strâns sufletul sub un val neaşteptat de furie faţă de felul în care compatrioţii mei îşi distrug propria ţară.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat Sohrab.

M-am forţat să zâmbesc şi i-am spus că nu e ceva important.

Am aşternut un prosop de baie luat de la hotel şi am jucat *panjpar*. Era plăcut să stau acolo, cu copilul fratelui meu vitreg, jucând cărţi, în timp ce soarele cald îmi mângâia ceafa. Cântecul s-a terminat şi a început altul, unul pe care nu l-am recunoscut.

— Uite! a zis Sohrab. Arăta cu cărţile spre cer. Mi-am ridicat privirea şi am văzut un şoim zburând în cercuri ample, sus, în înaltul albastru şi nemărginit.

— N-am ştiut că sunt şoimi în Islamabad, am zis.

— Nici eu, a răspuns el, urmărind cu ochii zborul circular al păsării. Sunt şi acolo unde locuieşti tu?

— La San Francisco? Cred că da. Dar eu nu prea i-am văzut.

— Aha, a mai zis el.

Speram să mai spună ceva, dar a mai jucat o mână, după care m-a întrebat dacă putem să mâncăm ceva. Am deschis punga de hârtie şi i-am dat un sandviş cu chiftele. Prânzul meu consta tot dintr-o cană de suc de portocale – a câta oare? –, amestecat cu piure de banane – închiriasem pentru o săptămână mixerul doamnei Fayyaz. Am supt cu paiul şi gura mi s-a umplut de gustul dulce, amestecat al fructelor. O parte din el a început să-mi picure pe la colţul buzelor. Sohrab mi-a întins un şerveţel şi m-a privit cum îmi tamponez buzele. Am zâmbit şi mi-a întors zâmbetul.

— Eu şi tatăl tău am fost fraţi, i-am spus. Pur şi simplu aşa îmi venise. Voisem să-i spun în noaptea aceea, lângă moschee, dar nu o făcusem. Avea, însă, dreptul să ştie; nu voiam să-i mai ascund nimic. De fapt, fraţi vitregi – am avut acelaşi tată.

Sohrab s-a oprit din mestecat. A pus sandvişul jos.

— Tata nu mi-a zis niciodată că are un frate.

— Asta fiindcă nu a ştiut.

— De ce nu a ştiut?

— Nu i-a spus nimeni, i-am zis. Nici mie nu mi-a spus nimeni. Am aflat abia de curând.

Sohrab a clipit. De parcă abia atunci mă vedea *cu adevărat* pentru prima oară.

— Dar de ce au ascuns oamenii lucrul acesta de tine şi de tata?

— Ştii, ieri mi-am pus şi eu aceeaşi întrebare. Există un răspuns, chiar dacă nu unul bun. Să spunem doar că nu ne-au spus pentru că… tatăl tău şi cu mine nu ar fi trebuit să fim fraţi.

— Pentru că era hazar?

M-am silit să-i susţin privirea:

— Da.

— Oare tatăl tău – a început, privindu-şi mâncarea –, oare tatăl tău v-a iubit pe tine şi pe tata la fel?

M-am gândit la o zi pe care o petrecuserăm la Lacul Gargha, când Baba şi-a îngăduit să-l bată pe Hassan pe umăr, fiindcă piatra lui o depăşise pe a mea. Mi l-am imaginat pe Baba în camera de spital, radiind, când îi scoteau bandajele lui Hassan.

— Cred că ne-a iubit la fel de mult, dar diferit.

— Îi era ruşine cu tata?

— Nu, am spus. Cred că îi era ruşine cu el însuşi.

A muşcat iar din sandviş şi a continuat să mestece în tăcere.

AM PLECAT SPRE SEARĂ, obosiţi de căldură, dar obosiţi într-un mod plăcut. La întoarcere, am simţit privirea lui Sohrab asupra mea. I-am spus taximetristului să oprească la un magazin care vindea cartele telefonice. I-am dat bani şi un bacşiş bun ca să dea o fugă şi să-mi cumpere una.

În noaptea aceea, stăteam fiecare întins pe patul lui, urmărind un talk-show la televizor. Doi molahi cu bărbi lungi şi sure şi cu turbane albe preluau apeluri ale telespectatorilor din lumea întreagă. Cineva pe nume Ayub a sunat din Finlanda să întrebe dacă fiul său adolescent ar putea ajunge în iad fiindcă poartă pantaloni cu talia atât de joasă că i se văd chiloţii.

— Am văzut odată o poză cu San Francisco, mi-a zis Sohrab.

— Da?

— Era un pod roşu şi o clădire cu acoperişul ascuţit.

— Stai să vezi străzile, i-am spus.

— Ce-i cu ele?

Acum se uita la mine. Pe ecranul televizorului, cei doi molahi se consultau unul cu celălalt.

— Sunt atât de abrupte, încât atunci când mergi cu maşina nu vezi decât capota maşinii şi cerul, i-am zis.

— Pare înfricoşător, a spus el. S-a rostogolit pe o parte, cu faţa la mine şi spatele la televizor.

— Acolo ninge?

— Nu, dar e multă ceaţă. Ştii, podul ăla roşu pe care l-ai văzut…

— Da.

— Uneori, ceaţa e atât de deasă dimineaţa, că tot ce vezi e vârful celor două turnuri iţindu-se pe deasupra.

Zâmbea a mirare.

— Oau!

— Sohrab?

— Da.

— Te-ai mai gândit la ce te-am întrebat?

Zâmbetul i-a pierit de pe faţă. S-a rostogolit la loc. Şi-a încrucişat mâinile sub cap. Între timp, molahii au decis că, până la urmă, fiul lui Ayub va ajunge în iad pentru felul în care-şi poartă pantalonii. Zic că aşa stă scris în *Haddith*.

— Da, m-am gândit, a zis Sohrab.

— Şi?

— Mă sperie.

— Ştiu că e puţin înfricoşător, am zis, agăţându-mă cu disperare de firul acela de speranţă. Dar o să înveţi repede limba engleză şi o să te obişnuieşti…

— Nu, nu asta am vrut să spun. Şi asta mă sperie, dar…

— Dar ce?

S-a rostogolit iar spre mine. Şi-a strâns genunchii la piept:

— Dacă te saturi de mine? Dacă soţia ta nu mă place?

M-am chinuit să mă ridic şi am străbătut spaţiul dintre paturi. M-am aşezat pe al lui.

— N-o să mă satur niciodată de tine, Sohrab. Niciodată, îţi promit. Doar eşti nepotul meu, nu? Iar Soraya jan e o femeie minunată, crede-mă, te va adora. Îţi promit că aşa va fi.

Am riscat; m-am aplecat şi i-am luat mâna – s-a încordat o clipă, apoi m-a lăsat să îl ţin de mână.

— Nu vreau să mai ajung la orfelinat, mi-a spus.

— Nu o să mai permit niciodată aşa ceva. Şi asta e o promisiune. I-am cuprins mâna între ale mele: Hai cu mine acasă.

Lacrimile îi udau perna. Mult timp nu a spus nimic. Apoi mâna lui a strâns-o pe a mea. Şi a dat din cap că da. A dat din cap că da.

AM REUŞIT SĂ PRIND LEGĂTURA abia din a patra încercare. Telefonul a sunat de trei ori înainte ca ea să-mi răspundă.

— Alo?

Era şapte şi treizeci de minute la Islamabad şi cam tot atât – dar dimineaţă – în California. Asta însemna că Soraya se trezise de o oră şi se pregăteşte de şcoală.

— Eu sunt, i-am zis. Stăteam pe pat, privindu-l pe Sohrab cum doarme.

— Amir! aproape că a ţipat. Eşti bine? Unde eşti?

— Sunt în Pakistan.

— De ce nu ai sunat până acum? Am fost bolnavă de *tashweesh*! Mama se roagă şi face *nazr* în fiecare zi.

— Îmi pare rău că nu te-am sunat. Acum sunt bine.

Îi spusesem că voi fi plecat o săptămână, cel mult două. Trecuse aproape o lună. Am zâmbit.

— Şi spune-i lui Khala Jamila să nu mai omoare oi.

— Ce-ai vrut să spui cu „acum sunt bine“? Şi ce e-n neregulă cu vocea ta?

— Nu-ţi mai face griji pentru asta acum. Sunt bine, Soraya, zău. Am să-ţi spun o poveste, una pe care ar fi trebuit să ţi-o spun de mult, dar înainte vreau să-ţi dau o veste.

— Ce anume? a zis, cu o voce mai joasă, precaută.

— Nu vin singur acasă. Aduc un băieţel – am făcut o pauză – şi vreau să-l adoptăm.

— *Ce*?

M-am uitat la ceas.

— Mi-au mai rămas cincizeci şi şapte de minute pe cartela asta nenorocită şi am atâtea să-ţi spun. Aşază-te undeva.

Am auzit picioarele unui scaun târât precipitat pe parchet.

— Dă-i drumul, mi-a zis.

Şi atunci am făcut ceea ce nu făcusem în cincisprezece ani de căsnicie: i-am spus soţiei mele totul. Totul. Îmi închipuisem de atâtea ori clipa asta, mă temusem de ea, dar, pe măsură ce vorbeam, am simţit cum mi se ridică o povară de pe piept. Îmi imaginez că Soraya simţise ceva asemănător în noaptea de *khastegari*, când îmi vorbise despre trecutul ei.

Când am terminat de istorisit, plângea.

— Ce crezi? i-am zis.

— Nu ştiu ce să cred, Amir. Mi-ai spus atâtea lucruri de-o dată!

— Îmi dau seama.

Am auzit-o suflându-şi nasul:

— Dar ştiu măcar atâta lucru: că trebuie să-l aduci acasă. Vreau să-l aduci.

— Eşti sigură? am întrebat, cu ochii închişi, zâmbind.

— Dacă sunt sigură? mi-a răspuns. Amir, e *qaom* a ta, familia ta, aşa că mi-e şi mie *qaom*. Sigur că sunt sigură. Nu-l poţi lăsa pe străzi.

Apoi, după o scurtă pauză:

— Cum e?

M-am uitat la Sohrab, care dormea în pat.

— E dulce, într-un fel solemn.

— Cine l-ar putea condamna? a mai zis. Vreau să-l văd, Amir. Chiar vreau foarte mult asta.

— Soraya?

— Mda.

— *Dostet darum*. Te iubesc.

— Şi eu pe tine, mi-a răspuns. I-am ghicit zâmbetul printre vorbe. Şi ai grijă.

— O să am. Încă ceva: nu le spune alor tăi cine este. Dacă trebuie să afle, vor afla de la mine.

— Bine.

Am închis.

PELUZA DIN FAŢA Ambasadei Americii la Islamabad era tunsă cu grijă şi punctată cu ronduri frumoase de flori, mărginite de un gard viu tăiat periuţă. Clădirea în sine arăta ca multe altele din Islamabad: turtită şi albă. Am trecut de mai multe filtre şi trei ofiţeri însărcinaţi cu paza mi-au făcut percheziţie corporală, după ce firele cu care-mi erau cusute buzele au declanşat alarma detectorului de metale. Când am intrat în sfârşit în clădire, scăpând de arşiţa de afară, m-a izbit curentul rece ca gheaţa al aparatului de aer condiţionat. Secretara din hol, o femeie de vreo cincizeci de ani, cu faţa ovală şi părul blond, mi-a zâmbit când mi-am spus numele. Purta o bluză bej şi pantaloni negri, eleganţi – era prima femeie pe care o vedeam după săptămâni întregi îmbrăcată cu altceva decât cu *burqa* şi *shalawar-kameez*. Mi-a căutat numele pe lista de audienţe, bătând cu capătul cu gumă al creionului în birou. Mi-a găsit numele şi m-a rugat să iau loc.

— Doriţi nişte limonadă? m-a întrebat.

— Nu, mulţumesc, i-am răspuns.

— Poate fiul dumneavoastră?

— Poftim?

— Poate tânărul şi frumosul domn care vă însoţeşte? a repetat, zâmbind spre Sohrab.

— Ah, da, mulţumesc mult.

Ne-am aşezat amândoi pe canapeaua de piele neagră din faţa biroului de la recepţie, chiar sub steagul american. Sohrab a cules o revistă de pe măsuţa cu blat de sticlă. Răsfoia paginile, fără să se uite cu adevărat la poze.

— Ce e? m-a întrebat Sohrab.

— Poftim?

— Zâmbeşti.

— Mă gândeam la tine, i-am spus.

Mi-a zâmbit, un zâmbet nervos. A luat altă revistă şi a răsfoit-o timp de vreun minut.

— Nu-ţi fie frică, i-am spus, atingându-i braţul. Oamenii ăştia nu ne vor răul. Relaxează-te!

Aş fi putut să-mi urmez propriul sfat. Am continuat să mă foiesc pe scaun, când legându-mi, când dezlegându-mi şireturile de la pantofi. Secretara a pus un pahar înalt cu limonadă cu gheaţă pe măsuţă:

— Poftim.

Sohrab a zâmbit timid.

— Mulţumesc mult, a zis în engleză. Îi ieşise un fel de „mulţumesc forte mut“. Era tot ce ştia în engleză – mi-a spus pe urmă –, asta şi „O zi bună!“

Ea a râs.

— Cu multă plăcere.

S-a întors la biroul ei de la recepţie, în zgomot de tocuri înalte care lovesc podeaua.

— Vă doresc o zi bună, a zis Sohrab.

RAYMOND ANDREWS ERA un tip scund, cu mâini micuţe, unghii perfect rotunjite şi o verighetă de aur pe degetul inelar. Mi-a strâns mâna scurt şi politicos; parcă aş fi strâns o vrabie în mână. Acestea sunt mâinile în care se află soarta noastră – m-am gândit în timp ce mă aşezam, împreună cu Sohrab, de partea cealaltă a biroului. Un afiş cu *Mizerabilii* era lipit pe peretele din spatele lui Andrews, lângă o hartă topografică a Statelor Unite. La geam, pe pervaz – un ghiveci într-un suport de nuiele, în care erau plantate răsaduri de roşii.

— Fumaţi? a întrebat, cu o voce baritonală, destul de ciudată pentru statura lui mică.

— Nu, mulţumesc, i-am răspuns, fără să bag în seamă felul lipsit de interes în care privirea lui Andrews poposise asupra lui Sohrab sau faptul că nu se uita în ochii mei când îmi vorbea. A deschis un sertar şi şi-a aprins o ţigară dintr-un pachet pe jumătate gol. Tot de acolo, a mai scos şi o sticlă cu o loţiune de îngrijire a mâinilor. Îşi privea roşiile şi îşi dădea cu loţiunea respectivă în palme şi le freca una de alta, în timp ce ţigara îi spânzura în colţul gurii. Apoi a închis sertarul, şi-a pus coatele pe birou şi a oftat:

— Aşa, a zis, mijindu-şi ochii cenuşii printre rotocoalele de fum, spuneţi-mi povestea dumneavoastră.

M-am simţit ca Jean Valjean stând faţă în faţă cu Javert. Mi-am amintit că sunt pe pământ american, iar tipul ăsta e de partea mea, fiind plătit să ajute oameni ca mine.

— Vreau să-l adopt pe băiat şi să-l iau înapoi cu mine în State, i-am zis.

— Spuneţi-mi povestea dumneavoastră, a repetat, zdrobind cu degetul arătător o fărâmă de scrum de pe biroul curat ca lacrima şi aruncând-o în

scrumieră.

I-am oferit versiunea cu care îmi bătusem capul de când terminasem de vorbit cu Soraya. Venisem în Afganistan să-l recuperez pe băiatul fratelui meu vitreg şi găsisem copilul într-o stare foarte proastă, într-un orfelinat. Îi plătisem directorului orfelinatului o sumă de bani şi luasem băiatul de acolo. Apoi, îl adusesem în Pakistan.

— Sunteţi unchiul vitreg al băiatului?

— Da.

S-a uitat la ceas. S-a aplecat şi a răsucit vasul cu roşii din pervaz:

— Ştiţi pe cineva care poate depune mărturie că e aşa?

— Da, dar nu ştiu unde e acum.

S-a întors spre mine şi a dat din cap. Am încercat să-i descifrez expresia de pe chip, dar nu am putut. M-am întrebat dacă şi-o fi încercat mânuţele la poker.

— Îmi închipui că faptul că aveţi maxilarul prins în copci nu e vreo modă locală, a zis.

Nu era de bine, nici pentru mine, nici pentru Sohrab. De-abia atunci mi-am dat seama. I-am spus că fusesem tâlhărit în Peshawar.

— Bineînţeles, a zis. Şi-a dres vocea: Sunteţi musulman?

— Da.

— Practicant?

— Da.

Adevărul era că nu-mi mai aminteam de când nu-mi mai plecasem fruntea la pământ în rugăciune. Apoi mi-am amintit: din ziua în care dr. Amani îi pusese diagnosticul lui Baba. Atunci îngenuncheasem pe covorul de rugăciune, încercând să-mi amintesc fragmente de versete pe care le învăţasem la şcoală.

— Ajută puţin în cazul dumneavoastră, dar nu foarte mult, a zis, râcâind cu unghia o porţiune ascunsă în părul de culoarea nisipului.

— Ce vreţi să spuneţi? l-am întrebat. M-am întins şi am luat mâna lui Sohrab, împletindu-mi degetele cu ale lui. Sohrab se uita nesigur când la mine, când la Andrews.

— E un răspuns lung şi sunt sigur că voi sfârşi prin a vi-l spune. Nu-l vreţi pe cel scurt mai întâi?

— Ba cred că da.

Andrews şi-a stins ţigara; avea buzele strânse.

— Renunţaţi.

— Poftim?

— La cererea de a-l adopta pe tânărul acesta. Renunţaţi. Ăsta e sfatul meu pentru dumneavoastră.

— S-a notat, am spus. Şi acum, o să-mi spuneţi şi de ce?

— Asta înseamnă că vreţi răspunsul lung – a zis, cu o voce impasibilă, fără să reacţioneze în nici un fel la tonul meu abrupt. Şi-a împreunat palmele, de parcă ar fi îngenuncheat în faţa Fecioarei Maria:

— Să presupunem că povestea pe care mi-aţi servit-o e reală, deşi pariez pe viitoarea mea pensie că e ori inventată, ori trunchiată. Nu că mi-ar păsa, Doamne fereşte! Sunteţi aici, el e aici, asta-i tot ce contează. Dar, chiar şi aşa, cererea dumneavoastră va întâmpina obstacole serioase, printre care – nu în ultimul rând – faptul că acest copil nu este orfan.

— Bineînţeles că este.

— Nu, legal nu este.

— Părinţii lui au fost executaţi în stradă. Vecinii au văzut tot, am zis, bucuros că vorbesc în engleză.

— Aveţi certificatele de deces?

— *Certificatele de deces?* Aici vorbim despre Afganistan, locul unde majoritatea oamenilor nu au nici certificate de *naştere*.

Ochii sticloşi nici măcar n-au clipit.

— Nu eu fac legile, domnule. Atitudinea dumneavoastră ultragiată nu vă scuteşte de a dovedi că părinţii sunt decedaţi. Băiatul trebuie declarat în mod legal orfan.

— Dar…

— Aţi vrut răspunsul lung şi eu vi-l dau. Următoarea dumneavoastră problemă e că aveţi nevoie de cooperarea ţării de origine a copilului. Ei bine, asta e, în cel mai bun caz, dificil de obţinut şi, ca să vă citez: „aici vorbim despre Afganistan.“ Nu avem o ambasadă americană în Kabul. Asta complică lucrurile extrem de mult. Le face aproape imposibile.

— Şi ce-mi sugeraţi, că ar fi mai bine să-l arunc înapoi, în stradă? i-am spus.

— Nu asta am zis.

— A fost abuzat sexual, am zis, amintindu-mi de clopoţeii din jurul gleznelor lui Sohrab, de mascara de la ochi.

— Îmi pare rău să aud asta, a zis gura lui Andrews. Felul în care se uita la mine m-a făcut să cred că putea vorbi pe acelaşi ton şi despre vreme. Asta nu-i va convinge pe cei de la INS să-i dea acestui tânăr o viză.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Vreau să spun că, dacă vreţi să fiţi de ajutor, trimiteţi bani unui fond de ajutoare recunoscut. Munciţi ca voluntar într-o tabără de refugiaţi. Dar, în acest moment, îi descurajăm cu toată tăria pe cetăţenii Statelor Unite să încerce să adopte copii afgani.

M-am ridicat.

— Haide, Sohrab, am zis în farsi. Sohrab s-a ridicat încet şi şi-a lipit capul de şoldul meu. Mi-am amintit de poza lui şi a lui Hassan, în care stătea la fel. Pot să vă întreb şi eu ceva pe *dumneavoastră*, domnule Andrews?

— Da.

— Aveţi copii?

Pentru prima oară, a clipit.

— Ei bine, aveţi sau nu? E o întrebare simplă.

Tăcea.

— Mă gândeam eu, am zis, luându-l pe Sohrab de mână. Ar trebui să pună în locul dumneavoastră pe cineva care ştie ce înseamnă să îţi doreşti un copil. M-am întors şi am dat să plec, cu Sohrab pe urmele mele:

— Pot să vă întreb şi eu ceva pe *dumneavoastră*? a zis Andrews în urma mea.

— Vă rog.

— I-aţi promis acestui copil că-l veţi lua cu dumneavoastră?

— Şi dacă ar fi aşa?

A scuturat din cap.

— Să promiţi ceva unui copil e o treabă periculoasă.

A oftat şi şi-a deschis din nou sertarul.

— Sunteţi hotărât să mergeţi până la capăt cu chestia asta? a zis, răscolind printre hârtii.

— Da, sunt hotărât.

A scos o carte de vizită.

— Atunci vă sfătuiesc să vă luaţi un avocat de imigrări bun. Omar Faisal lucrează aici, în Islamabad. Puteţi să-i spuneţi că v-am trimis eu.

Am luat cartea de vizită.

— Mulţumesc, am mormăit.

— Succes, mi-a zis. Am ieşit din cameră, privind peste umăr. Andrews stătea într-un dreptunghi de lumină, uitându-se în gol pe fereastră şi întorcând cu grijă ghiveciul cu roşii spre soare, mângâindu-le drăgăstos frunzele.

— AVEŢI GRIJĂ, NE-A SPUS secretara când am trecut pe lângă biroul ei.

— Şeful dumneavoastră nu prea are maniere, am zis. Mă aşteptam să-şi dea ochii peste cap, poate chiar să facă un gest care să sugereze un fel de „Da, ştiu, toată lumea zice asta“. În loc de aşa ceva, şi-a coborât vocea:

— Bietul Ray, s-a schimbat mult de când i-a murit fata.

Am ridicat din sprâncene.

— Sinucidere, a mai murmurat ea.

în taxiul care ne ducea înapoi la hotel, Sohrab şi-a sprijinit capul de geam, uitându-se la clădirile care defilau prin faţa noastră şi la arborii de cauciuc. Respiraţia lui aburea geamul; îl ştergea, apoi iar îl aburea. Am aşteptat să mă întrebe despre întâlnire, dar n-a făcut-o.

DE CEALALTĂ PARTE A UŞII închise de la baie se auzea apa curgând. Din ziua în care ne luasem camera, Sohrab făcea câte o baie lungă în fiecare seară înainte de a se băga în pat. În Kabul, apa caldă devenise, ca şi taţii, o raritate. Acum, Sohrab ajunsese să petreacă o oră în cadă, săpunindu-se şi frecându-şi pielea. Stând pe marginea patului, am sunat-o pe Soraya. Priveam dunga subţire de lumină de sub uşa de la baie. *Nici acum nu te simţi curat, Sohrab?*

I-am povestit Sorayei ce îmi spusese Raymond Andrews.

— Ce părere ai? i-am zis.

— Trebuie să credem că se înşală.

Mi-a spus apoi că sunase la câteva agenţii care se ocupau de adopţiile internaţionale. Nu găsise nici una care să fie interesată în adopţii afgane, dar continua să caute.

— Cum au primit părinţii tăi veştile?

— Madar e bucuroasă pentru noi. Padar… ei bine… ca întotdeauna, e destul de greu de citit. Nu spune mare lucru.

— Dar tu? Eşti fericită?

Am auzit-o mutându-şi receptorul dintr-o mână în alta.

— Cred că îi putem face un bine nepotului tău, dar poate că şi el ne-ar face nouă un bine.

— La acelaşi lucru mă gândeam şi eu.

— Ştiu că pare o nebunie, dar mă trezesc întrebându-mă care este *qurma* lui favorită sau ce materie îi place cel mai mult la şcoală. Îmi imaginez cum o să îl ajut la teme…

Râse. În baie, apa nu mai curgea. Îl auzeam pe Sohrab bălăcindu-se şi împroşcând cu apă peste marginea căzii.

— O să te descurci de minune, i-am spus.

— Ah, era să uit! L-am sunat pe Kaka Sharif.

Mi-am amintit cum a citit poemul scris pe o bucată de hârtie cu antetul hotelului, la *nika* noastră. Fiul lui ne ţinuse *Coranul* deasupra capetelor, când ne îndreptaserăm spre estradă, zâmbind aparatelor care ne orbeau cu flash-urile lor.

— Ce a zis?

— Păi, va încerca să ne dea o mână de ajutor. O să sune nişte amici de la INS, mi-a zis.

— Astea sunt veşti grozave, i-am spus. De-abia aştept să-l vezi pe

Sohrab.

— Eu de-abia aştept să te văd pe tine, mi-a spus ea.

Am închis telefonul zâmbind.

Sohrab a ieşit din baie câteva minute mai târziu. Abia dacă rostise zece cuvinte după întâlnirea cu Raymond Andrews, iar încercările mele de a-l atrage într-o conversaţie s-au lovit doar de replici monosilabice sau încuviinţări din cap. S-a urcat în pat şi şi-a tras plătura până sub bărbie. După câteva minute sforăia.

Am şters o porţiune din oglinda aburită şi m-am ras cu un brici – asta punea hotelul la dispoziţie. Apoi am făcut şi eu baie şi am zăcut în apa fierbinte, din care se ridicau aburi, până s-a răcit şi mi s-a încreţit pielea. Am stat acolo plutind, întrebându-mă, visând…

OMAR FAISAL ERA DURDULIU, negricios, cu gropiţe în obraji, ochii ca două mărgele negre şi un zâmbet afabil, care dezvăluia un dinte lipsă. Părul grizonat, care începea să se răărească, era strâns la spate într-o coadă de cal. Purta un costum maro, de catifea reiată, cu petice de piele în coate şi o servietă uzată şi ticsită. Nu mai avea mâner, aşa că o strângea la piept. Era genul de individ care îşi începea propoziţiile cu un râs scurt şi scuze care nu-şi aveau rostul, de genul „Scuze, vin acolo la ora cinci“. Urma râsul. Când l-am sunat a insistat să vină el la noi. „Îmi pare rău, taximetriştii din oraşul ăsta sunt nişte rechini“, a zis într-o engleză perfectă, fără urmă de accent. „Când miros că e vorba de un străin, îşi triplează tarifele.“

A intrat energic pe uşă, tot numai zâmbete şi scuze, vorbind puţin fonfăit şi transpirând. Şi-a şters fruntea cu o batistă şi a deschis servieta, a frunzărit în căutarea unei însemnări şi şi-a cerut scuze pentru că îşi împrăştiase hârtiile pe pat. Stând cu picioarele încrucişate pe pat, Sohrab se uita cu un ochi la televizorul pe care-l dăduse pe mut şi cu celălalt la avocatul cel grăbit. Îi spusesem de dimineaţă că va veni Faisal, iar el dăduse din cap, gata să întrebe ceva, apoi se întorsese spre televizor, unde urmărea un spectacol cu animale vorbitoare.

— Poftiţi, a zis Faisal, deschizând un carneţel cu scoarţe galbene. Sper că toţi copiii mei vor fi ordonaţi, ca mama lor, nu ca mine. Îmi pare rău, probabil nu e genul de lucru pe care aţi fi vrut să-l auziţi de la viitorul dumneavoastră avocat, nu?

A râs.

— Ei bine, Raymond Andrews vă consideră foarte competent.

— Domnul Andrews, da, da. Un om cumsecade. De fapt, m-a sunat şi mi-a vorbit despre dumneavoastră.

— Da?

— Oh, da.

— Deci cunoaşteţi situaţia în care ne găsim.

Faisal şi-a şters picăturile de transpiraţie de deasupra buzei.

— Cunosc versiunea pe care i-aţi prezentat-o domnului Andrews, mi-a zis.

Gropiţele i s-au adâncit într-un zâmbet şmecher. S-a întors spre Sohrab:

— Acesta trebuie să fie tânărul care provoacă atâtea probleme, a zis în farsi.

— El e Sohrab, am zis. Sohrab, acesta e domnul Faisal, avocatul despre care ţi-am vorbit.

Sohrab s-a dat jos din pat şi a dat mâna cu Omar Faisal.

— *Salaam alaykum*, a zis, cu voce scăzută.

— *Alaykum salaam*, i-a răspuns Faisal. Ştiai că porţi numele unui mare războinic?

Sohrab a încuviinţat din cap. S-a urcat din nou în pat şi s-a întins să se uite la televizor.

— Nu ştiam că vorbiţi farsi atât de bine, am zis în engleză. Aţi crescut în Kabul?

— Nu, m-am născut la Karachi, dar am locuit câţiva ani la Kabul – în Shar-e-Nau, lângă moscheea Haji Yaghoub, a zis Faisal. De fapt, am crescut în State, în Berkeley. Tatăl meu avea un magazin de discuri prin anii ’60. Dragoste fără prejudecăţi, bandane, tricouri inscripţionate, tot ce vrei.

Se aplecă spre mine, conspirativ:

— Am fost şi la Woodstock.

— Super, i-am zis, iar Faisal a râs atât de tare încât a început iar să transpire.

Am continuat:

— Ce i-am povestit domnului Andrews e cam tot ce era de spus, cu excepţia a două-trei chestii, maximum trei. O să vă spun versiunea necenzurată.

Şi-a lins un deget şi a scos o pagină albă. Şi-a deşurubat capacul stiloului:

— Ar fi foarte bine, Amir. Şi ce-ar fi să vorbim în engleză de acum încolo?

— OK.

I-am povestit tot ce se întâmplase. I-am spus despre întâlnirea mea cu Rahim Khan, despre drumul prin munţi spre Kabul, orfelinatul, omorârea cu pietre de pe Stadionul Ghazi.

— Dumnezeule, a şoptit. Îmi pare rău, am atâtea amintiri frumoase

din Kabul. E greu de crezut că e vorba de acelaşi loc.

— Aţi mai fost acolo de curând?

— Doamne, nu.

— Nu seamănă cu Berkeley, de asta puteţi fi sigur.

— Continuaţi.

I-am spus şi restul – întâlnirea cu Assef, lupta, despre Sohrab şi praştia lui, cum am fugit în Pakistan. Când am terminat, a mâzgălit câte ceva, a tras adânc aer în piept şi m-a privit sobru:

— Ei bine, Amir, te aşteaptă o bătălie grea.

— Una pe care aş putea-o câştiga?

Şi-a înşurubat capacul stiloului.

— Cu riscul de a-ţi repeta ce ţi-a zis Raymond Andrews – nu prea cred. Nu e imposibil, dar nici probabil.

Adio, zâmbet afabil. Adio, privire şmecheră.

— Dar tocmai copiii ca Sohrab au mai multă nevoie de un cămin, am spus. Toate aceste reguli şi regulamente mi se par lipsite de sens.

— Încerci să vinzi castraveţi grădinarului, Amir, a zis. Dar adevărul e că dacă vei lua în considerare legile în vigoare privind imigrarea, politicile de adopţie ale agenţiilor specializate şi situaţia politică din Afganistan, vei vedea că nu ai nici un as în mânecă.

— Nu înţeleg, am spus.

Îmi venea să lovesc sau să sparg ceva.

— Adică înţeleg, dar nu pricep.

Omar a dat din cap, încruntat.

— Păi, lucrurile stau cam aşa: în mijlocul unui dezastru, fie el natural sau provocat de mâna omului – şi talibanii sunt un astfel de dezastru, Amir, crede-mă – e întotdeauna dificil să fii sigur că un copil e orfan. Copiii nimeresc în tabere de refugiaţi sau sunt abandonaţi de părinţi pentru că aceştia nu pot avea grijă de ei. Se întâmplă tot timpul. Aşa că cei de la INS nu vor elibera viza decât dacă va fi clar că acest copil întruneşte criteriile legale pentru a fi declarat orfan. Îmi pare rău, ştiu că sună ridicol, dar ai nevoie de certificatele de deces.

— Ai fost în Afganistan, i-am zis. Ştii cât de puţin probabil este să le obţin.

— Ştiu, mi-a zis. Dar hai să presupunem că reiese cu claritate că acest copil nu are nici un părinte în viaţă. Chiar şi aşa, INS consideră că o bună politică de adopţie este să plaseze copilul la cineva din propria lui ţară, astfel încât moştenirea lui culturală să nu se piardă.

— Care moştenire? i-am spus. Talibanii au distrus orice moştenire a afganilor. Doar ai văzut ce le-au făcut statuilor uriaşe ale lui Buddha din

Bamiyan.

— Îmi pare rău, eu îţi spun doar cum funcţionează INS-ul, Amir, a zis Omar, atingându-mi braţul. A privit spre Sohrab şi a zâmbit.

S-a întors iar spre mine.

— Acum, un copil poate fi adoptat numai în conformitate cu legile propriei lui ţări. Dar când ai o ţară în clocot, cum e Afganistanul, să zicem, agenţiile guvernamentale sunt prea ocupate cu urgenţele, iar o adopţie nu mai constituie o prioritate.

Am oftat şi m-am frecat la ochi. Chiar între ei era un punct de unde a izbucnit o durere de cap înfiorătoare.

— Dar să presupunem că situaţia din Afganistan s-ar rezolva cumva, a continuat Omar, încrucişându-şi braţele peste abdomenul proeminent. Nici aşa nu e sigur că ar permite adopţiile. De fapt, chiar şi cele mai moderate naţiuni musulmane ezită în privinţa adopţiilor, pentru că în multe dintre aceste ţări, legea islamică, Shari'a, nu recunoaşte adopţia.

— Îmi ceri să renunţ? l-am întrebat, apăsându-mi palma pe frunte.

— Am crescut în America, Amir, şi dacă această ţară m-a învăţat ceva, este tocmai că a renunţa e cam acelaşi lucru cu a te pişa în paharul cu limonadă al unei cercetaşe. Dar, în calitate de avocat al tău, trebuie să-ţi ofer toate informaţiile – mi-a mai zis. În fine, în mod normal agenţiile îşi trimit angajaţii să evalueze mediul în care trăieşte copilul şi nici o agenţie normală nu şi-ar trimite oamenii în Afganistan.

M-am uitat la Sohrab care stătea pe pat, uitându-se când la televizor, când la noi. Stătea exact ca tatăl lui pe vremuri, cu bărbia sprijinită pe un genunchi.

— Sunt unchiul lui, oare asta nu înseamnă nimic?

— Ba da, dacă poţi s-o dovedeşti. Îmi pare rău, dar ai vreun document care să ateste cele spuse de tine?

— Nu am nici o hârtie, i-am spus, cu voce obosită. Nimeni nu a ştiut nimic. Sohrab nu a ştiut până când nu i-am spus eu, iar eu însumi am aflat doar de puţină vreme. Singura persoană care ştie a plecat, poate chiar a murit.

— Hm!

— Ce alternative am, Omar?

— O să fiu sincer: nu prea multe.

— Iisuse, şi ce-mi rămâne de făcut?

Omar a inspirat adânc, şi-a bătut bărbia gânditor cu stiloul şi a oftat.

— Ai putea înainta o cerere de plasare a copilului, apoi să faci demersurile pentru o adopţie independentă. Asta înseamnă că ar trebui să locuieşti cu Sohrab aici, în Pakistan, zi de zi, timp de doi ani de zile. Poţi cere azil în numele lui. Dar e un proces laborios şi de lungă durată, în care va

trebui să faci dovada că e vorba de persecuţie politică. Ai mai putea cere o viză umanitară. Asta e la discreţia procurorului general şi nu e uşor de obţinut.

A făcut o pauză.

— Ar mai fi, totuşi, o posibilitate, poate cea mai bună şansă pe care o ai.

— Care? am zis, aplecându-mă în faţă.

— Ai putea să-l încredinţezi unui orfelinat de aici, apoi să faci cerere de adopţie. Ar urma completarea formularului I-600 şi ancheta socială, timp în care ar fi într-un loc sigur.

— Ce-s astea?

— Scuze, I-600 e o formalitate cerută de INS. Ancheta socială va fi efectuată de orice agenţie pe care o alegi tu, a mai zis Omar. Asta, ştii, se face ca să se ateste că tu şi soţia ta nu sunteţi nebuni de legat.

— Nu vreau să fac asta, am zis, uitându-mă la Sohrab. I-am promis că nu-l voi mai trimite niciodată la orfelinat.

— După cum ţi-am spus, s-ar putea să fie cea mai bună variantă pe care o ai.

Am mai vorbit o vreme, apoi l-am condus la maşină – un Volkswagen vechi. Soarele apunea deasupra Islamabadului – un nimb roşiatic la vest. M-am uitat la maşina înclinată sub greutatea lui Omar, până când a reuşit să se strecoare în dosul volanului. A lăsat geamul în jos:

— Amir?

— Da.

— Am vrut să-ţi spun înăuntru chestia asta, dar o fac acum: mi se pare că faci un lucru nemaipomenit.

Mi-a făcut cu mâna şi a demarat. Stăteam în faţa hotelului şi îi făceam la rândul meu cu mâna şi îmi doream să o am pe Soraya aici, cu mine.

SOHRAB ÎNCHISESE TELEVIZORUL când m-am întors în cameră. M-am aşezat pe marginea patului meu, apoi i-am zis să vină să stea lângă mine.

— Domnul Faisal crede că există o cale de a te lua cu mine în America, i-am zis.

— Pe bune? a spus Sohrab, zâmbind palid pentru prima dată după multe zile. Şi când putem pleca?

Mi-am pus mâna pe ceafa lui. De afară s-a auzit deodată chemarea la rugăciune.

— Când? a întrebat iar Sohrab.

— Nu ştiu, mai durează puţin.

Sohrab a dat din umeri şi a zâmbit, de data asta mai larg:

— Nu mă deranjează, pot să aştept. E ca şi cu merele acre.

— Merele acre?

— Odată, când eram mic-mic, m-am urcat într-un pom şi am mâncat nişte mere verzi şi acre. Mi s-a umflat burta şi mi s-a făcut tare, ca o tobă. Mă durea rău de tot. Mama a zis că, dacă aş fi aşteptat să se coacă, nu mi-ar fi fost rău. Aşa că acum, de câte ori vreau ceva foarte tare, încerc să-mi amintesc ce mi-a zis mama despre mere.

— Mere acre, mi-am zis. *Mashallah*, cred că eşti cel mai deştept băieţel pe care l-am cunoscut, Sohrab jan.

I s-au înroşit urechile.

— Şi o să mă duci la podul acela roşu? Acela cu ceaţa? a zis.

— Normal – i-am răspuns –, cum să nu.

— Şi o să mergem cu maşina pe străzile alea, pe care – cum spuneai tu – nu vezi decât capota maşinii şi cerul de deasupra?

— Sigur, tot ce-am vorbit, am spus. Ochii mi s-au umplut de lacrimi şi am clipit ca să le îndepărtez.

— E greu să înveţi engleza?

— Păi, eu zic că într-un an o vei vorbi la fel de bine ca pe farsi.

— Pe bune?

— Da.

I-am pus un deget sub bărbie şi i-am întors faţa spre mine.

— Dar ar mai fi ceva, Sohrab.

— Ce anume?

— Păi, domnul Faisal crede că ar fi de folos dacă… dacă ai putea totuşi să rămâi numai câteva zile într-o casă de copii.

— Casă de copii? a zis, în timp ce zâmbetul i se şterge de pe faţă. Vrei să spui, orfelinat?

— Ar fi doar pentru puţin timp, Sohrab, doar puţin. Îţi promit.

— Mi-ai promis că n-o să mă mai laşi niciodată în locul ăla, Amir agha, am zis. Vocea i s-a frânt şi din ochi i-au ţâşnit lacrimi. M-am simţit ca un nemernic.

— De data asta e diferit. Ar fi aici, în Islamabad, nu în Kabul. Şi te-aş vizita tot timpul, până o să te scoatem şi o să te luăm în America.

— Nu, te rog! a zis cu voce răguşită. Mi-e frică de locul acela. Or să-mi facă rău! Nu vreau să merg.

— Nimeni n-o să-ţi mai facă rău, niciodată.

— Ba da, or să-mi facă! Aşa spun ei întotdeauna, că n-or să-mi facă, dar mint. Mint! Te rog, Doamne, nu!

I-am şters cu degetul lacrimile care îi curgeau pe obraji.

— Mere acre, îţi aminteşti? E ca şi cu merele acre, i-am spus cu blândeţe.

— Nu, nu-i la fel. Nu acolo, Doamne, of, Doamne, te rog, nu!

Tremura şi lacrimile îi mânjiseră faţa.

— Şşş, l-am tras mai aproape, luându-i în braţe trupuşorul firav, care tremura îngrozit. Şşş, o să fie bine, o să mergem împreună acasă, o să vezi. Totul va fi bine.

Vocea îi era înăbuşită la pieptul meu, dar se putea desluşi panica din ea:

— Promite-mi, te rog, că n-o s-o faci! Of, Doamne, Amir aga, te rog să-mi promiţi!

Cum puteam să îi promit? L-am ţinut în braţe, strâns de tot, legănându-l înainte şi înapoi. A plâns până mi-a udat toată cămaşa, iar lui i-au secat lacrimile; tremuratul a încetat, iar rugăminţile frenetice s-au transformat într-un soi de murmur indescifrabil. Am aşteptat, legănându-l înainte şi înapoi, până când respiraţia i s-a domolit, iar corpul i s-a relaxat. Mi-am amintit ceva ce citisem cu multă vreme în urmă: „Aşa fac copiii faţă terorii. Adorm.“

L-am dus şi l-am aşezat uşor în pat. Apoi m-am întins în patul meu şi am privit pe geam amurgul violet de pe cerul Islamabadului.

CERUL ERA NEGRU-CĂRBUNE când sunetul telefonului m-a trezit din somn. M-am frecat la ochi şi am aprins veioza de pe noptieră. Era trecut de zece şi jumătate noaptea; dormisem aproape trei ore. Am ridicat receptorul:

— Alo?

— Telefon din America, am auzit vocea plictisită a domnului Fayyaz.

— Mulţumesc, i-am răspuns.

Lumina din baie era aprinsă; Sohrab se spăla, ca în fiecare seară. Am auzit două păcăneli, apoi pe Soraya:

— *Salaam!*

Vocea îi suna impacientată.

— Bună!

— Cum a mers întâlnirea cu avocatul?

I-am spus ce-mi sugerase Omar Faisal:

— Ah, poţi să uiţi, a zis ea. Nu o să fie nevoie!

M-am ridicat:

— *Rawsti?* De ce, ce s-a întâmplat?

— Am veşti de la Kaka Sharif. A zis că lucrul cel mai important este să-l aduci pe Sohrab în ţară. Odată ajuns aici, se vor găsi căi de a-l reţine. A dat câteva telefoane pe la prietenii lui de la INS. M-a sunat chiar în noaptea asta şi mi-a spus că e aproape sigur că-i va face rost lui Sohrab de o viză umanitară.

— Serios? am zis. Of, Doamne, Îţi mulţumesc! Bunul şi bătrânul

Sharif jan!

— Da, aşa-i. Oricum, noi o să fim pe post de sponsori. Ar trebui ca lucrurile să meargă repede. A zis că viza va fi valabilă un an, suficient timp ca să solicităm adopţia.

— O să reuşim, nu-i aşa, Soraya?

— Aşa se pare, a mai zis.

Părea fericită. I-am spus că o iubesc şi mi-a răspuns că şi ea mă iubeşte. Am închis.

— Sohrab! l-am strigat, ridicându-mă de pe pat. Am nişte veşti grozave.

Am ciocănit la uşa băii.

— Sohrab, Soraya jan a sunat adineauri din California. Nu mai trebuie să te ducem la orfelinat, Sohrab! Plecăm în America, amândoi. M-ai auzit? Plecăm în America!

Am împins uşa. Am intrat în baie.

Dintr-o dată eram în genunchi, urlând. Ţipam printre dinţii încleştaţi. Am ţipat până când am crezut că-mi va crăpa gâtul şi că-mi va exploda pieptul.

Mai târziu, mi-au zis că încă mai urlam când a sosit ambulanţa.

XXV.

Nu mi se permite să intru.

Îi văd cum îl duc prin uşile duble şi îi urmez. Dau năvală pe uşile alea, mă loveşte mirosul de peroxid şi de iod, dar tot ce apuc să văd sunt doi bărbaţi cu bonete chirurgicale şi o femeie în verde aplecaţi peste o mogâldeaţă. Un cearceaf alb e tras peste mogâldeaţă. Două picioare micuţe, pline de sânge, ies de sub cearceaf şi văd că unghia de la degetul mare al piciorului stâng e ruptă. Apoi, un bărbat voinic şi înalt, în albastru, îmi pune mâna în piept şi mă împinge înapoi, prin uşile duble. Îi simt verigheta rece pe piele. Mă dau la o parte şi-l înjur, dar el îmi spune: „Nu aveţi voie să staţi aici“ – îmi vorbeşte în engleză, cu o voce politicoasă, dar fermă. „Trebuie să aşteptaţi“ – mai zice, conducându-mă înapoi, spre sala de aşteptare. Acum, uşile duble se închid în urma lui cu un fel de oftat şi tot ce mai pot vedea prin geamurile înguste şi dreptunghiulare ale uşilor ălora blestemate este calota bonetelor chirurgicale.

Mă lasă pe un coridor lung, fără ferestre, plin de oameni, unii aşezaţi pe scaune metalice, de-a lungul pereţilor, alţii direct pe covorul subţire şi destrămat. Aş vrea să strig din nou, dar îmi amintesc de ultima oară când m-am simţit aşa, stând lângă Baba, în interiorul cisternei de combustibil, îngropat în întuneric alături de ceilalţi refugiaţi. Aş vrea să mă rup de locul ăsta, de realitatea aceasta şi să zbor ca un nor, topit în aerul umed al nopţii de vară, şi mă pierd undeva, peste dealuri. Dar eu sunt aici, cu picioarele turnate în beton, plămânii fără aer şi gâtul în flăcări. Nu am să plutesc. Nu există nici o altă realitate în seara asta. Închid ochii şi nările mi se umplu cu mirosul coridorului, dulce şi înţepător, cu iz de amoniac, spirt şi curry. Pe tavan văd fluturi de noapte pe tuburile de neon cu lumina lor cenuşie – tuburile astea ţin dintr-un capăt în altul al holului. Aud conversaţii, suspine, cineva care se vaită, fornăieli, altcineva care oftează, uşile de la lift care se deschid cu un „bing“, recepţionerul care cheamă în urdu pe cineva, prin pager.

Deschid iarăşi ochii şi ştiu ce am de făcut. Privesc în jur, inima îmi bubuie în piept, iar sângele îmi sună ritmic în urechi. În stânga mea e o mică

magazie întunecată de materiale. Acolo găsesc ce căutam: exact ce îmi trebuie. Înşfac un cearceaf alb din teancul de lenjerie împăturită pe rafturi şi îl duc pe coridor. Văd o asistentă vorbind cu un poliţist lângă camera de gardă. O apuc de cot şi o trag – vreau să ştiu în ce parte e vestul. Nu înţelege şi ridurile de pe frunte i se adâncesc când se încruntă. Mă doare gâtul şi mă ustură ochii de transpiraţie; când respir, parcă înghit foc. Cred că plâng. Mai întreb o dată, o implor. Poliţistul e cel care îmi arată direcţia.

Îmi aştern *jai-namaz*-ul improvizat – covorul meu de rugăciune – pe jos şi mă aşez în genunchi, îmi plec fruntea la pământ, iar lacrimile încep să ude cearceaful. Fac o mătanie spre apus, apoi îmi amintesc că nu m-am mai rugat de peste cincisprezece ani. Am uitat de mult cuvintele. Dar nu contează, o să spun puţinele cuvinte pe care mi le mai amintesc: *La illaha il Allah, Muhammad u rasul ullah*. Nu există alt Dumnezeu decât Allah, iar Mohamed este trimisul Său. Acum înţelegeam că Baba se înşelase, că Dumnezeu chiar există şi existase dintotdeauna. Îl văd în ochii celor de pe acest coridor al disperării. Asta e adevărata Casă a lui Dumnezeu, iar aici cei care L-au pierdut pe Dumnezeu Îl vor regăsi, nu în *masjid* – clădirea albă, cu lumini strălucitoare şi minarete ca nişte turnuri. Dumnezeu există, trebuie să existe şi mă voi ruga la El să uite că L-am neglijat în toţi aceşti ani, că am trădat, minţit şi păcătuit, pentru ca acum să-mi întorc faţa spre El, acum, în ceas de cumpănă. Mă rog să fie pe atât de iertător, milostiv şi îndurător pe cât scrie în Sfânta Lui Carte. Şi este. Fac o mătanie spre apus şi sărut pământul, promiţând că voi face *zakat*, *namaz* şi voi posti de Ramadan şi după aceea, că voi învăţa pe de rost cuvintele din Sfânta Lui Carte, că voi porni în pelerinaj spre oraşul acela cu siluetă zveltă, din deşert, să mă închin înaintea Ka'bah-ei. Voi face toate acestea şi mă voi gândi la El în fiecare zi de acum încolo, dacă îmi îngăduie numai împlinirea acestei dorinţe: mâinile îmi sunt pătate cu sângele lui Hassan şi mă rog să nu mi se păteze şi cu sângele fiului său.

Aud o bolboroseală şi îmi dau seama că este a mea; buzele îmi sunt sărate de lacrimile care îmi curg pe faţă. Simt ochii tuturor celor de pe coridor aţintiţi asupra mea şi fac mătănii în continuare, închinându-mă spre apus. Mă rog. Mă rog ca păcatele mele să nu mă fi ajuns din urmă în felul în care am crezut dintotdeauna că o vor face.

O NOAPTE NEAGRĂ, FĂRĂ STELE cade peste Islamabad. Au trecut câteva ore şi stau pe podeaua unei mici nişe de pe acelaşi hol care duce spre camera de urgenţă. În faţa mea e o măsuţă joasă, maronie, pe care sunt împrăştiate ziare şi reviste de îngrijire a câinilor, un număr din *Times* din aprilie 1996, un ziar pakistanez în care se vede chipul unui băieţel călcat de tren cu o săptămână în urmă, o revistă din care zâmbesc feţe de actori de mâna

a doua. O femeie bătrână, îmbrăcată cu un *shalwar-kameez* de culoare verde şi cu un şal tricotat, moţăie într-un scaun rulant. E chiar în faţa mea. Din când în când se trezeşte şi începe să mormăie o rugăciune în arabă. Mă întreb, obosit, ale cui rugăciuni vor fi ascultate în noaptea aceasta: ale ei sau ale mele. Mă gândesc la chipul lui Sohrab, cu micuţa bărbie dârză, cu urechiuşele în formă de scoică, cu ochii ca frunza de palmier, care seamănă atât de mult cu ai tatălui său. O durere neagră ca noaptea de afară mă inundă şi îmi simt gâtul sugrumat.

Am nevoie de aer.

Mă ridic şi deschid ferestrele. Aerul e fierbinte şi umed – miroase a curmale răscoapte şi a bălegar. Mă forţez să îl trag în piept în cantităţi mari, dar nu scap de gheara din piept. Mă aşez iar pe jos. Iau revista *Times* şi o răsfoiesc. Nu pot citi, nu mă pot concentra. Aşa că o arunc pe masă şi mă întorc la număratul crăpăturilor din cimentul de pe jos sau de la colţurile tavanului, la cele câteva muşte moarte de pe pervaz. Dar de cele mai multe ori mă holbez la ceasul de pe perete. E trecut de patru dimineaţa şi acum cinci ore am fost dat afară din camera cu uşi batante duble. Tot nu am nici o veste.

Încep să simt că podeaua pe care stau a devenit parte din mine, apoi respiraţia, mai grea, mai lentă. Vreau să dorm, să închid ochii şi să-mi pun capul jos, pe podeaua asta tare şi prăfuită. Să evadez, să plutesc. Poate că după ce o să mă trezesc, o să descopăr că tot ce am văzut în baia hotelului era parte din visul meu: picăturile de apă curgând din robinet şi aterizând cu un „pleosc“ în cada însângerată, braţul stâng atârnând peste marginea căzii, briciul plin de sânge de pe capacul WC-ului – acelaşi cu care mă bărbierisem cu o zi în urmă – şi ochii, ochii lui pe jumătate deschişi, dar din care a dispărut strălucirea, lumina. Mai mult ca orice, asta aş vrea să uit: privirea lui.

Curând vine somnul şi îl las să mă ia. Visez lucruri pe care nu mi le voi mai aminti mai târziu.

CINEVA MĂ BATE CU PALMA pe umăr. Deschid ochii. Un bărbat stă în genunchi lângă mine. Poartă bonetă de chirurg, ca cel care m-a scos afară pe uşile duble, şi are o mască chirurgicală de hârtie la gură – inima mi-o ia razna când văd o picătură de sânge pe masca aia. Şi-o dă jos şi mă bucur că nu mai trebuie să mă uit la sângele lui Sohrab. Are pielea întunecată ca ciocolata de import pe care o cumpăram împreună cu Hassan din bazarul Shar-e-Nau. Părul i se răreşte spre tâmple şi are ochi căprui mărginiţi de gene întoarse. Are accent britanic şi îmi spune cum îl cheamă – dr. Nawaz. Deodată simt că aş vrea să fiu departe de omul acesta, fiindcă nu pot suporta să aud ce are de spus. Spune că băiatul s-a tăiat foarte adânc şi că a pierdut foarte mult sânge; gura mea începe să murmure aceeaşi rugăciune:

La illaha il Allah, Muhammad u rasul ullah.

A trebuit să-i transfuzeze câteva unităţi de celule roşii…

Cum o să-i spun Sorayei?

De două ori a trebuit să-l resusciteze…

O să fac namaz, *o să fac şi* zakat.

L-ar fi pierdut dacă nu ar fi avut inima tânără şi puternică…

O să postesc.

E în viaţă.

Dr. Nawaz zâmbeşte. Îmi trebuie o clipă ca să înţeleg ce a spus adineauri. Apoi mai spune ceva, dar nu îl mai aud. I-am luat mâinile şi mi le-am pus pe faţă. Plâng de uşurare în palmele acestui străin – palmele miros a mentă –, iar el nu mai spune nimic. Aşteaptă.

SECŢIA DE TERAPIE INTENSIVĂ are formă de L şi e luminată slab de mai multe monitoare şi aparate din care ies o mulţime de fire. Dr. Nawaz mă conduce printre două rânduri de paturi separate de draperii albe de plastic. Patul lui Sohrab este ultimul, chiar pe colţ. E cel mai aproape de camera asistentelor, unde se văd două dintre ele – sunt îmbrăcate în haine chirurgicale verzi, scriu ceva pe fişe şi vorbesc cu voce joasă. Când veneam cu dr. Nawaz de la lift încoace, mă gândeam că o să plâng din nou când îl voi vedea pe Sohrab; dar când mă aşez pe scaunul de la picioarele patului său şi îi privesc faţa albă printre tuburi şi perfuzii, am ochii uscaţi. Văzând cum i se ridică şi îi coboară pieptul în ritmul ventilatorului care şuieră, mă simt invadat de o amorţeală ciudată, aceeaşi pe care o simte, probabil, cineva care a evitat în ultima secundă o coliziune frontală, virând brusc.

Moţăi şi, când mă trezesc, văd soarele ridicându-se pe un cer alburiu ca spuma laptelui. Lumina se strecoară în încăpere printr-o fereastră situată chiar lângă camera asistentelor, iar umbra mea cade pe patul lui Sohrab. Nu s-a mişcat deloc.

— Ar fi bine să dormiţi puţin, îmi spune o asistentă. Nu o recunosc – probabil că s-a schimbat tura cât am aţipit. Mă duce într-o altă încăpere, chiar lângă secţia de Terapie Intensivă, şi-mi întinde o pernă şi o pătură inscripţionate cu iniţialele spitalului. Încăperea e goală. Îi mulţumesc şi mă întind pe canapeaua învelită cu vinilin din colţ. Adorm aproape imediat.

Visez că sunt din nou pe hol. Dr. Nawaz vine spre mine, iar eu mă ridic să-l întâmpin. Îşi scoate masca şi i se văd mâinile mult mai albe, cu manichiura îngrijit făcută. Are părul pieptănat cu grijă şi îmi dau seama că nu e dr. Nawaz, ci Raymond Andrews, omuleţul de la ambasadă, cel cu ghiveciul cu roşii. Andrews îşi înclină capul. Îşi mijeşte ochii.

LA LUMINA ZILEI, SPITALUL arată ca un labirint de coridoare înţesate,

scăldate în lumina lăptoasă a lămpilor fluorescente. Am ajuns să ştiu totul despre felul în care funcţionează – ştiu că butonul de la etajul patru al liftului din aripa de vest nu are bec, că uşa de la toaleta bărbaţilor de la acelaşi etaj se înţepeneşte şi că trebuie s-o împingi cu umărul ca să se deschidă. Am descoperit că viaţa din spital are un ritm propriu, că există o intensificare a acestui ritm înainte de schimbarea turei de noapte; că există un zumzet constant de-a lungul întregii zile, apoi liniştea, tăcerea nopţii întreruptă uneori de medicii şi asistentele care aleargă pe coridoare ca să resusciteze vreun pacient. Ziua vegheam la căpătâiul lui Sohrab, iar noaptea mă plimbam pe coridoarele sinuoase, ascultând zgomotul propriilor paşi pe gresia pardoselii, gândindu-mă la ce îi voi spune lui Sohrab când se va trezi. Mă întorceam iar la Terapie Intensivă, lângă ventilatorul care şuiera lângă pat, fără să ştiu răspunsul la această întrebare.

După trei zile la Terapie Intensivă, i-au scos tubul prin care respira şi l-au mutat pe un pat la nivelul solului. Nu eram acolo când s-a întâmplat. Mă dusesem la hotel în noaptea aceea să încerc să dorm, dar sfârşisem prin a mă întoarce de pe o parte pe alta. Dimineaţa am încercat să nu mă uit la cada din baie. Acum era curată – cineva curăţase gresia, faianţa şi pusese covoraşe noi pe jos. Dar nu m-am putut abţine să nu mă aşez acolo, pe marginea rece a căzii. Mi l-am imaginat pe Sohrab umplând-o cu apă caldă; l-am văzut dezbrăcându-se, apoi deschizând briciul, ţinându-l între degetul mare şi arătător. Mi l-am imaginat intrând în apă, stând acolo o vreme, cu ochii închişi. M-am întrebat care or fi fost ultimele lui gânduri înainte de a-şi apropia lama de piele.

Tocmai ieşeam din hol, când directorul hotelului, domnul Fayyaz, m-a ajuns din urmă.

— Îmi pare rău pentru ce vi s-a întâmplat – a zis –, dar o să vă rog să părăsiţi hotelul. E foarte rău pentru afacerea mea, foarte rău.

I-am spus că înţeleg şi am cerut nota de plată. Nu mi-a luat bani pe cele trei zile pe care le petrecusem în spital. În timp ce aşteptam taxiul în faţa hotelului, m-am gândit la ce-mi spusese domnul Fayyaz, în seara aceea în care ne duseserăm să-l căutăm pe Sohrab: „Chestia cu voi, afganii, e că sunteţi… ei bine, sunteţi cam necugetaţi.“ Eu râsesem, dar acum mă întrebam: Cum am putut să mă duc la culcare, după ce i-am dat lui Sohrab veştile de care îi era cel mai frică?

După ce m-am urcat în taxi, l-am întrebat pe şofer dacă ştie vreo librărie persană. A zis că e una la vreo doi kilometri mai la sud. Am făcut o oprire, în drum spre spital.

NOUA CAMERĂ A LUI SOHRAB avea pereţii crem; gresia emailată fusese

odată albă. În aceeaşi încăpere mai era un adolescent, un puşti punjabi care – după cum aflasem de la una dintre asistente – îşi rupsese piciorul după ce alunecase de pe platforma unui autobuz cu etaj. Avea piciorul în ghips, ţinut în extensie de nişte scripeţi.

Patul lui Sohrab era chiar lângă fereastră, scăldat pe jumătate în lumina soarelui care intra prin ferestrele dreptunghiulare. Un paznic în uniformă stătea la geam şi ronţăia nişte seminţe – după cum mă informase dr. Nawaz, Sohrab era păzit conform regulamentului, datorită încercării sale de sinucidere. Când m-a văzut, paznicul şi-a ridicat uşor şapca, apoi a părăsit încăperea.

Sohrab purta pijamale de spital, cu mânecă scurtă, şi era întins pe spate, cu pătura trasă peste piept şi faţa întoarsă spre fereastră. Credeam că doarme, dar când am tras un scaun lângă patul lui a clipit şi şi-a întors privirea spre mine. M-a măsurat, pe urmă s-a uitat în altă parte. Era atât de palid, în ciuda sângelui pe care i-l dăduseră, şi avea o vânătaie mare, violetă, pe antebraţ:

— Cum te simţi? l-am întrebat.

Nu mi-a răspuns. Se uita pe fereastră la un mic loc de joacă pentru copiii din curtea spitalului, dotat cu groapă de nisip şi leagăne. În apropiere, pe un spalier în formă de arcadă, la umbra unui şir de arbori de hibiscus, se încolăceau nişte joarde verzi de viţă-de-vie. O ceată de copii se juca cu găletuşe şi lopăţele în groapa de nisip. Cerul era albastru curat, fără nici un nor şi am văzut un avion mititel lăsând două dâre albe, paralele. M-am întors spre Sohrab:

— Acum câteva minute am vorbit cu dr. Nawaz care a zis că te externează în câteva zile. Veşti bune, *nay*?

Din nou, tăcere. Băiatul punjabi din celălalt capăt al încăperii s-a răsucit în somn şi a mormăit ceva.

— Îmi place camera ta, am zis, încercând să nu privesc încheietura bandajată a lui Sohrab. E luminoasă şi ai o privelişte frumoasă.

Din nou nici un răspuns. Au mai trecut câteva minute stânjenitoare; pe frunte şi pe buza de sus simţeam broboane mici de sudoare. Am arătat spre castronaşul cu mazăre – *aush*, care zăcea neatins pe noptieră, şi spre lingura nefolosită, de plastic.

— Ar trebui să încerci să mănânci ceva. Ca să ai din nou *quwat* – putere. Vrei să te ajut?

Mi-a susţinut privirea, apoi s-a uitat în altă parte, cu faţa împietrită. Ochii îi erau tot stinşi – am văzut asta –, erau goi, ca atunci când îl scosesem din cadă. M-am aplecat spre sacoşa de hârtie pe care o ţineam între picioare şi am scos exemplarul uzat din *Shahnamah* pe care îl cumpărasem din librăria

persană. Am întors cartea cu coperta spre el:

— Îi citeam tatălui tău din ea, când eram copii. Urcam sus, pe dealul din spatele casei şi ne aşezam sub un rodiu… Sohrab se uita iarăşi pe fereastră. M-am forţat să zâmbesc: Povestea favorită a tatălui tău era cea a lui Rostam şi Sohrab, de acolo ţi se trage şi numele. Ştiu că ai mai auzit toate astea – am făcut o pauză, simţindu-mă ca un idiot. Oricum, în scrisoare zicea că şi ţie îţi place foarte mult, aşa că m-am gândit să-ţi citesc câte ceva din ea. Ţi-ar plăcea?

Sohrab a închis ochii. Şi i-a acoperit cu braţul, cel cu vânătaia.

Am frunzărit cartea până la pagina pe care o îndoisem în taxi.

— Să începem, i-am spus, întrebându-mă pentru prima dată ce gânduri i-or fi trecut prin cap lui Hassan când a reuşit, în cele din urmă, să citească el singur *Shahnamah* şi a descoperit că îl minţisem de fiecare dată. „Plecaţi-vă urechea să auziţi despre lupta lui Sohrab împotriva lui Rostam, chiar de atenţia vă va fi răsplătită cu lacrimi“ – am început. „Se spune că, într-o zi, Rostam s-ar fi ridicat de pe locul său şi, cu mintea colcăind de presimţiri, şi-a spus…“

I-am citit aproape tot capitolul întâi, până la locul în care tânărul luptător Sohrab se duce la mama lui, Tahmineh, prinţesa din Samengan, şi îi cere să-i spună cine este tatăl lui. Am închis cartea.

— Vrei să-ţi mai citesc? Urmează luptele, îţi aminteşti? Sohrab îşi conduce armata în luptă spre Castelul Alb din Iran. Să-ţi mai citesc?

A dat încet din cap. Am pus cartea la loc, în punga de hârtie.

— Bine, i-am zis, încurajat de faptul că obţinusem cât de cât un răspuns. Putem continua şi mâine. Cum te simţi?

Gura lui Sohrab s-a deschis şi am auzit un sunet răguşit. Dr. Nawaz îmi spusese că aşa se va întâmpla, din cauza tubului pe care i-l băgaseră printre coardele vocale, ca să-i facă respiraţie artificială. Şi-a lins buzele:

— Obosit.

— Ştiu. Dr. Nawaz ne-a spus să ne aşteptăm la asta…

A clătinat din cap.

— Ce este, Sohrab?

A clipit, apoi a vorbit iar cu vocea aia hârşâită, în şoaptă:

— Sătul de toate.

Am oftat şi mi-am apropiat scaunul de pat. Pe pat, chiar între noi, era o dungă de lumină şi, pentru o clipă, faţa ca cenuşa care se uita la mine mi s-a părut a fi cea a lui Hassan mort, nu a acelui Hassan cu care jucam bile până când molahul striga *azan*-ul de amiază şi Ali ne chema acasă, nu a acelui Hassan pe care îl fugăream pe deal în jos, în timp ce soarele scălda în aur topit acoperişurile clădirilor din vestul oraşului, ci a acelui Hassan pe care l-am

văzut pentru ultima oară în viaţă, târându-şi lucruşoarele strânse într-o boccea în urma lui Ali prin ploaia caldă de vară şi îndesându-le în portbagajul maşinii lui Baba, în timp ce eu mă uitam de la fereastra inundată de apă a camerei mele.

A scuturat încet din cap.

— Sătul de toate, a repetat.

— Ce pot să fac, Sohrab? Te rog, spune-mi!

— Vreau… a început. A clipit şi şi-a dus mâna la gât, de parcă voia să-l cureţe de acel ceva care-l împiedica să vorbească. Privirea mi-a fost atrasă din nou de bandajul alb de la încheietură. Îmi vreau vechea mea viaţă înapoi, a şoptit gâfâit.

— Of, Sohrab.

— Îi vreau pe tata şi pe mama jan. O vreau pe Sasa. Vreau să mă joc cu Rahim Khan sahib în grădină. Vreau să locuiesc iar în casa noastră.

Şi-a trecut braţul peste ochi:

— Îmi vreau vechea viaţă înapoi.

Nu ştiam ce să-i spun, unde să mă uit, aşa că m-am uitat în jos, la mâinile mele. „Vechea ta viaţă“, m-am gândit. „E şi vechea mea viaţă. M-am jucat în aceeaşi curte, Sohrab. Am locuit în aceeaşi casă. Dar iarba a murit şi jeep-ul unui străin e parcat pe aleea din faţa casei noastre şi pătează asfaltul cu ulei. Vechea noastră viaţă nu mai există, Sohrab, şi toţi cei care ne-au luminat-o sunt morţi sau pe moarte. Nu am mai rămas decât noi doi. Doar tu şi cu mine.“

— Asta nu pot să-ţi dau, i-am zis.

— Aş fi vrut să nu fi…

— Te rog, nu spune asta.

— … aş fi vrut să nu fi… să mă fi lăsat acolo, în apă.

— Să nu mai spui niciodată aşa ceva, Sohrab, i-am zis, aplecându-mă spre el. Nu suport să te aud vorbind aşa.

I-am atins umărul şi a tresărit. S-a tras înapoi. Mi-am lăsat mâna în jos, amintindu-mi cu regret cum îmi încălcasem promisiunea – cea care îl făcuse să-mi accepte îmbrăţişările.

— Sohrab, nu pot să-ţi dau vechea viaţă înapoi, deşi aş vrea, Dumnezeu ştie cât de mult aş vrea! Dar pot să te iau cu mine. Asta veneam să-ţi spun în baie. Ai primit viză americană, ca să vii să stai cu mine şi cu soţia mea. E adevărat, îţi dau cuvântul meu.

A oftat pe nas şi a închis ochii. Tare mi-aş fi dorit să nu fi rostit ultimele două cuvinte.

— Ştii, am făcut multe lucruri pe care le regret – am zis –, dar cred că cel mai mult regret că nu mi-am ţinut promisiunea faţă de tine. Dar n-o să se

mai întâmple, crede-mă că îmi pare nespus de rău. Îţi cer *bakhshesh*, iertare. Poţi să faci asta? Poţi să mă ierţi? Mă crezi? Vocea mea se transformase în şoaptă. O să vii cu mine?

În timp ce aşteptam răspunsul, mintea mi-a zburat în trecut, spre o zi de iarnă, demult; stăteam cu Hassan pe zăpadă sub un vişin desfrunzit. Fusesem crud cu Hassan în ziua aceea, mă jucasem cu el, întrebându-l dacă ar mânca ţărână ca să-mi demonstreze cât de devotat îmi e. Acum venise rândul meu să stau sub microscop, nevoit să demonstrez că merit. Meritam tot ce mi se întâmpla.

Sohrab s-a întors cu spatele la mine. Nu a spus nimic multă vreme. Şi deodată, tocmai când credeam că a adormit, a zis cu o voce ca un croncănit:

— Sunt atât de *khasta*. Atât de obosit.

Am stat lângă el până a adormit. Ceva se pierduse între mine şi Sohrab. Până la întâlnirea cu avocatul Omar Faisal, o luminiţă de speranţă pătrunsese în ochii lui Sohrab, ca un oaspete timid. Acum luminiţa aceea se stinsese, oaspetele dispăruse şi m-am întrebat dacă avea să se mai întoarcă. Cât va mai dura până când Sohrab va zâmbi din nou. Cât va mai dura până să aibă iar încredere în mine. Şi dacă se va mai întâmpla vreodată.

Aşa că am ieşit din cameră şi m-am dus să caut alt hotel, fără să ştiu că avea să treacă aproape un an până să-l mai aud pe Sohrab vorbind.

ÎN CELE DIN URMĂ, Sohrab nu mi-a acceptat oferta. Nici nu a refuzat-o. Dar ştia că, atunci când i se vor scoate bandajele şi va preda pijamalele, va fi doar un alt băieţel hazar orfan de pe stradă. Avea de ales? Unde se putea duce? Aşa că ceea ce am luat drept un „da“ era mai degrabă o capitulare tăcută, nu atât o acceptare, cât un act de renunţare din partea cuiva care este prea obosit ca să mai ia vreo decizie şi mult prea sătul de toate ca să mai creadă în ceva. El tânjea după vechea lui viaţă. Ceea ce primea în schimb era America. Nu că ar fi fost o soartă chiar atât de rea, dacă luai în considerare toate aspectele – dar asta nu puteam să-i spun. A pune lucrurile în perspectivă este un lux pe care nu ţi-l permiţi când îţi colcăie sufletul de demoni.

Şi aşa se face că după vreo săptămână l-am adus pe fiul lui Hassan din Afganistan în America, luându-l din certitudinea calvarului său interior şi aruncându-l într-un calvar de incertitudine.

ÎNTR-O ZI, SĂ FI FOST în anul 1983 sau 1984 – eram la un magazin de unde se împrumutau casete video, în Fremont. Eram la secţiunea filmelor western, când un tip de lângă mine, care bea Coca-Cola dintr-o cană pe care scria „7-Eleven“, mi-a arătat spre *Cei şapte magnifici* şi m-a întrebat dacă îl văzusem.

— Da, de treisprezece ori, i-am răspuns. Charles Bronson moare, la

fel James Coburn şi Robert Vaughn.

Mi-a aruncat o privire înţepată, de parcă tocmai i-aş fi scuipat în cană.

— Mulţam' fain, omule! a zis, scuturând din cap şi mormăind ceva în timp ce se îndepărta. Atunci am învăţat că, în America, nu trebuie să dezvălui niciodată sfârşitul unui film, iar dacă o faci, o să fii pus la index şi obligat să-ţi ceri iertare pentru că ai comis păcatul de Dezvăluire-a-sfârşitului.

În Afganistan, sfârşitul era lucrul cel mai important. Când veneam cu Hassan acasă de la un film indian, văzut la cinematograful Zainab, tot ce voiau să ştie Ali, Rahim Khan, Baba sau unul dintre nenumăraţii prieteni şi veri ai lui Baba care se vânturau pe la noi prin casă era: şi-a găsit Fata-din-film fericirea? Dar *bacheh film*, Băiatul-din-film, a devenit *kamyab* şi şi-a împlinit visele sau a fost *nah-kam*, adică blestemat să sfârşească rău?

Dacă se termina cu bine, asta voiau toţi să ştie.

Dacă cineva m-ar întreba cum se termină povestea lui Hassan, a lui Sohrab şi a mea – cu bine sau nu – nu aş şti ce să-i spun.

Nu toată lumea are aceeaşi problemă?

În fond, viaţa nu e un film indian. *Zendagi migzara* – cum le place afganilor să spună: viaţa merge mai departe. Nu ţine seama de început, sfârşit, *kamyab*, *nah-kam*, crize sau catharsis, mişcându-se mereu înainte ca nişte *kochi* într-o caravană prăfuită, domoală.

Nu aş şti ce să răspund la o asemenea întrebare. Şi totuşi s-a întâmplat un mic miracol, chiar duminica trecută.

AM AJUNS ACASĂ ACUM şapte luni, într-o zi călduroasă din august 2001. Soraya ne-a aşteptat la aeroport. Nu mai stătusem departe de Soraya atâta vreme şi când şi-a încolăcit braţele în jurul gâtului meu, când am simţit mirosul de mere din părul ei, mi-am dat seama brusc cât de mult îmi lipsise:

— Ai rămas soarele dimineţii pentru *yelda* mea, i-am şoptit.

— Poftim?

— Nu contează.

Am sărutat-o pe ureche.

Apoi a îngenuncheat în faţa lui Sohrab. I-a luat mâna şi i-a zâmbit.

— *Salaam*, Sohrab jan, eu sunt Khala Soraya a ta. Cu toţii te-am aşteptat.

Privind-o cum îi zâmbeşte lui Sohrab, cu ochii umezi de lacrimi, am văzut, pentru o fracţiune de secundă, ce fel de mamă ar fi fost, dacă pântecul ei nu ar fi trădat-o.

Sohrab s-a mutat de pe un picior pe altul şi şi-a ferit privirea.

SORAYA TRANSFORMASE BIROUL de la etaj într-un dormitor pentru Sohrab. L-a condus acolo şi băiatul s-a aşezat pe marginea patului. Aşternutul

avea un imprimeu cu zmeie viu colorate plutind pe un cer albastru indigo. Pe perete, chiar lângă dulap, desenase un sistem de măsurare a înălţimii unui copil. La picioarele patului am văzut un coş plin cu cărţi, o locomotivă şi nişte acuarele.

Sohrab purta tricoul alb simplu şi blugii noi pe care i-i cumpărasem din Islamabad, chiar înainte de plecare. Tricoul îi atârna larg pe umerii osoşi şi căzuţi. Încă nu îi revenise culoarea în obraji, iar în jurul ochilor avea nişte cercuri negre. Ne privea impasibil, exact cum se uita şi la farfuriile cu orez pe care i le puneau în faţă la spital.

Soraya l-a întrebat dacă îi place camera şi am observat că încerca să nu se uite la încheietura lui, dar ochii i se tot întorceau fără voie la linia roşiatică punctată. Sohrab şi-a lăsat capul în jos. Şi-a ascuns mâinile sub coapse şi nu a spus nimic. Apoi şi-a pus pur şi simplu capul pe pernă. Peste cinci minute îl priveam din prag, împreună cu Soraya; sforăia.

Ne-am dus la culcare şi Soraya a adormit cu capul pe pieptul meu. În întunericul camerei noastre am rămas treaz, încă o noapte albă. Treaz. Singur cu proprii mei demoni.

Cândva, pe la miezul nopţii, m-am dat jos din pat şi m-am dus în camera lui Sohrab. L-am privit, aplecat deasupra lui şi am văzut ceva iţindu-se de sub pernă. Era fotografia făcută de Rahim Khan, cea pe care i-o dădusem lui Sohrab în noaptea în care stătusem lângă moscheea Shah Faisal. În ea, Hassan şi Sohrab stăteau unul lângă celălalt, cu ochii mijiţi în lumina soarelui care le bătea în faţă. Zâmbeau de parcă lumea ar fi fost un loc frumos, în care binele învinge întotdeauna răul. M-am întrebat cât timp o fi stat Sohrab întins în pat, uitându-se la fotografia aceea şi răsucind-o în mâini.

M-am uitat la fotografie. „Tatăl tău era un om sfâşiat în două“ – îmi spusese Rahim Khan în scrisoare. Eu eram jumătatea oficială, aprobată de societate, legitimă şi, în acelaşi timp, întrupam fără să ştiu vinovăţia lui Baba. M-am uitat la Hassan, al cărui zâmbet lăsa să se vadă doi dinţi lipsă – cealaltă jumătate a lui Baba. Cea fără drepturi sau privilegii. Jumătatea care moştenise tot ce avusese Baba mai pur şi mai nobil. Jumătatea care fusese poate, în cel mai tainic ungher al inimii lui Baba, cea la care se gândea ca la adevăratul său fiu.

Am pus poza la loc, unde o găsisem. Atunci am înţeles ceva – iar acest gând nu a adus cu el nici durere, nici strângere de inimă. Dacă i-aş fi închis uşa lui Sohrab, mi-aş fi închis calea spre iertarea propriilor păcate, iar iertarea asta nu înmugurea ca un mănunchi de revelaţii, ci sub forma durerii care îşi strângea lucrurile, le împacheta şi pleca fără să mă anunţe, în mijlocul nopţii.

GENERALUL ŞI KHALA JAMILA au venit la cină, în seara următoare. Khala Jamila, cu părul scurt şi vopsit într-o nuanţă de roşu mai închisă decât de obicei, i-a întins Sorayei platoul cu prăjitură cu migdale – *manghout* pe care-l adusese pentru desert. A dat cu ochii de Sohrab şi a început să radieze.

— *Mashallah!* Soraya jan ne-a spus ce *khoshteep* eşti, dar eşti chiar mai chipeş în realitate, Sohrab jan.

I-a dat un pulover pe gât, de culoare albastră:

— L-am tricotat pentru tine, a zis. Să-l ai iarna viitoare. *Inshallah*, sper să-ţi vină.

Sohrab a luat puloverul.

— Salut, tinere, a fost tot ce i-a spus generalul, sprijinindu-se cu ambele mâini în baston şi uitându-se la Sohrab aşa cum se uită cineva care studiază un ornament bizar din casa cuiva.

Am răspuns la toate întrebările Khalei Jamila despre rănile mele – îi cerusem Sorayei să le spună că am fost jefuit –, liniştind-o încă o dată în legătură cu faptul că nu rămăsesem cu vreun beteşug, că firele or să-mi fie scoase în câteva săptămâni, aşa încât o să pot mânca din nou toate bunătăţile pregătite de ea. Şi, da, voi încerca să-mi dau cu tinctură de rubarbă şi cu zahăr pe cicatrice, ca să dispară mai repede.

Eu şi generalul ne-am aşezat apoi în living şi am băut vin, în timp ce Soraya şi mama ei aşezau masa. I-am povestit despre Kabul şi despre talibani. Asculta atent şi dădea din cap, cu bastonul pe genunchi; mai scotea câte un plescăit când auzea poveşti ca cea a omului care îşi vindea proteza. Nu le-am pomenit nimic despre execuţia de pe Stadionul Ghazi, nici despre Assef. M-a întrebat despre Rahim Khan, pe care îl întâlnise la Kabul de mai multe ori, apoi şi-a scuturat solemn capul când a auzit de boala lui. Dar, în timp ce povesteam, i-am surprins privirea alunecând spre Sohrab, iar şi iar; băiatul adormise pe canapea. Parcă ne învârteam în jurul a ceea ce voia cu adevărat să ştie.

Privirile furişate au încetat în timpul mesei, când generalul a pus furculiţa jos, zicând:

— Amir jan, când ai de gând să ne spui de ce l-ai adus cu tine pe acest băieţel?

— Iqbal jan! Ce întrebare mai e şi asta? a zis Khala Jamila.

— În timp ce tu eşti ocupată să tricotezi pulovere, draga mea, eu trebuie să am grijă ce părere îşi face comunitatea cu privire la familia noastră. Oamenii or să fie curioşi. Or să vrea să ştie ce caută un băiat hazar în casa fiicei noastre. Ce-o să le spun?

Soraya a lăsat lingura jos, apoi s-a întors spre tatăl ei:

— Poţi să le spui…

— E în ordine, Soraya – i-am zis, luând-o de mână –, e în ordine. General sahib are perfectă dreptate. Oamenii *chiar* vor pune întrebări.

— Amir…, a început ea.

— E în regulă.

M-am întors spre general:

— Vedeţi, sahib general, tatăl meu s-a culcat cu nevasta servitorului său. Ea i-a dăruit un fiu, pe nume Hassan. Hassan a murit. Băiatul care doarme pe canapea este fiul lui Hassan. E nepotul meu. Asta să le spuneţi oamenilor când or să vă-ntrebe.

Toţi se uitau fix la mine:

— Şi încă ceva, sahib general, am adăugat. Să nu-i mai spuneţi niciodată „băiat hazar“ în prezenţa mea. Are un nume; îl cheamă Sohrab.

Nimeni nu a mai zis nimic.

AR FI GREŞIT SĂ SPUN că Sohrab era tăcut. Tăcerea înseamnă serenitate, pace, înseamnă să dai încet butonul volum din viaţa cuiva. *Liniştea* înseamnă să apeşi butonul de închidere. Să închizi sistemul. Cu totul.

Tăcerea lui Sohrab nu era tăcerea autoimpusă a celor care au convingeri, protestează sau caută să-şi pledeze cauza pe această cale. Era tăcerea cuiva care s-a adăpostit într-un loc întunecat şi şi-a pus o pătură în cap, în aşa fel încât nimic să nu mai răzbată din afară.

Practic, nu trăia cu noi – mai degrabă ocupa un loc în spaţiu. Uneori, la piaţă sau în parc, observam cum alţi oameni păreau să nu îl vadă, de parcă nici nu ar fi fost acolo. Îmi ridicam ochii dintr-o carte şi vedeam că Sohrab intrase şi se aşezase în faţa mea, iar eu nici nu băgasem de seamă. Păşea ca şi cum i-ar fi fost frică să nu lase urme. Se mişca de parcă nu voia să deranjeze aerul din jurul lui. Dar, în majoritatea timpului, dormea.

Tăcerea lui Sohrab era apăsătoare şi pentru Soraya. Încă de când vorbeam cu ea la telefon, din Pakistan, îmi spunea ce planuri are pentru el. Lecţii de înot. Fotbal. Campionat de bowling. Iar acum trecea prin camera lui Sohrab şi zărea cărţile nedeschise, jucăriile neatinse în coşul lor, puzzle-ul neasamblat, fiecare obiect amintindu-i de viaţa pe care am fi putut-o avea. Amintirea unui vis care s-a topit înainte de a înflori. Dar nu era singura. Şi eu croisem vise pentru Sohrab.

Dar, dacă Sohrab era tăcut, nu acelaşi lucru se întâmpla cu lumea. Într-o marţi dimineaţa din luna septembrie a anului trecut, Turnurile Gemene se prăbuşiseră şi, peste noapte, lumea se schimbase. Steagul american apăruse brusc peste tot, pe antenele taxiurilor galbene din trafic, la reverul pietonilor grăbiţi de pe trotuarele aglomerate, chiar şi pe şepcile slinoase ale cerşetorilor aciuaţi pe sub tendele micilor galerii şi prăvălii. Într-o zi am trecut pe lângă

Edith, femeia fără adăpost care cântă la acordeon în fiecare zi, la colţul străzilor Sutter şi Stockton, şi am zărit un abţibild cu drapelul american lipit de curând pe cutia în care-şi ţinea acordeonul, aflată la picioarele ei.

La scurt timp după atac, America a bombardat Afganistanul, a intervenit şi Alianţa Nord-Atlantică, iar talibanii au fugit, ascunzându-se ca şobolanii în găurile lor. Dintr-o dată, oamenii care stăteau la coadă în magazine au început să vorbească despre oraşele copilăriei mele – Kandahar, Herat, Mazar-i-Sharif. Când eram mic, Baba ne dusese, pe mine şi pe Hassan, la Kunduz. Nu-mi amintesc prea multe din excursie, doar că stăteam la umbra unui acacia cu Baba şi Hassan, bând cu rândul suc rece şi proaspăt de pepene dintr-o cană de lut şi întrecându-ne care scuipă seminţele mai departe. Acum, oameni ca Dan Rather, Tom Brokaw sau alţii, care-şi beau cafeaua cu lapte la „Starbucks“, discută despre bătălia de la Kunduz, ultima redută din nord a talibanilor. În decembrie, paştunii, tajicii, uzbecii şi hazarii s-au reunit la Bonn şi, sub supravegherea vigilentă a Naţiunilor Unite, au început procesul care ar putea pune capăt într-o zi celor douăzeci de ani de nenorocire din *watan*-ul lor. Căciula de caracul a lui Hamid Karzai şi *chapan*-ul verde au devenit celebre.

Sohrab trecea ca un somnambul prin toate astea.

Eu şi Soraya ne-am implicat în proiecte afgane, atât din simţ civic, cât şi din nevoia de a face ceva, orice, care să umple liniştea de la etajul de sus al casei noastre – liniştea aceea care aspira totul ca o gaură neagră. Până atunci nu fusesem genul de persoană activă, dar când un om pe nume Kabir, fost ambasador al Afganistanului la Sofia, ne-a sunat şi ne-a întrebat dacă vrem să-l ajutăm într-un proiect cu un spital, am zis imediat „da“. Micul spital, situat la graniţa dintre Afganistan şi Pakistan, avea o secţie de chirurgie care se ocupa de refugiaţii afgani răniţi de mine de teren. Numai că acest spital fusese închis din lipsă de fonduri. Am devenit manager de proiect, alături de Soraya. Mi-am petrecut mare parte din timp în birou, trimiţând e-mailuri către oameni din toate colţurile lumii, cereri pentru granturi şi organizând evenimente pentru strângerea de fonduri. Şi în tot acest timp îmi spuneam că faptul că îl adusesem cu mine pe Sohrab fusese cel mai bun lucru pe care îl puteam face.

Anul se terminase cu mine şi Soraya pe canapea, cu picioarele învelite în pătură, urmărindu-l pe Dick Clark la televizor. Oamenii aclamau şi se sărutau, în timp ce globul mare, cu mii de faţete argintiu-sclipitoare, cobora încet şi mii de *confetti* albeau ecranul. În casa noastră, Anul Nou începuse cam la fel cum se terminase anul de dinainte. În linişte.

APOI, ACUM VREO PATRU ZILE, într-o zi ploioasă de martie din 2002, s-a întâmplat un lucru mic, dar minunat.

Îi luasem pe Soraya, Khala Jamila şi Sohrab la o întâlnire a afganilor, care avea loc în Fremont, la Lake Elizabeth Park. Cu o lună înainte, generalul fusese în sfârşit rechemat în Afganistan pentru a i se încredinţa o funcţie în minister; era plecat de două săptămâni – costumul gri şi ceasul de buzunar fuseseră lăsate în urmă. Khala Jamila urma să i se alăture peste câteva luni, după ce se instala el. Ei îi era teribil de dor de el şi îşi făcea multe griji în privinţa sănătăţii lui, aşa că am insistat să vină să stea cu noi o vreme.

În joia din săptămâna precedentă, în prima zi de primăvară, sărbătorisem Anul Nou afgan – *Sawl-e-Nau*, ca toţi afganii din zona Golfului. Kabir, Soraya şi cu mine aveam un motiv în plus de sărbătoare: micul nostru spital din Rawalpindi se deschisese cu o săptămână în urmă – deocamdată numai secţia de pediatrie, nu şi cea de chirurgie. Dar era un început promiţător, toţi fuseserăm de acord.

Fusese soare şi frumos zile în şir, dar duminică dimineaţa, când am sărit din pat, am auzit picăturile de ploaie lovind în geamuri. „Noroc afgan“ – mi-am zis. Mi-am făcut *namaz*, rugăciunea de dimineaţă, în timp ce Soraya dormea; nici nu mai e nevoie să îmi arunc ochii peste cărticica de rugăciuni pe care am luat-o de la moschee – versetele îmi vin acum în minte de la sine, fără efort.

Am ajuns pe la prânz şi am găsit o mână de oameni care se adăposteau sub o folie de plastic mare, dreptunghiulară, fixată pe şase stâlpi înfipţi în pământ. Cineva prăjea *bolani*; aburul se ridica din ceştile de ceai şi dintr-o oală cu *aush* de conopidă. Un vechi cântec de-al lui Ahmad Zair hârşâia într-un casetofon. Mi-a venit să zâmbesc, gândindu-mă cum trebuie să fi arătat noi patru, mergând grăbiţi prin iarba udă, Soraya şi cu mine în frunte, Khala Jamila la mijloc, iar Sohrab în spatele nostru, cu gluga pelerinei galbene legănându-i-se pe spate.

— Ce-i aşa amuzant? m-a întrebat Soraya, ţinându-şi un ziar împăturit deasupra capului.

— Poţi să scoţi afganul din *Paghman*, dar nu poţi să scoţi *Paghman*-ul din afgan, i-am răspuns.

Ne-am adăpostit sub copertina improvizată. Soraya şi Khala Jamila s-au îndreptat spre o femeie supraponderală, care prăjea *bolani* de spanac. Sohrab a stat o clipă sub folie, apoi a ieşit în ploaie, cu mâinile băgate adânc în buzunarele hainei de ploaie, cu părul – acum castaniu închis şi lins, ca al lui Hassan – lipit de cap. S-a oprit în dreptul unei băltoace de culoarea cafelei şi s-a zgâit la ea. Nimeni nu părea să-l observe. Nimeni nu l-a chemat înapoi, la adăpost. Cu timpul, interogatoriile în legătură cu băiatul nostru adoptat şi, în mod clar, excentric au încetat, slavă Domnului. Având în vedere cât de lipsite de tact puteau fi întrebările afganilor, a fost o uşurare imensă. Oamenii au

încetat să mai întrebe de ce nu vorbeşte, de ce nu se joacă niciodată cu alţi copii şi, mai ales, au încetat să ne mai sufoce cu simpatia lor exagerată, cu uşoarele clătinări din cap, cu „ţ-ţr“ şi „Oh *gung bichara*“. Oh, bietul micuţ mut. Noutatea se învechise. Asemenea tapetului îngălbenit de vreme, Sohrab se topea acum în fundal.

Am dat mâna cu Kabir, un bărbat grizonat. M-a prezentat unei duzini de persoane: un învăţător pensionar, un inginer, un fost architect, un chirurg care are acum o rulotă cu hot-dog, în Hayward. Toţi mi-au spus că l-au cunoscut pe Baba la Kabul şi mi-au vorbit despre el cu respect. Într-un fel sau altul, trecuse prin vieţile tuturor. Spuneau că sunt norocos că am avut ca tată un bărbat deosebit ca el.

Am mai discutat despre sarcina dificilă şi poate ingrată pe care o avea de îndeplinit Karzai, despre *Loya jirga* ce urma să vină şi despre iminenta întoarcere pe tron a regelui, după douăzeci şi opt de ani de exil. Mi-am amintit de noaptea aceea din 1973 – noaptea în care Zahir Shah fusese alungat de vărul său; mi-am amintit de zgomotele împuşcăturilor şi de cerul argintat de lumini intermitente – Ali ne spusese să nu ne fie teamă, că se împuşcă raţe, şi ne luase în braţe.

Apoi, cineva a spus un banc cu molahul Nasruddin şi am început toţi să râdem:

— Ştii, tatăl tău era un bărbat tare simpatic, mi-a zis Kabir.

— Era, nu-i aşa? am spus eu zâmbind, amintindu-mi cum, la scurt timp de la sosirea noastră în Statele Unite, Baba începuse să mormăie în legătură cu muştele americane. Stătea la masa din bucătărie cu pliciul în mână şi urmărea muştele care bâzâiau de pe un perete pe altul, zburând grăbite peste tot:

— În ţara asta, până şi muştele sunt în criză de timp, mormăia.

Doamne, ce mai râsesem atunci. Acum zâmbesc când îmi amintesc.

Până la ora trei s-a oprit şi ploaia, iar cerul era greu de nori cenuşii. O briză rece trecea prin parc. Tot mai veneau familii. Afganii îşi făceau urări, se îmbrăţişau, se sărutau şi schimbau farfurii cu mâncare. Cineva aprinsese un foc de cărbuni sub un grătar şi, în scurt timp, mirosul de usturoi şi de *morgh kebab* ne-a invadat nările. Se auzea muzica – un cântăreţ nou, pe care nu-l ştiam – şi chicotelile copiilor. L-am văzut pe Sohrab, în haina lui galbenă de ploaie, sprijinindu-se de zidul împrejmuitor al colţului unde se adunau tomberoanele cu gunoi, privind ceva cu atenţie.

Tocmai stăteam de vorbă cu fostul chirurg, care îmi spunea că el şi Baba fuseseră colegi de clasă într-a opta, când Soraya m-a tras de mânecă:

— Amir, ia uită-te!

Îmi arăta cerul. Vreo şase zmeie zburau acolo, sus, ca nişte pete viu

colorate în galben, roşu şi verde, profilate pe plumburiul cerului.

— Fii atent, a mai zis Soraya.

I-am cerut scuze chirurgului şi m-am dus spre standul unde se vindeau zmeie; îmi auzeam pantofii plescăind prin iarba îmbibată de apă. Am arătat spre un zmeu galben *seh-parcha*.

— *Sawl-e-nau mubabrak*, mi-a zis vânzătorul de zmeie, luând bancnota de douăzeci de dolari şi întinzându-mi zmeul care avea coarda presărată cu sticlă pisată şi înfăşurată pe mosor. I-am mulţumit şi i-am urat un An Nou fericit. Am încercat sfoara aşa cum făceam când eram copii, Hassan şi cu mine, ţinând-o între degetul mare şi arătător şi trăgând un pic de ea. S-a înroşit de sânge şi vânzătorul mi-a zâmbit. I-am zâmbit şi eu.

M-am îndreptat cu zmeul spre locul unde stătea Sohrab, cu braţele încrucişate pe piept. Se uita în sus, spre cer.

— Îţi place *seh-parcha*? l-am întrebat, ţinând zmeul de marginile unde se încrucişau spetezele. Ochii i s-au mutat de la cer la mine, apoi la zmeu şi înapoi. Ploaia îi şiroia din păr, pe faţă.

— Am citit odată că în Malaezia folosesc zmeiele ca să prindă peşte, i-am spus. Pariez că habar nu aveai. Leagă de zmeu un fir de nailon şi îl lasă să zboare pe deasupra apelor puţin adânci, astfel încât să nu arunce umbre care să sperie peştele. Şi în China antică, generalii foloseau zmeiele ca să-şi trimită mesajele peste câmpul de luptă. E adevărat. Nu încerc să te păcălesc.

Apoi i-am arătat degetul mare plin de sânge.

— Văd că şi *tar* e în regulă.

Cu coada ochiului am văzut-o pe Soraya urmărindu-ne de sub copertină. Avea mâinile băgate adânc la subsuori, într-un gest care exprima nervozitate. Spre deosebire de mine, ea abandonase treptat încercările de a-l atrage în discuţii. Întrebările care nu primeau răspuns, privirile goale, liniştea, totul era prea dureros. Comutase pe modul „În aşteptare“, până când avea să primească lumină verde de la Sohrab. Aştepta.

Mi-am înmuiat degetul arătător în gură şi l-am ridicat în aer:

— Îmi amintesc cum verifica tatăl tău direcţia vântului: bătea cu piciorul o dată, tare, în pământ, ca să vadă încotro se duce praful. Ştia o mulţime de şmecherii din astea, i-am spus. Mi-am lăsat degetul în jos: Spre vest, cred.

Sohrab şi-a şters o picătură de ploaie de pe lobul urechii şi s-a mutat de pe un picior pe altul. Nu a spus nimic. M-am gândit la Soraya, care cu câteva luni în urmă mă întrebase cum este vocea lui. Eu i-am răspuns că nici nu-mi mai aduc aminte.

— Ţi-am spus vreodată că tatăl tău era cel mai bun vânător de zmeie din Wazir Akbar Khan? Poate chiar din tot Kabulul, i-am spus, înnodând

capătul liber al *tar*-ului de pe mosor la lonjeron. Cum mureau de ciudă toţi copiii din vecini? Vâna zmeul fără să se uite vreodată la cer şi oamenii ziceau că urmăreşte umbra zmeului. Dar ei nu-l cunoşteau ca mine. Tatăl tău nu urmărea nici o umbră, pur şi simplu… ştia.

Alte şase zmeie îşi luaseră zborul. Oamenii începuseră să se adune în grupuri, cu ceştile de ceai în mâini şi ochii lipiţi de cer.

— Mă ajuţi să-l înalţ pe ăsta? i-am spus.

Privirea lui Sohrab s-a mutat de la mine la zmeu, apoi iar spre cer.

— OK, am ridicat din umeri. Cred că va trebui să mă ocup *tanhaii* de el. Singur.

Mi-am potrivit mosorul în mâna stângă şi am lăsat vreun metru liber. Zmeul galben s-a clătinat, chiar deasupra ierbii ude.

— Ultima şansă, am zis. Dar Sohrab se uita la o pereche de zmeie care se unduiau sus, deasupra copacilor. Pornesc.

Am luat-o la fugă, cu pantofii mei sport împroşcând apa din băltoace, cu mâna încleştată pe sfoara zmeului ridicată mult deasupra capului. Trecuse atâta vreme de când nu mai făcusem asta, atâţia ani, că mă întrebam dacă nu cumva o să mă fac de râs. Am lăsat mosorul să lucreze în voie în mâna stângă, în timp ce alergam, şi am simţit cum sfoara îmi face o nouă tăietură la dreapta. Zmeul plutea acum deasupra mea, ridicându-se, rotindu-se, iar eu fugeam şi mai tare. Mosorul se derula cu repeziciune, iar sticla îmi făcea noi tăieturi în palma dreaptă. M-am oprit şi m-am întors. Am privit în sus. Am zâmbit. Sus de tot, zmeul meu plutea, înclinându-se uşor când pe o parte, când pe alta, ca un pendul, scoţând vechiul sunet de „pasăre de hârtie care bate din aripi“ pe care îl asociam cu dimineţile de iarnă din Kabul. Nu mai înălţasem un zmeu de un sfert de secol, dar brusc aveam iar doisprezece ani şi vechile instincte mi s-au redeşteptat imediat.

Am simţit pe cineva lângă mine şi m-am uitat în jos. Era Sohrab. Cu mâinile înfipte adânc în buzunarele hainei de ploaie. Venise după mine.

— Vrei să încerci şi tu? l-am întrebat. N-a spus nimic. Dar când i-am întins sfoara, a scos mâna din buzunar. A ezitat. A luat sfoara. Inima mea şi-a înteţit bătăile în timp ce învârteam mosorul să strâng sfoara. Am rămas tăcuţi unul lângă altul. Cu gâturile îndoite.

În jurul nostru, copiii se alergau unii pe alţii, alunecând pe iarba udă. Cineva pusese muzică dintr-un vechi film indian. Nişte oameni în vârstă făceau *namaz*-ul de după-amiază pe o folie de plastic, aşezată pe pământ. Aerul mirosea a iarbă udă, a fum şi a carne friptă. Aş fi vrut ca timpul să se oprească în loc.

Apoi am observat că nu suntem singuri. Se apropia un zmeu verde. Am urmărit sfoara şi am văzut că pornea din mâna unui copil aflat la câţiva

metri de noi. Purta un tricou pe care scria „The Rock Rules“ cu litere îngroşate. M-a văzut că mă uit la el şi mi-a zâmbit. Mi-a făcut cu mâna şi i-am răspuns.

Sohrab mi-a întins sfoara.

— Eşti sigur? l-am întrebat.

A luat mosorul din mâna mea.

— OK, hai să-i dăm o *sabagh* – o lecţie, *nay*?

M-am uitat la el cu coada ochiului. Privirea sticloasă, goală din ochii lui dispăruse. Se uita când la zmeul nostru, când la cel verde. Obrajii i se îmbujoraseră uşor, iar privirea era brusc la pândă. Vie. Trează. M-am întrebat în ce moment am uitat că, în ciuda tuturor celor întâmplate, nu e decât un copil…

Zmeul verde se apropia.

— Să aşteptăm, i-am spus. Îl lăsăm să se mai apropie.

A făcut vreo două tumbe, apropiindu-se tot mai mult.

— Haide, haide, am zis.

Zmeul cel verde s-a apropiat, ridicându-se puţin deasupra noastră, fără să ştie ce capcană îi pregătisem.

— Fii atent, Sohrab! O să îţi arăt una din şmecheriile favorite ale tatălui tău, vechiul „ridică-şi-scufundă“.

Lângă mine, Sohrab respira precipitat pe nas. Mosorul i se rostogolea în palme, iar tendoanele încheieturilor pline de cicatrici îi ieşeau în afară. Am clipit şi, pentru o clipă, mâinile de pe mosor au fost cele pline de bătături şi cu unghiile roase ale băiatului cu buza de iepure. Am auzit croncănitul unei ciori undeva, sus, şi mi-am ridicat privirea. Parcul strălucea din cauza zăpezii proaspete, atât de tare că îmi ardea ochii. Cădea în tăcere, de pe crengile încărcate ale copacilor. Am simţit miros de *qurma* de napi. De afine uscate. Portocale acrişoare. Rumeguş şi nuci. Tăcerea zăpezii era asurzitoare. Apoi, departe, foarte departe, dincolo de tăcere şi nemişcare, am auzit un glas care ne chema acasă, glasul unui om care îşi târa piciorul drept.

Zmeul verde s-a aruncat asupra noastră:

— O s-o-ncaseze. Din clipă-n clipă, am zis, cu ochii alergând de la Sohrab la zmeu.

Zmeul verde a ezitat. Şi-a menţinut poziţia, apoi a pornit în jos.

— Uite-l că vine! am zis.

M-am descurcat perfect. După atâţia ani! Vechiul truc cu „ridică-şi-scufundă“ a funcţionat. Mi-am slăbit strânsoarea şi am scuturat sfoara, smucind zmeul verde. Cu câteva mişcări laterale din încheietura braţului am trimis zmeul nostru pe o orbită circulară. A descris o jumătate de cerc în sensul invers acelor de ceasornic. Brusc, ajunsesem deasupra. Zmeul verde se

scutura, cuprins de panică. Dar era prea târziu. Îi aplicasem deja tratamentul lui Hassan. Am tras tare şi zmeul nostru a aterizat cu viteză peste cel verde. Am simţit momentul impactului.

Apoi, dintr-o dată, zmeul cel verde se învârtea, scăpat de sub control.

În spatele nostru, lumea ne aclama. Fluierăturile şi aplauzele au izbucnit din toate părţile. Eram foarte fericit. Ultima oară când mai simţisem aşa ceva fusese în iarna lui 1975, în ziua în care, după ce am „tăiat“ ultimul zmeu, l-am văzut pe Baba pe terasa de pe acoperiş, bătând din palme şi radiind de fericire. M-am uitat în jos spre Sohrab. Un colţ al gurii i se curbase într-un zâmbet.

Un zâmbet.

Deformat.

Greu de crezut că era acolo.

Dar era!

În spatele nostru, copiii săreau veseli şi o ceată de vânători de zmeie o luase la goană după zmeul cu coada tăiată care aluneca pe deasupra vârfurilor copacilor. Am clipit şi când m-am uitat iar, zâmbetul dispăruse. Dar fusese acolo. Îl văzusem.

— Ţi-ar plăcea să-l vânez pentru tine?

Mărul lui Adam s-a ridicat şi a coborât în timp ce înghiţea în sec. Vântul îi răvăşea părul. Mi s-a părut că-l văd dând din cap.

— Pentru tine, de o mie de ori! m-am auzit spunând.

Apoi m-am întors şi am luat-o la fugă.

Fusese doar un zâmbet, nimic mai mult. Nu readusese lucrurile la normal. Nu schimbase nimic. Fusese doar un zâmbet. Un lucru mic. O frunză în pădure, tremurată, mişcată de zborul unei păsări speriate.

Dar mă mulţumeam şi cu atât şi primeam lucrul acesta mic cu braţele deschise. Pentru că, atunci când vine primăvara, ea topeşte fulgii de zăpadă unul câte unul, iar eu poate că fusesem martor la topirea primului fulg.

Alergam. Un om în toată firea, alergând alături de o ceată de copii gălăgioşi. Dar nu-mi păsa. Am alergat cu vântul în faţă şi cu un zâmbet pe buze, larg cât Valea Panjsher-ului.

Alergam.